

Jurnalul Oficial

al Uniunii Europene

C 256

Anul 50

Ediția în limba română

Comunicări și informări

27 octombrie 2007

Numărul informării

Cuprins

Pagina

I Rezoluții, recomandări și avize

REZOLUȚII

Comitetul Economic și Social European

A 436-a sesiune plenară din 30 și 31 mai 2007

2007/C 256/01

Rezoluția Comitetului Economic și Social European privind „Contribuția la Consiliul European din 21-22 iunie 2007 — Foaie de parcurs pentru procesul constituțional” 1

III Acte pregătitoare

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 437-a sesiune plenară din 11 și 12 iulie 2007

2007/C 256/02

Avizul secțiunii pentru piața unică, producție și consum privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind măsurile penale de asigurare a respectării drepturilor de proprietate intelectuală” COM(2005) 276 final — 2005/0127 (COD) 3

2007/C 256/03

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Potențialul întreprinderilor, în special al IMM-urilor (Strategia Lisabona)” 8

2007/C 256/04

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Investițiile în cunoaștere și inovație (Strategia Lisabona)” 17

2007/C 256/05

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Cartea verde privind revizuirea acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor” COM(2006) 744 final 27

RO

Preț: 26 EUR

(continuare în pagina următoare)

2007/C 256/06	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind oglinzile retrovizoare ale tractoarelor agricole sau forestiere pe roți” (versiune codificată) COM(2007) 236 final — 2007/0081 (COD)	31
2007/C 256/07	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Definirea unei politici energetice pentru Europa (Strategia Lisabona)”	31
2007/C 256/08	Avizul Comitetului Economic și Social European privind — „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind interoperabilitatea sistemului feroviar comunitar” (codificare) — „Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 881/2004 privind înființarea unei Agenții Europene a Căilor Ferate” — „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2004/49/CE privind siguranța căilor ferate comunitare” COM(2006) 783 final 2006/0273 (COD) — COM(2006) 785 final 2006/0274 (COD) — COM(2006) 784 final 2006/0272 (COD)	39
2007/C 256/09	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind transportul intern de mărfuri periculoase” COM(2006) 852 — 2006/0278 (COD)	44
2007/C 256/10	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Cartea verde privind aplicațiile navigației prin satelit” COM(2006) 769 final	47
2007/C 256/11	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European intitulată «Programul nuclear cu caracter informativ, prezentat în vederea elaborării unui aviz Comitetului Economic și Social European, în conformitate cu articolul 40 din Tratatul Euratom»” COM(2006) 844 final	51
2007/C 256/12	Aviz al Comitetului Economic și Social European privind „Conferințele maritime — Convenția Organizației Națiunilor Unite” COM(2006) 869 final — 2006/0308 (COD)	62
2007/C 256/13	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Identificarea prin frecvențe radio (RFID)”	66
2007/C 256/14	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor «Galileo la răscruce: punerea în aplicare a programelor europene GNSS»” COM(2007) 261 final	73
2007/C 256/15	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Raportul intermediar biennial privind strategia de dezvoltare durabilă a UE”	76
2007/C 256/16	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind statisticile privind produsele de uz fitosanitar” COM(2006) 778 final — 2006/0258 (COD)	86
2007/C 256/17	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Inovarea: impactul asupra mutațiilor industriale și rolul BEI”	88
2007/C 256/18	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Ocuparea forței de muncă pentru categoriile prioritare (Strategia Lisabona)”	93
2007/C 256/19	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Rolul partenerilor sociali în reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată”	102

2007/C 256/20	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Flexicuritatea (dimensiunea flexibilității interne — negocierea colectivă și rolul dialogului social ca instrumente de reglementare și reformare a piețelor forței de muncă)”	108
2007/C 256/21	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Capacitatea de inserție profesională și spiritul antreprenorial — Rolul societății civile, al partenerilor sociali și al organismelor regionale și locale din perspectiva genului”	114
2007/C 256/22	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Sănătatea și migrația”	123
2007/C 256/23	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Euroregiunile”	131
2007/C 256/24	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Relațiile UE-America Centrală”	138
2007/C 256/25	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Promovarea spiritului antreprenorial al femeilor în regiunea EuroMed”	144

I

(Rezoluții, recomandări și avize)

REZOLUȚII

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 436-A SESIUNE PLENARĂ DIN 30 ȘI 31 MAI 2007

Rezoluția Comitetului Economic și Social European privind „Contribuția la Consiliul European din 21-22 iunie 2007 — Foaie de parcurs pentru procesul constituțional”

(2007/C 256/01)

În ședința sa din 29 mai 2007, Biroul Comitetului Economic și Social European a hotărât să prezinte în cadrul sesiunii plenare o rezoluție privind foaia de parcurs pentru procesul constituțional, drept contribuție la reuniunea Consiliului European din 21 și 22 iunie 2007.

În sesiunea plenară din 30 și 31 mai 2007 (ședința din 30 mai), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezenta rezoluție cu 171 voturi pentru, 18 voturi împotriva și 16 abțineri.

1. CESE confirmă cu tărie avizele sale privind Tratatul constituțional, din 24 septembrie 2003 ⁽¹⁾, din 28 octombrie 2004 ⁽²⁾ și din 17 mai 2006 ⁽³⁾, cât și rezoluția sa din 14 martie 2007 adoptată cu ocazia celei de-a 50-a aniversări a semnării Tratatelor de la Roma ⁽⁴⁾. În toate aceste avize, CESE s-a pronunțat fără rezerve atât în favoarea metodei convenționale cât și în favoarea rezultatului obținut.

2. CESE continuă să sprijine Tratatul constituțional, care se deosebește substanțial și într-un sens pozitiv de toate textele instituționale produse până în momentul de față de către diferitele conferințe interguvernamentale în vederea revizuirii Tratatelor de la Roma: Tratatul constituțional a fost redactat cu participarea parlamentarilor naționali și europeni, în cadrul unei dezbateri libere și publice. Acesta sintetizează în mod sistematic într-un singur text totalitatea tratatelor, așa cum au evoluat ele de la crearea Comunităților Europene și conține dispoziții privind reformele necesare, instituționale și procedurale, ale sistemului decizional al Uniunii Europene, descrie obiectivele care trebuie urmărite de Uniune, numește valorile care trebuie să stea la baza politicilor acesteia și codifică drepturile fundamentale pe care uniunea trebuie să le respecte și să le protejeze.

3. Toate acestea sunt motive pentru care proiectul Convenției poartă denumirea de „Tratat de instituire a unei Constituții pentru Europa”. Din cauza unor multiple neînțelegeri în unele state membre, denumirea de „constituție” a fost respinsă. CESE nu se opune adoptării unei alte denumiri pentru noul tratat. Substanța textului este mai importantă decât denumirea sa.

4. În calitate de reprezentant instituțional al societății civile organizate, CESE bazează continuarea sprijinului său pentru Tratatul constituțional pe următoarele motive, care contribuie la întărirea legitimității democratice a uniunii:

— sporirea competențelor Parlamentului European prin extinderea procedurii de codecizie în noi domenii;

— cooptarea parlamentelor naționale în activitatea Uniunii Europene, acordându-li-se un drept de control în ceea ce privește respectarea principiului subsidiarității;

— îmbunătățirea transparenței deliberărilor Consiliului Uniunii Europene;

— consolidarea rolului dialogului social autonom și recunoașterea partenerilor sociali ca actori ai proiectului european de integrare;

⁽¹⁾ Aviz în atenția Conferinței Interguvernamentale (CESE 1171/2003) (JO C 10, 14.1.2004).

⁽²⁾ Aviz privind Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa (JO C 120, 20.5.2005).

⁽³⁾ Aviz din 17 mai 2006: „Contribuție la Consiliul European din 15 și 16 iunie 2006 — Perioada de reflexie” (JO C 195, 18.8.2006).

⁽⁴⁾ JO C 161, 13.7.2007.

— recunoașterea importanței democrației participative, mai ales prin faptul că instituțiile europene sunt obligate să poarte un dialog transparent și susținut cu organizațiile societății civile și cetățenii Uniunii;

— în același spirit, introducerea unui drept de inițiativă pentru cetățenii Uniunii.

5. CESE reamintește că șefii de stat sau de guvern ai tuturor statelor membre, reuniți în cadrul Consiliului European, au aprobat Tratatul constituțional și l-au semnat în mod solemn la Roma, la 29 octombrie 2004. Între timp, o majoritate de două treimi dintre statele membre, reprezentând, din punct de vedere al populației, o clară majoritate a cetățenilor Uniunii Europene, a ratificat Tratatul constituțional. În consecință, CESE insistă ca Tratatul constituțional să constituie baza dezbaterilor ulterioare privind ieșirea din criza actuală.

6. CESE sprijină Președinția germană în demersul acesteia de a propune, cu ocazia Consiliului European de la 21 și 22 iunie 2007, o foaie de parcurs pentru eforturile care vor urma în vederea ieșirii din criză și salută faptul că, în Declarația de la Berlin din 25 martie 2007, alegerile europene din 2009 au fost stabilite ca termen limită de intrare în vigoare a noului tratat.

7. Aceasta înseamnă că, până la sfârșitul anului 2007, o conferință interguvernamentală de scurtă durată trebuie să adopte amendamentele la proiectul existent, care sunt necesare pentru crearea unui nou consens. Mandatul acestei conferințe interguvernamentale va trebui, în consecință, să enumere clar cele câteva dispoziții care vor putea face obiectul unei noi deliberări. Rezultatul ar trebui ratificat în cursul anului 2008 de către toate statele membre.

8. În urma noii deliberări asupra Tratatului, trebuie să fie păstrată substanța a ceea ce s-a hotărât în Convenția Europeană și a ceea ce s-a aprobat ulterior cu unanimitate de către șefii de stat și de guvern. Este vorba în primul rând de noutățile institu-

ționale și procedurale, ca și de caracterul constrângător a Cartei Drepturilor Fundamentale. Aceasta înseamnă că partea I (obiective, instituții, structura Uniunii), partea II (Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii) și partea IV (dispoziții generale și finale) trebuie păstrate. Partea III conține în principal dispozițiile referitoare la politicile Uniunii Europene din tratatele în vigoare și nu trebuie să constituie neapărat o componentă a noului tratat; dispozițiile instituționale și procedurale ale părții III, în măsura în care depășesc cadrul dreptului aflat deja în vigoare, ar trebui să fie integrate în partea I.

9. CESE va urmări într-un mod constructiv lucrările conferinței interguvernamentale. Cu toate acestea, Comitetul insistă ca organizațiilor societății civile să li se ofere posibilitatea unei implicări în deliberări, în ciuda duratei scurte preconizate a conferinței interguvernamentale și a mandatului ei limitat. CESE este pregătit să organizeze ședințele de informare și de consultare necesare, în colaborare cu Președinția Consiliului; CESE se poate baza aici pe experiența pozitivă acumulată în timpul lucrărilor Convenției Europene, ca urmare a colaborării cu Președintele acesteia, precum și a colaborării cu Parlamentul European.

10. Este necesar ca ieșirea din criza actuală să aibă loc urgent, prin adoptarea unui tratat adaptat cerințelor unei Uniunii cu 27 de state membre. Noile provocări obligă Uniunea Europeană să cadă de acord asupra unor noi politici și să ia decizii cu un impact mai puternic, mai ales în ceea ce privește evoluția ulterioară a modelului european de societate, în cadrul căruia Serviciile de interes general (SIG) reprezintă un element constitutiv și privind consolidarea dimensiunii sociale a integrării europene, ținerea sub control a efectelor negative produse de globalizarea tuturor relațiilor economice, sociale și culturale, promovarea creșterii economice și consolidarea competitivității, gestionarea schimbărilor climatice, asigurarea furnizării energiei, rezolvarea problemelor legate de imigrație și combaterea sărăciei și a marginalizării sociale.

Bruxelles, 30 mai 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

III

(Acte pregătitoare)

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 437-A SESIUNE PLENARĂ DIN 11 ȘI 12 IULIE 2007

Avizul secțiunii pentru piața unică, producție și consum privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind măsurile penale de asigurare a respectării drepturilor de proprietate intelectuală”

COM(2005) 276 final — 2005/0127 (COD)

(2007/C 256/02)

La 21 septembrie 2005, Consiliul, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 iunie 2007 (raportor: dl Daniel Retureau).

La a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 12 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat următorul aviz cu 76 de voturi pentru și 3 voturi împotriva.

1. Concluzii

1.1 Comitetul va continua să monitorizeze cu atenție punerea coordonată în aplicare a directivei din 2004 împreună cu prezenta propunere modificată de directivă, precum și a deciziilor-cadru complementare relevante, în scopul verificării în timp a eficacității luptei împotriva contrafacerii și a ramificațiilor sale internaționale, inclusiv în afara teritoriului comunitar.

1.2 Cu toate că sprijină dispozițiile propuse în abordarea lor generală, Comitetul invită Comisia să aibă în vedere observațiile formulate în prezentul aviz, care sugerează concentrarea eforturilor de combatere și de cooperare penală și vamală în special asupra întreprinderilor de contrafacere pe scară largă, precum și asupra contrafacerilor comise de organizații criminale, sau în acele cazuri în care contrafacerea implică un risc pentru sănătatea sau securitatea persoanelor.

1.3 Comitetul dorește în special ca directiva să se poată referi la ansamblul drepturilor de proprietate industrială, deci să nu

excludă brevetele de invenție, care, în această privință, constituie domeniul cel mai important pentru industria europeană.

1.4 CESE subliniază imprecizia anumitor concepte juridice, ca, de exemplu, cel de „scară comercială” sau de „caracter comercial” al infracțiunilor, care sunt menționate în propunerea de directivă examinată, această imprecizie contravenind principiile fundamentale de drept penal care impun ca natura unui delict să fie obiectivă și definită în mod clar și precis. De asemenea, CESE este împotriva modului de definire a pedepselor prevăzute la articolul 2 din propunerea de directivă deoarece consideră că nu ar trebui stabilit decât un cadru general de sancțiune penală (limitându-se numai la pedeapsa cu închisoarea sau la sancțiuni financiare sau amenzi), în timp ce stabilirea pedepselor concrete ar trebuie să rămână de competența exclusivă a legislațiilor naționale.

2. Introducere

2.1 În MEMO/05/437 din 23 noiembrie 2005 care rezumă comunicarea sa din aceeași zi, Comisia își exprimă satisfacția față de hotărârea Curții de Justiție care recunoaște competențe Comunității în adoptarea de măsuri penale de descurajare și proporționale pentru garantarea aplicării normelor privind politicele comunitare înscrise în TCE.

2.2 În comunicare, Comisia prezintă interpretarea pe care o dă hotărârii din 13 septembrie 2005 prin care Curtea a anulat o decizie-cadru privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal. Potrivit Comisiei, Curtea a considerat că Comunitatea avea competența de a lua măsuri legate de dreptul penal, necesare pentru asigurarea eficacității dreptului comunitar. Domeniul de aplicare al acestei hotărâri depășește cu mult, potrivit Comisiei, domeniul protecției mediului și privește ansamblul politicilor comunitare, precum și libertățile fundamentale recunoscute de tratat. Introducerea de sancțiuni penale în dreptul comunitar trebuie motivată printr-o necesitate bine justificată și trebuie să respecte coerența generală a construcției dreptului penal al Uniunii.

2.3 Această interpretare extensivă a unei hotărâri privind protecția mediului nu a întrunit adeziunea unanimă a statelor membre și a doctrinei. Mulți consideră că acuzațiile și gama sancțiunilor penale corespunzătoare acestora țin în mod esențial de subsidiaritate și că eventuala armonizare a acestora la nivelul Uniunii are legătură cu cooperarea judiciară dintre state prevăzută în Tratatul privind Uniunea Europeană.

2.4 Este de remarcat că această interpretare este larg împărtășită la nivelul Parlamentului European, deoarece domeniile care țin de o competență penală comunitară nu mai depind doar de unanimitatea statelor membre în Consiliu, ci de o majoritate calificată, prin procedura codeciziei, împreună cu Parlamentul, ale cărui competențe de colegiutor sunt, prin aceasta, extinse ⁽¹⁾.

2.5 Dar este vorba de o extindere considerabilă a competențelor comunitare, care a rezultat dintr-o decizie pretoriană, iar riscul divergențelor de interpretare între instituții poate duce, între altele, la întârzierea adoptării de acte care conțin dispoziții de natură penală sau poate restrânge *a posteriori* domeniul de aplicare al acestora, ca urmare, de exemplu, a unor noi acțiuni în instanță sau a unor compromisuri; în cazul acestei propuneri de directivă, chestiunea includerii sau neinclusiei brevetelor de invenție în sfera protecției penale rămâne deschisă, deoarece Parlamentul consideră că numai dreptul de origine comunitară face obiectul hotărârii Curții, în vreme ce Comisia are în vedere dreptul proprietății intelectuale în ansamblul său, fie el comunitar sau național.

3. Propunerea Comisiei

3.1 Propunerea modificată de directivă COM(2006)168 final vizează stabilirea unui cadru penal orizontal și armonizat pentru asigurarea respectării drepturilor de proprietate industrială și de proprietate literară și artistică, precum și a altor drepturi necorporale asimilate acestora (grupate sub denumirea de „proprietate

intelectuală”). Aceasta se referă la piața internă și este motivată de necesitatea clară a unei intervenții comunitare în acest domeniu, cu respectarea principiilor subsidiarității și proporționalității. Temeiul juridic este articolul 95 TCE.

3.2 Propunerea stabilește un cadru penal general care definește „drepturile de proprietate intelectuală” (DPI) protejate, încălcările acestor drepturi și sancțiunile penale maxime care trebuie aplicate pentru a asigura aplicarea uniformă, în cadrul pieței interne, a măsurilor penale de combatere a contrafacerii bunurilor materiale, a serviciilor și a creațiilor intelectuale și artistice protejate de dreptul substanțial european și de drepturile naționale, precum și de convențiile internaționale din domeniu, în special de Acordul TRIPS ⁽²⁾, încheiat în 1994 la OMC și care conține dispoziții cu privire la sancționarea penală ⁽³⁾ a încălcărilor anumitor drepturi protejate.

3.3 O directivă adoptată în 2004 stabilește deja un cadru de protecție împotriva copierii, pirateriei și contrafacerii ⁽⁴⁾ în scopuri comerciale; o listă detaliată a drepturilor protejate de articolul 2 din directivă a fost prezentată într-o declarație a Comisiei ⁽⁵⁾. Este vorba de drepturi de proprietate industrială (brevete de invenție și certificate de protecție complementară, certificate pentru modele de utilitate, mărci, denumiri de origine, desene și modele, noi soiuri de plante) și drept de autor și drepturi conexe, precum și de drepturile *sui generis* create de dreptul comunitar privind topografiile de circuite electronice și bazele de date. Acestea sunt drepturi exclusive, considerate din punct de vedere juridic ca făcând parte dintr-un drept de proprietate necorporal. O parte din aceste drepturi sunt incluse în acquis-ul comunitar sau fac obiectul unei protecții materiale comunitare organizate (desene și modele, mărci, noi soiuri de plante) ⁽⁶⁾. Altele, cum ar fi brevetele, sunt de competența exclusivă a dreptului național, în așteptarea reglementării brevetului comunitar, solicitat de toate sectoarele industriale. Deci, sub denumirea consacrată de proprietate intelectuală, este cuprins un domeniu foarte eterogen de drepturi necorporale, ale căror natură și regim juridic diferă în mod considerabil.

3.4 Statele membre trebuie să respecte obligațiile Acordului TRIPS, care cere adoptarea unei legislații naționale adecvate în materie de urmărire penală și de sancțiuni penale pentru contrafacerea în scopuri comerciale; cu toate acestea, rămâne la latitudinea statelor o anumită marjă de interpretare, cu atât mai mult cu cât unele state — printre care și unele state membre ale UE — nu au stabilit măsuri proporționale de combatere penală a atingerilor aduse drepturilor de proprietate intelectuală comise pe teritoriul acestora. Directiva din 2004 permite victimelor ale căror drepturi au fost încălcate să obțină repararea prejudiciului prin crearea, în sarcina statelor membre, de obligații în materie de investigare, procedură, sechestru ⁽⁷⁾ și indemnizare, în scopul

⁽¹⁾ Procedura de *opt in* pentru Regatul Unit și Irlanda și excepția în ce privește Danemarca nu ar mai fi opozabile legislației, cum este cazul inițiativelor ce țin de protocolul III.

⁽²⁾ Acordul privind aspectele comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală.

⁽³⁾ Articolul 61 din Acordul TRIPS.

⁽⁴⁾ Directiva 2004/48/CE privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală.

⁽⁵⁾ Declarația 2005/295/CE a Comisiei privind interpretarea articolului 2 din directiva menționată anterior.

⁽⁶⁾ Cu o excepție semnificativă, brevetul comunitar, care este tot în suspensie (N.A.).

⁽⁷⁾ Decizia-cadru a Consiliului 2005/212/JAI privind confiscarea produselor, instrumentelor și produselor delictuale (contrafacere, piraterie) (JO L 68 din 15.3.2005).

armonizării dreptului aplicabil și al luptei contra criminalității organizate⁽⁸⁾, foarte activă în domeniul contrafacerii. Totuși, această directivă nu privește numai procedura și sancțiunile în materie civilă, comercială și administrativă, ci vizează în primul rând repararea prejudiciilor cauzate proprietarilor drepturilor protejate care au introdus în justiție o acțiune în contrafacere, iar câteva state membre încă nu au transpus directiva!

3.5 Protecția „proprietății intelectuale” este înscrisă în Declarația Universală a Drepturilor Omului, precum și în Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene, declarație solemnă adoptată la Nisa în decembrie 2000. De asemenea, o protecție internațională este prevăzută și asigurată prin convenții încheiate în cadrul organizațiilor competente specializate ale ONU (OMPI, UNESCO) sau în cadrul regional (Convenția de la München, 1973, care a înființat Oficiul European de Brevete și brevetul european). Până în prezent, doar Acordul TRIPS conține dispoziții penale minime. Propunerea Comisiei încearcă să creeze o oarecare armonizare comunitară, obligând statele membre să introducă sancțiuni penale în dreptul lor național împreună cu definiții ale infracțiunilor și ale sancțiunilor-tip comune.

3.6 Propunerea de directivă modificată vizează apropierea nivelului sancțiunilor pentru încălcări ale dreptului de proprietate intelectuală în ce privește pedeapsa cu închisoarea, amenziile penale și confiscările. Propunerea stabilește reguli de competență judiciară pentru centralizarea, dacă este posibil, a urmăririi penale într-un singur stat membru, în cazul în care infracțiunea afectează mai multe state membre, precum și facilitarea anchetelor; propune ca victimele sau reprezentanții acestora să fie asociați acestor anchete.

3.7 Principala modificare, în raport cu propunerile anterioare, constă în stabilirea nivelului și naturii sancțiunilor penale aplicabile în cazurile atingerilor aduse proprietății intelectuale, inclusiv cele definite în proiect.

3.8 Persoanele fizice vinovate de infracțiunile prevăzute la articolul 3 din directivă ar trebui să fie sancționate cu o pedeapsă maximă de cel puțin 4 ani de închisoare atunci când au acționat în cadrul unei organizații criminale sau atunci când infracțiunea a reprezentat un risc pentru sănătatea sau securitatea persoanelor (articolul 2, alineatul (1)).

3.9 Persoanele fizice și juridice vinovate de infracțiunile prevăzute la articolul 3 din directivă ar trebui să fie pasibile de sancțiuni efective, proporționale și de descurajare, care să cuprindă amenzi penale și nepenale cu un maxim de cel puțin 100 000 EUR (300 000 EUR în cazurile grave prevăzute la articolul 2 alineatul (1), fără a aduce atingere sancțiunilor mai grave în caz de risc de deces sau de infirmitate).

3.10 Dreptul național ar trebui să prevadă confiscarea produselor contrafăcute, a bunurilor și a instrumentelor legate de infracțiune, cel puțin în cazurile grave (criminalitate organizată, riscuri pentru sănătatea sau siguranța persoanelor) (articolul 3).

⁽⁸⁾ Proiect de decizie-cadru a Consiliului privind lupta împotriva criminalității organizate. Contrafacerea poate fi implicată și în finanțarea rețelilor teroriste; spălarea banilor proveniți din contrafacere constituie, de asemenea, acte de natură criminală împotriva cărora trebuie luptat cu convingere.

3.11 Propunerea modificată permite statelor membre să depășească nivelele prevăzute.

3.12 Ca urmare a retragerii proiectului de decizie-cadru a Consiliului care însoțea proiectul inițial, Comisia are în vedere aplicarea unei abordări orizontale în cadrul procedurilor penale adoptate la 23 decembrie 2005, abordare ale cărei obiective sunt susținerea cooperării judiciare și aducerea gamei de pedepse la niveluri comparabile de la o țară la alta, cu scopul de a putea face să funcționeze Eurojust⁽⁹⁾.

3.13 Începerea anchetelor și a urmăririlor penale revine statelor membre; aceasta nu ar trebui să depindă de plângerea prealabilă a victimelor.

4. Observațiile generale ale Comitetului

4.1 Comitetul constată utilizarea din ce în ce mai frecventă a unui concept ambiguu, cel de „proprietate intelectuală”, care cuprinde concepte juridice distincte și metode diferite de protecție și utilizare; însă acest termen este totuși consacrat de dreptul european și internațional. Natura, durata și domeniul de aplicare al fiecăruia dintre drepturile necorporale în cauză diferă sensibil, fiecare având un regim juridic propriu, o validitate teritorială variabilă și instituții speciale de înregistrare sau de protecție și, în plus, interpretarea încălcărilor acestor drepturi poate varia de la țară la țară și evoluează rapid în unele cazuri.

4.2 Analizele compoziției medicamentelor (fără exploatare și fără publicarea rezultatului) sau ingineria inversă a programelor de computer sau a componentelor electronice în scopul interoperabilității sau exercitarea unui drept legitim cum este dreptul la copie privată prin ocolirea unui dispozitiv de protecție (în general destul de ineficient) pot fi calificate drept contrafacere sau copie ilegală în unele state membre, unde pedepsele pot fi foarte ridicate, chiar în absența oricăror intenții comerciale sau de asociere de natură criminală.

4.2.1 Comitetul s-a pronunțat deja pentru o luptă coordonată la nivel comunitar împotriva diverselor forme de contrafacere comercială care afectează economia europeană și pentru o combatere a diverselor delictе care aduc atingere proprietății industriale și drepturilor de autor⁽¹⁰⁾ care produc prejudicii importante economiei europene; contrafacerea pe scară largă este deseori comisă de organizații criminale sau de bande organizate și poate afecta sănătatea, securitatea sau viața persoanelor: în stabilirea sancțiunilor penale, aceste cazuri trebuie considerate circumstanțe agravante. Proiectul de directivă ar trebui să mențină principiul agravării pedepselor pentru toate circumstanțele agravante.

⁽⁹⁾ COM(2005) 696 final.

⁽¹⁰⁾ A se vedea avizul Malosse (JO C 221 din 7.8.2001).

4.2.2 Ca și în cazul directivei din 2004, Comitetul aprobă decizia de a limita armonizarea prevăzută la infracțiunile comise pe scară comercială și deci de natură să afecteze în mod substanțial piața unică; cu toate acestea, ar fi util să se definească mai bine acest caracter „comercial”, de exemplu precizându-se că produsele sau serviciile contrafăcute destinate vânzării trebuie să fie în cantități mari astfel încât să poată cauza un prejudiciu economic semnificativ sau că, indiferent de cantitatea vândută, acestea prezintă pericol pentru persoane. Aplicarea sancțiunilor penale presupune o încălcare manifestă a ordinii publice și această încălcare poate varia în intensitate și în gravitate: gama delictelor și a sancțiunilor trebuie să fie proporțională cu încălcarea comisă, însă se pune întrebarea dacă deosebirea dintre „încălcări la scară comercială ale unui drept de proprietate intelectuală” și „încălcări grave” sau severitatea pedepselor penale propuse sunt în conformitate cu principiul proporționalității inerent dreptului penal. Pe de altă parte, schimburile private de fișiere pe internet sau reproducerea (sau „remix”-ul muzical) sau reprezentarea de opere, materiale sau intelectuale, într-un cadru familial sau privat în scopul studiului și cercetării se exclud implicit din domeniul de aplicare al legislației propuse; ar fi util ca această excludere să fie explicată.

4.2.3 Comitetul ține să reamintească faptul că drepturile necorporale vizate de contrafacere nu sunt drepturi absolute; fiecare dintre drepturile respective are caracteristicile sale și acordă, în principiu, exclusivitate și monopol temporar de exploatare comercială care au o valabilitate în timp și o extindere geografică variabile, cu alte cuvinte instaurează o măsură protecționistă limitată în timp (în contrapartidă cu publicarea invențiilor, în materie de brevete sau crearea unei opere, în materia dreptului de autor); cu toate acestea, titularii de licențe și utilizatorii legitimi sau de bună credință ai produselor și serviciilor sau ai operelor intelectuale au și aceștia drepturi, uneori foarte extinse în cadrul anumitor licențe ⁽¹¹⁾. În prezent, numeroase drepturi naționale conțin incoerențe și privilegiază deseori în mod unilateral drepturile producătorilor și distribuitorilor și ale industriei în raport cu drepturile consumatorilor; voința de a introduce în dreptul național sancțiuni penale grele în numeroase țări pare să aibă legătură cu acest favoritism. Se ajunge la paradoxul că, în propunerea de directivă, maximul pedepsei pentru o încălcare la scară comercială ar putea să se dovedească egal sau chiar mai puțin greu decât cel ce se aplică unei încălcări individuale!

4.2.4 Comitetul ar dori ca, la inițiativa Comisiei, de exemplu printr-un studiu comparativ aprofundat al drepturilor naționale după transpunerea directivei, să aibă loc o revizuire completă a dreptului penal național în raport cu dreptul penal comunitar, în scopul unei veritabile armonizări europene, în special în domeniul dreptului de autor și al drepturilor conexe care fac uneori obiectul unor supralicități a sancțiunilor penale care produc nivele de sancțiuni și pedepse disproporționale, fără o nevoie reală, deoarece modelele comerciale de difuzare a operelor sunt în plină evoluție, cu eliminarea programată pe termen scurt a DRM (protecție contra copiei) și că uneori taxarea suporturilor compensează semnificativ titularii de drepturi contra copiilor neautorizate.

⁽¹¹⁾ Licența „Creative Commons”, „General Public Licence”, „BSD”, licența audio-vizuală liberă a BBC etc.

4.3 Observații speciale

4.3.1 Comitetul ar dori să se dea o definiție mai clară delictului de vinovăție morală pentru infracțiunile de contrafacere și de imitare a produselor sau serviciilor ce țin de proprietatea intelectuală. O faptă penală cuprinde un element subiectiv, și anume intenția autorului sau a complicilor săi de a comite infracțiunea: Acordul TRIPS se referă la „un act deliberat de contrafacere”, iar directiva face vorbire despre un act intenționat, deliberat; infracțiunea cuprinde și un element material, care este comiterea delictului sau cel puțin tentativa de comitere, asimilabilă unui început de comitere: cele două elemente sunt cumulative, simpla intenție nefiind suficientă pentru a constitui infracțiunea (ceea ce ar reprezenta crearea unei poliții a gândului). Dar instigarea la comiterea unui delict nu poate fi reținută, în general, atunci când „instigatorul” nu furnizează instrumente (în general nelegale) în scopul specific al comiterii delictului în cauză; în consecință, Comitetul consideră că simpla furnizare de materiale sau de programe informatice de uz curent sau a unui acces la Internet nu poate fi considerată complicitate sau delict de „instigare” la contrafacere (în general, aceasta nu există decât în anumite situații foarte limitate în dreptul penal și, în orice caz, este foarte greu de dovedit) dacă aceste mijloace sunt utilizate de către falsificatori. Noțiunea de complicitate ar trebuie să fie suficientă în legislația comunitară, chestiunea coautorilor fiind reglementată în detaliu de dreptul intern. În caz contrar, ar putea rezulta acuzații în absența elementului intenției, ceea ce ar crea mari incertitudini juridice pentru mulți furnizori de materiale sau de servicii.

4.3.2 Reproducerea ilicită de opere, modele, procedee sau invenții protejate printr-un monopol temporar constituie infracțiunea de contrafacere; este necesar ca această definiție să fie reținută și să nu fie extinsă la conceptul de piraterie (care constă în general din intruziunea frauduloasă în sistemele informatice pentru a le controla, a le fura datele sau pentru a utiliza lărgimea de bandă, în general în scopuri nelegale). Pirateria diferă de contrafacerea propriu-zisă, iar faptele penale trebuie să rămână de strictă interpretare. Intruziunea fără autorizație în sistemele informatice, furtul de date sau de lărgime de bandă, încălcarea vieții private trebuie cu siguranță să facă obiectul unei acuzații penale adecvate, dar nu constituie în mod direct contrafacere. Combaterea pirateriei informatice ar trebui tratată în mod specific, chiar dacă conceptele sunt utilizate imprecis în multe declarații politice, care tind să le amestece să întrețină o anumită confuzie; pirateria informatică se utilizează în cadrul acțiunilor teroriste și ar trebui să facă obiectul unei atenții speciale și al unei cooperări internaționale adecvate.

4.3.3 Termenul de „organizație criminală” sau de „criminalitate organizată” care apare în expunerea de motive ar trebui să fie completat prin cel de „bandă organizată”, care există deja ca circumstanță agravantă în anumite legislații penale. Săvârșirea de contrafaceri comerciale în bandă organizată sau în cadrul unei organizații criminale ar trebui să constituie o circumstanță agravantă care să justifice agravarea pedepselor și amenziilor.

4.3.4 Comisia lasă la latitudinea statelor membre adoptarea unor pedepse mai grave sau sancționarea altor acte. Aceasta poate fi interpretată ca o încurajare a penalizării unor acte fără scop comercial sau chiar de a extinde infracțiunea de contrafacere la fapte care nu constituie o reproducere sau o copiere propriu-zisă a unui produs, a unui procedeu sau a unei opere.

4.3.5 Comitetul se întreabă cu privire la asimilarea de către dreptul comunitar și în anumite state a copierii de programe informatice utilizate pentru a ocoli sau a dezactiva sistemele de protecție anti-copiere DRM ⁽¹²⁾ (dispozitive anticopiere, de tip hard sau soft, deseori ineficiente și necriptate) la contrafacerea sistemelor DRM, cu toate că așa numita „contrafacere” nu constituie o copiere sau o reproducere a sistemului original. Mai mult decât atât, sistemele DRM nu sunt standard, ci depind de o platformă sau de un furnizor, formatele fișierelor pot face obiectul unor drepturi de proprietate, ceea ce împiedică interoperabilitatea sau vizează crearea unor piețe protejate (prizoniere) prin eliminarea concurenței; crearea și utilizarea unor mijloace de copiere pentru a permite consumatorului sau întreprinderii titulare a unei licențe de software exercitarea drepturilor lor (copie pentru uz privat, copie back-up sau compatibilă cu hardware-ul cu standarde diferite) nu ar trebui pedepsite *per se*, ci doar în cazurile în care există elementul moral și elementul material al unui delict la scară comercială.

4.3.6 Comitetul susține principiul independenței acțiunii penale în raport cu orice altă plângere a victimei în materie civilă sau penală; în fapt, într-un context mafiot, victimele ar putea ezita să inițieze o acțiune în instanță pentru a-și proteja drepturile. Mai mult decât atât, contrafacerea comercială, practică în special de bandele sau organizațiile criminalității organizate, afectează economiile și bunăstarea socială, iar combaterea acesteia este responsabilitatea statului.

4.3.7 Comitetul speră că o colaborare eficientă între statele membre va putea permite atacarea eficientă a rețelilor internaționale de contrafacere, în special a celor având legături cu organizațiile criminale și cu activitățile de spălare de bani, în același timp menționând că multe din aceste rețele operează din țări terțe și că este indispensabilă extinderea activității dincolo de frontierele Uniunii prin utilizarea mijloacelor puse la dispoziție de dreptul internațional.

4.3.8 La nivel comunitar, Comitetul estimează că echipe comune de anchetă polițienească ar trebui să coopereze atât cu echipele administrației vamale, cât și cu victimele contrafacerii sau cu experții mandatați de acestea. Comitetul salută integrarea victimelor în procedurile de anchetă, dar propune limitarea rolului acestora la activități de pură informare a autorităților publice. De exemplu, ar fi excesiv ca, în urma unei acuzații de contrafacere la scară comercială, o întreprindere să poată participa la controale și sechestre la un concurent care este considerat nevinovat până la proba judiciară și definitivă a contrariului prin puterea de lucru judecat. Comitetul dorește să se evite tendințele de justiție privată, de ingerințe sau intervenții abuzive în procedurile penale din partea unor persoane care nu sunt învestite cu autoritate publică.

4.3.9 În cele din urmă, Comitetul își exprimă preocuparea față de tendința de ocupare comercială crescândă a rețelilor Internet și față de cererile de extindere la acest sector de activitate a sancțiunilor penale prevăzute de Acordul TRIPs, astfel cum se menționează clar în Raportul pe 2006 al Departamentului pentru Comerț al Statelor Unite cu privire la capitolele 301 și super 301 ⁽¹³⁾, în aplicarea tratatelor OMPI privind proprietatea intelectuală pe Internet, un instrument gratuit de domeniu public și un bun comun universal.

Bruxelles, 12 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ Digital Rights Management (gestiunea drepturilor digitale, un eufemism pentru „protecție contra copierii”).

⁽¹³⁾ 2006 SPECIAL 301 REPORT USA.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Potențialul întreprinderilor, în special al IMM-urilor (Strategia Lisabona)”

(2007/C 256/03)

La 14 septembrie 2006, Comitetul Economic și Social European, în conformitate cu articolul 31 din Regulamentul de procedură, a hotărât să însărcineze Secțiunea pentru piața unică, producție și consum cu elaborarea unui raport de informare privind *potențialul întreprinderilor, în special al IMM-urilor (Strategia Lisabona)*.

În sesiunea plenară din 14 și 15 martie 2007, s-a decis transformarea raportului de informare într-un aviz din proprie inițiativă [articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură].

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 3 mai 2007. Raportor: dna Faes.

La a 437-a sesiune plenară, desfășurată la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 12 iulie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat următorul aviz cu 123 de voturi pentru, 1 împotriva și 3 abțineri.

1. Prefață

1.1 Concluziile Președinției Consiliului European din 23-24 martie 2006 solicită Comitetului Economic și Social European să prezinte, la începutul anului 2008, rapoarte de sinteză în sprijinul parteneriatului pentru creștere și ocuparea forței de muncă.

1.2 În plus, Consiliul European a propus domenii specifice pentru acțiunile prioritare din perioada 2005-2008:

- i. investițiile în cunoaștere și inovație;
- ii. potențialul întreprinderilor, în special al IMM-urilor;
- iii. crearea de locuri de muncă pentru categoriile prioritare (...);
- iv. definirea unei politici energetice pentru Europa (...);
- v. măsurile ce trebuie luate în toate domeniile în vederea menținerii dinamicii la nivelul tuturor pilonilor parteneriatului pentru creștere și ocuparea forței de muncă (...).

2. Rezumat și recomandări

2.1 În ciuda evoluțiilor pozitive aduse de Strategia Lisabona, aceasta nu a produs încă pe deplin rezultatele așteptate, în special în domeniul creșterii economice și industriale și al creării de locuri de muncă mai multe și de mai bună calitate. În ceea ce privește concurența globală, Europa se confruntă cu provocări atât din partea competitorilor tradiționali, cât și a celor mai recenti, cărora nu reușește să le facă față în mod corespunzător.

2.2 Întreprinderile din Europa se confruntă cu o piață unică incompletă, în special în ceea ce privește armonizarea normelor fiscale, din cauza punerii prea lente în aplicare a directivelor de către statele membre, cu sarcini administrative în exces și cu lipsa mobilității forței de muncă. IMM-urile, în special, au dificultăți în depășirea acestor obstacole.

2.3 Alte provocări care trebuie depășite sunt lipsa spiritului antreprenorial, îmbătrânirea populației și efectele acesteia asupra spiritului antreprenorial, oferta de forță de muncă, precum și necesitatea de a acorda o atenție sporită transferurilor de întreprinderi, accesului la finanțare în faza de debut și de creștere și

accesului la rezultatele cercetării și, astfel, la posibilitățile de inovare.

2.4 Întreprinderile mici și mijlocii joacă un rol-cheie în atingerea Obiectivelor Lisabona. Cu toate acestea, contribuția necesară a acestora a fost neglijată în primii ani ai punerii în aplicare. Ar trebui îmbunătățită în special implicarea organizațiilor de IMM-uri în evaluarea progreselor realizate și ar trebui sporit rolul acestora în promovarea IMM-urilor la toate nivelurile de decizie. Cu ocazia proximei revizuii a orientărilor integrate pentru creștere și ocuparea forței de muncă pentru anii 2008-2010, CESE face un apel pentru elaborarea unor orientări mai bine focalizate și mai raționale pentru IMM-uri, în special în cadrul capitolului privind reformele microeconomice. În vederea integrării acestora la o scară mai largă în acest proces, CESE îndeamnă Consiliul să confere Cartei pentru întreprinderile mici o bază juridică — conform solicitării Parlamentului —, în vederea consolidării fundamentului pentru acțiuni mai ample. Orientările și politicile menționate în continuare sunt foarte importante pentru dezvoltarea potențialului de afaceri al IMM-urilor.

2.4.1 CESE invită Comisia și Consiliul să facă toate eforturile pentru a contribui la transformarea principiului „think small first” („gândește-te mai întâi la cei mici”) într-un principiu director în toată legislația relevantă.

2.4.2 CESE solicită declararea anului 2009 drept „Anul întreprinzătorului”, pentru a sublinia rolul-cheie al acestora în creștere și bunăstare și pentru a-i încuraja pe tineri, dar nu doar pe ei, în a lua în considerare posibilitatea unei cariere ca întreprinzători.

2.4.3 CESE solicită să se facă eforturi pentru asigurarea eficienței Programului pentru competitivitate și inovație, furnizându-se un sprijin eficient și acces facil IMM-urilor la acest program, precum și la cel de-al 7-lea Program-cadru de dezvoltare și la Fondurile Structurale. Eficacitatea și accesibilitatea acestor programe, precum și a programului JEREMIE ar trebui monitorizate îndeaproape.

2.4.4 Cel mai valoros activ al unei întreprinderi este capitalul său uman. Prin structuri de sprijin adecvate, oferte de formare profesională adaptate și stimulente financiare bine concepute, IMM-urile ar trebui ajutate să amelioreze competențele și aptitudinile salariaților, precum și pe cele ale întreprinzătorilor, investind în formarea continuă.

2.4.5 CESE solicită Comisiei să realizeze o analiză a implicării IMM-urilor în programele comunitare. Dacă participarea nu este suficient de semnificativă, ar trebui instituit un procent minim obligatoriu.

2.4.6 Achizițiile publice reprezintă un instrument important de sprijinire al IMM-urilor în dezvoltarea activităților lor. Implicarea IMM-urilor ar trebuie să facă obiectul unei monitorizări atente, iar accesul acestora la piața achizițiilor publice ar trebui facilitat prin măsuri corespunzătoare. Ar trebui încurajate, de asemenea, schimburile de bune practici.

2.4.7 La nivelul Comisiei, ar trebui creată o structură pentru coordonarea reală, eficientă și efectivă a politicii în domeniul IMM-urilor în toate programele, acțiunile și măsurile legislative.

2.4.8 Este necesară organizarea unor acțiuni speciale de promovare și de utilizare a celor mai bune practici în domeniul IMM-urilor și în ceea ce privește creșterea competitivității, în special în regiunile cu un grad mai redus de dezvoltare europeană. Acest tip de acțiuni ar trebui realizate cu sprijinul organizațiilor de IMM-uri.

3. Observații generale

3.1 Strategia Lisabona este cel mai bine cunoscută, pe scurt, ca fiind un angajament de transformare a Europei în economia bazată pe cunoaștere cea mai competitivă și mai dinamică, la nivel mondial, până în anul 2010. În afară de liniile generale ale strategiei, Consiliul a adoptat Carta pentru întreprinderile mici în iunie 2000, la Santa Maria de Feira.

3.2 Comitetul reamintește că, încă de la început, mandatul de la Lisabona din 24 martie 2000:

- a subliniat nevoia de a implica în mod activ partenerii sociali și societatea civilă în această strategie, prin utilizarea de diferite forme de parteneriat;
- a precizat că succesul său depinde în primul rând de sectorul privat și de parteneriatele public-privat, precum și de implicarea statelor membre, și a Uniunii;
- a urmărit o dezvoltare echilibrată a celor trei aspecte principale ale sale, respectiv creșterea economică, coeziunea socială și exploatarea durabilă a mediului, prin stimularea competitivității europene și prin crearea de locuri de muncă, concomitent cu punerea în aplicare a unor politici de mediu adecvate.

3.3 La Consiliul European de primăvară din martie 2005, Consiliul a efectuat o revizuire intermediară a Strategiei Lisabona și a hotărât relansarea procesului prin concentrarea pe creștere și ocuparea forței de muncă — prioritățile politice principale ale

Europei. S-a ajuns la un acord cu privire la orientările integrate pentru creștere și ocuparea forței de muncă ⁽¹⁾, acord care ar trebui să favorizeze coerența măsurilor de reformă și să furnizeze un plan clar pentru elaborarea programelor naționale de reformă.

3.4 În evoluția Strategiei Lisabona, obiectivele competitivității și creșterii reprezintă elemente deosebit de importante pentru generarea de bunăstare economică, crearea de locuri de muncă, protejarea și ameliorarea calității vieții. O mai bună calitate a vieții, îmbunătățirile la nivel social și exploatarea durabilă a mediului pot, la rândul lor, să genereze creștere. Strategia Lisabona nu a reușit încă să producă rezultatele sperate, în special în domeniile creșterii economice și industriale și al creării de locuri de muncă mai multe și de mai bună calitate. În ceea ce privește concurența globală, Europa se confruntă cu dificultăți. De la lansarea procesului Lisabona, UE a trecut printr-un proces de extindere major, crescând de la 15 la 25 de state membre, iar apoi la 27.

3.5 Comitetul constată, în primul rând, că Strategia Lisabona a permis deja o serie de evoluții pozitive, precum:

- conștientizarea nevoii de reformă, dincolo de diviziunile tradiționale;
- răspândirea accelerată a tehnologiilor informației și a proceselor de inovare;
- sprijin sporit pentru crearea de întreprinderi și finanțarea IMM-urilor;
- mai multă atenție acordată dezvoltării durabile, menite să ducă la scăderea deficitului public, la refacerea stabilității bugetului de protecție socială și la protejarea mediului;
- inițiative ale partenerilor sociali în domeniul reformei sociale;
- măsuri de simplificare a procedurilor legale și administrative, deși cu impact limitat până în prezent.

3.6 În ciuda acestor aspecte pozitive, observația principală este că Europa, prinsă între marii săi concurenții industrializați și economiile emergente cu costuri reduse de producție care utilizează mai mult noile tehnologii, se confruntă cu o concurență din ce în ce mai acerbă. Există mai mulți indicatori care pot provoca îngrijorare, precum:

- o cerere internă redusă, investiții scăzute, rate de productivitate și de creștere în Uniunea Europeană care o fac să piardă teren în fața concurenților principali și a piețelor emergente;

⁽¹⁾ Decizia Consiliului din 12 iulie 2005 privind Liniile directe pentru politicile de ocupare a forței de muncă din statele membre (2005/2006/CE), JO L 205, 6.8.2005, p. 21.

- globalizarea care duce la integrarea de noi țări în sistemul economic internațional;
- eșecul atingerii obiectivelor privind ocuparea forței de muncă;
- deficite publice continue în mai multe state membre, deși nu întotdeauna aceleași;
- norme de impozitare și rate de impozitare nearmonizate pentru întreprinderi;
- sarcini administrative persistente pentru întreprinderi și punerea în aplicare lentă a directivelor în statele membre;
- îmbătrânirea populației europene, ceea ce va crea o presiune considerabilă asupra finanțelor publice și asupra ofertei de forță de muncă;
- amenințările reprezentate de diminuarea resurselor sau de volatilitatea prețurilor, de schimbările climatice și de reducerea biodiversității;
- lipsa mobilității forței de muncă, esențială pentru realizarea pieței interne;
- mutarea întreprinderilor din Europa către piețe emergente și în curs de dezvoltare rapidă;
- interesul în scădere al cetățenilor europeni față de Uniunea Europeană.

3.7 În același timp, reformele prevăzute de Strategia Lisabona sunt rămase în urmă:

3.7.1 La nivel european, statele membre și-au asumat obligația de a realiza piața unică în mai multe sectoare (energie, servicii, achiziții publice, rețele transeuropene, adaptarea serviciilor publice), dar omit să pună în aplicare în timp util măsurile necesare.

3.7.1.1 La nivel european, începând din anii 1990, Comisia a lansat o serie de inițiative al căror scop a fost, în primul rând, să înțeleagă mai bine nevoile și funcționarea IMM-urilor, iar în al doilea rând, să sprijine dezvoltarea acestora și să le ajute în a-și exploata mai bine potențialul de creare de locuri de muncă. Aceste acțiuni au fost întărite în ultimii ani prin numirea unui reprezentant pentru IMM-uri, prin planul de acțiune pentru stimularea spiritului antreprenorial, adoptat în 2004, și prin eforturile realizate pentru ameliorarea legislației și pentru un acces mai bun la finanțări (FEI și BEI) și la Programul pentru competitivitate și inovare (PCI).

3.7.2 La nivel național, rezultatele sunt inegale, cu lacune în special în privința:

- complexității structurale a reglementărilor și procedurilor administrative;
- ratei ridicate a șomajului, în special în rândul câtorva grupuri-țintă;
- ratei ridicate a pensionării timpurii, în ciuda angajamentelor asumate;
- sistemelor de învățământ și formare neadaptate, în special în ceea ce privește competențele antreprenoriale și TIC;
- posibilităților insuficiente de învățare pe tot parcursul vieții;
- cheltuielilor destinate cercetării, care în general s-au diminuat, în loc să crească până la obiectivul propus la Lisabona, de 3 % din PIB;
- lipsei inovațiilor, deși ultimul raport privind tabloul de indicatori privind inovațiile a prezentat rezultate mai bune;
- lipsei accesului la finanțare pentru IMM-uri, combinată cu lipsa cunoașterii posibilităților existente la nivel UE;
- deficitelor bugetare continue, chiar dacă nu întotdeauna în aceleași țări.

3.7.3 Noile state membre trebuie să depășească adesea handicapuri suplimentare cauzate de mai slabă dezvoltare, spre exemplu în domeniile ocupării forței de muncă, tehnologiilor sau mediului, cu toate că, uneori, aceste handicapuri sunt compensate prin măsuri de reînnoire mult mai radicale decât în UE-15.

3.8 Se face referire la raportul elaborat de Comitetul Economic și Social European (CESE) la solicitarea Consiliului European din martie 2005, care prezintă rezultatele consultării partenerilor CESE, în fiecare stat membru și la nivel european, privind aplicarea Strategiei Lisabona și rolul partenerilor sociali și al altor reprezentanți ai societății civile organizate ⁽²⁾. În ultimii ani, Comitetul a publicat mai multe rapoarte privind Strategia Lisabona și aspecte specifice ale acesteia ⁽³⁾.

4. Îmbunătățirea potențialului întreprinderilor, în special al IMM-urilor

4.1 Importanța IMM-urilor în cadrul economiei europene

4.1.1 Marea majoritate a întreprinderilor (99,8 %) din Europa sunt IMM-uri. Firma tipică europeană este microîntreprinderea (91 %); 7 % sunt întreprinderi mici. Întreprinderile mici din Europa nu sunt doar predominante, ci sunt, de asemenea, semnificative din punctul de vedere al experienței de lucru (două treimi din numărul de locuri de muncă din sectorul privat) și al activităților economice comunitare (57 % din PIB) ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Punerea în aplicare a Strategiei Lisabona. Raport de sinteză pentru Consiliul European.

⁽³⁾ JO C 185, 8.8.2006; CCMI/032.

⁽⁴⁾ Informații disponibile pentru 2003. Eurostat's Pocket book 2006.

4.1.2 Pentru îmbunătățirea monitorizării performanțelor economice ale IMM-urilor, CESE îndeamnă Comisia Europeană să relanseze activitățile Observatorului European al IMM-urilor.

4.1.3 IMM-urile sunt cei mai importanți creatori de locuri de muncă, reprezintă una dintre sursele principale de venituri la bugetul de stat (impozite, TVA etc.) și oferă unei mari părți a populației șansa împlinirii profesionale și sociale, în special segmentului celui mai activ și mai inovator al acesteia, care împinge economia înainte. Mai mult, tot IMM-urile asigură principala componentă a unui mediu economic favorabil economiei de piață, caracterizat prin flexibilitate, spirit inovator și dinamism, și reprezintă bazele viitoarelor întreprinderi mari, în special în noile sectoare economice, care se bazează pe tehnologii complexe.

4.2 Competitivitatea

4.2.1 Prin accentul pus pe competitivitate, se recunoaște necesitatea de a se ajunge la o competitivitate durabilă, într-o economie deschisă și globalizată, prin îmbunătățirea utilizării noilor tehnologii, prin identificarea de forme mai eficiente de formare profesională, prin asigurarea unei bune calificări a salariaților și prin îmbunătățirea productivității. Conceptul de calitate (calitate a produselor, a serviciilor, a reglementărilor, a guvernării, a locurilor de muncă, a relațiilor sociale și a mediului) ocupă un loc central în această strategie.

4.2.2 Pentru a asigura stabilitatea economică, statele membre ar trebui să-și mențină obiectivele bugetare pe termen mediu de-a lungul întregului ciclu economic sau să ia măsurile corective necesare. Sub rezerva acestei obligații, statele membre ar trebui să evite politicile fiscale prociclice. Statele membre al căror deficit de cont curent riscă să devină imposibil de menținut ar trebui să-l corecteze prin aplicarea de reforme structurale care să stimuleze competitivitatea externă și să pună în aplicare politici bugetare care să contribuie la rectificarea deficitului. Având în vedere îmbătrânirea populației europene, aceste măsuri constituie minimumul necesar.

4.2.3 CESE consideră că numai o reorientare fundamentală a politicilor economice, în special a politicii macroeconomice, va permite eliminarea în Europa a obstacolelor care stau în calea unei relansări economice durabile și ample. UE trebuie să acționeze din interior pentru a conduce economia europeană înapoi pe calea creșterii și a ocupării integrale a forței de muncă. Acest lucru implică o politică macroeconomică echilibrată, care să urmărească: atingerea obiectivelor Strategiei Lisabona, în special ocuparea integrală a forței de muncă; întărirea competitivității; acordarea unei reale importanțe obligației de a urmări o dezvoltare durabilă, conform concluziilor summit-ului de la Göteborg.

4.2.4 CESE reamintește că politica monetară ar trebui să aibă ca obiectiv instalarea unui echilibru între stabilitatea prețurilor, dezvoltarea economică și ocuparea forței de muncă. În acest sens, ar fi util ca BCE să fie îndemnată să urmărească stabilitatea

în sens larg, respectiv nu doar stabilitatea prețurilor, ci și stabilitatea în ceea ce privește creșterea economică, ocuparea integrală a forței de muncă și coeziunea socială ⁽⁵⁾. Pentru a obține rezultate efective, este important ca bugetele naționale să fie conforme politicilor BCE și să respecte Pactul de stabilitate și de creștere.

4.2.5 În afară de acesta, CESE remarcă importanța deosebită a serviciilor pentru întreprinderi, în cadrul IMM-urilor, pentru succesul procesului Lisabona și pentru competitivitatea din UE. În continuarea comunicării Comisiei pe acest subiect ⁽⁶⁾, CESE subliniază necesitatea creării unui mediu de reglementare, în care IMM-urile interesate să poată răspunde solicitărilor societății.

4.2.6 CESE este, de asemenea, de acord cu ampla analiză a măsurilor de sprijin pentru 27 de sectoare ale industriei manufacturiere prezentată în documentul Comisiei privind politica industrială integrată, dar dorește să insiste asupra punerii în aplicare reale a acestei politici, în coordonare cu statele membre ⁽⁷⁾.

4.3 O mai bună legiferare ⁽⁸⁾

4.3.1 CESE sprijină pe deplin propunerea recentă a Comisiei Europene privind reducerea sarcinilor administrative pentru întreprinderi cu 25 % până în 2012 ⁽⁹⁾. Această măsură poate antrena o creștere a PIB-ului UE cu 1,5 %. CESE îndeamnă Comisia să prezinte o strategie clară de simplificare în ansamblu a cadrului de reglementare, pentru a permite UE să-și atingă obiectivele în acest domeniu ⁽¹⁰⁾.

4.3.2 Diminuarea sarcinilor administrative poate stimula dinamismul economic. Pentru a reduce povara obligațiilor juridice și de reglementare, este necesar ca autoritățile publice locale, regionale și naționale, precum și Uniunea Europeană să adopte o abordare globală. Este esențial ca reglementările să fie bine concepute și proporționate.

⁽⁵⁾ CESE a solicitat în mai multe ocazii ca politica monetară să se concentreze pe atingerea obiectivelor de ocupare integrală a forței de muncă și de creștere.

⁽⁶⁾ „Competitivitatea serviciilor pentru întreprinderi și contribuția lor la performanța întreprinderilor europene” [COM (2003), 747 final], 4 decembrie 2003.

⁽⁷⁾ Comunicarea Comisiei „Punerea în aplicare a programului comunitar de la Lisabona: un cadru politic pentru întărirea industriei manufacturiere din UE — pentru o abordare mai integrată a politicii industriale” COM(2005) 474 final, Politica industrială modernă.

⁽⁸⁾ CESE a publicat recent mai multe avize privind simplificarea și o mai bună legiferare:

JO C 24, 31.1.2006, „O mai bună legiferare”, aviz exploratoriu la solicitarea președinției britanice, raportor: dl Retureau.

JO C 24, 31.1.2006, „Metode de îmbunătățire a punerii în aplicare și susținerii legislației UE”, aviz din proprie inițiativă, raportor: dl van Iersel.

JO C 112, 30.4.2004, Aviz privind actualizarea și simplificarea acquis-ului comunitar [COM(2003) 71 final], raportor: dl Retureau.

⁽⁹⁾ COM(2006) 689, 690 și 691, 14 noiembrie 2006.

⁽¹⁰⁾ Programul de acțiune pentru reducerea sarcinilor administrative în cadrul Uniunii Europene. COM(2007) 23 final, 24.1.2007.

4.3.3 CESE sprijină proiectul anunțat de Comisie în examinarea sa strategică a programului „O mai bună legiferare” ⁽¹¹⁾ de creare a unui comitet însărcinat cu evaluarea impactului legislației (asupra întreprinderilor), în vederea întăririi calității și eficacității analizelor de impact. Cu toate acestea, sfera sa de acțiune nu trebuie să se limiteze la coordonare, ci ar trebui, de asemenea, să evalueze calitatea lucrărilor care privesc IMM-urile și să analizeze consecințele economice și sociale ale propunerilor de reglementare. Noile reglementări la nivel național sau comunitar ar trebui monitorizate, pentru a se evalua impactul pe care îl au asupra IMM-urilor.

4.3.4 Consecințele economice, sociale și de mediu ale reglementărilor noi sau revizuite trebuie evaluate cu atenție, pentru a permite identificarea posibilităților de schimburi și sinergii între diferitele obiective ale politicilor adoptate. În plus, reglementările existente trebuie examinate pentru identificarea eventualelor posibilități de simplificare și evaluarea impactului acestora asupra competitivității. Se va acorda o atenție deosebită evaluărilor independente de impact asupra întreprinderilor a tuturor propunerilor legislative și de reglementare ale Comisiei, în special pentru întreprinderile mici. În sfârșit, se elaborează în prezent o abordare comună pentru măsurarea costurilor administrative ale legislației noi sau deja existente. La revizuirea legislației existente și la elaborarea de legislație nouă, principiul director ar trebui să fie „gândește-te mai întâi la cei mici”. Aceasta înseamnă că legislația ar trebui să țină seama de caracteristicile IMM-urilor.

4.3.5 CESE subliniază că astfel de îmbunătățiri sunt importante în special pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM), întrucât acestea dispun de resurse limitate pe care să le poată dedica sarcinilor administrative impuse atât de legislația comunitară, cât și de cea națională.

4.3.6 Trebuie adoptate măsurile necesare pentru a garanta că statele membre pun în aplicare directivele la timp și prin reglementări de bună calitate și pentru a convinge autoritățile și legislatorii naționali și regionali să inițieze proiecte proprii de simplificare a acelor reglementări care, la punerea în aplicare a legislației europene, au fost îngreunate cu exigențe suplimentare.

4.3.7 Majoritatea actorilor de la nivel regional, național și european nu cunosc suficient realitatea micilor întreprinderi și nevoile reale ale acestora. O mai bună implicare a asociațiilor reprezentative ale IMM-urilor ⁽¹²⁾ la toate nivelurile constituie o condiție esențială pentru îmbunătățirea calității politicii privind IMM-urile în Europa. Consolidarea asociațiilor micilor întreprinderi constituie de asemenea unul dintre elementele-cheie ale Cartei europene pentru întreprinderi mici (2000). Asociațiile reprezentative ale IMM-urilor ar trebui implicate ca părți interesate importante la toate nivelurile procesului decizional.

4.3.8 CESE sprijină cu tărie Carta europeană pentru întreprinderi mici, care s-a dovedit un instrument util în monitorizarea evoluțiilor și în identificarea problemelor cu care se confruntă IMM-urile, precum și pentru stimularea statelor membre în sensul unei mai bune coordonări a politicilor antreprenoriale în întreaga Europă. Este importantă menținerea unui ritm susținut în procesul de integrare a rapoartelor de aplicare a Cartei în rapoartele anuale privind Strategia Lisabona. De asemenea, este imperios necesar ca acestea să fie completate și actualizate în raport cu Strategia Lisabona revizuită și cu procesul major de extindere a UE.

4.4 Cultura antreprenorială și crearea de întreprinderi ⁽¹³⁾

4.4.1 Spiritul antreprenorial este un fenomen complex, care cuprinde elemente de spirit de inițiativă, de capacitate de a-și asuma riscuri și de inovație. Întreprinderile mici și noi generează inovații, ocupă nișe de piață, oferă locuri de muncă și sporesc concurența, favorizând astfel eficacitatea economică.

4.4.2 Uniunea Europeană în ansamblu său suferă de un nivel de activitate slab în ceea ce privește întreprinderile noi. Ultimul raport al GEM (Global Entrepreneurship Monitor) nu situează nici unul dintre statele membre între primele 10 țări din clasament ⁽¹⁴⁾. Dimpotrivă, 8 state membre se află printre cele mai scăzute 10 rate de participare ⁽¹⁵⁾.

4.4.3 Spiritul antreprenorial este important pentru societate în ansamblul său. În vederea promovării și favorizării creării unei culturi antreprenoriale, pentru a face înțelesă importanța spiritului antreprenorial pentru dezvoltarea globală a unei țări, Comitetul propune ca anul 2009 să fie declarat „Anul european al întreprinzătorului”. În acest context, Comitetul remarcă faptul că, în 2010, va avea loc revizuirea intermediară a mai multor programe comunitare relevante. Trebuie prezentate atitudini publice pozitive în ceea ce privește spiritul antreprenorial. Acest an va oferi ocazia consolidării schimburilor de bune practici existente.

4.4.4 În cadrul UE, este mare nevoie de o schimbare a programelor de învățământ și formare — în special la nivelul învățământului universitar, astfel încât acestea să pună mai mult accentul pe o mai bună educație antreprenorială, pe valoarea strategică a managementului informațiilor și al TIC și pe crearea de rețele. Școlile și universitățile sunt factori esențiali în stimularea spiritului antreprenorial al tinerilor. În acest sens, ar fi utilă participarea activă a reprezentanților întreprinderilor în procesul educațional, precum și implicarea organizațiilor de întreprinderi. Mass-media și imaginea întreprinderilor oferită de acestea sunt, de asemenea, importante.

⁽¹¹⁾ Comunicarea Comisiei Europene din 14 noiembrie 2006.

⁽¹²⁾ Organizații ale IMM-urilor înseamnă organizații care reprezintă IMM-urile (în accepțiunea europeană a termenului) în diferite domenii de acțiune: artizanat, industrie, servicii, comerț, profesii libere. Termenul include atât organizațiile multisectoriale, cât și pe cele care activează într-un singur sector.

⁽¹³⁾ JO C 309, 12.12.2006, Avizul al Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei „Punerea în aplicare a programului comunitar de la Lisabona: Stimularea spiritului antreprenorial prin educație și învățare”, COM(2006) 33 final.

⁽¹⁴⁾ Irlanda se situează pe locul 11.

⁽¹⁵⁾ Ungaria, Belgia, Suedia, Slovenia, Țările de Jos, Danemarca, Italia și Finlanda.

4.4.5 Sunt necesare, astfel, intensificarea politicilor destinate facilitării creării și dezvoltării de întreprinderi, în special pentru diminuarea timpului și costurilor acestora, măsuri menite să îmbunătățească accesul la capital-risc, creșterea numărului de programe de formare a întreprinzătorilor, măsuri de îmbunătățirea a accesului la rețele și servicii de utilități publice și mărirea densității rețelei de servicii de asistență pentru întreprinderi mici. În plus, sunt necesare decizii politice pentru reformarea sistemelor de impozitare, a reglementărilor, a accesului pe piață, a procedurilor de salvare și restructurare a întreprinderilor, precum și a normelor dreptului de succesiune. Trebuie să aibă loc o schimbare culturală în privința atitudinii față de faliment.

4.4.6 Disponibilitatea finanțării la începutul activității întreprinderii reprezintă un aspect crucial. În Belgia, guvernul a adoptat inițiative în vederea reducerii deficitului de fonduri proprii (equity gap). Un exemplu este fondul ARKimedes, care a strâns fonduri de 110 milioane EUR sub formă de acțiuni și obligațiuni garantate de guvernul regional flamand.

4.4.7 La fel de importantă este și furnizarea de informații și servicii de sprijin pentru întreprinderi adresate în special tinerilor întreprinzători. Programele de mentorat puse în aplicare în Flandra (Belgia) și-au dovedit eficiența.

4.4.8 Teama de eșec are un impact negativ important asupra creării de întreprinderi. Trebuie adoptat un cadru social adecvat pentru persoanele care desfășoară activități independente. Acestea ar trebui să beneficieze mai ușor de o a doua șansă.

4.5 Piața internă ⁽¹⁶⁾

4.5.1 Este necesară punerea în valoare a potențialului pieței unice. Uniunea Europeană ar trebui să se bucure în prezent de avantajele unei piețe mai mari decât cele ale Statelor Unite sau Chinei, dar:

- prea multe directive nu au fost transpuse integral în legislațiile naționale;
- progresele realizate în domeniul standardizării și recunoașterii reciproce în sectorul prestării de servicii sunt insuficiente;
- au intervenit întârzieri în liberalizarea piețelor, în special a celor din sectorul public;
- au apărut dificultăți în ajungerea la un acord în privința unui sistem european funcțional de drepturi de proprietate intelectuală;
- anumite diferențe dintre sistemele fiscale provoacă denaturări.

⁽¹⁶⁾ Aviz exploratoriu privind revizuirea pieței unice (JO C 93, 27.4.2007).

4.5.2 Caracterul atractiv al Uniunii Europene ca loc de investiție depinde de dimensiunea și deschiderea piețelor sale, de cadrul său de reglementare și de calitatea infrastructurii sale. Creșterea investițiilor va face Europa mai productivă, întrucât nivelurile de productivitate a muncii depind de investițiile în capitalul fizic și uman, precum și de cele în cunoaștere și în infrastructură.

4.5.3 Capacitatea producătorilor europeni de a face față concurenței și de a supraviețui pe piața internă este esențială pentru competitivitatea lor pe piețele internaționale. În timp ce piața internă a mărfurilor este relativ bine integrată, piața serviciilor rămâne, *de jure* sau *de facto*, destul de fragmentată. Pentru a încuraja creșterea și ocuparea forței de muncă și pentru a întări competitivitatea, piața internă a serviciilor trebuie să fie deplin operațională, păstrând, în același timp, modelul social european. Eliminarea obstacolelor fiscale din calea activităților transfrontaliere și a ultimelor impedimente din calea mobilității lucrătorilor va aduce, de asemenea, un plus de eficiență. În sfârșit, integrarea completă a piețelor financiare ar îmbunătăți productivitatea și ocuparea forței de muncă, permițând o alocare mai eficientă a capitalurilor și ameliorând condițiile de finanțare a întreprinderilor.

4.5.4 Pentru IMM-uri, în special în sectorul serviciilor, nu s-a ajuns încă la realizarea deplină a pieței interne. Sarcinile administrative mari generate de operațiunile transfrontaliere și neadaptarea standardelor europene împiedică întreprinderile mici să profite de o piață mai vastă.

4.5.5 Standardele joacă un rol esențial în ceea ce privește accesul pe piață. Procesele de standardizare actuale nu țin seama suficient de specificitatea artizanatului și a IMM-urilor. Întreprinderile mici ar trebui implicate mai mult în elaborarea standardelor europene și internaționale. În pofida sprijinului puternic oferit de Comisie unor structuri cum este NORMAPME ⁽¹⁷⁾, sunt necesare eforturi suplimentare în favoarea IMM-urilor, în special pentru producția de serie mică sau unicat, pentru diminuarea costurilor standardizărilor, pentru o reprezentare mai echilibrată în cadrul comitetelor tehnice și pentru simplificarea sistemelor de certificare.

4.5.6 Mai pot fi făcute progrese considerabile în domeniul procedurilor de achiziții publice. Astfel de progrese s-ar traduce printr-o creștere a numărului de licitații care fac obiectul unei informări publice. Accentul trebuie pus pe posibilitățile ca IMM-urile să participe la procedurile de achiziții publice. CESE sprijină, în acest sens, întocmirea de către Comisie unui compendiu de bune practici înregistrate de statele membre UE, de SUA și de Japonia și care au dus la creșterea accesului IMM-urilor la procedurile de achiziții publice.

⁽¹⁷⁾ NORMAPME: Biroul European de Standardizare pentru Artizanat, Comerț și IMM-uri — www.normapme.com.

4.5.7 În Europa, IMM-urile se confruntă cu 27 de sisteme de impozitare diferite, ceea ce generează costuri de conformitate prohibitive și creează obstacole importante în calea realizării pieței interne. Pentru întreprinderile mici, costurile de conformitate sunt mult mai ridicate decât pentru întreprinderile mari ⁽¹⁸⁾. Se așteaptă o simplificare, în special în favoarea IMM-urilor.

4.6 Capitalul uman, dezvoltarea competențelor și dialogul social

4.6.1 În contextul unei economii globalizate și bazate pe cunoaștere, întreprinderile trebuie să se adapteze permanent schimbării. Întreprinzătorii de succes au nevoie mai mult ca oricând de o bază solidă de cunoștințe și calificări pentru a putea face față unei concurențe crescute și a putea câștiga cursa inovațiilor. În plus, în fața evoluțiilor tehnologice, atât întreprinzătorii, cât și salariații trebuie să-și dezvolte permanent noi competențe, în special în domeniul TIC, și să-și actualizeze aptitudinile ⁽¹⁹⁾.

4.6.2 Din 2000, de la lansarea Strategiei Lisabona, obiectivele de formare și strategiile de învățare pe tot parcursul vieții au fost în mod evident consolidate în Europa, însă mai este nevoie de îmbunătățiri, după cum semnalează raportul de evaluare pe 2006 al „Cadrului de acțiune pentru dezvoltarea competențelor și calificărilor pe tot parcursul vieții”, adoptat în 2002 de către partenerii sociali europeni [Confederația europeană a sindicatelor (CES), BusinessEurope, Centrul european al întreprinderilor publice (CEIP), Asociația europeană a meșteșugarilor și a întreprinderilor mici și mijlocii (UEAPME)]. În acest context, noul „program de acțiune integrat în domeniul învățării pe tot parcursul vieții” comunitar ar trebui să participe din plin la acest efort, obiectivul său declarat fiind acela de a contribui la îndeplinirea Obiectivelor Lisabona, și anume „dezvoltarea Uniunii Europene ca societate a cunoașterii avansate, caracterizată printr-o dezvoltare economică durabilă, locuri de muncă mai numeroase și de mai bună calitate și o coeziune socială sporită”.

4.6.3 După cum pe bună dreptate a semnalat CESE ⁽²⁰⁾, „programele educaționale ale Uniunii se numără printre puținele acțiuni comunitare adresate în mod direct cetățenilor. Noul program ar trebui să-și stabilească drept obiectiv promovarea democrației participative și a spiritului cetățenesc activ” și „să promoveze ocuparea forței de muncă și o piață flexibilă a forței de muncă”. Având în vedere că acest program cuprinde și principalele programe europene de mobilitate, respectiv Leonardo da Vinci pentru ucenici, tineri în formare profesională inițială și tineri lucrători, precum și Erasmus pentru studenți, ar fi necesară facilitarea disponibilității lor pentru mobilitatea individuală. Studiile și munca în străinătate pe o perioadă dată constituie un câștig nu numai din punctul de vedere al competențelor și expertizei, ci duce și la o mai bună înțelegere a Europei și a cetățeniei europene. În plus, o astfel de experiență ajută persoanele implicate să adopte o atitudine mai activă și să se simtă mai responsabile pentru propria capacitate de inserție profesională.

⁽¹⁸⁾ Este vorba despre costurile de conformitate legate de impozitarea activităților transfrontaliere.

⁽¹⁹⁾ Chiar și profesiunile tradiționale, ca instalatorii sau tâmplarii, trebuie să țină seama de noile tehnici de economisire a energiei.

⁽²⁰⁾ JO C 221, 8.9.2005.

4.6.4 În afară de aceasta, CESE a subliniat „importanța deosebită a posibilității ca IMM-urile să aibă acces la program” și „propune o abordare specială pentru IMM-uri, prin simplificarea procedurilor relevante, astfel încât participarea acestora la program să fie realizabilă și să producă rezultate”. Într-o economie bazată pe servicii, cel mai valoros activ al unei întreprinderi este capitalul său uman. Pentru ca întreprinderile și în special IMM-urile să poată aplica strategii de dezvoltare a competențelor, este necesară elaborarea de mecanisme de susținere adaptate, care să sprijine investițiile în învățarea continuă, sub formă de oferte de formare personalizate, sprijin financiar și stimulente fiscale.

4.6.5 Dialogul social este un instrument important pentru depășirea provocărilor economice și sociale. Între principalele sale realizări, se numără ameliorarea funcționării pieței forței de muncă și anticiparea schimbării. În plus, dialogul social contribuie la crearea unui climat de încredere în întreprinderi. El poate, de asemenea, să furnizeze soluții personalizate pentru întreprinderile mici, în măsura în care țin seama de specificitatea și calitatea mediului profesional și de relațiile de muncă, precum și de situația caracteristică în care funcționează și se dezvoltă artizanatul și întreprinderile mici.

4.7 Inovarea

4.7.1 Agenda Lisabona a stabilit o țintă de 3 % din PIB dedicat cercetării și dezvoltării, din care două treimi trebuie să provină din sectorul privat. În prezent, acesta contribuie cu numai 56 %. Din nefericire, se constată că Europa acordă cercetării și dezvoltării o parte mult mai mică din PIB față de Statele Unite și Japonia (1,93 %, față de 2,59 % în SUA și 3,15 % în Japonia). În plus, în ceea ce privește intensitatea cercetării, China este pe cale de a egala UE până în 2010. În ceea ce privește cercetarea și dezvoltarea, în 2002, sectorul privat a cheltuit pentru cercetare și dezvoltare cu 100 miliarde EUR mai mult în Statele Unite decât în Europa.

4.7.2 Viitorul Institut European de Tehnologie (EIT), al cărui scop este atingerea celui mai înalt grad posibil de integrare a învățământului, cercetării și inovării la nivel de excelență, ar trebui să recunoască și să pună în valoare potențialul IMM-urilor. Ar trebui întărită cooperarea dintre universități, centrele de cercetare și întreprinderi, în special întreprinderile mici. Cercetătorii trebuie încurajați să aibă contacte cu întreprinderile. Nu trebuie subestimată importanța promovării transferurilor de tehnologie prin intermediul centrelor tehnologice și al incubatoarelor de afaceri. În noul cadru pentru ajutoarele de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovare, este necesar să se prevadă măsuri de sprijin pentru prestatorii de servicii, grupări (*clusters*) și rețele. Cercetătorilor europeni ar trebui să li se ofere mai multe posibilități în fiecare dintre cele 27 de state membre UE. Este esențială, de asemenea, o mai bună promovare și diseminare a rezultatelor cercetării, pentru îmbunătățirea accesului întreprinderilor la acestea și a impactului lor economic.

4.7.3 Europa ar trebui să furnizeze un cadru de reglementare armonizat favorabil inovării pentru toate statele membre. Sunt necesare noi inițiative pentru crearea unui brevet comunitar, pentru protejarea inovației și pentru a răspunde nevoilor întreprinderilor europene. Un astfel de sistem ar trebui să prevadă un regim de taxe reduse pentru IMM-uri, precum și o structură adecvată de asigurare pentru litigiile privind brevetele.

4.7.4 Comisia Europeană a recunoscut, în cele mai recente comunicări, că este necesară extinderea definiției inovației pentru a pune accentul pe IMM-uri și pentru a ține seama de inovațiile netehnice din toate sectoarele economice. Pentru a deveni utilă întreprinderilor mici, noua abordare trebuie acum pusă în aplicare în toate domeniile de acțiune.

4.7.5 Este esențial ca IMM-urile să actualizeze calificarea capitalului lor uman existent și să integreze cadre universitare în procesele de producție și inovare. Cel de-al 7-lea Program-cadru ar trebui să sprijine IMM-urile în introducerea tehnicilor avansate de cercetare și producție, precum și a altor forme de inovație importante pentru structurile de tip IMM.

4.7.6 Resursele necesare la nivel comunitar urmează să provină din Programul de acțiune pentru competitivitate și inovare, din Programul-cadru pentru cercetare, din Fondurile Structurale și din programele educaționale — acestea fiind cele mai importante. Coordonarea politicilor, inclusiv a resurselor, va fi o sarcină dificilă și delicată, în special din cauză că resursele financiare comunitare disponibile sunt relativ limitate în comparație cu nevoile și cererile. Pentru a garanta faptul că mijloacele financiare provenite din Fondurile Structurale sunt utilizate pentru cofinanțarea programelor pentru IMM-uri inovatoare, întreprinderi noi și transferuri de întreprinderi (prin intermediul Fondului European de Investiții — JEREMIE), trebuie adoptate măsuri corespunzătoare la nivelul statelor membre și trebuie monitorizate cu atenție eficiența și accesibilitatea acestora.

4.7.7 Introducerea noilor metode și instrumente de producție avansate, în special în IMM-uri, va necesita credite în condiții avantajoase. BEI și FEI vor trebui să fie profund implicate în lucrările grupurilor de planificare sectorială și intersectorială.

4.7.8 IMM-urile trebuie să beneficieze de o asistență mai substanțială în utilizarea aplicațiilor TIC, care le pot minimiza costurile, crește productivitatea și ameliora competitivitatea.

4.8 Transferul de întreprinderi ⁽²¹⁾

4.8.1 Studiile europene arată că aproximativ o treime dintre întreprinzătorii europeni, în principal proprietari de întreprinderi familiale, se vor retrage din activitate în următorii 10 ani. Se estimează că aceasta va afecta 690 000 de întreprinderi, care furnizează 2,8 milioane locuri de muncă. Transferurile ar trebui

promovate ca o alternativă valoroasă la crearea de noi întreprinderi.

4.8.2 Spre deosebire de trecut, tot mai multe întreprinderi sunt transferate către terțe părți, din afara familiei. Există un interes crescând pentru preluarea unei întreprinderi existente în locul creării unei întreprinderi de la zero. Cercetările au demonstrat că 96 % din transferurile de întreprinderi supraviețuiesc în primii 5 ani, în comparație cu 75 % pentru noile întreprinderi.

4.8.3 Prima provocare este, prin urmare, crearea unei platforme și facilitarea întâlnirii dintre potențialii cumpărători și vânzători de întreprinderi. O astfel de bursă trebuie să fie transparentă, în vederea sporirii șanselor de contact și asigurării continuității întreprinderilor existente și viabile. Sunt esențiale servicii de calitate superioară care să asigure întâlnirea, consultanța și confidențialitatea. În majoritatea țărilor europene, există burse, publice sau care beneficiază de susținerea publică, pentru transferurile de întreprinderi ⁽²²⁾. Aceste inițiative ar trebui dezvoltate în toate statele membre.

4.9 Accesul la finanțare

4.9.1 IMM-urile și în special întreprinderile noi, întreprinderile transferate și cele inovatoare ar trebui să beneficieze de un acces simplificat la finanțare, pentru a-și putea valorifica potențialul și pentru a genera creștere economică și a crea mai multe locuri de muncă în Europa. Modelele de partajare a riscului, cum sunt dispozitivele de garantare reciprocă și publică, s-au dovedit a fi instrumentele foarte eficiente și trebuie promovate în continuare, atât la nivel european, cât și la nivelul statelor membre.

4.9.2 Disponibilitatea capitalului la costuri rezonabile pentru întreprinderi noi, IMM-uri și întreprinderi cu dezvoltare rapidă presupune păstrarea ratelor dobânzilor și a primelor de risc la niveluri rezonabile, precum și raționalizarea programelor de ajutoare guvernamentale.

4.9.3 Serviciile de consultanță pentru IMM-uri furnizate de către organizațiile de IMM-uri ar trebui intensificate și sprijinite. De asemenea, este necesară crearea de instrumente financiare adaptate nevoilor și mijloacelor întreprinderilor mici. CESE invită Comisia și BEI/FEI să finanțeze inovația în întreprinderile mici, prin intermediul capitalului-risc și al dispozitivelor de garantare.

4.9.4 Investitorii de capital-risc și rețelele de investitori individuali (*business angels*) reprezintă pentru IMM-uri căi importante de acces la finanțare. Pentru reducerea deficitului de fonduri proprii în stadiul inițial (*small equity gap*), este necesară stimularea creării de rețele, pe de o parte, între investitorii de capital-risc și rețelele de investitori individuali (*business angels*) și, pe de altă parte, (noii) întreprinzători.

⁽²¹⁾ Punerea în aplicare a programului comunitar de la Lisabona pentru creștere și ocuparea forței de muncă. Transferul de întreprinderi — continuitate printr-un nou început. COM(2006) 117 final, 14.3.2006.

⁽²²⁾ Franța, Italia, Luxemburg, Țările de Jos, Austria, Finlanda și Belgia (cu câte o bază de date separată pentru fiecare regiune). Rata de succes pentru aceste țări este de aproximativ 25 %, adică o întreprindere din patru dintre cele aflate în baza de date și-a găsit un succesor.

4.9.5 Pentru susținerea întreprinderilor mici, dispozitivele de garantare s-au dovedit a fi foarte eficiente și prezintă un bun randament în raport cu resursele investite. În Franța, La Caisse Mutuelle de Garantie de la Mécanique (CMGM) deține peste 45 ani de experiență în acest domeniu. Această structură oferă garanții bancare pentru aproape toate tipurile de credite (pentru investiții, transfer de întreprinderi, garanții bancare, credite de exploatare) pe care le acordă întreprinderilor. Întreprinderile subscriu la capitalul și la fondurile sale de garantare. Acest sistem permite reducerea garanțiilor personale solicitate întreprinzătorilor, pune la dispoziția acestora sume mai mari și le oferă siguranță în privința bancherului lor. Schimburile de bune practici între statele membre UE în ceea ce privește accesul la finanțare și la fondurile de garantare pentru IMM-uri ar trebui încurajate.

4.10 Internaționalizarea

4.10.1 Uniunea Europeană trebuie să profite de șansele oferite de deschiderea piețelor cu dezvoltare rapidă din Asia, precum China și India. Concomitent, Uniunea Europeană trebuie să facă față noii diviziuni internaționale a muncii care rezultă din aceasta; astfel, China începe să se specializeze în producția de bunuri cu valoare adăugată ridicată, iar India devine o

platformă globală de externalizare. CESE subliniază că este necesară adoptarea unei abordări comune în raport cu țările terțe pentru ameliorarea condițiilor de acces la piață pentru întreprinderile din UE.

4.10.2 Chiar dacă piața unică există de peste 14 ani, multe întreprinderi continuă să-și desfășoare activitatea exclusiv în țara de origine. Principalele obstacole cu care acestea se confruntă sunt barierele lingvistice, diferențele legislative și de reglementare și o cunoaștere insuficientă a celorlalte piețe. CESE salută crearea serviciilor de asistență locală pentru întreprinzători, comparabile cu pașaportul pentru export din Regatul Unit („Passport to export”) ⁽²³⁾. Trebuie încurajat, de asemenea, accesul IMM-urilor la contractele de achiziții publice.

4.10.3 Trebuie puse la punct sisteme de sprijin adecvate pentru stimularea activităților transfrontaliere, atât în interiorul Uniunii Europene, cât și pe alte piețe.

4.10.4 CESE subliniază că trebuie pus un accent deosebit pe IMM-uri în documentele Comisiei privind politica comercială (strategia de acces pe piețe, instrumentele de apărare comercială, strategia pentru o Europă competitivă într-o economie globalizată).

Bruxelles, 12 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²³⁾ Pentru detalii despre piața unică, a se vedea Flash Barometer 180 — TNS Sofres/EOS Gallup Group Europe, „Piața internă — Opinii și experiențe ale întreprinderilor din UE-15”, publicat în iunie 2006. Pentru mai multe detalii privind programul „Passport to export”, gestionat de UK Trade and Investment și menit să sprijine exportatorii britanici în depășirea propriilor slăbiciuni în materie de comerț internațional, a se vedea Carta europeană pentru întreprinderi mici și culegerea de bune practici care o însoțește (2006, pag. 9).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Investițiile în cunoaștere și inovație (Strategia Lisabona)”

(2007/C 256/04)

La 14 septembrie 2006, Comitetul Economic și Social European, în conformitate cu prevederile articolului 31 din Regulamentul de procedură, a hotărât să însărcineze Secțiunea pentru piața unică, producție și consum cu elaborarea unui raport de informare privind *Investițiile în cunoaștere și inovație*.

În sesiunea plenară care a avut loc la 14 și 15 martie 2007 s-a hotărât ca raportul de informare să fie transformat în aviz din proprie inițiativă (articolul 29, alineatul (2) din Regulamentul de procedură).

Secțiunea pentru piața internă, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 3 mai 2007. Raportor: dl Wolf.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007, (ședința din 12 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 120 voturi pentru și 1 abținere.

CUPRINS

1. Introducere

2. Rezumat și recomandări

3. Observații generale

4. Educație, formare și perfecționare

5. Chestiuni financiare și proceduri

6. Aspecte structurale și condiții generale

7. Factorul uman — oameni de știință, ingineri și întreprinzători

1. Introducere

1.1 Consiliul European din 23 și 24 martie a salutat la punctul „STRATEGIA LISABONA RELANSATĂ — STRATEGIA PENTRU CREȘTERE ECONOMICĂ ȘI OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ” (punctul 12) al concluziilor Președinției inițiativa Comitetului Economic și Social European prin care se urmărește mărirea răspunderii pentru Strategia Lisabona la nivelul Uniunii. Consiliul a încurajat Comitetul Economic și Social European să-și continue lucrările și l-a invitat să elaboreze, până la începutul anului 2008, un raport cuprinzător pentru sprijinirea parteneriatului pentru creștere economică și ocuparea forței de muncă.

1.2 Comitetul a adoptat deja la 15 februarie 2007 o rezoluție privind sprijinirea aplicării Strategiei Lisabona revizuite adresată Consiliului European de primăvară.

1.3 Baza pregătirilor raportului de sinteză solicitat de Consiliul European este alcătuită din patru rapoarte de informare cu privire la următoarele teme:

- „Investițiile în cunoaștere și inovație”,
- „Potențialul de afaceri — în speciale al IMM-urilor”,
- „Ocuparea forței de muncă pentru categoriile prioritare”,

— „Stabilirea unei politici energetice pentru Europa”.

Aceste rapoarte de informare vor forma elementele esențiale ale acestuia.

1.4 Prezentul document, care a fost elaborat și în colaborare cu Consiliile Economice și Sociale ale unor state membre, tratează exclusiv subiectul „investiții în cunoaștere și inovație”.

2. Rezumat și recomandări

2.1 Puterea Europei rezidă în abilitățile și performanța cetățenilor săi.

2.2 Interacțiunea liberă a spiritului inventiv meșteșugăresc și al inițiativei antreprenoriale cu metodele și sistemele științifice și cu tehnologiile și procesele industriale dezvoltate pe baza acestora au reprezentat rețeta succesului european pentru progresele care au dus la standardul de viață de astăzi. Acestea au mers în paralel cu evoluțiile socio-politice istorice, având ca rezultat cetățeanul liber din statul modern, cu separarea puterilor în stat, democrația și drepturile fundamentale.

2.3 Dezvoltarea și utilizarea intensă a unor tehnologii industriale, mașini și mijloace de transport consumatoare de energie au avut o contribuție hotărătoare la aceasta: energia i-a eliberat pe oameni de povara muncii fizice grele, le-a sporit productivitatea, a adus lumină și căldură și a fost premisa unei incredibile mobilități și comunicări. Energia a devenit hrana și forța motrice ale economiilor moderne.

2.3.1 În contextul resurselor limitate de combustibili fosili, al cererii de energie în creștere la nivel mondial și al impactului consumului de energie asupra viitoarei evoluții a climei, asigurarea unei aprovizionări cu energie durabilă și care respectă mediul se află în prim-planul dezbaterii politice. O premisă importantă pentru rezolvarea acestei probleme dificile este un program energetic consolidat, cu un spectru larg și eficient de cercetare-dezvoltare.

2.4 În afară de aceasta, există însă încă foarte multe alte chestiuni și probleme care pot fi rezolvate doar prin cercetare, dezvoltare și inovare. Printre acestea se numără combaterea bolilor psihice și fizice, ușurarea condițiilor de viață și participarea la viața socială a persoanelor cu handicap, efectul mutațiilor demografice (inclusiv îmbătrânirea populației), protecția mediului și, în general, asigurarea și dezvoltarea mijloacelor de subzistență, a sistemului de valori și a modelului social european. Cercetarea și dezvoltarea servesc însă și la atingerea obiectivului fundamental de a acumula cunoaștere nouă. Mai multă cunoaștere nu ajută însă la rezolvarea problemelor, ci ne lărgeste concepția despre lume, aduce obiectivitate în situațiile conflictuale și ne îmbogățește cultura.

2.5 În afară de aceasta, Comunitatea Europeană se confruntă cu provocarea unei concurențe globale în creștere, al cărei scop este menținerea locurilor de muncă, a nivelului economic și a standardelor sociale și de mediu europene. Aceasta este valabil nu numai în contextul puterii economice a SUA și a Japoniei, ci înainte de toate în contextul performanțelor în continuă creștere din domeniul industriei și cercetării ale unor state ca India, China și Brazilia, și a salariilor și standardelor sociale și de mediu semnificativ mai scăzute din aceste țări.

2.6 Acestor probleme li se poate face față numai prin menținerea avansului în domeniul cercetării și al dezvoltării tehnologice și printr-o permanentă inovare, într-un climat social și cultural al democrației, al statului de drept, al stabilității politice, al economiei de piață liberă, al siguranței planificării, al dorinței de eficiență, al recunoașterii rezultatelor și al securității sociale.

2.7 Performanțele în domeniul științei și tehnicii și transformarea lor în putere economică competitivă sunt de aceea premisele esențiale pentru asigurarea viitorului, mai ales în ceea ce privește problemele legate de energie și climă, pentru a menține poziția actuală în contextul global și pentru a nu periclita modelul social european, ci a-l putea dezvolta.

2.8 Premisa fundamentală pentru aceasta este un climat social deschis progresului și inovației, în care înțelegerea acestui fapt să-și facă pe deplin efectul, pentru a se crea condițiile necesare pe toate planurile politicii și pentru a fi luate deciziile orientative corespunzătoare, astfel încât în domeniul economiei să se creeze încredere și optimism pentru investițiile necesare în Europa și să se creeze noi locuri de muncă. În acest scop este necesară creșterea gradului de conștientizare a semnificației esențiale a cercetării fundamentale, având în vedere faptul că aceasta oferă potențialul necesar pentru inovațiile viitoare. Spiritul antreprenorial inovator și temerar, puterea de conducere politică, onestitatea și simțul realității sunt deosebit de necesare.

2.9 Este foarte important ca Obiectivul Barcelona, stabilit în vederea punerii în aplicare a Strategiei Lisabona să fie luat foarte în serios de toți actorii implicați, pentru a împiedica faptul ca Europa să continue să piardă teren în competiția investițiilor

pentru cercetare și dezvoltare. Acest obiectiv stabilește majorarea cheltuielilor totale ale Uniunii alocate cercetării și dezvoltării, astfel încât în 2010 să atingă un nivel de aproape 3 % din PIB. Două treimi din investițiile folosite pentru aceasta vor fi efectuate din surse provenind de la economia privată.

2.10 În decembrie 2006 a fost aprobat al 7-lea program-cadru pentru cercetare și dezvoltare (PC7) pentru perioada 2007-2013, cu un buget net superior în raport cu programul anterior de 50 de miliarde de euro. Aceasta este o nouă realizare demnă de apreciat a politicii europene, care a fost sprijinită în mod decisiv de Comitet. Cu toate acestea, Comunitatea ar contribui la investițiile totale stabilite de Obiectivul Barcelona pentru cercetare și dezvoltare cu numai 2 % (adică numai 1/50). Comitetul a subliniat, în repetate rânduri, că această contribuție nu este suficientă pentru ca efectul de pârgie și forța de integrare a contribuției comunitare scontate să se exercite pe deplin asupra politicii de promovare a statelor membre și asupra dorinței de investiție a industriei.

2.11 De aceea, Comitetul își reiterează recomandarea anterior exprimată de a dubla pentru început, cu ocazia revizuirii din 2008 a bugetului UE, contribuțiile comunitare, aducându-le astfel la nivelul de aproape 3 % din investițiile totale stabilite prin Obiectivul Barcelona. Aceasta este valabil în special în perspectiva înființării Institutului Tehnologic European ITE și a urgenței sporirii activităților din domeniul cercetării și dezvoltării pentru o aprovizionare cu energie durabilă și care respectă mediul.

2.12 De asemenea, disponibilitatea industriei, în special a întreprinderilor mici și mijlocii, de a investi în cercetare și dezvoltare, este totuși necesar să fie promovată prin norme juridice (și în materie de răspundere), administrative, fiscale și financiare adecvate, care să facă aceste investiții mai atractive, mai capabile să aducă o mai mare satisfacție investitorilor. În această privință un rol important îl joacă și legislația UE cu privire la ajutorul de stat. Aceasta trebuie să dea posibilitatea statelor membre să promoveze într-un mod mai puțin birocratic proiectele de cercetare și dezvoltare ale universităților, organizațiilor de cercetare și ale industriei, precum și constituirea de rețele. De aceea ar trebui cercetat cu atenție în ce măsură Cadrul comunitar privind ajutorul de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovație sprijină aceste obiective.

2.13 Cunoașterea se bazează pe doi piloni interdependenți, cu o importanță egală: educația și cercetarea. Cunoașterea nouă trebuie să fie obținută prin cercetare și dezvoltare. Baza o constituie cunoașterea existentă. Aceasta trebuie consolidată și transmisă prin educație, formare, studiu și perfecționare. Atât metodele cât și conținutul acestei cunoașteri trebuie controlate, pentru a constata dacă servesc atingerii obiectivelor menționate. Ambii piloni necesită, pe lângă acestea, investiții financiare majorate și condiții-cadru corespunzătoare.

2.14 Forța Europei constă în aptitudinile cetățenilor ei. De aceea promovarea și dezvoltarea acestor aptitudini mai mult decât până în prezent reprezintă o prioritate. Ca atare, Comitetul face apel la statele candidate să-și consolideze și să-și îmbunătățească instituțiile de învățământ și să asigure investițiile considerabile necesare pentru a atinge acest scop. Educația temeinică a unor categorii largi ale populației este la fel de importantă ca și educația elitelor intelectuale. În acest sens este necesară o ofertă variată și un număr suficient de instituții solide și calificate de învățământ, de la școli primare până la universități. Doar așa se va forma o societate europeană receptivă, în ansamblul ei, la formare și știință.

2.15 În plus, Comitetul își întărește recomandarea de a dezvolta un spațiu european al științei care să completeze și să desăvârșească spațiul european al cercetării, printr-o colaborare transfrontalieră mai intensă în domeniul învățământului, inovației și al cercetării. Un rol important în această privință îl joacă toți stimulii și toate măsurile pentru învățarea pe tot parcursul vieții: învățarea pe tot parcursul vieții este cheia către societatea bazată pe cunoaștere. De aceea trebuie înlăturate cât mai repede posibil obstacolele existente pe piața internă care împiedică trecerea la societatea europeană bazată pe cunoaștere.

2.16 Pentru aceasta este necesară promovarea și mai intensă a mobilității personale de către statele membre și consolidarea programelor comunitare corespunzătoare (Erasmus, Marie Curie). Mobilitatea sprijină dobândirea și transferul de competențe. Trebuie asigurat dreptul de liberă deplasare al salariaților, cercetătorilor și studenților, fiind necesară recompensarea acestui lucru prin stimulente; acest drept trebuie însoțit de venituri, condiții de muncă și sprijin familial acceptabile. În acest scop trebuie, de asemenea, îmbunătățită accesibilitatea în întreaga Europă la informații privind posturile vacante în toate statele membre.

2.17 Având în vedere importanța și promovarea inovațiilor, Comitetul nu face trimitere numai la recomandările expuse mai jos în detaliu, ci înainte de toate la excelentul raport Aho, cu care este de acord. Aceasta privește în special condițiile-cadru juridice și sociale necesare unor întreprinzători doriți să facă inovații și unei piețe care să promoveze inovația. În afară de aceasta, Comitetul face trimitere la avizul său detaliat privind „Exploatarea și consolidarea potențialului Europei pentru cercetare, dezvoltare și inovație”.

2.18 Progresul și inovația se bazează pe transpunerea noilor descoperiri în procese și produse noi, calitativ superioare (inclusiv permanenta inovare a celor deja existente), pe noi modele de afaceri și pe metode manageriale corespunzătoare. Este deci nevoie de spirit antreprenorial inovativ și inițiative antreprenoriale. Progresul și inovația se bazează însă și pe servicii de tip nou, pe dezvoltarea sistemului de sănătate și în general pe o soluționare mai bună a problemelor sociale, care are în vedere cerințele economice.

2.19 Inovația înseamnă așadar a concepe și a pune în aplicare noi tehnici, metode, moduri de organizare, modele de afaceri, modele educaționale etc., care în trecut nu au fost sau nu au putu fi luate în considerare. Din această cauză, este important ca ansamblul de norme legislative responsabile în acest sens, să lase suficient spațiu de manevră, pentru a oferi și

ideilor noi șansa de a fi puse în aplicare și a nu fi lăsate să se perimeze apriori, pentru că nu se potrivesc în tiparele cadrelor juridice existente prea detaliate. Un exces de dispoziții restrictive reprezintă o frână în calea inovațiilor. De aceea Comitetul susține toate eforturile de simplificare a cadrelor legislative și de revizuire a acestora pentru identificarea reglementărilor inutile și/sau superflue.

2.20 Inovația înseamnă și asumarea unui anumit risc în privința succesului și pagubelor, deoarece eficiența unei noi abordări, dar și dezavantajele, riscurile și efectele secundare pot fi recunoscute, în general, doar pe baza performanțelor sale demonstrate în practică și în concurență cu celelalte metode. Și eșecurile reprezintă un câștig în domeniul cunoașterii. Șansele și riscurile reprezintă cele două fețe ale aceleiași monede. Principiul de bază ar trebui să fie acela ca utilitatea scontată a unei inovații să fie mai mare decât posibilele riscuri ale acesteia. Eventualele riscuri pentru societate necesită o evaluare specială. Pe lângă aceasta, ar trebui reflectat dacă în acest domeniu nu s-ar putea constitui, cel puțin pentru IMM-uri, de exemplu la BEI, un fond de risc care să acopere posibilele daune și pierderi.

2.21 Comitetul a atras în repetate rânduri atenția asupra faptului că randamentul și capitalul uman sunt cele mai sensibile și cele mai de preț resurse pentru cunoaștere și inovație. Din acest motiv, numărul suficient, dotările și calitatea instituțiilor necesare în acest sens sunt premisele hotărâtoare pentru a putea satisface necesarul de oameni de știință, ingineri și profesori cu o înaltă calificare.

2.22 Societatea, reprezentată prin sfera politicului, preia, odată cu investițiile făcute de ea și de fiecare om de știință și inginer în parte pentru dobândirea unei cunoașteri fundamentale vaste și dificile, precum și a unei cunoașteri cu un grad înalt de specializare, răspunderea pentru folosirea optimă a acestor investiții. Această răspundere trebuie să se manifeste prin grija pentru șanse profesionale și de dezvoltare corespunzătoare care să ofere cercetătorilor și inginerilor calificați posibilitatea de a întemeia o familie și de a avea o carieră adecvată cu opțiuni atractive de ramificare în alte domenii, fără riscul de a fi marginalizați din punct de vedere profesional sau de a ajunge într-o situație de impas. Șomajul, nivelul scăzut de salarizare sau încadrarea pe posturi necorespunzătoare (inclusiv printr-o administrație excesivă și prin activități în cadrul comitetelor) a oamenilor de știință calificați și a inginerilor constituie o risipă a investițiilor economice și descurajează elita în curs de formare, având drept consecință alegerea unor profiluri profesionale îndepărtate de știință și tehnică sau emigrarea din Europa.

2.23 Necesitatea de a determina participarea decisivă a experților experimentați și a persoanelor cu rezultate excepționale mai mult ca până în prezent la procesele decizionale din domeniul antreprenorial și al politicilor cercetării și inovației, precum și la actele administrative nu se află în contradicție cu aceasta. Înființarea Consiliului European al Cercetării CEC este un prim pas încurajator în acest sens. În același timp, pentru promovarea sprijinului din partea UE (inclusiv al Comisiei) și al statelor membre pentru cercetare și inovație trebuie să se asigure și să se mențină o competență specializată suficientă. Doar administrarea nu este suficientă.

2.24 O problemă deosebită o constituie materializarea cercetării și a dezvoltării în produse și procese inovatoare. Faptul că obiectivele Strategiei Lisabona solicită ca 2/3 din contribuția financiară pentru cercetare să fie asigurată de industrie nu este deloc fără motiv. De aceea trebuie, în primul rând, apreciat corect profilul profesional al întreprinzătorului și, având în vedere importanța sa hotărâtoare pentru inovație, progresul științific și bunăstarea generală, acesta trebuie ancorat mai bine în societate. De aceea, Comitetul, în rolul său de punte către societatea civilă organizată a făcut din „militarea pentru un antreprenoriat cu înfățișare umană” tema centrală a viitorului său program de lucru. Numai printr-un antreprenoriat dinamic, conștient de răspunderea sa și plin de idei, care se poate dezvolta cel mai bine posibil, vor putea fi în cele din urmă atinse obiectivele Strategiei Lisabona.

2.25 În ceea ce privește multe alte puncte de vedere și detalii se face trimitere la următoarele expuneri detaliate și în special la avizele Comitetului „Pe drumul către societatea bazată pe cunoaștere a Europei — contribuția societății civile organizate la Strategia Lisabona” ⁽¹⁾ și „Exploatarea și consolidarea potențialului de cercetare, dezvoltare și inovație al Europei” ⁽²⁾.

3. Observații generale

3.1 *Dezvoltarea științei și tehnologiei.* Europa este leagănul științei și cercetării moderne, aflate într-o dezvoltare continuă. Se poate afirma că este leagănul științei în general, dacă avem în vedere și sfera culturală greco-egipteană și interacțiunea fecundă pe care a avut-o la un moment dat cu sfera culturală indoarabă ⁽³⁾. Știința și cercetarea, în ciuda fluctuațiilor temporare și a întreruperilor cauzate de războaie, mențineau legături în întreaga Europă dincolo de granițele naționale. Metodica și modul de gândire al acestora au fost deschizătoare de drumuri pentru societatea europeană de astăzi, pentru valorile ei și pentru modul și standardele ei de viață. Acestea au fost definitorii pentru spațiul cultural european ⁽⁴⁾. Rețeta succesului pentru cuceririle lor a fost interacțiunea liberă a spiritului inventiv meșteșugăresc și al inițiativei antreprenoriale cu metodele și sistemele științifice și cu tehnologiile și procesele industriale dezvoltate pe baza acestora.

3.2 *Dezvoltarea societății.* Aproape în paralel cu progresul tehnico-științific s-au conturat și evoluțiile socio-politice hotărâtoare care au dus la apariția cetățeanului liber în statul modern, cu separarea puterilor în stat, democrația, drepturile fundamentale și legile sociale.

3.3 *Dezvoltarea condițiilor de viață.* Ca rezultat al acestor procese comune, condițiile de viață ale cetățenilor statelor și regiunilor participante la aceste procese, au înregistrat o modificare și o îmbunătățire fără precedent în istoria omenirii. În

decursul ultimilor 135 de ani speranța medie de viață a populației ⁽⁵⁾ a depășit nivelul dublu ⁽⁶⁾. În ultimii 50 de ani, recolta agricolă raportată la suprafață a crescut de aproape patru ori. În țările industrializate, în loc de subnutriție se vorbește despre supraponderalitate, în loc de lipsă de informații despre torent informațional și în loc de mortalitate infantilă despre îmbătrânirea societății. Capacitățile și rezultatele societății industriale moderne mobile dobândite prin intermediul cercetării și inovației se reflectă în toate domeniile de activitate, precum și în calitatea vieții.

3.4 *Utilizarea energiei.* Dezvoltarea și utilizarea intensă a unor procese industriale, mașini și mijloace de transport consumatoare de energie au avut o contribuție hotărâtoare la aceasta: energia i-a eliberat pe oameni de povara muncii fizice grele, a crescut productivitatea acestora, a adus încălzire și iluminare și a fost premisa unei incredibile mobilități, comunicări și dezvoltări culturale. Energia a devenit forța hrănitoare și forța motrice a economiei moderne.

3.5 *Problema climei și aprovizionarea cu energie.* Această dezvoltare apreciabilă antrenează însă și noi probleme și provocări. Încălzirea globală, posibilele consecințe ale acesteia, precum și strategiile pentru limitarea ei fac obiectul unor decizii politice ⁽⁷⁾ cu bătaie lungă și a numeroase analize cu viziuni controversate ⁽⁸⁾. Astfel, în STERN REVIEW ⁽⁹⁾: „The Economics of Climate Change”, publicată la sfârșitul lunii octombrie 2006, se constată că numai limitarea încălzirii produse de gazele cu efect de seră va necesita cheltuieli de circa 1 % din PIB, care acoperă în special și alte activități de cercetare și dezvoltare necesare în acest sens. Dar în afara problemei schimbării climatice, problema unei aprovizionări sigure și durabile cu energie a Europei (și a lumii) este o provocare politică esențială în soluționarea căreia cercetarea și dezvoltarea joacă un rol decisiv ⁽¹⁰⁾.

3.6 *Alte probleme și provocări* ⁽¹¹⁾. Schimbarea climatică și aprovizionarea cu energie nu sunt însă singurele probleme. Printre acestea se numără și combaterea bolilor psihice și fizice, ușurarea condițiilor de viață pentru persoanele cu handicap și

⁽³⁾ În Germania.

⁽⁶⁾ Mai ales prin reducerea mortalității infantile.

⁽⁷⁾ Consiliul European 23-24 martie 2007 — concluziile Președinției (energie durabilă).

⁽⁸⁾ De ex.:

1) WMO/UNEP Intergovernmental Panel on Climate Change — „Climate Change 2007: The Physical Science Basis — Summary for Policy Makers” sau

2) Open letter by 61 Scientists to the Canadian Prime Minister (<http://www.lavoisier.com.au/papers/articles/canadianPMletter06.html>).

⁽⁹⁾ http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/stern_review_economics_climate_change/sternreview_index.cfm.

⁽¹⁰⁾ JO C 241, 7.10.2002 „Necesitatea cercetării din perspectiva unei aprovizionări cu energie sigure și durabile”. A se vedea recenta publicație ISBN 92-79-02688-7 „Transition to a sustainable energy system for Europe — The R&D perspective” și „nature” Vol 444, Issue no. 7119, pagina 519 (Nov. 2006) „Our emperors have no clothes”.

⁽¹¹⁾ A se vedea în acest sens și JO C 185, 8.8.2006.

⁽¹⁾ JO C 65, 17.3.2006.

⁽²⁾ JO C 325, 30.12.2006.

⁽³⁾ Eventual chiar cu sfera culturală chineză.

⁽⁴⁾ O prezentare foarte detaliată și nuanțată a acestor procese se regăsește în avizul din proprie inițiativă al Comitetului privind „Știința, societatea și cetățenii în Europa” (JO C 221, 7.8.2001).

alte persoane defavorizate, în scopul creșterii șanselor acestora de dezvoltare profesională și de participare la lumea științifică, efectul mutațiilor demografice (inclusiv îmbătrânirea populației), o mai bună înțelegere a complexelor conexiuni și mecanisme de funcționare ale economiei, societății și culturii, protecția mediului și, în general, asigurarea și dezvoltarea mijloacelor de subzistență, a sistemului de valori și a modelului social european reprezintă exemple ale unor teme de cercetare importante pentru care Comitetul a dat recomandări detaliate, de exemplu în cel de-al 7-lea program-cadru pentru cercetare și dezvoltare ⁽¹²⁾ și pentru „programele specifice” ⁽¹³⁾ din cadrul acestuia.

3.7 Concurența globală. În afară de aceasta, Comunitatea Europeană se confruntă cu provocarea unei concurențe globale în creștere, a cărei miză este menținerea locurilor de muncă din Europa, precum și a nivelului economic și standardelor sociale și de mediu europene. Acest lucru este valabil nu numai în contextul puterii economice a SUA și a Japoniei, ci mai ales în fața performanțelor apreciabile, aflate în continuă creștere, din domeniul industriei și cercetării ale unor state ca India, China (până în anul 2050 China va prelua rolul de lider în domeniul tehnologiei al SUA ⁽¹⁴⁾) și Brazilia, și a salariilor și standardelor sociale și de mediu semnificativ mai scăzute din aceste țări. În acest context al concurenței globale și al competiției investițiilor în domeniul cercetării și dezvoltării pe care o antrenează, inclusiv concurența globală pentru cei mai buni oameni de știință și ingineri, Uniunea Europeană trebuie să-și optimizeze politicile în acest sens. Este vorba, prin urmare, în primul rând de concurența la nivel global și nu de cea la nivel european.

3.8 Avansul în domeniul cercetării, dezvoltării și inovației. Acestor probleme li se poate face față numai prin menținerea avansului în domeniul cercetării și dezvoltării tehnologice și printr-o permanentă inovare, într-un climat social și cultural al democrației, al statului de drept, al stabilității politice și al onestității, al libertății întreprinzătorilor, al siguranței planificării, al dorinței de eficiență, al recunoașterii rezultatelor și al securității sociale. Spațiul european de cercetare trebuie să fie consolidat și extins. Cu toate că acest obiectiv a devenit între timp un punct comun al declarațiilor de intenție politice, în acțiunea propriu-zisă și în punerea în aplicare sub forma unor priorități reale (de exemplu bugete pentru cercetare), precum și în cadrele legislative referitoare la acest domeniu (de exemplu: structura tarifară ⁽¹⁵⁾, legislația fiscală ⁽¹⁶⁾ etc.) există încă deficiențe clare, atât pe plan comunitar, cât și la nivelul majorității statelor membre. Dramatismul situației nu ar trebui subapreciat, chiar dacă în unele state membre se poate observa o tendință îmbucurătoare de recuperare ⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ JO C 65, 17.3.2006.

⁽¹³⁾ JO C 185, 8.8.2006.

⁽¹⁴⁾ Bild der Wissenschaft 9/2006, p. 109.

⁽¹⁵⁾ În special situația veniturilor și cea contractuală a tinerilor oameni de știință și ingineri.

⁽¹⁶⁾ A se vedea raportul Comisiei COM(2006) 728 final: „Modalități mai eficiente de sprijin fiscal pentru cercetare și dezvoltare” (trad. prov.).

⁽¹⁷⁾ FAZ Nr. 49, p. 17 din 27 februarie 2007 „Zwischen Fortschritt und Stillstand” („Între progres și stagnare”).

3.9 Performanțe științifice și tehnice. Performanțele în domeniul științei și tehnicii și transformarea lor în inovație și putere economică competitivă sunt de aceea premisele esențiale pentru asigurarea viitorului, mai ales în ceea ce privește problemele legate de energie și climă, pentru a menține poziția actuală în contextul global și pentru a nu periclita modelul social european, ci a-l putea dezvolta. Cercetarea și dezvoltarea servesc însă și la atingerea obiectivului fundamental de a acumula cunoaștere nouă. Mai multă cunoaștere nu ajută însă la rezolvarea problemelor, ci ne lărgeste concepția despre lume, aduce obiectivitate în situațiile conflictuale și ne îmbogățește cultura.

3.10 Relansarea tradiției. Europa trebuie să devină conștientă de tradiția ei de fost lider în domeniul cercetării și inovației și să o relanseze. Forța Europei rezidă în aptitudinile cetățenilor ei. În acest sens, este necesar să se promoveze și mai mult decât până în prezent aceste aptitudini. De aceea este totodată necesar să se investească mult mai mult în cercetare și dezvoltare, să le sporească eficiența, să sporească dorința și capacitatea de inovație a industriei, comerțului și administrației, să se promoveze și să se recunoască rezultatele și să se înlăture obstacolele pe care acestea le întâmpină.

3.11 Sporirea investițiilor. Aceasta înseamnă în primul rând, din partea UE și a statelor membre să sporească vizibil investițiile în cercetare și dezvoltare, în educația corespunzătoare a cetățenilor și în formarea oamenilor de știință și a inginerilor necesari (de ambele sexe!). Mai mult decât atât, disponibilitatea industriei, mai ales a întreprinderilor mici și mijlocii, de a investi în cercetare și dezvoltare trebuie încurajată prin condiții-cadru juridice, administrative, fiscale ⁽¹⁸⁾ și financiare care să facă aceste investiții mai atractive și mai capabile să aducă o mai mare satisfacție investitorilor.

3.12 Un climat social propice progresului. Cea mai importantă premisă pentru aceasta este un climat social deschis la progres și inovație, în care înțelegerea acestui fapt să-și facă pe deplin efectul, pentru a se crea condițiile-cadru necesare pe toate planurile politicii și a fi luate hotărârile orientative corespunzătoare, dar și pentru a se crea noi locuri de muncă și pentru ca în domeniul industriei să se creeze încredere și optimism pentru investițiile necesare. La aceasta se adaugă și necesitatea familiarizării cetățenilor, mai mult ca până acum, cu semnificația și cuceirile științei și tehnicii și cu realizările de pionierat ale întreprinzătorilor. Aceasta implică și conștiința faptului că, în special cercetarea fundamentală ⁽¹⁹⁾ oferă potențialul necesar pentru știința și inovațiile viitoare.

⁽¹⁸⁾ A se vedea raportul Comisiei COM(2006) 728 final: „Modalități mai eficiente de sprijin fiscal pentru cercetare și dezvoltare” (trad. prov.). Comitetul va elabora propriul său aviz cu privire la această temă.

⁽¹⁹⁾ A se vedea în acest sens în special JO C 110, 30.4.2004. Din punct de vedere istoric au existat inițiative de colaborare pentru proiecte în domeniul cercetării fundamentale au provenit din Europa (de Vest). Acestea au apărut din necesitatea de a înființa centre pentru aparatură de mari dimensiuni și de a crea o masă critică, ale cărei cheltuieli ar fi depășit posibilitățile și disponibilitatea de finanțare ale statelor membre.

3.13 *Recunoașterea realizărilor.* Rolul decisiv al acestor realizări în viața noastră de astăzi, premisele obținerii lor, cât și realizările tehnico-științifice, antreprenoriale și culturale care rezultă din ele trebuie recunoscute de societate, predate în școli și prețuite așa cum o cere semnificația lor existențială.

3.14 *Alte măsuri.* Progresul și inovația permanentă nu se bazează numai pe știință și tehnică, ci și pe motivația, aptitudinile și dorința tuturor celor implicați de a-și aduce contribuția, precum și pe modele de afaceri de tip nou, pe metode manageriale corecte și pe un cadru legislativ favorabil.

3.15 *Acceptarea riscului.* Pentru a dezvolta noi abordări ale cercetării, tehnologii inovatoare, planuri de întreprindere sau modele de afaceri, trebuie asumat un risc în privința succesului și pagubelor, deoarece randamentul și avantajele unei noi abordări, dar și dezavantajele, riscurile și efectele secundare pot fi recunoscute, în general, doar pe baza performanțelor acesteia demonstrate în practică și în concurență cu celelalte metode. Și eșecurile reprezintă un câștig în domeniul cunoașterii. Șansele și riscurile reprezintă cele două fețe ale aceleiași monede. Principiul de bază ar trebui să fie acela ca utilitatea scontată a unei inovații să fie mai mare decât posibilele riscuri ale acesteia. Eventualele riscuri pentru societate necesită o evaluare specială. Pe lângă aceasta ar trebui reflectat dacă în acest domeniu nu ar trebui să se constituie, cel puțin pentru IMM-uri, de exemplu la BEI, un fond de risc care să acopere daunele și pierderile.

4. Educație, formare, studiu și perfecționare

4.1 *Bazele cunoașterii.* Cunoașterea se bazează pe doi piloni interdependenți, cu o importanță egală: educația și cercetarea. Cunoașterea nouă poate fi obținută numai prin cercetare și dezvoltare. În acest scop are nevoie, ca bază, de cunoașterea existentă: aceasta trebuie consolidată și transmisă prin educație, formare, studiu și perfecționare. În această privință trebuie urmărite următoarele obiective:

4.1.1 *Cunoaștințe de bază.* În primul rând trebuie incluse în educația tuturor cetățenilor cunoștințe de bază solide cu privire la știință, tehnică și economie, despre modul de funcționare și cele mai importante legi fundamentale ale acestora. Numai așa vor fi aceștia, de exemplu, în măsură să judece corelațiile adesea nu foarte simple, a căror cunoaștere este necesară și pentru formarea unei opinii politice calificate. În consecință, programele analitice și timpul de predare corespunzătoare ale tuturor treptelor de învățământ trebuie să se orienteze către inițierea treptată a copiilor și a tinerilor în modul de gândire al științei, tehnicii și

economiei și în patrimoniul existent al cunoașterii ⁽²⁰⁾, cu ajutorul unor exemple concrete și a unor explicații stimulative, și prin popularizarea importanței cruciale a activității științifice, a dezvoltării tehnice, a activităților economice și sociale inovatoare și a societății bazate pe cunoaștere în general pentru viitorul lor și șansele lor în viață. În acest scop trebuie acordată o importanță mult mai mare programelor analitice. Comitetul salută și susține recomandările efectuate în acest sens în raportul Rocard ⁽²¹⁾.

4.1.2 *Stimulente pentru alegerea profesiei.* Pe de altă parte, cei talentați într-un anumit domeniu trebuie încurajați să-și aleagă o profesie corespunzătoare și studii considerate dificile și să fie înzestrați cu cunoștințe de bază solide și aprofundate. Pentru aceasta, planurile de învățământ ale școlilor, mai ales ale liceelor, trebuie dotate cu o ofertă de predare amplă, de o deosebit de înaltă valoare.

4.1.3 *Necesitatea de recuperare a terenului pierdut* cu privire la amploare și profunzime. Există așadar o clară nevoie de recuperare a terenului pierdut în oferta de predare în domeniul științelor naturii și tehnologiei. Cu toate acestea trebuie, bineînțeles, stimulată dezvoltarea unui spectru larg de aptitudini, și deci și aptitudinile în domeniul științelor economice, sociale și umaniste. Educația temeinică a unor categorii largi ale populației este la fel de importantă ca și educația elitelor intelectuale, în acest scop sunt, de asemenea, necesare disciplina elevilor și dorința acestora de a obține rezultate bune. Instituții de învățământ de înaltă calitate, de la școli primare până la universități, sunt premisa de bază a formarea unei societăți în totalitate deschisă educației și științei.

4.1.4 *Spațiul european al științei.* Comitetul își întărește recomandarea de a crea un spațiu european al științei care să completeze și să desăvârșească spațiul european al cercetării, printr-o colaborare transnațională mai intensă în domeniul învățământului, inovației și al cercetării. De aceea trebuie înlăturate cât mai repede posibil obstacolele existente pe piața internă care împiedică trecerea la societatea europeană bazată pe cunoaștere. Comitetul face trimitere în acest sens la avizul „Pe drumul spre societatea europeană bazată pe cunoaștere — contribuția societății civile organizate la Strategia Lisabona ⁽²²⁾”.

4.1.5 *Învățarea pe tot parcursul vieții și mobilitatea.* În acest domeniu, un rol îl joacă stimulentele și măsurile pentru promovarea învățării pe tot parcursul vieții: învățarea pe tot parcursul vieții este cheia către societatea bazată pe cunoaștere. Pentru aceasta este necesară promovarea și mai intensă a mobilității personale de către statele membre, precum și consolidarea programelor comunitare corespunzătoare (Erasmus,

⁽²⁰⁾ Nu este vorba atât de învățarea și stăpânirea unui număr mare de formule, ci de înțelegerea de bază a tehnologiei și a legilor fundamentale ale naturii, dar și de importanța conexiunilor cantitative și de utilitatea matematicii.

⁽²¹⁾ **O pedagogie reinnoită pentru viitorul Europei**, Direcția Generală Cercetare, 2007 Science, 22 845 EUR, grupul la nivel înalt pentru știință și educație, Michel Rocard (președinte), Peter Csermely, Doris Jorde, Dieter Lenzen, Harriet Walberg-Henriksson, Valerie Hemmo (raportor).

⁽²²⁾ JO C 65, 17.3.2006.

Marie Curie). Mobilitatea creează rețele în Europa și servește la dobândirea și transferul de competențe. Este necesară asigurarea dreptului de liberă deplasare al salariaților, cercetătorilor și studenților, și totodată de venituri, condiții de muncă și sprijin familial acceptabile. În acest scop trebuie, de asemenea, îmbunătățită accesibilitatea în întreaga Europă la informații privind posturile vacante în toate statele membre.

4.2 Standardul formării de specialitate. Aceasta înseamnă că, formarea de specialitate tehnico-științifică pe care o oferă universitățile și școlile tehnice trebuie să se ridice cel puțin la nivelul celor mai înalte standarde internaționale. Cel mai important capital pentru cercetare și inovație sunt oamenii de știință și inginerii, de ambele sexe, motivați și cu o înaltă calificare, care își consolidează competența într-un anumit domeniu prin învățare pe tot parcursul vieții, de-a lungul întregii lor activități profesionale, dintre care un număr suficient au competența de a prelua roluri de conducere și de a face o muncă de pionierat în cele mai dificile domenii.

4.3 Șanse pentru toți. Aceasta necesită ca sistemele școlare să fie suficient de permeabile, pentru ca tuturor tipurilor de înzestrare, de exemplu, și copiilor înapoiți, să li se ofere posibilitatea unei educații optime. Progresul și succesul vor fi în viitor, mai mult ca niciodată, rezultatul unei munci structurate, în echipă, care cere împărțirea sarcinilor, și în cadrul căreia tuturor participanților trebuie să li se ofere cele mai mari șanse de a se dezvolta și de a lua inițiative, în conformitate cu talentele și aptitudinile acestora. De aceea sunt indispensabile instituții de învățământ de înaltă calitate pentru întregul spectru al specialiștilor utilizați în prezent și în viitor pentru sarcini tehnologice, științifice și economice.

4.4 Colaborarea în rețea. În special pentru formare și perfecționare este necesară alcătuirea unor rețele mai strânse între pilonii reprezentați de formare, cercetare și aplicarea industrială, acestea au o legătură evidentă cu învățarea pe tot parcursul vieții și cu mobilitatea (a se vedea punctul 4.1.5). Este, de asemenea, necesară constituirea de rețele transfrontaliere între universitățile și colegiile tehnice. Comitetul salută și din această perspectivă intențiile de înființare a Institutului European de Tehnologie ⁽²³⁾ IET, care va contribui la dezvoltarea capacității inovatoare a UE și a statelor membre, prin corelarea la cel mai înalt nivel a activităților de formare, cercetare și de inovare. Aceasta se referă însă, dincolo de aspectele legate de educație și formare ⁽²⁴⁾, și la activitățile „pre-concurențiale” de cercetare și dezvoltare ale întreprinderilor industriale, ca de exemplu dezvoltarea în colaborare a unor tehnologii îmbunătățite de monitorizare în industria automobilelor.

5. Chestiuni financiare și proceduri

5.1 Investiția reprezintă o sarcină a tuturor părților implicate. UE, statele membre și sectorul privat trebuie să facă tot ce le stă în putință, adică mult mai mult ca până acum, pentru a atrage investițiile necesare pentru educație, cercetare și dezvoltare.

⁽²³⁾ JO C 93, 27.4.2007.

⁽²⁴⁾ A se vedea în acest sens și JO C 204, 18.7.2000.

5.2 Obiectivul Barcelona. Toți actorii vizați trebuie să ia foarte în serios obiectivul Barcelona pentru realizarea Strategiei Lisabona și să facă tot posibilul pentru a nu rămâne și mai mult în urmă în competiția globală a investițiilor pentru cercetare și dezvoltare. Acest obiectiv stabilește majorarea cheltuielilor totale ale Uniunii alocate cercetării și dezvoltării, astfel încât în 2010 să atingă un nivel de aproape 3 % din PIB. Două treimi din investițiile folosite pentru aceasta vor fi finanțate din surse provenind de la economia privată.

5.3 Efectul de pârgie al celui de-al 7-lea program-cadru pentru cercetare și dezvoltare. În decembrie 2006, Consiliul a adoptat cel de-al 7-lea program cadru pentru cercetare și dezvoltare (PC7) pentru perioada 2007-2013, cu un buget net superior față de programul anterior de 50 de miliarde de euro. Aceasta este o nouă realizare demnă de apreciat a politicii europene, care a fost sprijinită în mod decisiv de Comitet. Cu toate acestea, cu bugetul de aproximativ 50 de miliarde euro prevăzut pentru aceasta, Comunitatea ar contribui la investițiile totale stabilite de Obiectivul Barcelona pentru cercetare și dezvoltare cu numai 2 %, adică cu numai 1/50. Comitetul a subliniat, însă, în repetate rânduri, că această contribuție nu este suficientă pentru a face ca importantul efect de pârgie și forța de integrare a finanțării comunitare să aibă un impact deplin asupra politicii de finanțare a statelor membre și asupra dorinței de investiție a industriei și pentru a determina o creștere importantă, necesară pentru atingerea Obiectivului Barcelona.

5.4 Recomandare reiterată. De aceea, Comitetul își reiterează recomandarea ⁽²⁵⁾ de a dubla pentru început, cu ocazia revizuirii din 2008 a bugetului UE, contribuțiile comunitare, majorându-le astfel la nivelul de aproape 3 % din investițiile totale stabilite de Obiectivul Barcelona. Această recomandare are în vedere mai ales viitoarea înființare a Institutului European de Tehnologie IET și necesitatea din ce în ce mai acută de a intensifica activitățile din domeniul cercetării și dezvoltării. Aceasta ar fi, din partea UE, o măsură deosebit de eficientă pentru a atinge, mai repede decât se estimează în prezent, obiectivele Lisabona și Barcelona, care devin din ce în ce mai importante, cât și pentru a rezolva mai eficient și mai repede problemele menționate.

5.4.1 Concurența cu China. În acest context, eforturile depuse în domeniul cercetării, de exemplu de China, se află într-un proces de rapidă ascensiune, iar Europa trebuie să depună toate eforturile pentru a nu-și pierde locul pe piață în concurența internațională în domeniul tehnologiilor de importanță și necesitate internațională. Atâta vreme cât societatea și statele membre nu au contribuit încă nici măcar la finanțarea Obiectivului Barcelona stabilit de ele însele, desigur că investițiile economiei private necesare în acest scop sunt dificil de obținut.

5.4.2 Finanțare de bază efectuată de către statele membre. Statele membre ar trebui, cel puțin, să-și asume sarcina de a asigura o finanțare de bază suficientă pentru universitățile și instituțiile acestora de cercetare, pentru a putea profita de cofinanțarea prin cel de-al 7-lea program-cadru în măsura așteptată.

⁽²⁵⁾ JO C 325, 30.12.2006.

5.5 *Cadrul UE pentru ajutorul de stat.* Ajutorul de stat prevăzut în legislația UE trebuie acordat astfel încât să încurajeze statele membre și să le ofere posibilitatea să promoveze într-un mod mai puțin birocratic, mai ferm și mai eficient decât până acum proiectele de cercetare și dezvoltare ale universităților, organizațiilor de cercetare și ale industriei, cât și constituirea rețelelor necesare. De aceea ar trebui urmărit cu atenție în ce măsură „Cadrul comunitar pentru ajutor de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovație” ⁽²⁶⁾ sprijină aceste obiective.

5.6 *Legislația bugetară a statelor membre.* Pentru aplicarea măsurilor din domeniul cercetării și dezvoltării, legislația bugetară a statelor membre ar trebui să permită un flux mai mobil de fonduri, adaptat derulării fiecărui proiect, de exemplu prin transferabilitatea mijloacelor alocate în următorul calendar sau an bugetar.

5.7 *Dezvoltarea infrastructurii științifice.* În plus, Comitetul a recomandat, în repetate rânduri ⁽²⁷⁾, să se utilizeze o parte mult mai mare din fondurile structurale comunitare pentru dezvoltarea infrastructurii științifice. Utilizarea unor fonduri de la Banca Europeană de Investiții ar putea fi de mare folos în acest domeniu.

5.8 *Potențialul IMM-urilor.* Trebuie de asemenea continuată consolidarea potențialului IMM-urilor și mai ales al întreprinderilor „start-up”, pentru inovații și totodată trebuie stimulate mai mult investițiile corespunzătoare din partea industriei. Comitetul face trimitere în această privință la recomandarea sa privind „Programul multianual pentru întreprinderi și inițiative antreprenoriale, în special pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri)” ⁽²⁸⁾ al UE și la sprijinul pentru economia bazată pe cunoaștere, care este deosebit de important în acest context. Faptul că în UE 98 % din totalitatea societăților sunt IMM-uri relevă importanța creșterii capacității de inovare a acestei categorii de întreprinderi. Comitetul salută de aceea faptul că în PC7 sunt alocate 1,3 miliarde euro pentru dezvoltare și cercetare din partea și în beneficiul IMM-urilor. Reglementările în vigoare care îngreunează activitățile IMM-urilor ar trebui revizuite și ar trebui înălțurat în măsura posibilului caracterul birocratic. În acest scop autoritățile ar putea oferi sprijin pentru accesul la posibilitățile de finanțare prin „business angels”. Europa se poate inspira și din politica de finanțare a altor state în acest domeniu.

6. Aspecte structurale și condiții-cadru

6.1 *Trimitere la alte rapoarte și la rapoarte anterioare.* Cu privire la aceasta Comitetul face trimitere la cele două comunicări ale Comisiei ⁽²⁹⁾ pe tema „inovației” și la excelentul raport

Aho ⁽³⁰⁾. Acesta face de asemenea trimitere la propriul său aviz ⁽³¹⁾ privind „Exploatarea și creșterea potențialului Europei de cercetare, dezvoltare și inovație”, care prezintă numeroase suprapuneri cu prezentul text, fiind însă mult mai detaliat cu privire la unele dintre problemele abordate în prezentul aviz.

6.2 *Inovația reprezintă mai mult.* Confirmând și completând rapoartele menționate, Comitetul repetă că progresul și inovația nu se bazează numai pe știință și tehnică, ci și pe punerea în aplicare a acestor cunoștințe în procese și produse mai bune, în modele inovatoare de afaceri și în metode manageriale corecte. Este deci nevoie și de spirit antreprenorial inovativ și inițiative antreprenoriale. Progresul și inovația se bazează și pe servicii de tip nou, pe dezvoltarea domeniului sănătății și, în general, pe o soluționare mai bună a problemelor sociale, un exemplu în acest sens fiind conceptul de „flexicuritate” ⁽³²⁾ abordat de Comitet.

6.3 *Inovația, pasul spre o nouă lume.* Inovația înseamnă așadar a concepe și a pune în aplicare noi tehnici, metode, moduri de organizare, modele de afaceri, modele educaționale etc., care în trecut nu au fost luate în considerare. De aceea, randamentul acestora poate fi dovedit de abia ulterior prin confirmarea în concurența practică.

6.4 *Elaborarea deschisă a normelor legislative.* În același timp, cadrele de reglementare sunt stabilite pe baza cunoștințelor deja existente. Din acest motiv este foarte important să se ofere acestor cadre de reglementare suficient spațiu de manevră, adică un caracter suficient de pluralist și variabil, pentru a oferi ideilor noi șansa de a fi puse în aplicare, pentru a nu le înăbuși încă de la început și nici a le lăsa încet să se perimeze, pentru că nu se potrivesc în tiparele cadrelor juridice existente. Trebuie așadar avut în vedere ca toate regulamentele să acopere și să pună în ordine toate chestiunile fundamentale și, în același timp, să se evite orice dispoziție prea detaliată. Orice suprareglementare, orice dispoziție excesiv de restrictivă, oricât de bine intenționată ar fi, reprezintă piedici în calea inovației. De aceea Comitetul susține toate eforturile de simplificare a cadrelor legislative și de revizuire a acestora pentru identificarea reglementărilor inutile și/sau superflue. Aceasta servește, de asemenea, la eliberarea (a se vedea mai jos) experților de birocrăția inutilă. În plus, greșelile unora nu trebuie să ducă la supra-reglementare pentru toți.

6.5 *Libertatea cercetării.* Încă o dată: inovația are nevoie de suficientă libertate antreprenorială. Libertatea cercetării, între altele libertatea de a nu fi obligat să respecți cerințe neavenite, îngrăditoare ⁽³³⁾ sau chiar ideologice, este premisa de bază

⁽²⁶⁾ JO C 323/I, 30.12.2006.

⁽²⁷⁾ Printre altele în JO C 65, 17.3.2006.

⁽²⁸⁾ JO C 234, 22.9.2005.

⁽²⁹⁾ COM(2006) 502 final din 13.9.2006 „Aplicarea cunoștințelor în practică: o strategie inovativă cu o bază largă pentru UE” (trad. prov.); COM(2006) 589 final, din 12.10.2006 „O Europă modernă și deschisă la inovație” (trad. prov.).

⁽³⁰⁾ EUR 22005 „Creating an Innovative Europe” ISBN 92-79-00964-8.

⁽³¹⁾ JO C 325, 30.12.2006.

⁽³²⁾ De exemplu: „Flexicuritate după model danez” (JO C 195, 18.8.2006).

⁽³³⁾ A se vedea și JO C 65, 17.3.2006, punctul 4.13.2 „Carta” și nota de subsol.

pentru o știință creativă și pentru noi descoperiri și invenții, fără a aduce atingere limitelor puse de soluțiile legislative pentru problemele etice și de folosirea corectă a fondurilor alocate.

6.6 *Reiterarea CESE 1566/2006.* Pentru alte observații importante se face trimitere la avizul ⁽³⁴⁾ menționat la punctul 5.1. Afirmările pe care le conține sunt reiterate. La punctele 4.7-4.11 se fac recomandări pentru următoarele teme relevante: *De la cunoștințele naturale la produse și servicii inovatoare. Mobilitate între mediul academic și industrie. Sisteme de informare accesibile publicului. „Cluster”. „Start-ups”. Cercetare fundamentală. Produse inovatoare. Achiziții publice. Proprietate intelectuală și necesitatea unui brevet comunitar. Perioada de grație dinaintea publicării care nu aduce atingere caracterului de noutate. Problema lingvistică. Situația deosebită a noilor state membre.*

6.6.1 *Protecția proprietății intelectuale — brevetul comunitar european.* În acest sens se subliniază, în mod special, protecția suficientă a proprietății intelectuale ⁽³⁵⁾: investițiile antreprenoriale în cercetare, dezvoltare și inovație trebuie să fie rentabile iar efortul atât financiar, juridic și administrativ necesar asigurării și menținerii drepturilor de protecție nu trebuie, făcând o comparație cu concurenții la nivel global, să fie o povară pentru puterea economică a Europei. Acest lucru este confirmat și prin necesitatea stringentă de realizare a brevetului comunitar european (cu perioada de grație prevăzută de acesta).

7. Factorul uman

7.1 *Cea mai valoroasă resursă.* Comitetul face trimitere înainte de toate la avizul său ⁽³⁶⁾ dedicat în mod special acestei tematici, ale cărui afirmații le confirmă și le subliniază. La fel ca în alte ocazii, Comitetul atrage atenția că cea mai sensibilă și valoroasă resursă a științei este capitalul uman. În consecință, cea mai importantă misiune este aceea de a-i motiva pe tineri să se hotărască pentru o formare științifică sau tehnică și să se facă tot posibilul pentru a li se oferi această posibilitate.

7.2 *Calitatea instituțiilor de învățământ (a se vedea capitolul 4).* Din acest motiv, numărul, dotările și calitatea instituțiilor necesare în acest sens sunt premisele hotărâtoare pentru a putea satisface necesarul de oameni de știință și ingineri cu o înaltă calificare. În consecință, este necesară asigurarea unui număr suficient de universități atractive și de calitate (mai ales universități tehnice) cu o dotare suficientă și cadre didactice cu o înaltă calificare, precum și corelarea cercetării cu activitatea de predare ⁽³⁷⁾. Acestea trebuie să poată face față concurenței cu

cele mai bune universități din SUA sau din alte țări din afara Europei și să exercite o forță de atracție suficient de mare pentru studenții din afara Europei.

7.3 *Responsabilitatea societății.* Societatea, reprezentată prin sfera politicului, odată cu investițiile făcute de aceasta și de fiecare om de știință și inginer în parte pentru dobândirea unei cunoașteri fundamentale cuprinzătoare și dificile, precum și a unei cunoașteri cu un grad înalt de specializare, preia răspunderea pentru folosirea optimă a acestor investiții. Această răspundere trebuie să se manifeste prin grija pentru șanse profesionale și de dezvoltare corespunzătoare, precum și grija ca cercetătorii să aibă șanse profesionale corespunzătoare și o carieră adecvată cu opțiuni atractive de ramificare în alte domenii, fără riscul de a fi marginalizați din punct de vedere profesional. Șomajul, nivelul scăzut de salarizare sau încadrarea pe posturi necorespunzătoare a oamenilor de știință calificați și a inginerilor constituie o risipă a investițiilor economice și descurajează elita în curs de formare, având drept consecință alegerea altor profiluri profesionale în detrimentul profilurilor relevante pentru știință și tehnică sau emigrarea din Europa! Și birocrăția excesivă (a se vedea punctul 7.7) duce tot la încadrare pe posturi necorespunzătoare.

7.4 *Dezvoltarea talentelor.* Trebuie să li se ofere tuturor cetățenilor, în consecință și tuturor salariaților din întreprinderi, universități și institutele de cercetări, potrivit aptitudinilor și creativității lor, cele mai bune șanse de a-și dezvolta talentele și inițiativele, cât și crearea unui mediu social care să ofere posibilitatea întemeierii unei familii și care să le stimuleze creativitatea. Acest lucru implică însă ca tinerii care beneficiază de acest fel de formare și de sprijin, la rândul lor să se străduiască să utilizeze aptitudinile și talentele dobândite în cel mai bun mod posibil, cu dăruire și simț al răspunderii. Acestea sunt chestiuni extrem de importante ale politicii sociale, ale politicii familiale și ale disciplinelor de învățământ pentru managementul întreprinderilor. Acestea din urmă au recunoscut între timp și importanța unui echilibru între viața profesională și cea privată pentru creativitate și productivitate ⁽³⁸⁾.

7.5 *Identificarea și evaluarea persoanelor cu rezultate excepționale* ⁽³⁹⁾. Rezultatele și capacitățile deosebite sunt dificil de identificat prin scheme formale de evaluare, care, de altfel, pot fi utilizate în mod abuziv. O chestiune problematică o constituie, de exemplu, comportamentul autorilor științifici care se citează reciproc în mod preferențial în publicații, acumulând astfel citări, care le creează avantaje în evaluarea schematică. Nici numărul de publicații, nici cel de citări, de brevete sau alte asemenea indici de caracterizare nu constituie criterii suficiente și fiabile de evaluare. Mai importante sunt calitatea, noutatea și importanța. De altfel, tocmai descoperirile deschizătoare de drumuri s-au aflat uneori în situația de a fi publicate, recunoscute, utilizate și citate cu o anumită întârziere. De aceea, pentru evaluarea personalităților și a rezultatelor acestora, cu toate aspectele și fațetele acestora, se folosesc experiența și capacitatea de judecare personale (fără ca evaluările greșite să poată fi evitate total) ale reprezentanților cu autoritate în domeniul în care au fost obținute sau sunt de așteptat rezultate.

⁽³⁴⁾ JO C 325, 30.12.2006.

⁽³⁵⁾ A se vedea și: comisarul Günter Verheugen, SPEECH/07/236 „Proprietatea intelectuală — forța motrice a inovației în Europa”, 19 aprilie 2007.

⁽³⁶⁾ „Cercetătorii în spațiul european de cercetare: o profesie, mai multe posibilități de carieră” (JO C 110, 30.4.2004).

⁽³⁷⁾ Crearea de rețele între universități și institute de cercetare extrauniversitare ar putea fi de ajutor mai ales pentru includerea în cadrul acestor rețele a aparatului și infrastructurii, dar și pentru a asigura pătrunderea celor mai noi descoperiri ale cercetării în procesul predării.

⁽³⁸⁾ A se vedea „Frankfurter Allgemeine Zeitung”, nr. 257, 4 noiembrie 2005, C1.

⁽³⁹⁾ A se vedea în acest sens și JO C 110, 30.4.2004.

7.6 *Participarea la procesele decizionale.* În plus, este, de asemenea, necesar să se determine participarea decisivă a experților experimentați și a persoanelor cu rezultate excepționale mai mult ca până în prezent la procesele decizionale din domeniul antreprenorial și al politicilor cercetării și inovației, precum și la actele administrative. Înființarea Consiliului European al Cercetării CEC este un prim pas încurajator în acest sens, care a fost ferm sprijinit de Comitet⁽⁴⁰⁾. Dar și pentru administrarea sprijinului UE (inclusiv al Comisiei) și al statelor membre pentru cercetare și inovație trebuie să se asigure și să se mențină o competență specializată suficientă. Pentru aceasta ar trebui încurajată, de asemenea, participarea inginerilor și cercetătorilor de succes mai tineri. Finanțarea cercetării și inovării trebuie să depășească nivelul purei administrații.

7.7 *Eliberarea de excesul de sarcini diferite de cele de specialitate.* Cercetarea, dezvoltarea și invenția, dar și prelucrarea și transmiterea cunoașterii sunt activități intelectuale de laborator care consumă timp și necesită o atmosferă de concentrare netulburată. Comitetul a atras din anul 2000 în repetate rânduri atenția⁽⁴¹⁾ asupra faptului că angajarea excesivă în comitete, în activități de propunere de proiecte și întocmire de referate și rapoarte etc., adică în general în activități birocratice acaparează, în ultima vreme, o mare parte din timpul de lucru al multor experți, determinându-i astfel să se sustragă de la atingerea obiectivelor propriu-zise ale acestora, fiind astfel exact în detrimentul capacității de inovare și al randamentului specialiștilor de seamă. Această dezvoltare nedorită este tot mai mult denunțată de mass-media⁽⁴²⁾. Comitetul salută intenția declarată a Comisiei de a aborda această problemă și de a căuta împreună cu statele membre o cale de a înlătura această povară. Îndemnul adresat experților de a participa la procesele decizionale din domeniul politicilor cercetării nu se află în contradicție cu eliberarea de sarcinile birocratice necesare; dimpotrivă, poate chiar să servească la atingerea acestui scop. Un obiectiv concret ar trebui să fie acela de a stabili și de a uniformiza numeroasele proceduri de propunere, raportare și monitorizare de proiecte pentru dife-
riți sponsori, instituțiile partenere, rețele și comisiile de control

și de experți de control. Aceasta ar aduce, în plus, un mare câștig în ceea ce privește transparența.

7.8 *Exodul de creiere și mobilitatea.* Meseria de inginer sau de om de știință necesită din motive bine întemeiate (a se vedea punctul 4.1.5) mobilitate și flexibilitate. Aceasta însă nu trebuie să fie în detrimentul relațiilor de viață și a siguranței sociale⁽⁴³⁾. În afara de aceasta nu trebuie să determine emigrarea netă din Europa a celor mai buni. Prin urmare, condițiile de exercitare a profesiei în Europa trebuie să fie suficient de atractive, pentru a împiedica acest fenomen și pentru a determina un bilanț cel puțin echilibrat al mobilității globale a persoanelor cu rezultate excepționale cu o calificare înaltă. Desigur că unele state membre își manifestă preocuparea cu privire la faptul că în cadrul Uniunii Europene ar putea apărea un exod de creiere unilateral. După cum a recomandat în repetate rânduri Comitetul (a se vedea și punctul 5.7) ar trebui, de aceea, ca o parte mult mai mare a mijloacelor financiare ale Fondului structural european pentru dezvoltarea infrastructurilor științifice să se utilizeze pentru crearea în toate statele membre a unor institute de cercetare atractive, care să poată constitui puncte de atracție pentru cei dornici de a se întoarce și de a fi totodată parteneri în cadrul rețelei.

7.9 *Profilul profesional al întreprinzătorului.* O problemă deosebită o constituie materializarea cercetării și a dezvoltării în produse și procese inovatoare. Faptul că obiectivele Strategiei Lisabona solicită ca 2/3 din contribuția financiară pentru cercetare să fie asigurată de industrie nu este deloc fără motiv. De aceea este foarte important să se aprecieze corect profilul profesional al întreprinzătorului și, având în vedere importanța sa hotărâtoare pentru inovație, progresul științific și bunăstarea generală, acesta trebuie ancorat mai bine în societate. De aceea, Comitetul, în rolul său de punte către sociala civilă organizată a făcut din „militarea pentru un antreprenoriat cu înfățișare umană” tema centrală a viitorului său program de lucru. Numai printr-un antreprenoriat dinamic, conștient de răspunderea sa și plin de idei, care poate beneficia de o dezvoltare optimă, vor putea fi în cele din urmă atinse obiectivele Strategiei Lisabona.

Bruxelles, 12 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁰⁾ A se vedea în acest sens și JO C 110, 30.4.2004.

⁽⁴¹⁾ A se vedea în special punctele 9.8 din JO C 204, 18.7.2000; la subpunctul 9.8.2 se arată că „în acest sens, fiecare om de știință de succes dispune de timp și posibilități limitate de a stabili contacte cu persoane, grupuri, asociații, comisii, etc. și de a le conferi un caracter consistent, fără a aduce atingere productivității sale științifice. Procedurile de propunere de proiecte și de evaluare prea diverse și care presupun o cheltuială prea mare de energie răpesc persoanelor implicate în cercetare puterea de lucru necesară, mai ales atunci când acestea se soldează cu un eșec. Aceasta este valabil în special în contextul în care pentru un singur proiect există numeroase instrumente de finanțare și de evaluare, care adesea se suprapun”.

⁽⁴²⁾ Ca de exemplu în FAZ (Frankfurter Allgemeine Zeitung) nr 60, din 12 martie 2007 „Ein Forscher geht”; Dar și în FAZ nr 67, din 20 martie 2007, interviu cu Harald Uhlig.

⁽⁴³⁾ A se vedea în acest sens și JO C 110, 30.4.2004.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Cartea verde privind revizuirea acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor”

COM(2006) 744 final

(2007/C 256/05)

La 8 februarie 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la *Cartea verde privind revizuirea acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor*.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 iunie 2007. Raportor: dl Adams.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 12 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 55 voturi pentru și 2 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE ia notă de Cartea verde, dar are îndoieli cu privire la faptul că abordarea propusă poate atinge un nivel ridicat și uniform de protecție a consumatorilor în întreaga UE. Asigurarea unei astfel de protecții printr-un acquis comunitar simplificat, coerent și corect aplicat reprezintă o temă recurentă în avizele CESE privind protecția consumatorilor, dar actualul proces de revizuire pare să indice că acest obiectiv ar putea fi dificil de atins. Revizuirea acquis-ului constituie așadar un adevărat exercițiu de punere în aplicare a inițiativei „O mai bună legiferare”. Baza și obiectivele unui astfel de exercițiu trebuie să fie clare și convenite în prealabil de părțile interesate.

1.2 Este necesară o legitimare democratică reală a acquis-ului comunitar revizuit în materie de protecție a consumatorilor, cu un temelie juridic și conceptual clar.

1.3 CESE ar saluta aplicarea principiilor acquis-ului în special mediului digital, care se află într-o rapidă creștere și care este puțin reglementat.

1.4 Politica de protecție a consumatorilor este considerată de CESE nu numai o componentă integrantă a strategiei UE privind piața internă, ci și un element important care afirmă cetățenia. CESE sprijină aplicarea principiilor unei mai bune reglementări în materia protecției consumatorilor. Orice propunere de armonizare a normelor în acest domeniu ar trebui susținută de o evaluare adecvată a impactului și ar trebui să aibă în vedere simplificarea și clarificarea normelor existente.

1.5 Măsurile de îmbunătățire a punerii în aplicare și consolidarea sau introducerea unor proceduri clare și simple pentru obținerea de compensații sunt tot atâtea elemente asupra cărora ar trebui să se insiste cu prioritate.

1.6 Comitetul încurajează Comisia să țină seama de Avizul său din 26 aprilie 2006 privind *cadrul juridic pentru politica de protecție a consumatorilor* ⁽¹⁾, care a propus autorizarea adoptării

unor măsuri de protecție a consumatorilor ca atare și nu numai ca un produs secundar al realizării pieței interne.

1.7 Armonizarea legislației în materia protecției consumatorilor în întreaga UE trebuie să aibă ca principiu director adoptarea celui mai bun și mai ridicat nivel de protecție a consumatorilor care poate fi întâlnit în statele membre. Orice „instrument orizontal” ar trebui să se bazeze pe cele mai înalte standarde, în timp ce „integrarea pe verticală” necesară ar trebui să se concentreze asupra clarificării unor chestiuni tehnice. Cu toate acestea, un instrument orizontal ar putea conține norme pe deplin armonizate în domenii specifice, cum ar fi dreptul de retractare și definiția consumatorului, precum și clauzele abuzive, livrarea sau dreptul consumatorului la compensații, în timp ce în alte domenii s-ar aplica o armonizare minimă. Se speră că atât Comisia, cât și toate statele membre vor prefera această abordare.

2. Introducere

2.1 Comisia a adoptat la începutul lui februarie 2007, după o lungă așteptare, **Cartea verde privind revizuirea acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor** (legislație privind drepturile consumatorilor). Adoptarea acesteia a permis finalizarea a ceea ce Comisia numește „etapa de diagnostic” a revizuirii. Comisia dorește să obțină puncte de vedere cu privire la opțiunile de simplificare, modernizare și armonizare a legislației comunitare existente în materia protecției a consumatorilor. Se argumentează că de analizarea punctelor forte și a punctelor slabe ale legislației existente și de revizuirile corespunzătoare pot beneficia atât consumatorii, cât și întreprinderile. De asemenea, Comisia consideră revizuirea ca o ocazie de a obține uniformitate între statele membre și, în general, de a îmbunătăți legislația UE în materia protecției consumatorilor, o parte a acesteia datând de acum 20 de ani, în special prin identificarea punctelor în care există diferențe de reglementare și dacă acestea produc obstacole pe piața internă pentru consumatori și întreprinderi, cu respectarea principiului subsidiarității. Prin urmare, prezentul aviz se concentrează asupra modului în care sunt prezentate și percepute aspectele care stau la baza acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor. Până în prezent, au fost prezentate doar opțiuni de modificare.

⁽¹⁾ JO C 185, 8.8.2006.

2.2 Cheltuielile de consum reprezintă 58 % din PIB-ul UE, dar rămân încă foarte fragmentate între cele 27 de piețe naționale. Piața internă ar putea fi cea mai mare din lume, iar Comisia și-a descris strategia ca fiind destinată trezirii „unui uriaș adormit, și anume comerțul cu amănuntul din cadrul pieței unice” ⁽²⁾. În prezent, Comisia își definește politica de protecție a consumatorilor ca „asigurând tuturor consumatorilor din UE, indiferent în ce loc din Uniunea Europeană trăiesc, călătorească sau își fac cumpărăturile, un nivel ridicat comun de protecție împotriva riscurilor și amenințărilor pentru securitatea și interesele lor economice și mărinând capacitatea consumatorilor de a-și promova interesele” ⁽³⁾.

2.3 Obiectivul garantării aplicării uniforme a unui cadru comun pentru drepturile consumatorilor în UE se bucură de un sprijin larg. Un astfel de cadru ar permite tuturor consumatorilor să beneficieze de o protecție și de drepturi clar definite și echitabile, creând în același timp condiții de concurență loială pentru furnizorii de bunuri și prestatorii de servicii. Cartea verde privind drepturile consumatorilor recunoaște explicit că progresele în vederea atingerii unui astfel de obiectiv au fost lente, lipsite de consecvență și obstrucționate de o întreagă serie de priorități și de excepții naționale care au variat de la un stat la altul. Integrarea unor noi state membre a complicat și mai mult înțelegerea comună a protecției consumatorilor. Revizuirea acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor prezintă punctul de vedere al Comisiei cu privire la un proces care poate duce la îmbunătățirea clarității, consecvenței și aplicării directivelor existente. Cu toate acestea, numeroase organizații ale consumatorilor consideră că aceasta ridică, de asemenea, probleme cu privire la orientarea globală a politicii de protecție a consumatorilor.

2.4 Directivele care fac obiectul acestei revizuii se referă la o serie de aspecte legate de dreptul contractelor de credit pentru consum, inclusiv vânzările din ușă în ușă, multiproprietatea, pachetele de servicii turistice, vânzarea la distanță, vânzarea de bunuri și clauzele abuzive ale contractelor. Cu toate acestea, nu toate directivele care se referă la protecția consumatorilor fac obiectul revizuirii, deoarece unele sunt considerate prea recente pentru a fi incluse sau sunt examinate de Comisie într-un alt context. Directiva privind multiproprietatea a fost evidențiată în Cartea verde ca necesitând o revizuire urgentă și se așteaptă în curând o directivă revizuită. Mediul digital, caracterizat de provocările globale ale comerțului electronic, reprezintă un domeniu nou și important care ar trebui incorporat în principiile acquis-ului.

2.5 Comisia a revizuit directivele prin intermediul:

- unei analize comparative a aplicării lor în dreptul intern;
- unei cercetări pe tema percepției consumatorilor și a întreprinderilor;
- unor ateliere cu experți din statele membre și părți interesate în materie de drept al contractelor de credit pentru consum.

⁽²⁾ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/320&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/consumers/overview/cons_policy/index_en.htm.

2.6 Terminologia precisă utilizată de cei care se ocupă de aspecte legate de protecția consumatorilor poate crea confuzie, de aceea este util să se includă aici, în această etapă timpurie, o explicație a unora dintre conceptele-cheie. Se vorbește despre „armonizare minimă” atunci când o directivă impune un set de cerințe minime pe care statele membre trebuie să le respecte. Acest lucru lasă statelor membre posibilitatea de a impune cerințe mai stricte decât cele specificate în directivă. „Armonizarea maximă (sau deplină)” înseamnă că statele membre trebuie să aplice normele prevăzute de directivă și nu pot merge mai departe („limită minimă și maximă”). Astfel, multe organizații ale consumatorilor au ajuns să considere armonizarea deplină ca fiind sinonimă cu un nivel minim de protecție a consumatorilor, iar armonizarea minimă ca oferind posibilitatea unui nivel de protecție mai ridicat.

2.7 Publicarea Cărții verzi marchează încheierea etapei exploratorii a revizuirii întreprinse de Comisie. Comisia a solicitat puncte de vedere privind Cartea verde până la 15 mai 2007. Comisia analizează în prezent răspunsurile primite ca urmare a consultării, va elabora o sinteză a punctelor de vedere și va tranșa chestiunea necesității unui instrument legislativ, deși acest lucru va dura câteva luni. Orice astfel de propunere va fi însoțită de o evaluare a impactului. „La sfârșitul exercițiului, ideal ar fi să putem spune consumatorilor UE: oriunde te găsești pe teritoriul UE și orice ai cumpăra, drepturile tale esențiale sunt aceleași” ⁽⁴⁾.

3. Rezumatul Cărții verzi

3.1 Obiectivul Cărții verzi este de a furniza un context care să permită colectarea punctelor de vedere ale părților interesate cu privire la opțiunile strategice pentru acquis-ul în domeniul protecției consumatorilor și alte probleme specifice. Acesta definește principalele aspecte ale problemei, și anume:

- noi evoluții ale pieței: majoritatea directivelor care fac parte din acquis-ul în domeniul protecției consumatorilor nu îndeplinesc „cerințele impuse de piețele actuale caracterizate de o evoluție rapidă”. Descărcarea de muzică și licitațiile on-line sunt citate ca exemple, la fel ca și excluderea software-ului și a datelor din directiva privind vânzările către consumatori;
- fragmentarea normelor: actualele directive permit statelor membre să adopte un nivel mai ridicat de protecție a consumatorilor în dreptul intern. În multe privințe, cum ar fi durata perioadei de gândire în cadrul unui contract, există o lipsă de coerență între legislațiile naționale;
- lipsa de încredere: majoritatea consumatorilor consideră că întreprinderile dintr-un alt stat membru nu respectă întotdeauna legile de protecție a consumatorilor.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/acquis/green-paper_cons_acquis_en.pdf.

3.2 Pe baza unor lucrări anterioare, Comisia prezintă apoi două strategii pozitive pentru revizuirea acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor:

- opțiunea I: abordarea verticală, care ar presupune modificarea separată a directivelor existente și, în timp, realizarea conformității între acestea;
- opțiunea II: abordarea combinată, care ar presupune identificarea și extragerea aspectelor comune tuturor directivelor și reglementarea acestora în mod coerent în cadrul unui „instrument orizontal”. În anumite cazuri, ar fi, de asemenea, necesară o ajustare „verticală” a directivelor individuale.

3.3 Este menționată pe scurt și o a treia strategie, cea a „nici unei acțiuni legislative”, deși se arată că problemele existente nu ar fi rezolvate și că neconcordanțele între statele membre s-ar putea multiplica.

3.4 Cartea verde examinează apoi posibilul domeniu de aplicare a unui instrument orizontal. Sunt sugerate trei opțiuni:

- I. un instrument-cadru aplicabil atât tranzacțiilor interne, cât și celor transfrontaliere, dar care nu înlocuiește normele specifice existente în sectorul respectiv, care ar rămâne astfel în vigoare. Sunt date ca exemple serviciile financiare și asigurările;
- II. un instrument aplicabil numai contractelor transfrontaliere. Această soluție ar oferi un grad mai mare de securitate și încredere consumatorilor care cumpără bunuri și servicii din afara propriei țări, dar ar putea duce la standarde diferite între protecția internă și cea transfrontalieră;
- III. un instrument orizontal aplicat numai tranzacțiilor la distanță, indiferent dacă acestea sunt interne sau transfrontaliere. Acest instrument ar înlocui directiva privind vânzarea la distanță, dar ar putea duce și la fragmentare între protecția acordată în ceea ce privește tranzacțiile la distanță și cea oferită în cazul tranzacțiilor efectuate în prezența ambelor părți.

3.5 Următoarea temă a Cărții verzi va fi considerată de mulți ca fiind aspectul cel mai important al procesului de revizuire a acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor — **gradul de armonizare**. În prezent, statele membre pot oferi niveluri mai ridicate de protecție a consumatorilor decât cele permise de directive. Acest fenomen este cunoscut sub numele de „armonizare minimă”. Obiectivele și prioritățile protecției consumatorilor variază considerabil de la un stat membru la altul, ceea ce produce adesea confuzii pentru consumatori și descurajează întreprinderile să se angajeze în comerțul transfrontalier. Sunt prezentate spre examinare două opțiuni posibile:

1. o legislație pe deplin armonizată și revizuită. În situațiile în care nu ar fi posibilă o armonizare deplină, s-ar aplica o clauză de recunoaștere reciprocă „pentru anumite aspecte reglementate de legislația propusă, dar care nu fac obiectul unei armonizări depline”;
2. legislația revizuită care s-a baza pe armonizarea minimă combinată cu o clauză de recunoaștere reciprocă sau cu principiul țării de origine ⁽⁵⁾.

3.6 Anexa I — Consultarea

Cea mai mare parte a Cărții verzi conține exercițiul detaliat și foarte structurat de consultare prin care respondenții sunt invitați să-și expună punctele de vedere cu privire la o întreagă serie de aspecte: chestiuni de politică generală, definiții, aspecte legate de dreptul contractelor de credit pentru consum, chestiuni de principiu, precum și chestiuni legate de domeniul de aplicare și de detaliu. Consultarea începe cu trei aspecte „politice” descrise anterior:

- abordarea legislativă generală;
- domeniul de aplicare a instrumentului orizontal;
- gradul de armonizare.

Pentru fiecare aspect, Comisia pune o întrebare-cheie și sugerează trei sau patru variante de răspuns. Urmează apoi 27 de întrebări specifice referitoare la directivele examinate. Comisia utilizează și aici aceeași schemă, și anume o scurtă introducere la întrebare și apoi întrebarea principală, de exemplu: „În ce măsură normele privind clauzele contractuale abuzive ar trebui să se aplice clauzelor care au făcut obiectul unei negocieri individuale?” sau „Ar trebui armonizată durata perioadelor de gândire în întregul acquis din domeniul protecției consumatorilor?”, și sugerează trei sau patru variante de răspuns.

4. Observații generale

4.1 De mulți ani, CESE sprijină, prin intermediul activității și al avizelor sale, obiectivul principal al politicii UE de protecție a consumatorilor, și anume un nivel de protecție ridicat, uniform și coerent pentru toți. Comitetul sprijină, de asemenea, obiectivul secundar care constă în a permite consumatorilor să fie informați și să facă alegeri în cunoștință de cauză pe o piață fără frontiere. Dată fiind structura Cărții verzi, este inevitabil ca tensiunile subiacente să nu iasă la suprafață în încercarea de a realiza pe deplin aceste două obiective.

⁽⁵⁾ Recunoașterea reciprocă ar însemna că statele membre ar avea posibilitatea de a introduce norme mai stricte de protecție a consumatorilor în dreptul intern, dar nu ar avea dreptul de a le impune întreprinderilor stabilite în alte state membre cerințele lor mai stricte într-un mod care ar crea restricții nejustificate în calea liberei circulații a mărfurilor sau a libertății de a presta servicii. Aplicarea principiului țării de origine ar însemna că un stat membru ar avea posibilitatea de a introduce norme mai stricte de protecție a consumatorilor în dreptul intern, dar întreprinderile stabilite în alte state membre ar trebui să respecte doar normele aplicabile în țara lor de proveniență.

4.2 Este deja limpede că păstrarea acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor în forma sa actuală nu ar trebui considerată o opțiune pe termen lung. Diferențele între legislațiile statelor membre, neconcordanțele între definiții, discrepanța în modul în care este aplicată și respectată legislația existentă în domeniul protecției consumatorilor și lipsa de claritate a — sau chiar inexistența — procedurilor de reclamație și de recurs au toate același efect în crearea de bariere în calea pieței unice.

4.3 Reiese, de asemenea, că, în opinia Comisiei, revizuirea este o ocazie de a examina anumite aspecte ale politicii de protecție a consumatorilor, considerate până în prezent esențiale, și de a vedea dacă acestea sunt compatibile cu o piață unică dinamică și, în special, competitivă în contextul globalizării. În această privință, există similități cu alte revizuii stimulate de punerea în aplicare a Agendei Lisabona. Un nivel ridicat și uniform de protecție a consumatorilor este considerat de unii ca făcând parte integrantă din modelul social european și mutarea accentului de pe „redefinirea politicii europene a protecției consumatorilor, pentru ca aceasta să contribuie mai eficient la cele două obiective esențiale ale UE: creșterea economică și ocuparea forței de muncă, precum și reînnoirea legăturilor între Europa și cetățeni” poate fi considerată ca o repunere în discuție a acestui concept ⁽⁶⁾.

4.4 Deși sarcina va fi dificilă, CESE salută revizuirea acquis-ului în domeniul protecției consumatorilor și sprijină Comisia în obiectivul declarat de reducere a obstacolelor din calea pieței interne, menținând în același timp un nivel ridicat de protecție a consumatorilor. Cu toate acestea, CESE consideră că eforturile în acest sens nu trebuie să se limiteze la cele 8 directive care fac obiectul examinării, ci trebuie să includă în viitor cel puțin cele 22 de directive care figurează pe lista elaborată de Comisie în mai 2003.

4.5 CESE dorește să participe activ la această dezbatere, în scopul consolidării pieței interne în beneficiul tuturor părților implicate — consumatori, profesioniști, întreprinderi și cetățeni.

5. Observații specifice

5.1 În Cartea verde sunt ridicate aspecte complexe de politică, principiu și drept. Statele membre și-au dezvoltat corpusuri legislative în materia protecției consumatorilor, care, deși sunt coerente între țări în ceea ce privește principiile generale, diferă în detaliu și în ceea ce privește aplicarea. Procesul de consultare sistematică și extinsă anexat documentului reflectă această

complexitate. Acest cadru detaliat necesită răspunsuri din partea sutelor de organizații interesate care doresc să-și facă cunoscute punctele de vedere. Cu toate acestea, în prezentul aviz, CESE își va limita observațiile la principalele chestiuni politice, deoarece consideră că va trebui să se pronunțe cu privire la fiecare dintre directivele examinate separat, astfel cum a procedat în avizul privind directiva privind vânzările la distanță (Avizul INT/334 privind Comunicarea Comisiei COM(2006) 514 final din 21 septembrie 2006).

5.2 Principala prioritate ar trebui să fie remedierea lacunelor directivelor existente și coordonarea acestor directive.

5.3 „Armonizarea minimă”, combinată cu o abordare pozitivă a statelor membre de adoptare coerentă a standardelor mai înalte în materie de protecție a consumatorilor poate constitui baza unei mari părți a acquis-ului în materie de protecție a consumatorilor în viitorul apropiat. Din diverse (și variabile) motive economice și sociale, statele membre vor dori fie să păstreze nivelul de protecție a consumatorilor de care beneficiază deja, fie să evolueze către un nivel de protecție diferit într-un mod echilibrat și în ritmul pe care îl doresc. Această poziție respectă și este mult mai ușor de conciliat cu principiul subsidiarității. Cu toate acestea, recunoaște și punctul de vedere conform căruia diferite categorii de consumatori din întreaga UE sunt dezavantajați în ceea ce privește nivelul de protecție actual sau capacitatea acestora de a solicita compensații și sunt necesare acțiuni atât la nivel UE, cât și la nivelul statelor membre.

5.3.1 Aceasta nu înseamnă că, în cadrul examinării fiecărui caz în parte, în anumite domenii precise în care predomină interesul realizării pieței interne, nu trebuie luată în considerare posibilitatea unei armonizări maxime, cu condiția să se asigure un nivel înalt de protecție a consumatorilor, eventual chiar prin recurgerea la regulamente.

5.4 Obiectivul declarat de a permite consumatorului să țină frâiele în mână — prin cunoașterea drepturilor sale, capacitatea sa de a introduce acțiuni împotriva furnizorilor și de a obține compensații — nu ar trebui considerată o alternativă la o protecție clară și proactivă care se bazează pe o combinație între dreptul european și cel național. Informarea este total diferită de protecție. În realitate, în majoritatea tranzacțiilor comerciale, furnizorul se află în mod normal în poziție de forță, iar majoritatea legislației în materia protecției consumatorilor are drept scop garantarea drepturilor cumpărătorului.

Bruxelles, 12 iulie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Dna Meglena Kuneva, comisar pentru politica de protecție a consumatorilor.
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/256&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind oglinzile retrovizoare ale tractoarelor agricole sau forestiere pe roți” (versiune codificată)

COM(2007) 236 final — 2007/0081 (COD)

(2007/C 256/06)

La 29 mai 2007, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la propunerea sus-menționată.

Deoarece consideră pe deplin satisfăcător conținutul propunerii, ceea ce face inutil orice comentariu, Comitetul Economic și Social European, în cadrul celei de a 437-a sesiuni plenare din 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie 2007) a decis cu 145 voturi pentru, 2 voturi împotriva și 4 abțineri să emită un aviz favorabil privind textul propus.

Bruxelles, 11 iulie 2007

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Definirea unei politici energetice pentru Europa (Strategia Lisabona)”

(2007/C 256/07)

La 14 septembrie 2006, Comitetul Economic și Social European, în conformitate cu articolul 31 din Regulamentul său de procedură, a hotărât (hotărâre confirmată la 26 octombrie 2006) să elaboreze un raport de informare cu privire la *Definirea unei politici energetice pentru Europa*.

În sesiunea plenară din 14 și 15 martie 2007, s-a decis transformarea raportului de informare într-un aviz din proprie inițiativă (articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură).

Secțiunea pentru transporturi, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului cu privire la acest subiect, și-a adoptat avizul la 19 iunie 2007. Raportor: dna Sirkeinen.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 12 iulie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat următorul aviz cu 126 de voturi pentru și 4 abțineri.

1. Recomandări

1.1 Energia a devenit o temă politică de primă importanță, strâns legată de Strategia Lisabona pentru creștere economică și locuri de muncă.

— Energia exercită o influență din ce în ce mai mare asupra economiei europene. Pentru a răspunde provocărilor pe care schimbările climatice, siguranța aprovizionării și competitivitatea le reprezintă pentru politica energetică, este necesar ca economia UE să se transforme într-o economie cu eficiență energetică mare și emisii reduse de bioxid de carbon.

— În acest scop, este necesară o abordare globală și o dezbatere la nivelul Uniunii Europene despre: modul în care poate fi încetinită creșterea cererii de energie în Europa; modul în care se pot obține energie din surse foarte diversificate,

accesul la rețele și o voce unică în relațiile externe legate de energie, precum și alte măsuri potențiale.

— Inovațiile și aplicarea lor industrială, care fac posibilă această transformare, necesită anumite condiții și câteva măsuri specifice la nivel local, regional, al statelor membre și al Uniunii Europene.

1.2 Crearea de locuri de muncă mai multe și mai bune se află chiar în miezul Strategiei Lisabona. Atunci când condițiile pieței se modifică, se pierd și unele locuri de muncă în sectorul energetic. În același timp însă, noile soluții energetice pot deveni stimulente puternice pentru crearea de locuri de muncă de înaltă calitate. Principalele mijloace de facilitare sunt educația și formarea.

1.2.1 În afară de ocuparea forței de muncă, există și alte aspecte ale dimensiunii sociale a sectorului energetic care au o importanță de prim ordin în contextul Lisabona. Aici se include, în special, un serviciu public de înaltă calitate la prețuri accesibile. Este necesar ca societatea civilă, inclusiv partenerii sociali, să se implice activ în evoluția politicii energetice.

1.3 CESE, împreună cu consiliile economice și sociale naționale, prezintă următoarele recomandări cu privire la politica energetică în cadrul Strategiei Lisabona, „Politica energetică pentru o societate a cunoașterii”:

- examinarea politicilor energetice și a altor condiții-cadru relevante în raport cu obiectivele Uniunii Europene în materie de economie eficientă din punct de vedere energetic și cu emisii reduse de bioxid de carbon;
- asigurarea unei forțe de muncă motivate și calificate, prin garantarea unui sistem de învățământ de înaltă calitate;
- asigurarea unui nivel suficient al sectorului public de cercetare-dezvoltare, comparabil cu cel al principalilor competitori și stimularea creșterii finanțărilor private în domeniu;
- dezvoltarea cooperării internaționale în domeniul tehnologiilor energetice, în special împreună cu alți mari operatori; monitorizarea sistematică a politicilor și măsurilor adoptate în domeniul tehnologiilor energetice de către principalii concurenți și parteneri;
- asigurarea disponibilității unui capital de risc în etapele de înființare și dezvoltare a IMM-urilor, precum și pentru investiții în tehnologii noi;
- asigurarea unei concurențe deschise și sănătoase pe piețele de energie, pentru a determina întreprinderile să inoveze; în cazul energiei regenerabile, accesul la rețele s-ar putea dovedi esențial pentru succesul inovațiilor;
- îndepărtarea obstacolelor din calea investițiilor necesare pentru aplicarea de tehnologii noi; cerințele în materie de planificare și autorizare încetinesc și chiar împiedică investițiile; pentru a diminua riscurile la care sunt supuse investițiile, este necesar un cadru de reglementare previzibil și stabil;
- asigurarea accesului tehnologiilor noi la piețele Uniunii Europene și la cele globale;
- asigurarea unor condiții de concurență egale la nivel mondial, de exemplu prin stabilirea unui preț global pentru emisiile de CO₂, luând totodată măsuri pentru ca acestea să nu devină o marfă ca oricare alta, deoarece însăși supraviețuirea planetei este condiționată de reducerea în termeni reali a emisiilor;
- stabilirea unor obiective ambițioase poate ajuta UE să obțină o poziție puternică pe piețele globale în materie de tehnologii din sfera eficienței energetice și a energiilor regenerabile; cu toate acestea, este necesar ca obiectivele și termenele de realizare ale acestora să fie stabilite cu atenție, astfel încât să existe o posibilitate reală de a le atinge;

— pentru ca rezultatele să fie obținute cu costuri avantajoase, măsurile de sprijinire activă a inovațiilor trebuie alese cu atenție dintre următoarele opțiuni:

- finanțarea cercetării-dezvoltării;
- învățământul și formarea;
- sensibilizarea publicului;
- mecanismul de formare a prețurilor, impozitarea;
- subvenții;
- valori-țintă obligatorii, obligații legale;
- reglementările și normele obligatorii;
- standardele și acordurile voluntare;
- achizițiile publice.

1.4 Pentru a realiza transformarea urgentă de care este nevoie în sectorului energetic, trebuie accelerat ritmul inovării. Comitetul îndeamnă la acordarea unei atenții deosebite următoarelor aspecte:

- măsuri de stabilire pe piața globală a unui preț adecvat, în cazul emisiilor de bioxid de carbon;
- extinderea activității de cercetare-dezvoltare cu finanțare publică și privată, pentru a sprijini eficiența energetică și noi forme de energie;
- folosirea reglementării pentru a promova progresul în îmbunătățirea eficienței energetice a tuturor tipurilor de produse;
- folosirea achizițiilor publice într-un mod mult mai proactiv, pentru a promova standarde mai înalte de eficiență energetică, în special în domeniul construcțiilor.

2. Introducere

2.1 CESE, în colaborare cu Consiliile Economice și Sociale naționale, urmează să elaboreze la începutul anului 2008 un „raport de sinteză” privind Strategia Lisabona pentru prioritățile în creșterea economică și crearea locurilor de muncă. Prezentul aviz privind politica energetică face parte din acest raport de sinteză. Raportul a fost redactat în colaborare cu Consiliile Economice și Sociale naționale, în special cu contribuțiile active ale celor din Franța, Italia și Malta.

2.2 Prezentul aviz se referă la „Secțiunea B — Reforme microeconomice pentru mărirea potențialului de creștere economică al Europei” din „Linii directoare integrate pentru creștere economică și crearea de locuri de muncă 2005-2008”. În special, se referă la linia directoare 8 privind consolidarea competitivității, 12 privind cercetarea-dezvoltarea, 13 privind inovarea și ICT și 14 privind utilizarea durabilă a resurselor (¹).

(¹) COM(2005) 141 final, Linii directoare integrate pentru dezvoltare și ocuparea forței de muncă.

Consiliul European din martie 2006

2.3 În concluziile reuniunii sale de la Bruxelles din 23-24 martie 2006, Consiliul European a salutat „inițiativele luate de Parlamentul European, Comitetul Regiunilor și Comitetul Economic și Social European în vederea creșterii gradului de însușire a obiectivelor (Strategiei Lisabona reînnoite pentru crearea de locuri de muncă și creștere economică) la nivel comunitar. Consiliul încurajează Comitetul Regiunilor și Comitetul Economic și Social European să-și continue activitatea și solicită rapoarte de sinteză privind activitățile desfășurate în sprijinul parteneriatului pentru creștere economică și ocupare a forței de muncă la începutul anului 2008” (punctul 12 din concluziile Președinției).

2.4 Consiliul European observă că „în Europa, contextul se caracterizează prin intensificarea concurenței externe, o populație îmbătrânită, prețul mai mare al energiei și necesitatea de a apăra siguranța energetică” (punctul 7 din concluziile Președinției). Consiliul „confirmă că orientările integrate 2005-2008 pentru crearea de locuri de muncă și creștere economică rămân valabile. În acest cadru, convine asupra unor anumite domenii de acțiune prioritare pentru investițiile în cunoaștere și inovare, potențialul de afaceri, în special în cazul IMM-urilor, și ocuparea forței de muncă din categoriile prioritare, precum și asupra definirii unei politici energetice pentru Europa” (punctul 16).

2.5 În ceea ce privește tema energiei, Consiliul European observă că Europa se confruntă cu mai multe provocări în domeniul energetic: situația dificilă din prezent de pe piețele de petrol și gaze, creșterea dependenței de importuri și limitata diversificare realizată până în prezent, prețurile mari și volatile ale energiei, creșterea cererii mondiale de energie, riscurile de securitate care afectează țările producătoare și de tranzit, precum și rutele de transport, amenințările din ce în ce mai mari legate de schimbările climatice, progresul lent în utilizarea eficientă a energiei și a surselor regenerabile, necesitatea măririi transparenței pe piețele de energie și a continuării integrării și interconectării piețelor naționale în contextul liberalizării aproape încheiate a pieței energiei (iulie 2007), coordonarea limitată între actorii de pe piața energiei, deși sunt necesare mari investiții în infrastructura energetică (punctul 43).

2.6 Ca răspuns la aceste provocări și pe baza Cărții verzi a Comisiei „O strategie europeană pentru energie durabilă, competitivă și sigură”, Consiliul European a solicitat elaborarea unei politici energetice pentru Europa, care să asigure eficacitatea politicii comunitare, coeziunea între statele membre și coerența acțiunilor din diferite domenii ale politicilor și, totodată, realizarea în mod echilibrat a celor trei obiective, și anume: siguranța aprovizionării, competitivitatea și durabilitatea ecologică (punctul 44).

2.7 Consiliul European a subliniat că, pentru a obține coerența atât în politicile interne, cât și în cele externe ale UE, politica energetică trebuie să răspundă cerințelor din numeroase domenii. Ca parte a strategiei de creștere economică și prin jocul piețelor deschise și concurențiale, această politică stimulează investițiile, dezvoltarea tehnologică, comerțul interior și exterior.

Are puternice legături cu politica de mediu și este strâns asociată ocupării forței de muncă, politicii regionale și în special politicii în domeniul transporturilor. În plus, aspectele privitoare la politica externă și la cea de dezvoltare dobândesc o importanță din ce în ce mai mare în promovarea obiectivelor de politică energetică în relația cu alte țări (punctul 45).

2.8 Politica energetică pentru Europa (EPE) ar trebui stabilită pe baza perspectivelor comune ale cererii și ofertei pe termen lung și pe o evaluare obiectivă și transparentă a avantajelor și dezavantajelor tuturor surselor de energie și ar trebui să contribuie în mod echilibrat la realizarea celor trei obiective principale (punctele 46+47):

- creșterea **siguranței aprovizionării** cu energie;
 - asigurarea **competitivității** economiilor europene și a unui cost accesibil al aprovizionării cu energie, atât în avantajul întreprinderilor, cât și al consumatorilor, într-un cadru de reglementare stabil;
 - promovarea **durabilității** ecologice.
- 2.9 În îndeplinirea acestor obiective principale, politica energetică pentru Europa ar trebui:
- să asigure transparența și nediscriminarea pe piețele respective;
 - să se conformeze regulilor concurenței;
 - să se conformeze obligațiilor de serviciu public;
 - să respecte pe deplin suveranitatea statelor membre în alegerea surselor de energie primară și opțiunea acestora privind mixul energetic.

„Pachetul Energia” 2007

2.10 Comisia urmează să prezinte periodic o analiză strategică a situației energetice, începând din 2007. La 10 ianuarie 2007 Comisia a publicat prima sa analiză și o comunicare către Consiliul European și Parlamentul European intitulată „O politică energetică pentru Europa” — care alcătuiesc „pachetul Energia”.

2.11 Punctul de plecare al Comisiei pentru o politică energetică europeană prezintă trei aspecte: combaterea schimbărilor climatice, promovarea creșterii economice și a ocupării forței de muncă, limitarea dependenței UE de importurile de petrol și gaze.

2.12 Comisia prezintă ca obiectiv strategic esențial pentru Europa reducerea cu 20 % până în 2020 a emisiilor de gaze cu efect de seră generate de consumul său energetic. Valoarea-țintă trebuie înțeleasă în contextul necesității luării unor măsuri la nivel internațional de către națiunile industriale în ceea ce privește schimbările climatice. Atunci când va exista un astfel de angajament, UE va trebui să întreprindă mai multe acțiuni. Prin urmare, obiectivul ar trebui să fie creșterea valorii-țintă, realizând o reducere cu 30 % până în 2020 și cu 60-80 % până în 2050.

2.13 Preocuparea nu are în vedere numai schimbările climatice, ci și siguranța aprovizionării cu energie a Europei, economia și bunăstarea cetățenilor. Comisia consideră că realizarea obiectivului poate să limiteze creșterea vulnerabilității UE la volatilitatea și prețurile din ce în ce mai mari ale petrolului și gazelor, să creeze în UE o piață a energiei mai competitivă și să stimuleze tehnologia și crearea de locuri de muncă.

2.14 În termeni energetici specifici, atingerea valorii-țintă globale pentru gazele cu efect de seră va necesita reducerea de către UE a cantității de CO₂ cu cel puțin 20 % și chiar mai mult din consumul său energetic, în următorii 13 ani. Aceasta înseamnă că UE își va asuma rolul de pionier la nivel mondial în catalizarea unei noi revoluții industriale.

2.15 Pentru atingerea acestui obiectiv, Comisia propune, de asemenea, să existe o concentrare asupra mai multor măsuri privind energia: îmbunătățirea eficienței energetice; mărirea cotei de energie recuperabilă în mixul energetic, precum și noi măsuri prin care să se garanteze că toți cetățenii vor beneficia de avantajele pieței interne; consolidarea solidarității dintre statele membre, cu o viziune pe termen mai lung asupra dezvoltării tehnologiei energetice, un accent reînnoit pus pe siguranța și securitatea nucleară și eforturi hotărâte ale UE de a „vorbi pe o singură voce” în relațiile cu partenerii săi internaționali, inclusiv cu producătorii și importatorii de energie și cu țările în curs de dezvoltare.

2.16 Analiza cuprinde un plan de acțiune în 10 puncte, cu un calendar de măsuri. Odată cu planul de acțiune, se prezintă un prim pachet de măsuri concrete. Acesta cuprinde:

- un raport privind punerea în aplicare de către statele membre a pieței interne a gazelor și a electricității, precum și rezultatele unei anchete a situației concurenței în cele două sectoare;
- un plan de interconexiuni prioritare în rețelele de electricitate și gaze ale statelor membre, astfel încât rețeaua europeană să devină realitate;
- propuneri de promovare a producției durabile de energie din combustibili fosili;
- o foaie de parcurs și alte inițiative de promovare a surselor regenerabile, în special biocombustibili pentru transport;
- o analiză a situației energiei nucleare în Europa;
- un program de lucru pentru un viitor plan european pentru tehnologii energetice strategice.

2.17 Planul de acțiune privind eficiența energetică adoptat de Comisie la 19 octombrie 2006 face parte și el din acest plan de acțiune. Comunicarea Comisiei „Limitarea schimbărilor climatice

la 2 °C — calea de urmat de UE și întreaga lume pentru 2020 și după această dată” și analiza strategică se completează și se susțin reciproc.

2.18 Consiliul European a sprijinit pe deplin propunerile Comisiei la summit-ul său de primăvară din 8-9 martie 2007. Comisia va elabora propuneri detaliate de măsuri legislative și alte acțiuni adecvate în sensul concluziilor reuniunii. În următorii doi ani, o a doua analiză strategică a situației energetice va prezenta progresele înregistrate, având în vedere că șefii de stat și de guvern s-au angajat să dezbată periodic teme energetice.

Avize anterioare privind politica energetică ale Comitetului Economic și Social European

2.19 CESE a pregătit în mandatul său 2002-2006 mai multe avize pe teme de politică energetică, în special în ceea ce privește caracteristicile și rolul diferitelor surse de energie și tehnologii în domeniu. La sesiunea sa plenară din septembrie 2006, CESE a adoptat un aviz exploratoriu, bazat în mare măsură pe aceste avize anterioare, privind „Aprovizionarea cu energie a UE: o strategie pentru un mix energetic optim” ⁽²⁾. Acest aviz abordează multe teme aduse în discuție de Consiliul European din martie 2006. Principalele concluzii ale avizului sunt următoarele:

2.20 CESE constată că Europa trebuie să-și stabilească drept obiectiv strategic diversificarea mixului energetic pentru realizarea obiectivelor economice și a celor privind siguranța aprovizionării și clima. În raport cu aceste obiective, toate sursele de energie și tehnologiile energetice au avantaje și dezavantaje care trebuie luate în considerare într-un mod deschis și echilibrat.

2.21 Utilizarea mai intensă a surselor de energie regenerabile are un potențial care trebuie exploatat. Dar chiar dacă valoarea-țintă pentru 2020, de 20 % surse regenerabile, va fi atinsă, s-a considerat improbabil ca aceste surse să poată înlocui integral sursele tradiționale de energie în viitorul previzibil.

2.22 Toate opțiunile trebuie să rămână deschise. Scenariile pentru UE-25 la care se face trimitere în aviz sprijină în mod clar această concluzie. Chiar și un scenariu bazat pe ipoteza progresului maxim în materie de eficiență energetică și utilizare a surselor regenerabile nu poate califica o tehnologie ca fiind depășită fără să provoace un impact negativ, fie asupra mediului, fie asupra economiei.

2.23 Mixul energetic actual ar trebui orientat prin strategii politice spre diminuarea dependenței externe și spre surse cu emisie mai redusă disponibile în Europa, având în vedere că jucătorii de pe piață hotărâsc să investească în tehnologii diverse.

⁽²⁾ JO C 318 din 23.12.2006, p 185.

2.24 CESE recomandă elaborarea unei strategii de stabilire a unui mix energetic optim. În acest context, este importantă clarificarea rolului UE, al statelor membre, al autorităților independente și al operatorilor de pe piață.

Este recomandabil ca strategia pentru un mix energetic optim să conțină următoarele elemente:

- eficiența energetică, inclusiv producția combinată de căldură și energie electrică;
- surse de energie regenerabile, inclusiv utilizarea biocombustibililor pentru transport;
- eficiența energetică în transporturi;
- permanenta îmbunătățire a siguranței nucleare și o soluție pentru problema combustibilului uzat;
- tehnologii curate pentru cărbune și pregătirea pentru reintensificarea exploatării rezervelor comunitare de cărbune;
- încurajarea investițiilor în terminale pentru gaze naturale lichefiate;
- cadrul adecvat pentru investiții suficiente în producția și transportul de energie;
- UE „să vorbească pe o singură voce”, fiind unul dintre cei mai puternici actori pe scena internațională;
- evaluarea impactului pe care măsurile politice prezente și viitoare legate de schimbările climatice și protecția mediului îl au asupra altor obiective ale politicii energetice;
- o soluție globală la politicile post-Kyoto privind clima, implicându-i cel puțin pe toți marii emițători;
- creșterea eforturilor de cercetare-dezvoltare și a sprijinului UE pentru cercetare-dezvoltare în domeniul energiei, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

3. Comentariile CESE privind politica energetică pentru Europa în contextul Strategiei Lisabona

3.1 Energia reprezintă o necesitate în societatea modernă. Pentru a satisface necesitățile de hrană, încălzire în climă rece, iluminat, transport, mărfuri și bunuri de larg consum, precum și — din ce în ce mai mult astăzi — telecomunicații și prelucrarea informațiilor, este nevoie de o aprovizionare sigură cu energie din exterior. Însă modul în care satisfacem aceste necesități poate și trebuie să fie schimbat. În confruntarea cu provocările din prezent, în special cea reprezentată de schimbările climatice, este nevoie de o schimbare urgentă a modului de abordare, și anume prin orientarea către o economie eficientă din punct de vedere energetic și cu emisii reduse de carbon.

3.2 Există o strânsă legătură între energie și Strategia Lisabona pentru creștere economică și locuri de muncă. Pentru realizarea obiectivelor Lisabona este necesară o cantitate suficientă de energie la prețuri accesibile și competitive. În același timp, noile soluții energetice pot să constituie stimulente puternice pentru competitivitatea europeană și crearea de locuri de muncă de înaltă calitate, în special dacă au succes pe piața mondială.

3.3 Obiectivele generale ale politicii energetice — competitivitatea, siguranța aprovizionării și durabilitatea sunt și rămân valabile. Provocarea gravă reprezentată de schimbările climatice face

necesară încetinirea ritmului de creștere a cererii de energie printr-o mult mai bună eficiență energetică și o creștere puternică a contribuției surselor energetice regenerabile și a altor surse cu emisii reduse de bioxid de carbon, cum ar fi, în viitor, cărbunele obținut prin tehnologii potențial curate de exploatare și depozitare. Mai bună eficiență energetică, diversificarea surselor și unificarea vocilor comunitare în relațiile externe contribuie, de asemenea, la siguranța aprovizionării cu energie. Competitivitatea trebuie consolidată prin intermediul unei piețe deschise, cu o concurență loială și funcțională, inclusiv acces la rețele, garantându-se în același timp un serviciu public de înaltă calitate.

3.4 Crearea de locuri de muncă mai multe și mai bune se află chiar în miezul Strategiei Lisabona. Dat fiind că, în general, concurența pe piețe impune o productivitate mai bună, este necesar ca și întreprinderile de pe piața energiei să fie mai eficiente. Atunci când se pierd locuri de muncă în sectorul energetic, lucrătorii respectivi trebuie sprijiniți în mod corespunzător. În același timp, numărul locurilor de muncă în sectoarele consumatoare de energie poate fi menținut sau mărit. În special evoluția spre o mai bună eficiență energetică și energie recuperabilă, precum și alte tehnologii aflate în curs de elaborare vor crea numeroase locuri de muncă, cele mai multe de înaltă calitate.

3.4.1 În cadrul Strategiei Lisabona este necesar să se acorde atenția cuvenită dimensiunii sociale a politicii energetice. Această dimensiune are în vedere temele ocupării forței de muncă și a locurilor de muncă, precum și disponibilitatea energiei pentru toți la prețuri accesibile, adică un serviciu public de înaltă calitate. Este necesar ca societatea civilă, inclusiv partenerii sociali, să se implice activ în evoluția politicii energetice.

3.5 CESE și-a prezentat, în avize recente, punctele de vedere detaliate asupra subiectelor-cheie de politică energetică menționate mai sus și va elabora pe parcurs avize privind propunerile legislative și alte propuneri detaliate care urmează să fie prezentate de Comisie pe baza concluziilor Consiliului European privind „pachetul Energia”.

3.6 Pentru a evita duplicarea activităților și a oferi optima valoare adăugată în dezbaterile despre energie, CESE se concentrează în prezentul aviz asupra relației dintre politica energetică și viziunea care stă la baza Strategiei Lisabona privind Europa ca societate a cunoașterii. În prezentul aviz se comentează subiectele din „pachetul Energia” numai în raport cu inovațiile.

Rolul tehnologiei și al inovării în răspunsul la provocările energetice din acest secol

3.7 Valorile-țintă și măsurile adoptate prin decizie politică stabilesc cadrul, dar numai tehnologia și inovarea pot asigura progresul concret. Acest lucru este valabil pentru o eficiență energetică mai mare, atât la conversie, cât și în utilizare. Inovarea poate juca un rol important în reducerea dependenței de surse de energie externe, creând posibilitatea de diversificare a mixului energetic. Inovarea este cu certitudine necesară pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră prin aducerea în stadiul de exploatare și utilizarea de surse de energie regenerabile, de cărbuni și alți combustibili fosili obținuți prin tehnologii curate, precum și de energie nucleară mai sigură.

3.8 Inovarea înseamnă reinnoire în sens larg. Înseamnă perfecționarea și aplicarea pe scară largă a unor idei noi, transformarea lor în valoare economică. Se referă atât la inovarea tehnologică, cât și la noi soluții de administrare și de organizare. Inovarea are loc în industrie, dar și în servicii și în sectorul public. Cercetarea este în mod frecvent sursa inovării, dar, cu certitudine, nu întotdeauna. În acest context, Comitetul face trimitere și la avizul său „Nevoia de cercetare pentru o aprovizionare cu energie sigură și durabilă” ⁽³⁾.

3.8.1 Se află în centrul atenției tehnologiile energetice precum combustia mai eficientă, centralele eoliene, panourile solare sau viitoarele baterii cu combustibili, combustia și fuziunea hidrogenului. La fel de importante sunt tehnologiile conexe, precum perfecționarea materialelor și dezvoltarea meteorologiei, care contribuie la optimizarea eficientă prin previziuni mai exacte.

3.8.2 Gama de tehnologii care pot fi utilizate pentru creșterea eficienței energetice este aproape nelimitată: o mai bună izolare, aparatură electrică cu consum mai redus, materiale mai ușoare, o mai bună planificare a produselor și proceselor industriale, echipamente industriale mai eficiente. În acest context, este important rolul industriilor energo-intensive — dacă acestea nu asigură cererea prin investiții, experiență și informații, inovarea din UE va pierde ritmul pe arii extinse ale tehnologiilor legate de eficiența energetică în industrie.

3.8.3 Tehnologia informațiilor și comunicațiilor oferă un mare potențial. Aplicate în producție, conversia și distribuția de energie ITC pot să asigure, ca în orice alt proces, o mai mare eficiență și o mai înaltă productivitate. Același lucru este valabil pentru siguranța și securitatea operațiunilor, în special în cazul rețelelor de transmisie. Tehnologiile ITC îi ajută pe utilizatori și pe consumatori să controleze modul în care utilizează energia. Un exemplu cu multiple avantaje ar putea fi nivelarea vârfurilor de sarcină prin facilitarea unei reacții imediate a utilizatorilor la semnalele emise prin prețuri. Într-un context mai larg, folosirea tehnologiilor ITC poate înlocui necesitățile în materie de transport, de exemplu prin munca la distanță (*teleworking*) și teleconferințe.

3.8.4 De asemenea, este nevoie de metode noi — inovații — în operarea și gestionarea sistemelor energetice și a celor conexe. Obiectivul este în acest caz asigurarea unor servicii de înaltă calitate la un preț accesibil. De exemplu gestionarea întreținerii și a operării sigure a sistemelor de producție și transmitere a energiei, precum și operarea pieței (a schimburilor comerciale), gestionarea vârfului de sarcină și trecerea la ora de vară. Și, în cele din urmă, dar nu în ultimul rând, logistica eficientă poate contribui semnificativ la mai buna gestionare atât a cererii de energie, cât și a combustibilului.

3.8.5 Este necesară și schimbarea comportamentului. Consumatorul este jucătorul principal — o utilizare mai inteligentă a energiei depinde de fiecare din noi și aceasta necesită idei noi și mai multă cunoaștere. O mare provocare privește sensibilizarea consumatorilor și informarea lor corespunzătoare, cu scopul de a le orienta opțiunile. Planificarea regională și urbană, precum și

soluțiile arhitectonice și cerințele în materie de construcții pot contribui mult la sprijinirea opțiunilor cetățenilor în materie de energie; în acest scop, ar trebui desfășurate campanii de informare oficiale, care să îndemne la folosirea eficientă și economisirea energiei.

3.9 Pentru problemele existente sunt necesare soluții radical înnoite, iar schimbarea trebuie să aibă loc urgent. Schimbările radicale cer timp și, prin urmare, este importantă începerea imediată a alocării de resurse. În același timp, trebuie utilizate pe scară largă cele mai bune tehnologii existente, de exemplu pentru a diminua consumul de energie în gospodării.

3.10 Pentru a conduce inovarea și investițiile în direcția eficienței costurilor, ar trebui evaluată cantitativ eficiența costurilor în tehnologiile din amonte. Un exemplu semnificativ este costul diferitelor tehnologii pentru a evita emisia unei tone de CO₂ — de exemplu morile de vânt sunt mult mai costisitoare decât izolația caselor.

Condiții și măsuri politice în sprijinul inovării

3.11 Crearea și preluarea inovațiilor necesită anumite condiții și câteva măsuri politice specifice la toate nivelurile, local, regional, național și comunitar. Deoarece UE nutrește ambiția de a deveni lider mondial în eficiență energetică și tehnologii cu emisii reduse de bioxid de carbon, dobândește o importanță crucială examinarea politicilor energetice și a altor condiții-cadru relevante în raport cu acest obiectiv.

3.12 Prima premisă a inovației de succes este o forță de muncă motivată și calificată, sprijinită de un sistem de învățământ de înaltă clasă. Elaborarea de noi tehnologii necesită suficientă cercetare-dezvoltare, precum și capital de risc în etapele de înființare și lansare a IMM-urilor. Concurența sănătoasă și deschisă forțează întreprinderile să inoveze. Este necesar accesul pe piață, inclusiv pe cea mondială, în cazul energiei regenerabile, accesul la rețele s-ar putea dovedi esențial pentru succesul inovațiilor; Cadru de reglementare trebuie proiectat astfel încât să stimuleze inovarea, de exemplu prin recompensarea inovatorilor pentru inițiative specifice (de exemplu: Schema europeană de comerț cu emisii de gaze cu efect de seră (ETS) nu îi recompensează pe aceia care au întreprins acțiuni timpurii de reducere a emisiilor). Suprareglementarea frânează inovația.

3.12.1 Pentru a aplica noi tehnologii sunt necesare investiții. Pentru a putea investi, întreprinderile trebuie să fie profitabile. Același lucru este valabil și pentru investițiile în creșterea eficienței energetice, chiar dacă perioada de recuperare a investițiilor este scurtă. Întreprinderile din domeniul energetic au fost foarte profitabile în ultimii ani, dar nivelul investițiilor este încă redus. Este cunoscut faptul că cerințele privind planificarea și autorizarea încetinesc și chiar împiedică investițiile, pentru a diminua riscurile la care sunt supuse investițiile, este necesar un cadru de reglementare previzibil și stabil; Deoarece investițiile în infrastructura energetică au deseori perioade de recuperare lungi, ar fi avantajoasă posibilitatea folosirii unor forme de acorduri pe termen lung.

⁽³⁾ JO C 241, 7.10.2002, p. 13.

3.12.2 Pentru ca o întreprindere să investească în dezvoltarea sau aplicarea de noi tehnologii, este necesar ca aceasta să fie profitabilă în urma investițiilor pe piețe suficient de mari. În cele mai multe cazuri, piețele naționale nu sunt suficient de mari în acest sens și lărgirea accesului la piețele mondiale devine o premisă a lansării investiției. La fel de importante sunt cererea mondială și existența unor condiții de concurență egale. Măsurile unilaterale ale UE nu creează cerere în altă parte, deși cu timpul s-ar putea produce o astfel de evoluție. De exemplu, prețul de piață pentru emisii de CO₂ poate fi un stimulent important, dar pentru aceasta este necesar să fie aplicat la scară mondială.

3.12.3 Ar trebui dezvoltată și consolidată în continuare poziția puternică a UE pe piețele mondiale în materie de tehnologii pentru mărirea eficienței energetice și utilizarea energiei regenerabile. Acest obiectiv poate fi sprijinit de ambiția UE de a conduce în cursa politicilor climatice prin stabilirea de ținte ambițioase atât în materie de utilizare eficientă a energiei, cât și a energiei regenerabile. Însă lucrurile nu merg de la sine. Valorile-țintă și termenele lor limită trebuie să fie stabilite cu prudență, astfel încât să existe posibilități realiste de realizare, în caz contrar rezultatul putând să reprezinte numai costuri suplimentare și o eventuală pierdere de locuri de muncă. De exemplu, este necesar ca tehnologiile pertinente să se afle într-o fază de elaborare suficient de avansată pentru a fi finalizate la termenele propuse. De asemenea, trebuie luate în considerare ciclurile de investiție în diferite sectoare.

3.12.4 În măsură mult mai mare decât Statele Unite, UE pare să aibă în vedere intervenția pe piață ca mijloc de încurajare a inovării, ceea ce s-ar putea să nu fie suficient de eficace. Statele Unite și alte câteva țări se sprijină în mai mare măsură pe finanțarea publică a activității de cercetare-dezvoltare. Este necesar ca Europa să mărească finanțarea publică și privată a cercetării-dezvoltării în domeniul energetic. Ar trebui dezvoltată cooperarea în materie de tehnologii cu alți mari operatori și ar trebui monitorizate sistematic politicile și măsurile adoptate de aceștia. În Europa este necesară o cooperare mai intensă între statele membre, iar eforturile naționale și comunitare trebuie să fie mai bine coordonate, fără a elimina concurența. Este necesar să fie încurajată o cooperare mult mai strânsă între întreprinderi și cercetarea cu finanțare publică, atât în planificarea, cât și în realizarea agendei de cercetare, pentru a garanta că activitatea de cercetare conduce la inovare. Institutul European de Tehnologie, aflat în stadiul de propunere, ar putea juca un rol în acest sens.

3.13 Pentru a sprijini activ inovarea, este necesară de obicei o combinație de instrumente. Diferite etape de dezvoltare și diferite situații pe piață necesită măsuri diferite pentru a le face să devină eficiente. În raport cu măsurile necesare pentru a fi transformate în inovații de succes pe piață, tehnologiile se pot grupa, de exemplu, în trei categorii:

- 1) departe de introducerea pe piață, în faza de cercetare-dezvoltare: în aceste cazuri este necesară sprijinirea orientată în mod specific spre cercetare-dezvoltare și demonstrarea potențialului. Semnalele emise prin prețuri, cum ar fi stabilirea unui preț pentru emisii de CO₂, nu sunt suficiente;
- 2) aproape de introducerea pe piață, o tehnologie funcțională, dar încă prea costisitoare pentru piață: stabilirea unui preț

pentru emisii de CO₂ poate fi stimulentele corecte, pe lângă acordarea unui sprijin special pentru asigurarea unei creșteri rapide a cererii și, în consecință, a unui volum mare al producției;

- 3) un produs bun introdus pe piață, dar cu cerere scăzută (exemple se găsesc în tehnologiile pentru eficiență energetică): elementul-cheie este sensibilizarea opiniei publice, care se poate realiza prin programe de audit energetic și alte acțiuni similare.

3.14 La nivel comunitar, național și regional este disponibilă o largă paletă de măsuri și instrumente. Măsurile pentru realizarea unor obiective date trebuie alese cu atenție, astfel încât rezultatele să fie eficiente în privința costurilor. Viteza de acțiune ar trebui evaluată în mod critic, pentru a evita risipa de resurse și implicațiile neprevăzute. Măsurile care în mod clar servesc atât obiective directe, cât și indirecte — măsuri „pentru a nu avea ce regreta” — ar trebui aplicate cât mai curând posibil. Măsurile mai complicate și, în general, tipurile noi de măsuri, precum modalitățile de stabilire a unui preț de piață pentru CO₂, ar trebui mai întâi studiate cu atenție. Pentru a evita complicațiile, efectele secundare neprevăzute și soluțiile suboptimizate, ar trebui evitate măsurile care au în vedere numai un singur obiectiv. Atunci când se aleg măsurile care urmează a fi folosite, este important să se ia în considerare funcționarea eficientă a pieței interne — ceea ce până acum nu s-a întâmplat întotdeauna.

3.14.1 Finanțarea cercetării-dezvoltării: aici Comitetul face trimitere la Avizul său privind investițiile în cunoaștere și inovație (Strategia Lisabona) INT/325. UE, considerată în ansamblu, se află în mod clar în urma Statelor Unite și a altor concurenți importanți. Al șaptelea program-cadru de cercetare-dezvoltare alocă energiei în total aproximativ 4 miliarde EUR, pe o perioadă de șapte ani (cu excepția construcției reactorului termonuclear experimental internațional, ITER), în timp ce proiectul de lege american privind energia propune 4,4 miliarde USD în bugetul federal numai pentru 2007, suma urmând să crească ulterior. În afară de creșterea finanțării publice pentru cercetarea-dezvoltarea din domeniul energiei, ar trebui, de asemenea, să existe stimulente pentru creșterea finanțării private, odată cu promovarea cooperării dintre țările Uniunii.

3.14.2 Învățământ și formare: în afară de eforturile de îmbunătățire a calității învățământului și formării în Europa, este necesar ca energia să devină atractivă pentru tineret ca opțiune de carieră profesională cu perspective pozitive. Deoarece tehnologiile se modifică din ce în ce mai rapid, învățarea continuă este esențială.

3.14.3 Sensibilizarea populației: modificarea comportamentului fiecăruia din noi în sensul unei utilizări mai inteligente a energiei reprezintă o mare provocare. O contribuție pot aduce școlile și campaniile de informare. Educația „cetățenilor viitorului” în materie ar putea începe din școala primară, deoarece copiii sunt foarte receptivi la viitorul planetei și dornici să acționeze. În mediile profesionale și în întreprinderi a dat rezultate bune auditul energetic realizat, de exemplu, pe bază de acorduri voluntare.

3.14.4 Mecanismul formării prețurilor, impozitare: semnalele emise prin prețuri pot, dacă sunt bine concepute, să sprijine în mod eficient inovarea prin direcționarea opțiunilor utilizatorilor. Ca instrument de descurajare a consumului de energie în general, prețurile mai mari nu sunt foarte eficiente — este știut faptul că elasticitatea prețurilor în domeniul energiei este redusă.

3.14.5 Subvenții: subvențiile bine concepute pot să direcționeze în mod eficient opțiunile. În prima parte a curbei învățării sunt deseori necesare subvenții pentru a contracara riscurile, care, în caz contrar, devin prea mari. Pentru a nu denatura concurența, acestea pot fi folosite numai în cadrul reglementărilor comunitare existente, adică pentru a răspunde defecțiunilor în funcționarea pieței. Este necesar ca subvențiile să fie limitate în timp și reduse treptat. Pentru a mări semnificativ eficiența energetică, este necesar să se creeze stimulente apte să contribuie la acoperirea costurilor suplimentare de introducere pe piață ale aparatelor de mare eficiență energetică, acestea având deseori perioade de amortizare scurte.

3.14.6 Valorile-țintă și obligațiile stabilite pe baze politice: acestea emit un semnal privind direcția dorită de dezvoltare. La fel de importante pentru deciziile privind investițiile sunt instrumentele politice concrete puse în aplicare pentru atingerea valorilor-țintă. Atunci când se fixează țintele, trebuie să se ia în considerare faptul că, în mod obișnuit, unele sectoare economice pierd și altele câștigă, iar valorile-țintă excesiv de ambițioase pot să antreneze mai multe neajunsuri decât beneficii. Se pare că acum există tendința de a fixa valori-țintă generale și sub-ținte legate de același obiectiv, de exemplu valori-țintă pentru reducerea emisiilor de CO₂ și, pentru a le atinge, valori-țintă privind intensificarea folosirii de energie regenerabilă. Astfel se poate ajunge cu ușurință la suboptimizare în raport cu atingerea obiectivului global. Valorile-țintă și, în special, instrumentele de punere în aplicare alese necesită studii de impact detaliate, așa cum sunt acordurile încheiate cu industria energetică din Germania și Finlanda.

3.14.7 Comercializarea emisiilor, certificatele verzi/albe: acestea sunt instrumente eficiente, care conduc la atingerea valorilor-țintă, dacă sunt corect concepute. Cu toate acestea, costurile sunt dificil de estimat dinainte și pot să varieze foarte mult. Este cu atât mai bine cu cât piața este mai mare și operatorii care comercializează drepturi de emisie sau certificate, mai numeroși. Dacă se aplică unor întreprinderi care concurează

pe piața globală, sistemul ar trebui să fie global, pentru a nu denatura concurența.

3.14.8 Reglementarea sau normele obligatorii: reglementarea atent planificată poate intensifica inovarea. În special, reglementarea se poate dovedi un mijloc eficient de a elimina tehnologiile învechite. Inovarea care să impună produse cu eficiență energetică poate fi stimulată și prin stabilirea unor ținte ambițioase pe termen mediu, pentru a ridica standardele de eficiență energetică. Totuși, riscul de a sufoca inovarea este întotdeauna prezent. În orice caz, trebuie să se garanteze că reglementarea nu creează bariere pe piață.

3.14.9 Standarde voluntare, acorduri voluntare: acestea sunt probabil instrumentele politice cele mai favorabile inovării. Este posibil ca nu întotdeauna să atingă cu precizie valorile-țintă sau obiectivele, dar acestea facilitează mari progrese în inovare, practic fără riscul unor efecte secundare negative.

3.14.10 Achiziții publice: achizițiile publice pot juca un rol important în dezvoltarea inovării în domeniul energiei. Ar trebui elaborate și popularizate metode în acest scop. În mod normal, achizițiile publice „mai ecologice” necesită folosirea analizei ciclului de viață și pentru aceasta, ca și pentru alte metode, autoritățile au deseori nevoie de educație suplimentară. Normele Uniunii Europene în materia achizițiilor publice, care trebuie respectate, prevăd „ecologizarea” achizițiilor pretinzând soluții de vârf.

3.14.11 Pentru a realiza transformarea urgentă necesară în sectorului energetic, trebuie accelerat ritmul inovării. Comitetul îndeamnă la acordarea unei atenții deosebite următoarelor acțiuni:

- măsuri de stabilire pe piața globală a unui preț adecvat, în cazul emisiilor de bioxid de carbon;
- extinderea activității de cercetare-dezvoltare cu finanțare publică și privată, pentru a sprijini eficiența energetică și noi forme de energie;
- folosirea reglementării pentru a promova progresul în îmbunătățirea eficienței energetice a tuturor tipurilor de produse;
- folosirea achizițiilor publice într-un mod mult mai proactiv, pentru a promova standarde mai înalte de eficiență energetică, în special în domeniul construcțiilor.

Bruxelles, 12 iulie 2007.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind

- „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind interoperabilitatea sistemului feroviar comunitar” (codificare)
- „Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 881/2004 privind înființarea unei Agenții Europene a Căilor Ferate”
- „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2004/49/CE privind siguranța căilor ferate comunitare”

COM(2006) 783 final 2006/0273 (COD)

COM(2006) 785 final 2006/0274 (COD)

COM(2006) 784 final 2006/0272 (COD)

(2007/C 256/08)

La 16 ianuarie 2007, Consiliul, în conformitate cu dispozițiile articolelor 71 și 156 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la propunerile sus-menționate.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 19 iunie 2007. Raportor: dl Confalonieri.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie (ședința din 11 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 137 voturi pentru și 2 abțineri.

1. Concluzii și recomandări**1.1 Propunerile**

- de modificare a Regulamentului (CE) nr. 881/2004 privind înființarea unei Agenții Europene a Căilor Ferate;
- de modificare a Directivei 2004/49/CE privind siguranța căilor ferate comunitare;
- de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind interoperabilitatea sistemului feroviar comunitar.

par a fi în conformitate cu intenția de a facilita accesul operatorilor la sistemul feroviar european.

Aceste propuneri

- simplifică procedurile de certificare a materialului rulant din sistemul interoperabil;
- armonizează cea mai mare parte a verificărilor care sunt realizate la nivel național cu privire la materialul rulant, procedurile de întreținere, operatorii de circulație și de întreținere;
- creează un sistem complet de comparare a normelor naționale de certificare, inclusiv a parametrilor care nu sunt acoperiți de specificațiile tehnice de interoperabilitate (STI).

1.2 CESE își exprimă sprijinul pentru obiectivul privind simplificarea procedurii de punere a materialului rulant în serviciu.

1.3 CESE este de părere că aceste simplificări vor consolida utilizarea sistemului feroviar european, direcționând o parte din cerere către alte moduri de transport, contribuind la îmbunătățirea mediului și utilizând sursele de energie preconizate în planurile energetice ale UE.

1.4 CESE solicită ca procesul viitoarei aplicări a standardelor europene de interoperabilitate și repartitia controalelor de certificare între organismele naționale și cele comunitare să nu genereze riscuri pentru siguranță.

1.5 CESE recomandă în special să se realizeze cu atenție delimitarea competențelor între organismele create de noul sistem.

1.6 CESE consideră că pentru vagoanele de marfă și de pasageri introduse în serviciu după intrarea în vigoare a prezentei directive, trebuie să fie suficientă o singură autorizație de punere în serviciu, eliberată de un stat membru al Comunității. Noul regulament privind Agenția Europeană va permite operatorilor feroviari, gestionarilor infrastructurilor, deținătorilor de vagoane și mai ales organismelor naționale de certificare:

- să reducă termenele de certificare;
- să restrângă numărul verificărilor, eliminând dublurile naționale pentru standardele comune;
- să poată acționa într-un cadru de reglementare neechivoc și să aibă posibilitatea de a utiliza indicațiile tehnice ale Agenției.

1.7 CESE ia cunoștință de faptul că, în virtutea acțiunii prevăzute, Agenția va deveni organul director pentru crearea sistemului feroviar european (constituit din rețeaua de mare viteză (TGV), din coridoarele rețelelor transeuropene (TEN) și pe viitor din ansamblul celorlalte rețele naționale), pe baza coordonării și extinderii sistemului european de gestionare a traficului feroviar (ERTMS — *European Rail Traffic Management System*), fiind prevăzută publicarea unui sistem de comparare a normelor naționale și un sprijin tehnic acordat organismelor naționale de certificare.

1.8 Consolidarea progresivă a rolului Agenției Europene în calitate de organism de orientare și de control al procesului de interoperabilitate feroviară și a evoluției tehnologice va antrena totodată o modificare parțială a rolului organismelor naționale de certificare.

1.9 În scopul creării unei baze de cunoștințe pentru parametri comuni, se solicită Comisiei să studieze oportunitatea stabilirii unui registru european comun al riscurilor în materie de siguranță a circulației, la care statele membre să participe ca părți.

1.10 Rezultatul urmărit constă în crearea unei piețe europene a materialului rulant, a activităților de întreținere a sistemelor și a materialului rulant și a resurselor umane destinate gestionării serviciilor de transport.

1.11 Va fi oferită astfel o oportunitate unică constructorilor europeni de material rulant, în special dacă alegerile tehnice referitoare la STI mențin posibilitatea de a păstra un număr adaptat de constructori, pentru a garanta o piață europeană a materialului rulant (și a întreținerii), care să fie competitivă.

1.12 CESE recomandă ca pentru materialul rulant pus în serviciu înainte de intrarea în vigoare a directivei examinate și care nu posedă declarație CE de verificare, aplicarea directivei privind siguranța căilor ferate să nu penalizeze din punct de vedere administrativ operatorii feroviari.

1.13 CESE consideră că trebuie prevăzute organisme naționale de certificare în țările care aparțin sistemului statistic european (SSE).

1.14 Analiza derogărilor de la STI trebuie să includă evaluarea precisă, din punct de vedere al echilibrului economic al proiectului, a impactul cofinanțării comunitare asupra fezabilității economice a proiectului.

1.15 CESE consideră că analiza derogărilor nu poate fi realizată pentru fiecare STI individual, ci trebuie realizată pentru sistemul STI în ansamblul său.

1.16 CESE recomandă aplicarea regimului lingvistic actual la publicarea STI realizată de Agenție.

Comitetul este de părere că trebuie solicitate evaluările și avizele Agenției pentru orice măsură de construcție sau renovare, chiar

dacă acestea nu sunt finanțate de Comunitatea Europeană, pentru a putea orienta acțiunile naționale și comunitate către sistemul european de siguranță.

1.17 CESE estimează că este necesar să se acorde tuturor părților afectate posibilitatea de a solicita avize ale Agenției Europene, chiar dacă acestea ar fi în dezacord cu evaluările organismelor naționale de certificare. Comitetul consideră că este necesar în special să se garanteze această posibilitate întreprinderilor feroviare comunitare și organizațiilor lucrătorilor din sectorul respectiv.

2. Argumente și observații

2.1 Elementele principale și cadrul general al propunerii

2.1.1 Realizarea progresivă a unui spațiu feroviar european fără frontiere face necesară reglementarea tehnică a aspectelor legate de siguranță, gestionare și procedurile de acces la sistem.

2.1.2 Directivele 91/440/CEE a Consiliului din 29 iulie 1991, 95/18/CE a Consiliului din 19 iunie 1995, 2001/14/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2001 privind dezvoltarea căilor ferate comunitare prevăd deschiderea progresivă a dreptului de acces la infrastructura comunitară către toate întreprinderile feroviare comunitare titulare ale unei licențe eliberate de un stat membru și care doresc să ofere servicii de transport de marfă într-un nou cadru de referință.

2.1.3 Urmărirea în același timp a obiectivelor siguranței și interoperabilității cere o muncă tehnică care trebuie plasată sub direcția unui organism specializat. Acesta este motivul pentru care a fost creată o Agenție Europeană a Căilor Ferate pentru siguranță și interoperabilitate.

2.1.4 Obiectivele principale urmărite de activitatea Agenției Europene sunt următoarele:

- promovarea realizării unui spațiu feroviar european, sprijinirea relansării sectorului și creșterea siguranței;
- dezvoltarea de indicatori, de obiective și de metode comune de siguranță;
- facilitarea procedurilor de eliberare a certificatelor de siguranță întreprinderilor feroviare;
- asigurarea unei cât mai mari transparențe și a difuzării eficiente a informațiilor;
- asigurarea continuității în timp pentru activitățile și dezvoltarea STI, într-un cadru tehnic permanent;
- consolidarea interoperabilității rețelei transeuropene prin adoptarea unor noi proiecte de investiții, sprijinite de Comunitate, cu respectarea obiectivului interoperabilității;

- sprijinirea creării unui sistem de certificare a atelierelor de întreținere;
- acordarea sprijinului tehnic necesar pentru luarea în considerare adecvată la nivel european a competențele profesionale necesare conducerii trenurilor;
- furnizarea sprijinului tehnic pentru crearea unui sistem de înmatriculare destinat recunoașterii capacității materialului rulant de a circula în condiții specifice;
- asigurarea unei cât mai mari transparențe și a egalității de acces a tuturor părților afectate la informațiile relevante;
- favorizarea promovării inovației în materie de siguranță feroviară și interoperabilitate.

2.1.5 Procedurile naționale de omologare a locomotivelor sunt considerate la ora actuală drept unul dintre cele mai importante obstacole pentru crearea unor noi întreprinderi feroviare în domeniul transportului de marfă, precum și o frână majoră pentru interoperabilitatea sistemului feroviar european.

2.1.6 Ținând seama de faptul că nici un stat membru nu poate decide singur că autorizația de punere în serviciu pe care o eliberează va fi valabilă pe teritoriul altor state membre, o inițiativă comunitară este necesară pentru armonizarea procedurilor naționale, simplificarea acestora și recurgerea într-un mod mai sistematic la principiul recunoașterii reciproce.

2.1.7 De altfel, în cadrul programului de simplificare a legislației, Comisia își propune să consolideze și să realizeze fuziunea directivelor privind interoperabilitatea feroviară, pentru a crea un sistem unic de reguli pentru sistemul feroviar european.

2.1.8 Aceste inițiative vor face transportul feroviar mai competitiv, reducând costurile în sectorul feroviar.

2.2 Agenția Europeană a Căilor Ferate

2.2.1 Agenția facilitează procedura de certificare a materialului rulant existent prin elaborarea unui document de referință privind corespondențele între regulile naționale aplicabile.

2.2.2 Agenția evaluează cererile de finanțare comunitară în domeniul proiectelor de infrastructură și materialului rulant, cu scopul de a verifica „caracterul interoperabil”.

2.2.3 Agenția evaluează relațiile între deținătorii de vagoane și întreprinderile feroviare (fostul acord RIV (acord asupra schimbului și utilizării vagoanelor între întreprinderile feroviare)), în special în domeniul întreținerii, și prezintă recomandări Comisiei cu privire la reglementarea acestora.

2.2.4 Agenția formulează recomandări privind criteriile comune pentru definirea competențelor profesionale și evaluarea personalului care participă la exploatarea și întreținerea sistemului feroviar.

2.2.5 Agenția are rolul unei autorități de gestionare în cadrul proiectului ERTMS.

2.3 Interoperabilitatea

2.3.1 Propunerea are scopul de a simplifica și moderniza cadrul de reglementare în Europa. În acest context, se propune din nou codificarea și fuzionarea directivelor existente privind interoperabilitatea feroviară.

2.3.2 Bazându-se pe o experiență de zece ani în materie de aplicare a directivelor privind interoperabilitatea, Comisia propune, de asemenea, o serie de îmbunătățiri ale aspectelor tehnice ale cadrului de reglementare.

2.4 Siguranța căilor ferate europene

2.4.1 Modificarea articolului 14 din Directiva privind siguranța feroviară permite să se precizeze care parte a unei autorizații trebuie recunoscută reciproc și care parte este strâns legată de compatibilitatea vagonului în chestiune cu infrastructura respectivă.

2.4.2 Ca urmare a modificărilor aduse legislației:

- de fiecare dată când este pus în serviciu un vehicul, trebuie identificat clar un „responsabil” cu întreținerea;
- întreprinderea feroviară trebuie să facă dovada că vagoanele pe care le utilizează sunt exploatate și întreținute în conformitatea cu regulile în vigoare;
- întreprinderile feroviare clarifică sistemul și procedurile pe care le-au introdus, pentru a garanta că utilizarea vagoanelor care provin de la diferiți deținători nu pune în pericol siguranța feroviară;
- Agenția evaluează procedurile introduse de întreprinderile feroviare pentru a-și gestiona relațiile cu deținătorii de vagoane.

3. Observații generale

3.1 Agenția Europeană a Căilor Ferate

3.1.1 Caracteristicile sistemului feroviar sunt de așa natură că toate elementele contribuie la siguranța sistemului.

3.1.2 În cazul în care responsabilitatea Agenției se extinde de la sistemul interoperabil la cel de siguranță, competențele acesteia se vor întinde cu timpul la toate elementele sistemului.

3.1.3 Se poate estima că la sfârșitul procesului nu va exista decât un singur sistem comunitar și o singură Agenție a Căilor Ferate.

3.1.4 Faza de comparare a reglementărilor trebuie înțeleasă drept una din etapele necesare în această direcție.

3.1.5 Este necesară evaluarea impactului diferit pe care alegerile efectuate în materie de STI și noile proceduri de certificare îl vor avea asupra fiecărui stat membru, asupra gestionarilor infrastructurilor, asupra întreprinderilor feroviare, deținătorilor de vagoane și clienților finali.

3.1.6 Trebuie ținut seama de menținerea echilibrului economic al diferitelor rețele naționale și al diferiților actori de pe piață, în special în cursul fazelor de armonizare a standardelor tehnice și procedurilor de certificare.

3.1.7 Agenția trebuie însărcinată cu misiunea de a orienta alegerile tehnologice pentru o rețea deschisă interoperabilității, în prezent și în viitor, chiar fără a recurge la pârghia financiară.

3.1.8 Este necesar să se țină seama de faptul că competențele Agenției vor fi extinse la ansamblul rețelei feroviare comunitare, în conformitate cu ceea ce este prevăzut în propunerea de directivă privind interoperabilitatea.

3.2 Interoperabilitatea

3.2.1 Propunerea de directivă prevede o simplificare a specificațiilor tehnice de interoperabilitate cu privire la sistemul TGV și la sistemul convențional, atunci când sunt comparabile.

3.2.2 Propunerea de directivă prevede extinderea valabilității STI dincolo de rețeaua TGV și coridoarele rețelelor transeuropene (TEN) până la acoperirea ansamblului rețelelor naționale, cu anumite excepții.

3.2.3 Această extindere marchează o cotitură în politica de evoluție tehnologică a sistemului feroviar european în direcția unei rețele europene unice. Impactul economic și strategic care rezultă de aici depășește ceea ce este indicat în introducerea propunerii.

3.2.4 Deciziile privind tipologia STI care se aplică pentru noile proiecte și adaptări de anvergură ale infrastructurilor existente vor ține în mare parte de responsabilitatea UE.

3.2.5 Deciziile comunitare privind stabilirea STI și evoluția acestora în raport cu situația actuală din fiecare stat membru

vor avea un impact economic puternic asupra programării investițiilor în tehnologie și infrastructuri în diferitele state membre.

3.2.6 Pentru fiecare stat membru apare necesară o evaluare economică a impactului noilor STI, iar această evaluare va trebui să constituie baza evaluării oportunității adoptării acestora.

3.2.7 Această evaluare trebuie realizată într-un mod diferit pentru STI care au un impact asupra investițiilor publice din statele membre și pentru cele care au o influență asupra investițiilor întreprinderilor feroviare și ale operatorilor privați.

3.2.8 Extinderea domeniului de aplicare al STI la întreaga rețea feroviară europeană, cu anumite excepții, sugerează, de asemenea, un nou sistem de relații între Agenția Europeană a Căilor Ferate și organismele de certificare ale fiecărui stat membru.

3.2.9 În ceea ce le privește pe acestea din urmă, se poate prevedea că pe viitor își vor concentra acțiunea pe activitățile operaționale de certificare pentru întreprinderi și operatori mai degrabă decât pe gestionarea evoluției standardelor tehnice.

3.2.10 Modificarea directivei privind siguranța constituie una din corecturile tehnice care au scopul de a simplifica circulația materialului rulant interoperabil.

3.2.11 În paralel, se introduce un nou actor — „deținătorul” de vagoane.

3.2.12 Procedura de certificare a materialului rulant este organizată în așa fel încât acesta din urmă să fie supus evaluării de către organisme diferite, în funcție de diferiți parametri tehnici.

3.2.13 Parametrii incluși în STI vor fi certificați de unul din organismele naționale de certificare.

3.2.14 Parametrii naționali complementari vor fi controlați de către organismul național de certificare a rețelei respective. Organismul național de certificare ia cunoștință de certificările „comunitare”, verifică certificările specifice naționale și eliberează certificatul de siguranță. Are dreptul de a refuza cererea de certificare și rămâne astfel responsabil cu privire la coerența tuturor elementelor certificate.

3.2.15 Când este vorba de eliberarea unei cereri de certificare, Agenția Europeană a Căilor Ferate joacă rolul de instanță independentă de apel.

3.2.16 Cu excepția observațiilor generale formulate la punctele precedente (Interoperabilitate și Agenția Europeană), CESE nu intenționează să facă alte observații.

4. Observații speciale

4.1 Agenția Europeană a Căilor Ferate

4.1.1 Art. 8a: pe de o parte, Agenția elaborează și actualizează un document de comparație și de echivalență a normelor naționale pentru fiecare parametru (punctul 2) și, pe de altă parte, emite avize exclusiv tehnice privind:

- echivalența normelor;
- o cerere de informație complementară;
- motivarea refuzării unei autorizări.

Acțiunea Agenției ar fi mai eficientă dacă aceste avize ar avea o forță obligatorie și dacă ar putea fi solicitate și de către părțile interesate: gestionarii infrastructurii, întreprinderile feroviare, deținătorii de material rulant.

4.1.2 Art. 15: misiunea Agenției ar trebui extinsă la toate proiectele de renovare, reamenajare sau construcție care privesc elementele de infrastructură suspendate STI, în prezent și pe viitor.

4.1.3 Art. 16a: apare necesar să se furnizeze Agenției parametrul de evaluare pentru alegerea între sistemul „voluntar sau obligatoriu” de certificare, pe baza elementelor următoare:

- nivelurile de siguranță;
- transparența relațiilor între întreprinderi;
- transparența pieței și a reglementării.

Este necesar să se sublinieze impactul eventual pe care îl va avea sistemul de certificare asupra întreprinderilor feroviare deținătoare de vagoane.

4.1.4 Art. 18: trebuie insistat ca la elaborarea formularelor pentru cererea de înmatriculare, Agenția să limiteze pe cât posibil specificațiile care nu au fost incluse în părțile comune.

4.1.5 Art. 21c: mandatul pare complet în raport cu obiectivele urmărite de Agenție. Principiul subsidiarității nu este menținut.

4.2 Interoperabilitatea

4.2.1 Art. 1: când se va prevedea extinderea STI la Spațiul Economic European, trebuie prevăzută simulat recunoașterea organismelor naționale de certificare.

4.2.2 Art. 6: libertatea de care dispune Agenția în materie de regim lingvistic pentru publicarea anexelor tehnice ale STI nu asigură un acces ușor și partajat la legislația comunitară privind interoperabilitatea.

4.2.3 Art. 7: conceptul de derogare pare deosebit de vast, în special în ceea ce privește motivele economice, în măsura în care nu prevede luarea în considerare a influenței finanțărilor comunitare asupra analizei de fezabilitate economică. Ar fi mai bine să se aplice sistemul derogărilor la ansamblul STI referitoare la proiectul examinat decât la fiecare STI în parte.

Bruxelles, 11 iulie 2007

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind transportul intern de mărfuri periculoase”

COM(2006) 852 — 2006/0278 (COD)

(2007/C 256/09)

La 19 ianuarie 2007, în conformitate cu articolele 71 și 251 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 19 iunie 2007. Raportor: Krzysztof Ostrowski.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 136 voturi pentru și 4 abțineri.

1. Poziția CESE

1.1 Comitetul salută propunerea de directivă a Comisiei privind transportul intern de mărfuri periculoase, care are ca obiectiv armonizarea legislației UE în materie. Aceasta ar trebui să aducă o îmbunătățire a siguranței transportului intern de mărfuri periculoase.

1.2 Propunerea revizuieste patru directive existente și patru decizii ale Comisiei privind transportul de mărfuri periculoase, reunindu-le într-un singur act legislativ, și extinde în același timp domeniul de aplicare al dispozițiilor UE la transportul pe căile navigabile interioare (pe lângă transportul rutier și feroviar).

1.3 Comitetul împărtășește punctul de vedere al Comisiei conform căruia nu se pot asigura cele mai bune condiții de siguranță în domeniul transportului intern de mărfuri periculoase dacă nu există o legislație comunitară unică care să acopere toate tipurile de transport intern (rutier, feroviar și pe căile navigabile interioare).

1.4 Comitetul este de acord cu opinia Comisiei potrivit căreia armonizarea legislației în vigoare în materie de transport rutier și feroviar intern de mărfuri periculoase, care nu va presupune modificări majore ale dispozițiilor existente și care va extinde domeniul de aplicare al legislației comunitare astfel încât să acopere căile navigabile interioare, va duce la simplificarea semnificativă a legislației și a procedurilor administrative atât pentru autoritățile publice, cât și pentru sectorul privat.

1.5 Includerea tuturor tipurilor de transport într-un singur act legislativ, precum și includerea în anexe a trimiterilor la acordurile și tratatele internaționale privind transportul intern de mărfuri periculoase (care nu vor constitui parte integrantă a directivei, cum se întâmplă în prezent) vor reprezenta o reducere semnificativă a volumului acquis-ului comunitar.

1.6 Comitetul este de părere că forma juridică propusă pentru noile dispoziții, și anume directiva, reprezintă o soluție

bună. Având însă în vedere gama largă de excepții și derogări prevăzute pentru statele membre, Comitetul solicită tuturor statelor membre să întrețină o colaborare cât mai strânsă cu Comisia pe această temă, astfel încât armonizarea legislației să aibă într-adevăr loc.

1.7 Având în vedere caracterul minuțios al dispozițiilor privind condițiile tehnice de transport de mărfuri periculoase și al categoriilor de mărfuri propriu-zise menționate în propunere, Comitetul dorește să sublinieze că nu se poate referi decât la aspectele de ordin mai general.

1.8 Comitetul își exprimă satisfacția că, potrivit informațiilor primite de la Comisie, punctele de vedere ale statelor membre și ale părților interesate, precum asociațiile profesionale reprezentând întreprinderile active în domeniul transportului de mărfuri periculoase, au avut un impact semnificativ asupra conținutului propunerii și că s-au depus toate eforturile pentru a ajunge la o poziție comună în timpul procesului de consultare.

1.9 Comitetul constată cu satisfacție că un comitet special de reglementare însărcinat cu transportul de mărfuri periculoase va continua să acorde sprijin Comisiei și își va aduce contribuția pe parcursul procedurilor de comitologie.

1.10 De asemenea, Comitetul constată cu satisfacție că asociațiile profesionale și-au putut exprima periodic punctele de vedere pe parcursul procesului de elaborare a propunerii, deoarece au avut posibilitatea de a participa la ședințele comitetului special de reglementare. În același timp, Comitetul ia notă de faptul că au avut loc consultări cu statele AELS și că Parlamentul European a fost permanent informat cu privire la acestea.

1.11 Comitetul apreciază faptul că au avut loc consultări și cu Comisia centrală pentru navigația pe Rin, având mai ales în vedere că 80 % din transportul de mărfuri periculoase din Europa se realizează pe acest fluviu.

1.12 De asemenea, Comitetul ia notă de informațiile oferite de Comisie, conform cărora în 2004-2005 consultanții externi au realizat o evaluare a acestui domeniu de activitate intitulată „Evaluarea politicii UE în domeniul transportului de mărfuri periculoase începând cu anul 1994”; această evaluare a confirmat valabilitatea propunerii și faptul că majoritatea covârșitoare a celor intervievați în cadrul consultărilor publice s-a declarat în favoarea politicii propuse de Comisie.

1.13 Comitetul este de părere că, întrucât traducerea și publicarea anexelor tehnice se vor realiza la nivelul statelor membre, ar fi extrem de binevenit sprijinul financiar din partea Comisiei pentru procesul de traducere în statele membre.

1.14 Având în vedere cele de mai sus, Comitetul este convins că este oportună susținerea propunerii prezentate de Comisie, care a fost elaborată de specialiști cu înaltă calificare în domeniul transportului intern de mărfuri periculoase din diferite state membre.

1.15 Comitetul dorește însă să atragă atenția asupra unui număr de aspecte care, în opinia sa, trebuie încă revizuite sau clarificate mai îndeaproape: directiva nu conține o definiție a conceptului de „mărfuri periculoase”; dreptul statelor membre de a interzice transportul de mărfuri periculoase pe teritoriul lor din alte motive decât cele legate de siguranța transportului; lipsa oricăror informații din anexele III.2 și III.3.

Observațiile Comitetului cu privire la aceste aspecte vor fi prezentate la punctul „Observații specifice”.

2. Principalele elemente ale propunerii

2.1 Transportul intern de mărfuri periculoase (substanțe chimice, produse de curățare, benzină, explozibil, cartușe pentru arme de calibru mic, aerosoli, materiale radioactive, pesticide etc.) implică un risc ridicat de producere a accidentelor. Acest lucru este valabil pentru toate tipurile de transport, indiferent dacă este vorba despre transport rutier, feroviar sau pe căi navigabile interioare. Acesta pune în pericol nu numai viața și sănătatea persoanelor direct implicate în transportul unor astfel de mărfuri, ci și pe cea a locuitorilor din zonele urbane și rurale.

2.2 În trecut, s-au luat măsuri pentru a garanta că transportul unor astfel de mărfuri se realizează în condiții optime de siguranță. În prezent, transportul internațional de mărfuri periculoase este reglementat de o serie de tratate și acorduri internaționale bazate pe recomandările Organizației Națiunilor Unite (ONU). Pentru a garanta siguranța transportului de mărfuri periculoase, libera circulație și intermodalitatea serviciilor de transport internațional, ONU a elaborat și actualizat un document intitulat „Recomandările Națiunilor Unite privind transportul de mărfuri periculoase, recomandări-tip”.

2.3 Reglementarea transportului de mărfuri periculoase este o temă importantă nu numai datorită caracterului specific al mărfurilor în sine, dar și datorită volumului mare de mărfuri vizate. Volumul total al mărfurilor periculoase transportate în UE se ridică deja la 110 miliarde tone-kilometru pe an, ceea ce reprezintă aproximativ 8 % din totalul mărfurilor transportate în UE. Din volumul total menționat, 58 % este reprezentat de transportul rutier, 25 % de transportul feroviar și 17 % de transportul pe căile navigabile interioare. Cu excepția transportului feroviar, toate tipurile de transport prezintă o tendință de creștere.

2.4 În Europa, dispozițiile acordurilor internaționale au fost aplicate în domeniul transportului intern prin intermediul următoarelor trei instrumente:

- a) ADR — Acordul european privind transportul rutier internațional de mărfuri periculoase (încheiat la 30 septembrie 1957 la Geneva, cu modificările ulterioare);
- b) RID — Regulamentul privind transportul internațional de mărfuri periculoase pe căile ferate (anexa C la Convenția pentru transportul feroviar internațional (COTIF), încheiată la 3 iunie 1999 la Vilnius, cu modificările ulterioare);
- c) AND — Acordul european privind transportul internațional de mărfuri periculoase pe căile navigabile interioare (încheiat la 26 mai 2000 la Geneva, cu modificările ulterioare).

2.5 Legislația comunitară în materie de transport intern de mărfuri periculoase se aplică însă numai transportului rutier și feroviar. Legislația existentă asigură deja niveluri ridicate de siguranță pentru aceste două tipuri de transport, prestarea liberă a serviciilor de transport și libera circulație a mijloacelor de transport pe teritoriul Uniunii Europene. Legislația comunitară în acest domeniu cuprinde următoarele patru acte legislative:

- a) Directiva 94/55/CE a Consiliului din 21 noiembrie 1994 de apropiere a legislațiilor statelor membre privind transportul rutier de mărfuri periculoase;
- b) Directiva 96/49/CE a Consiliului din 23 iulie 1996 privind apropiere a legislațiilor statelor membre privind transportul feroviar de mărfuri periculoase;
- c) Directiva 96/35/CE a Consiliului privind desemnarea și calificarea profesională a consilierilor pe probleme de siguranță a transportului rutier, feroviar și naval de mărfuri periculoase;
- d) Directiva 2000/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind exigențele minime aplicabile examinării consilierilor de siguranță pentru transportul rutier, feroviar și pe căile navigabile al mărfurilor periculoase.

2.6 Cu toate acestea, nu există reglementări care să se aplice transportului de mărfuri periculoase pe căile navigabile interioare. Există două sisteme de reglementare a transportului pe Rin și Dunăre (AND-R și AND-D), dar acestea se aplică la nivel regional. Este necesar însă să există reglementări naționale care să se aplice transportului intern din statele membre. Absența legislației în acest domeniu se explică, printre altele, prin nesemnarea AND. Propunerea de directivă prezentată de Comisie în 1997 privind apropierea legislațiilor statelor membre cu privire la transportul de mărfuri periculoase pe căile navigabile interioare nu a fost adoptată și a fost retrasă în 2004.

2.7 Acordul privind transportul pe căile navigabile interioare se află însă în prezent în faza de ratificare și se preconizează că va intra în vigoare cel târziu în 2009. Având în vedere cele de mai sus, Comitetul se declară de acord cu afirmația Comisiei conform căreia este oportună introducerea transportului pe căile navigabile interioare în legislația comunitară, chiar dacă numai în scopul armonizării. În același timp, aceasta ar reprezenta o ocazie de actualizare și standardizare a legislației existente. În plus, nu ar permite dezvoltarea a două regimuri juridice separate: unul pentru transportul internațional și altul pentru transportul intern. Un alt motiv pentru revizuirea legislației este reprezentat de gradul destul de ridicat de complexitate al legislației UE în materie de transport internațional de mărfuri periculoase. Actele legislative referitoare la anumite tipuri de transport conțin o serie de inadvertențe, în timp ce alte dispoziții sunt sau vor deveni în curând caduce. De exemplu, în prezent două directive pot fi considerate redundante, având în vedere că dispozițiile acestora au fost introduse în ADR, RID și AND. Există, de asemenea, o problemă tehnică legată de structura actuală a directivelor existente; în conformitate cu tratatele, o dată la doi ani, cu ocazia fiecărei modificări a acordurilor sau tratatelor internaționale, anexele tehnice ample ale acestora trebuie traduse în întregime. Acest proces s-a dovedit extrem de dificil și costisitor.

2.8 Având în vedere informațiile prezentate de Comisie, dacă nu se iau măsuri în această privință, problemele menționate anterior nu numai că nu vor dispărea, ci se vor agrava. Este foarte probabil ca legislația în vigoare, deja stufoasă, să devină și mai complexă ca urmare a modificărilor aduse tratatelor și acordurilor internaționale; dispozițiile caduce vor fi păstrate, ceea ce va constitui o sursă de confuzie pentru utilizatori și va crește riscul încalcării legislației în vigoare. În loc să devină mai ușor accesibilă, legislația UE riscă să devină complet inaccesibilă. În contextul utilizării intense a conceptelor multimodale, existența unor reguli diferite pentru fiecare tip de transport va acutiza problemele curente în materie de transporturi și va duce la creșterea inutilă a cheltuielilor. Diferitele reguli pentru operațiunile de transport intern și internațional pe căile navigabile interioare vor constitui un obstacol în calea dezvoltării acestui tip de transport, care de altfel ar putea fi tipul preferat de transport în multe situații, așa cum arată datele statistice existente.

2.9 Acesta este motivul pentru care Comisia a propus adoptarea unei noi directive, care va revizui cele patru directive și cele patru decizii ale Comisiei privind transportul rutier și feroviar de mărfuri periculoase și reunirea acestora într-un singur act legislativ (cele trei tipuri de transport vor fi acoperite de un

singur act legislativ) și extinderea domeniului de aplicare al normelor europene astfel încât să cuprindă și transportul pe căile navigabile interioare.

2.10 Noua directivă va abroga actualele Directive 94/55/CE și 96/49/CE, cu modificările ulterioare, privind transportul mărfurilor periculoase, Directivele 96/35/CE și 2000/18/CE privind consilierii de siguranță pentru transportul rutier, feroviar și pe căile navigabile interioare al mărfurilor periculoase și Deciziile 2005/263/CE și 2005/180/CE ale Comisiei, cu modificările ulterioare, privind autorizarea anumitor derogări naționale de la Directivele 94/55/CE și 96/49/CE. În acest context, trebuie menționat că dispozițiile Directivelor 96/35/CE și 2000/18/CE sunt în prezent incluse în anexele la Directivele 94/55/CE și 96/49/CE, ca urmare acestea devenind redundante în ceea ce privește transportul rutier și feroviar.

2.11 Propunerea introduce în legislația comunitară normele de transport internațional existente și extinde domeniul de aplicare al normelor internaționale la transportul național. Astfel, propunerea va duce la simplificarea substanțială a legislației UE în materie de transport de mărfuri periculoase, chiar dacă va presupune extinderea domeniului de aplicare al legislației.

2.12 Obiectivul propunerii este transferarea răspunderii privind traducerea și publicarea obligatorie a anexelor tehnice la directive de la nivelul UE, adică al Comisiei, la cel al statelor membre. Unul dintre motivele care stau la baza acestui transfer este că traducerea efectuată la nivel comunitar nu au fost întotdeauna de o calitate foarte bună, statele membre fiind nevoite să efectueze la rândul lor aceste traduceri sau să corecteze traducerea efectuată. Aceste anexe se actualizează o dată la doi ani. Prin urmare, Comisia ar trebui să acorde sprijin financiar pentru traducerea efectuată în statele membre. Cu toate acestea, Comisia este de părere că economiile pe care Comunitatea le-ar putea realiza în materie de costuri de traducere depășesc sprijinul financiar acordat statelor membre.

2.13 Propunerea ar trebui să creeze un sistem prin care referințele la tratatele și acordurile internaționale privind transportul de mărfuri periculoase să fie incluse în anexele la directive și nu în directiva în sine, așa cum este cazul în prezent. Se estimează că, în urma acestui demers, volumul acquis-ului comunitar în materie se va reduce cu aproximativ 2000 de pagini.

2.14 Această simplificare a legislației comunitare ar trebui să simplifice transpunerea acesteia în legislația națională. Armonizarea normelor privind transportul de mărfuri periculoase ar simplifica și eficientiza activitatea autorităților însărcinate cu punerea în aplicare a legilor, inclusiv a procedurii judiciare.

2.15 Simplificarea și armonizarea normelor ar ușura procedurile administrative pentru toți factorii implicați în transportul mărfurilor periculoase, de la expeditor la destinatar.

2.16 Armonizarea normelor ar simplifica, de asemenea, procedura de întocmire a documentelor necesare pentru transport și vehiculele de transport, formarea părților implicate și activitatea consilierilor de siguranță pentru transportul mărfurilor periculoase.

2.17 Propunerea face parte din programul Comisiei de actualizare și simplificare treptată a acquis-ului comunitar, precum și din programul său legislativ și de lucru.

3. Observații specifice

Comitetul dorește să atragă atenția asupra unui număr de aspecte asupra cărora are anumite rezerve:

3.1 În primul rând: în propunerea intitulată „Directiva Parlamentului European și a Consiliului privind transportul intern de mărfuri periculoase”, capitolul destinat definițiilor conține definiții detaliate ale termenilor și expresiilor (de exemplu, ADR, RID, AND, vehicul, vagon, vas) cu explicarea semnificației în sensul directivei. Nu există însă nici o indicație privind interpretarea conceptului de „mărfuri periculoase”. Fără îndoială, definirea acestui concept nu este un demers simplu, având în vedere numărul mare de mărfuri periculoase existente și faptul că progresele tehnologice adaugă pe listă noi astfel de mărfuri periculoase. Comitetul este însă de părere că textul ar trebui să conțină indicații privind modul de interpretare al conceptului de „mărfuri periculoase” în sensul acestei directive.

3.2 În al doilea rând: proiectul de directivă dă dreptul statelor membre să reglementeze sau să interzică din motive strict altele

decât cele de securitate transportul mărfurilor periculoase pe teritoriul lor. Deși înțelege motivele pentru care statelor membre li s-a acordat dreptul să reglementeze sau interzică transportul de mărfuri periculoase, Comitetul nu înțelege pe ce se bazează propunerea de a acorda dreptul de a acționa „numai pentru motive altele decât cele de securitate”. Comitetul este de părere că, în contextul acestei propuneri, al cărei scop este de a spori siguranța transportului de mărfuri periculoase, din formularea propusă rezultă că statele membre nu vor putea interzice transportul de mărfuri periculoase pe teritoriul lor din motive de siguranță, ceea ce ar părea illogic. În plus, Comitetul nu înțelege foarte bine cum ar fi posibilă asigurarea coordonării acestor interdicții care se aplică transportului transfrontalier, în cazul în care statele membre adoptă diferite tipuri de interdicții.

3.3 În al treilea rând: punctele III.2 și III.3 din anexa III (transportul pe căile navigabile interioare) nu conțin nici o informație privind dispozițiile tranzitorii suplimentare sau normele naționale suplimentare avute în vedere. Prin urmare, Comitetul solicită să se precizeze dacă nu se prevede într-adevăr nici o măsură de acest gen sau dacă astfel de dispoziții sunt în curs de elaborare.

Bruxelles, 11 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Cartea verde privind aplicațiile navigației prin satelit”

COM(2006) 769 final

(2007/C 256/10)

La 8 decembrie 2006, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la *Cartea verde privind aplicațiile navigației prin satelit*.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 19 iunie 2007. Raportor: dl Buffetaut.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 134 voturi pentru și 5 abțineri.

1. Introducere

1.1 Galileo este programul cel mai important al politicii spațiale europene. Amploarea și caracterul strategic al proiectului au determinat Agenția Spațială Europeană (ESA) să colaboreze în cadrul acestuia cu Uniunea Europeană. Astfel, cultura interguvernamentală și cultura comunitară ar trebui să contribuie împreună la succesul acestui demers. În același spirit de cooperare, proiectul ar trebui să fie pus în aplicare sub forma unui parteneriat public-privat.

1.2 Primul satelit experimental, precursor al viitorilor sateliți din constelația care va cuprinde în final treizeci, a fost pus pe orbită la sfârșitul anului 2005, iar proiectul își urmează cursul, întâmpinând însă dificultăți și întâzieri.

1.3 Galileo va reprezenta un sistem mondial de navigație prin satelit care va oferi o serie de servicii de determinare a poziției, de navigare și datare.

1.4 Galileo, cu stațiile sale terestre și cu cei treizeci de sateliți, va permite furnizarea de informații despre poziția lor geografică pentru utilizatori din multe sectoare ale vieții economice, ca, de exemplu, transporturile (localizarea de vehicule, de nave, de aeronave, sisteme de ghidare, căutare de itinerarii etc.), justiția, poliția, vămile (controlul frontierelor), lucrările publice (topografia, geodezia și sistemele de informații geografice), divertismentul (orientarea pe mare și la munte), serviciile sociale (de exemplu, asistența pentru persoane cu handicap și pentru persoane în vârstă), serviciile guvernamentale de siguranță și, în sfârșit, salvarea persoanelor pe mare sau în zone izolate ale globului, grație serviciului de identificare a poziției radiobalizelor de localizare a sinistrelor.

1.5 Potrivit anumitor estimări, piața produselor și serviciilor derivate din aplicațiile navigației prin satelit ar trebui să ajungă la 400 de miliarde EUR până în anul 2025.

1.6 În prezent, negocierile privind contractul de concesiune au ajuns într-un punct mort, simptom al dezacordului profund dintre parteneri asupra modelului economic Galileo și asupra guvernantei consorțiului industrial. În această situație, întârzierile acumulate și stagnarea negocierilor reprezintă un risc pentru proiectul însuși.

1.7 Având în vedere aceste dificultăți, Consiliul miniștrilor transporturilor din luna martie a cerut Comisiei Europene să evalueze stadiul negocierii contractului de concesiune și să studieze eventualele soluții alternative. Comisia, în Comunicarea sa intitulată „Galileo — la răscruce” și în fața acestei situații de blocaj, invită Consiliul și Parlamentul European să ia act de eșecul negocierilor în curs privind contractul de concesiune și să hotărască să pună capăt acestor negocieri. Comisia cere însă, totodată, Consiliului și Parlamentului European să-și reafirme voința de a pune în practică și de a duce mai departe programul Galileo. Comisia propune punerea în aplicare a unui scenariu alternativ, în care fazele de dezvoltare și de punere în aplicare să fie sprijinite și finanțate de sectorul public, iar contractul de concesiune să privească exclusiv exploatarea. Comisia recomandă ca Agenția Spațială Europeană să fie coordonator al proiectului și autoritate contractantă, acționând în numele Uniunii Europene.

2. Sinteza Cărții verzi

2.1 Textul Comisiei conține, pe de-o parte, o scurtă descriere a sistemului creat și a evoluțiilor sale previzibile și, pe de altă parte, inovația reprezentată de diferitele aplicații posibile, amintind că vor fi propuse cinci tipuri de servicii (serviciul deschis, serviciul comercial, serviciul „siguranța vieții”, serviciul de căutare și salvare și serviciul reglementat public PRS cu acces rezervat). Cartea verde nu abordează aplicațiile legate de ultimul dintre serviciile menționate; utilizarea acestuia este la latitudinea statelor membre. Comisia se va adresa așadar, pe acest subiect, fiecărui stat membru în parte, va reuni și va sintetiza răspunsurile primite.

2.2 Comisia alcătuiește o listă a sectoarelor potențial interesate de acesta:

- informațiile asupra poziției geografice (pentru publicul larg) și apelurile de urgență;
- transportul rutier;
- transporturile feroviare;
- navigația maritimă și fluvială și pescuitul;
- transportul aerian;
- protecția civilă, gestionarea situațiilor de urgență și ajutoarele umanitare;
- monitorizarea mărfurilor periculoase;
- transportul animalelor;
- agricultura, măsurarea parcelelor, geodezia și cadastrul;
- energia, petrolul și gazul;
- serviciul de căutare și salvare;
- logistica;
- mediul;
- sportul și turismul;
- menținerea ordinii publice.

2.3 Lungimea listei de aplicații posibile subliniază de fapt amploarea și varietatea acestora.

2.4 Cartea verde se încheie, ca de obicei, cu o listă de întrebări adresate părților interesate. Rolul CESE nu este de a oferi răspunsuri precise, ci mai degrabă de a sublinia întrebările care i se par deosebit de importante și de a le menționa pe cele care au fost omise.

2.5 Comisia analizează reacțiile la Cartea verde pe care le-a primit de la părțile interesate. Aceste reacții sunt destul de puțin numeroase și uneori prea generale pentru a putea fi utilizate eficient. Așadar, comisia va completa consultarea, inițiind analize aprofundate pentru a publica, în octombrie 2007, un plan de acțiune. Până în prezent, nici un sector economic mare nu a manifestat un interes real pentru serviciile cu plată. Reiese clar de aici dificultatea de a fi în concurență cu un serviciu gratuit, deschis publicului, chiar dacă acesta nu este garantat. Acest lucru ridică așadar problema echilibrului economic și financiar al sistemului european, serviciu de natură civilă și care nu dispune de același sprijin public (în speță militar) ca sistemul GPS american.

3. Întrebări majore

3.1 Întrebarea 2 ⁽¹⁾ privind protecția vieții private, întrebare căreia CESE i-a acordat deja o mare atenție, cerând ca principiul respectării vieții private să fie strict protejat, capătă o importanță deosebită. Aici se pune întrebarea legată de echilibrul între dreptul la protecția vieții private și posibilitățile deschise de tehnică. Trebuie totuși subliniat că sistemele de determinare a poziției/de navigație prin satelit permit utilizatorilor determinarea poziției, dar că această poziție le este cunoscută exclusiv utilizatorilor, nefiind disponibilă pentru terți, cu excepția situației în care utilizatorul decide să o comunice, de exemplu printr-un mijloc mobil de telecomunicație de tip GSM.

⁽¹⁾ COM(2006) 769 final, alin. 4.

Având în vedere că aceste sisteme funcționează într-un singur sens, operatorul unui sistem de navigație, indiferent dacă este vorba despre GPS, Galileo sau sistemul rusesc GLONASS, nu cunoaște utilizatorii și nu are nici o metodă de a afla cine utilizează sistemele de navigație și cu atât mai puțin care este poziția lor geografică. Din acest motiv, chestiunea protecției vieții private trebuie examinată la nivelul serviciilor individuale care vor fi propuse utilizatorilor. Multe dintre aceste servicii presupun, într-adevăr, retransmiterea poziției geografice instantanee a utilizatorului către un server care va putea, în acel moment, să comunice informația cerută de către utilizator (de exemplu, o informație despre traficul rutier).

3.2 Întrebarea 5 ⁽²⁾ cu privire la cooperarea internațională este și ea problematică. Uniunea Europeană a semnat acorduri de cooperare cu China, Israel, Coreea de Sud, Maroc și Ucraina și intenționează să semneze alte acorduri cu India, Brazilia, Argentina și Australia. Cu toate că este evident faptul că aceste acorduri de cooperare sunt benefice pentru consolidarea poziției internaționale a sistemului Galileo, în special pentru chestiuni legate de standardizare, de deschiderea piețelor, de certificare și de frecvențe, precum și de drepturi de proprietate intelectuală, vigilența rămâne necesară, deoarece anumiți parteneri au ca motivație principală dobândirea cunoștințelor teoretice și practice europene, pentru a câștiga timp în dezvoltarea unei tehnologii proprii, care ar concura apoi cu Galileo. În prezent, este foarte clar că aceasta a fost motivația Chinei la momentul semnării, în 2003, a acordului său de cooperare cu Uniunea Europeană privind Galileo. În plus, este surprinzătoare constatarea că nici Norvegia, nici Elveția nu au încă acorduri de cooperare privind Galileo cu Uniunea Europeană, în condițiile în care aceste două țări finanțează faza de dezvoltare/validare a programului prin participarea lor prin intermediul Agenției Spațiale Europene. Din acest motiv, chestiunea accesului lor eventual la serviciul PRS al Galileo nu este rezolvată.

3.3 În orice caz, în general, cooperările existente nu privesc serviciul reglementat public cu acces rezervat. În plus, negocierile în materie de cooperare internațională au fost încetinite, deoarece s-a impus ca prioritate punerea eficientă în aplicare a proiectului european de navigație prin satelit, ceea ce este simptomatic pentru dificultățile întâlnite.

3.4 Întrebările 6 și 7 ⁽³⁾ privind standardele și certificarea pun, de fapt, problema certificării echipamentelor, a sistemului însuși și a terminalelor de navigație de la bord. Această chestiune este sensibilă îndeosebi în transportul aerian și în cel feroviar, două sectoare în care echipamentele de securitate și de semnalizare sunt supuse unei proceduri de certificare riguroase, recunoscute pe plan internațional. Certificarea sistemului Galileo nu are sens decât într-un sector de aplicare anume, de exemplu în aviația civilă, care definește standardele și procedurile de certificare aplicabile. Certificarea terminalelor și echipamentelor de la bordul echipamentelor mobile care utilizează servicii Galileo implică mult mai mult decât simplul terminal de determinare a poziției; ea implică și toate celelalte echipamente care exploatează informația legată de poziție și care furnizează, în cele din urmă, pilotului sau comandantului de bord informația elaborată. În aceste cazuri, se aplică procedurile de certificare obișnuite, specifice aplicației. Așadar, această chestiune trebuie tratată pentru fiecare aplicație în parte.

3.5 Celălalt aspect, cel legat de răspundere, deși este de o importanță considerabilă, nu este decât schițat în Cartea verde. Trebuie admis faptul că această problemă este deosebit de complexă și trebuie luate în considerare atât chestiunile legate de răspunderea contractuală, relativ simple, cât și chestiunile legate de răspunderea extracontractuală, mult mai dificil de abordat. În plus, trebuie să se țină seama de faptul că gradul de răspundere poate varia în funcție de serviciul în cauză: deschis, comercial sau serviciu reglementat public. Comisia Europeană are în vedere un sistem asemănător cu cel aplicat în aviația civilă, anume asumarea răspunderii, până la o anumită sumă, de către societățile de asigurări și, dincolo de această sumă, de către autoritățile publice. În acest caz, esențială este stabilirea pragului de trecere la acoperirea publică a riscului. Pragul avut în vedere în prezent este ridicat, de circa un miliard de euro.

3.6 Până la ce nivel furnizorul de semnal garantează performanța? Chestiunea este deosebit de acută în sectorul transportului aerian, feroviar și maritim.

3.7 În cazul în care un semnal de proastă calitate provoacă, de exemplu, o catastrofă aeriană sau un naufragiu urmat de o maree neagră, cine ar trebui să-și asume răspunderea și în ce măsură? Trebuie făcută distincția aici între răspunderea contractuală și cea extracontractuală.

3.8 Trebuie ca operatorul sistemului Galileo să-și asume răspunderea în întregime sau să o împartă cu statele? Și dacă da, cu care state? Statul din care se face lansarea, Uniunea Europeană, statele care participă la sistemul Galileo? Aceste întrebări trebuie abordate și trebuie să primească un răspuns, pentru ca aplicațiile comerciale ale sistemului Galileo să se poată dezvolta într-un cadru juridic satisfăcător și sigur.

3.9 Precedente există. ARIANE, de exemplu. Riscul de daune cauzate terților la lansare este suportat până la 100 de milioane EUR de către ARIANESPACE, iar, dincolo de această sumă de către statul francez. Există sisteme asemănătoare de partajare a riscului între state și operatori comerciali în domeniul aviației civile, partajare care s-ar putea aplica eventual și sistemului Galileo. Cu toate acestea, fixarea pragului rămâne o chestiune delicată: cum se poate împărți riscul în mod adecvat între autoritatea publică și operator, îndeosebi atunci când este vorba despre un serviciu nou?

3.10 Un sistem inspirat din acest model implică în mod evident definirea clară, pentru programul Galileo, a autorității publice în măsură să împartă răspunderea cu operatorul Galileo.

3.11 Întrebarea 9 ⁽⁴⁾, legată de proprietatea intelectuală, este o întrebare importantă. Deși cercetarea inițială este finanțată de către instituții publice, ar fi important ca proprietatea intelectuală asupra aplicațiilor să revină întreprinderilor, îndeosebi IMM-urilor, care le pun la punct și le aplică.

⁽²⁾ COM(2006) 769 final, alin. 5.3.

⁽³⁾ COM(2006) 769 final, alin. 5.4.

⁽⁴⁾ COM(2006) 769, alin. 5.6.

3.12 Trebuie ridicată, în cele din urmă, și problema utilizării militare a sistemului Galileo. Spre deosebire de GPS, sistem militar deschis în mod discreționar domeniului civil, Galileo este un sistem civil. Ca și în cazul semnalului GPS civil, nimic nu împiedică forțele armate ale oricărui stat să utilizeze serviciul deschis Galileo în scopuri militare, deși utilizarea serviciului public cu acces rezervat, unde accesul este reglementat precis de către statele membre ale Uniunii Europene, prezintă avantajul rezistenței sporite la bruiaj și al independenței în raport cu alte servicii furnizate de Galileo (bandele de frecvență utilizate nu sunt aceleași).

3.13 Fără a intra în dezbateră legată de diferitele tipuri de utilizare militară a semnalului PRS al Galileo, dezbateră care ar depăși cu mult cadrul prezentului aviz și care nu este abordată de Cartea verde, trebuie remarcat faptul că echilibrul economic al exploatării sistemului Galileo depinde în parte de această utilizare. În noua configurație a proiectului Galileo, propusă de Comisie, acest punct va mai fi în mod sigur discutat. De altfel, în Comunicarea sa, Comisia notează că, „fără a pune sub semnul întrebării caracterul civil al sistemului, trebuie recunoscut faptul că utilizatorii militari pot genera venituri substanțiale”.

4. Concluzie

4.1 Cartea verde privind aplicațiile navigației prin satelit trece în revistă numeroase sectoare de activitate pentru care aceasta este într-adevăr relevantă. Aceasta necesită completări la nivelul unor chestiuni foarte importante, cum ar fi proprietatea intelectuală asupra unor procedee care ar putea deschide noi domenii de aplicare, problemele legate de certificare sau regimul răspunderii.

4.2 Chestiunea utilizării guvernamentale sau chiar militare a Galileo de către statele membre ale Uniunii Europene, chestiune tratată în cadrul dialogului direct dintre Comisie și statele membre și între statele membre însele, în cadrul Galileo Security Board, este importantă în măsura în care are un impact semnificativ asupra modelului economic Galileo. În mod evident, această chestiune va trebui abordată din nou, cu atât mai mult cu cât contribuția publică va trebui să crească sensibil, din cauza eșecului primului scenariu de parteneriat public-privat.

4.3 În sfârșit, trebuie subliniat că întrebările legate de aplicațiile navigației prin satelit sunt extrem de utile și interesante, dar că ar trebui ca finalizarea constelației de sateliți să și aibă, într-adevăr, loc. Noile propuneri ale Comisiei reprezintă ultima șansă pentru proiectul Galileo. CESE este foarte conștient de eforturile financiare pe care aceste propuneri le implică pentru statele membre, însă, într-o perioadă în care Uniunea Europeană se confruntă cu un oarecare scepticism al popoarelor Europei, cu un fel de „dezamăgire” revelată de dezbaterile despre proiectul de tratat constituțional, abandonarea programului Galileo ar avea un efect dezastruos în Europa și în afara ei. Un astfel de eșec ar arăta lumii incapacitatea Uniunii Europene de a se mobiliza în jurul unui proiect de înalt impact științific, tehnic și economic. Este esențial ca proiectul Galileo să fie dus la bun sfârșit, pentru a demonstra astfel capacitatea Uniunii Europene de a-și reveni și de a realiza cu succes mari proiecte de viitor.

4.4 Realitatea este că, din aceste motive, proiectul Galileo traversează o perioadă dificilă. CESE nu poate decât să remarce că un eventual eșec al acestui proiect cheie al Uniunii Europene ar submina grav încrederea cetățenilor în construcția europeană și că un astfel de eșec trebuie evitat cu orice preț.

Bruxelles, 11 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European intitulată «Programul nuclear cu caracter informativ, prezentat în vederea elaborării unui aviz Comitetului Economic și Social European, în conformitate cu articolul 40 din Tratatul Euratom»”

COM(2006) 844 final

(2007/C 256/11)

La 10 ianuarie 2007, în conformitate cu articolul 40 din Tratatul Euratom, Comisia Europeană a decis să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 19 iunie 2007. Raportor: **dna Sirkeinen**.

La cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 12 iulie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat următorul aviz cu 81 voturi pentru, 28 împotriva și 15 abțineri.

1. Rezumat

1.1 În 2004, CESE a sugerat, în avizul său privind problemele utilizării energiei nucleare pentru producția de electricitate, că „ar trebui depuse eforturi pentru a oferi informații despre problemele reale ale industriei nucleare: securitatea aprovizionării, eliminarea emisiilor de CO₂, prețuri competitive, siguranța și gestionarea combustibilului uzat, astfel încât societatea civilă organizată să poată face o analiză critică a dezbaterilor asupra acestor probleme”. Noul program nuclear cu caracter informativ (PINC) oferă astfel de informații. CESE este în mare parte de acord cu analiza și descrierea prezentate în comunicarea Comisiei. Sunt abordate majoritatea aspectelor esențiale privind energia nucleară, iar Comitetul consideră că sunt descrise corect. În plus, Comitetul subliniază câteva aspecte ale energiei nucleare care trebuie luate în considerare.

1.2 Energia nucleară, care, în 2004, reprezenta 31 % din electricitate și 15 % din consumul total de energie primară în UE, joacă un rol esențial pe piața energiei. Energia nucleară răspunde pe deplin obiectivelor politicii energetice a UE. Costul energiei nucleare este astăzi în mod clar competitiv. Dependența externă este redusă, iar resursele de combustibili sunt diversificate și sigure, ceea ce răspunde cerințelor în materie de securitate a aprovizionării. Energia nucleară reprezintă în prezent cea mai mare sursă de energie care practic nu produce dioxid de carbon din Europa.

1.3 Ca urmare a deciziei Consiliului European privind obiectivele în materie de emisii de gaze cu efect de seră pentru 2020 și în continuare, este evident că toate capacitățile suplimentare de producție de energie cu emisii reduse de CO₂, indiferent dacă este vorba despre surse de energie regenerabilă, nucleară sau de cărbune potențial curat, ar trebui să înlocuiască acele capacități care emit CO₂ și să mărească astfel totalul de electricitate generată cu emisii reduse de CO₂. Concret, dacă nu este menținută cel puțin cota actuală de energie nucleară până când vor fi disponibile noi soluții în materie de energie curată, obiectivele politicii climatice și alte obiective ale politicii energetice nu pot fi atinse.

1.4 CESE subliniază rolul important al UE în elaborarea celui mai avansat cadru pentru energia nucleară în acele state membre

care optează pentru aceasta, în conformitate cu cele mai stricte norme în materie de siguranță, securitate și neproliferare, conform cerințelor Tratatului Euratom.

1.5 Cea mai importantă sarcină este găsirea unei soluții în problema deșeurilor radioactive, în special eliminarea finală a combustibililor nucleari uzați, pentru care există tehnologia necesară, dar lipsesc deciziile politice. CESE este, de asemenea, de acord cu Comisia cu privire la alte chestiuni care necesită încă atenție la nivelul UE: siguranța nucleară și protecția radiologică, care au o foarte bună situație în Europa, precum și asigurarea finanțării pe termen lung pentru dezafectare.

1.6 CESE atrage atenția asupra câtorva aspecte suplimentare ale energiei nucleare care nu au fost abordate de proiectul PINC. Acestea sunt amenințările teroriste și, în unele centrale, problema disponibilității unei cantități suficiente de apă de răcire.

1.7 Pentru statele membre care doresc să continue să producă energie nucleară, o posibilă preocupare ar putea fi lipsa de atractivitate a sectorului, atât ca angajator, cât și ca domeniu de cercetare. CESE împărtășește opinia Comisiei conform căreia expertiza în domeniul protecției radiologice și al tehnologiei nucleare este fundamentală pentru UE și este necesar să se acorde atenție educației, formării și cercetării în aceste domenii.

1.8 În sfârșit, CESE subliniază dreptul fiecărui stat membru de a-și alege propriul mix energetic, inclusiv utilizarea energiei nucleare, așa cum se menționează în PINC.

2. Introducere

2.1 În conformitate cu dispozițiile articolului 40 din Tratatul Euratom, Comisia Europeană, publică periodic programe cu caracter informativ, în special în privința obiectivelor de producere a energiei nucleare și a tuturor investițiilor care implică realizarea lor. Înainte de publicarea lor, Comisia solicită avizul Comitetului Economic și Social cu privire la aceste programe”. Din 1958, au fost publicate patru astfel de programe cu caracter informativ și o actualizare, ultima dată în 1997.

2.2 Comisia a publicat prezentul proiect de Program nuclear cu caracter informativ (PINC) la 10 ianuarie 2007, în cadrul Pachetului Energie și Climă, intitulat „O politică energetică pentru Europa”. Versiunea finală va fi elaborată și publicată de îndată ce Comisia va primi avizul CESE.

2.3 Celelalte componente ale pachetului se referă, în primul rând, la o propunere de obiective privind schimbările climatice: reducerea cu 30 %, în raport cu nivelul din 1990, a gazelor cu efect de seră în țările dezvoltate până în 2020 sau, în orice caz, cu 20 % în ansamblul UE. Pachetul acoperă, de asemenea, piața internă de gaz și electricitate, interconexiunile din rețelele de electricitate și gaz, propunerile privind promovarea unei producții durabile de electricitate din combustibili fosili, precum și o foaie de parcurs pentru promovarea surselor de energie regenerabilă, inclusiv un obiectiv obligatoriu de 20 % energie regenerabilă din mixul energetic total al UE până în 2020, economii de energie în vederea creșterii cu 20 % a eficienței energetice până în 2020, precum și un viitor plan strategic european pentru tehnologiile energetice. Consiliul European din 9 martie 2007 a susținut obiectivele și conținuturile principale ale politicilor din acest pachet.

2.4 CESE a elaborat avize cu privire la fiecare PINC, așa cum prevede tratatul. De asemenea, Comitetul a făcut referire la energia nucleară în mai multe avize ale sale, în special recent, în Avizul din proprie inițiativă privind rolul energiei nucleare din 2004, unde se afirmă în concluzii: „Comitetul consideră că energia nucleară ar trebui să reprezinte unul dintre elementele unei politici energetice diversificate, echilibrate, economice și durabile pentru UE. Având în vedere problemele pe care le ridică, nu este recomandabil să se mizeze în întregime pe energia nucleară; pe de altă parte, Comitetul consideră că abandonarea parțială sau totală a energiei nucleare ar compromite șansele Uniunii de a-și respecta angajamentele în domeniul climei”.

3. Documentul Comisiei

3.1 Documentul Comisiei trece în revistă investițiile realizate în cursul ultimilor zece ani în domeniul energiei nucleare, descrie condițiile economice ale producerii de energie nucleară, impactul acesteia asupra mixului energetic, precum și condițiile acceptării sale sociale. Conținutul detaliat este prezentat în cele ce urmează.

3.2 Este la latitudinea fiecărui stat membru să decidă dacă se bazează sau nu pe energia nucleară pentru producția de electricitate. Finlanda și Franța au luat de curând decizia de a-și extinde producția de energie nucleară. În Țările de Jos, Polonia, Suedia, Republica Cehă, Lituania, Estonia, Letonia, Slovacia, Regatul Unit, Bulgaria și România a fost relansată dezbaterile privind politica internă în materie de energie nucleară. Germania, Spania și Belgia își continuă pentru moment — în ciuda dezbaterilor în curs — politicile de abandonare treptată a energiei nucleare. 12 din cele 27 de state membre nu produc energie nucleară.

3.3 Cu 152 reactoare răspândite pe teritoriul UE-27, energia nucleară produce în prezent 30 % din electricitatea Europei; cu toate acestea, în cazul în care anumite state membre își vor continua politica de abandonare treptată a energiei nucleare, această proporție se va reduce în mod semnificativ. În vederea satisfacerii cererii previzibile de energie și a reducerii dependenței Europei de importuri, s-ar putea decide realizarea de investiții noi sau prelungirea duratei de viață a anumitor centrale.

3.4 În opinia Comisiei, consolidarea producerii de energie nucleară ar putea reprezenta o posibilitate de reducere a emisiilor de CO₂ și ar putea juca un rol important în abordarea schimbărilor climatice la nivel global. Energia nucleară practic nu produce emisii de CO₂ și se înscrie în planul Comisiei de reducere a carbonului, care include obiectivul reducerii emisiilor de CO₂. Acest aspect important ar putea fi, de asemenea, luat în considerare în cadrul discuțiilor privind viitoarele sisteme de comercializare a emisiilor.

3.5 Perspectivile de dezvoltare a energiei nucleare depind în principal de considerentele economice subiacente, deoarece o centrală nucleară implică o investiție inițială de la 2 la 3,5 miliarde EUR. În comparație cu combustibilii fosili, producția de energie nucleară implică cheltuieli de construcție mai ridicate, dar, după efectuarea investiției inițiale, cheltuielile de funcționare sunt net inferioare. Mai în detaliu, Comisia explică următoarele:

3.5.1 „Riscurile economice ale unei centrale nucleare se referă la investiția de capital inițială majoră, care necesită o exploatare impecabilă în primii 15-20 de ani din cei 40-60 de ani de viață utilă pentru recuperarea investiției inițiale. În plus, dezafectarea reactorului și gestionarea deșeurilor înseamnă că trebuie să existe active financiare disponibile pentru 50-100 de ani după închiderea reactorului”.

3.5.2 „În UE-27 ⁽¹⁾ funcționează 152 de reactoare nucleare electrice, care se află în exploatare în 15 state membre. Media de vârstă a centralelor nucleare electrice se apropie de 25 de ani ⁽²⁾. În Franța, care deține cel mai mare număr de reactoare nucleare (59), care furnizează aproape 80 % din energia electrică, și în Lituania, unde o singură centrală nucleară, furnizează 70 % din producția de electricitate, vârsta medie a reactoarelor este de aproximativ 20 de ani. În Regatul Unit, cele 23 de centrale nucleare au o vârstă medie de aproape 30 de ani, în timp ce în Germania vârsta medie a celor 17 centrale aflate în funcțiune este de 25 de ani”.

3.5.3 „Energia nucleară a fost obținută dintotdeauna cu costuri de construcție mai ridicate și costuri de exploatare mai scăzute decât energia produsă pe bază de combustibili fosili, care are costuri de capital mai scăzute, dar costuri mai ridicate ale combustibilului și, în consecință, de exploatare mai ridicate și mai fluctuante”.

⁽¹⁾ Anexa 2: Informații la nivel de țară privind activitățile curente legate de ciclul combustibilului nuclear.

⁽²⁾ Anexa 1: a se vedea fig. 6 și 7 cu centralele nucleare electrice pe vechime și distribuția vechimii pe țări.

3.6 Producția de energie nucleară este foarte puțin afectată de variația prețului materiilor prime, având în vedere faptul că o cantitate redusă de uraniu, care provine în general din regiuni stabile ale lumii, este suficientă pentru a asigura funcționarea unui reactor vreme de câteva decenii. Rezervele cunoscute de uraniu, care pot fi asigurate și exploatate cu costuri competitive, pot veni în întâmpinarea nevoilor industriei nucleare pentru cel puțin 85 de ani de acum înainte, la nivelul actual de consum. În consecință, în majoritatea țărilor industrializate, construirea de noi centrale nucleare oferă un mijloc economic de producere a energiei electrice la sarcina de bază.

3.7 Industria nucleară a realizat investiții semnificative din 1997 până în prezent. Comisia recunoaște importanța menținerii unui avans tehnologic în domeniul energiei nucleare și sprijină dezvoltarea în continuare a cadrului celui mai avansat în materie, inclusiv în domeniile neproliferării, gestionării deșeurilor și dezafectării. De la încheierea Tratatului Euratom, siguranța nucleară și protecția radiologică a populației au reprezentat unele dintre preocupările majore ale Comunității Europene, iar importanța acestor chestiuni a crescut o dată cu extinderea.

3.8 La nivelul UE, se dovedește necesară dezvoltarea în continuare a cadrului celui mai avansat în domeniul energiei nucleare în statele membre care optează pentru aceasta, cu respectarea celor mai stricte norme în materie de siguranță, securitate și neproliferare, în conformitate cu cerințele Tratatului Euratom. Aceasta ar trebui să includă gestionarea deșeurilor nucleare și dezafectarea.

3.9 Comisia propune ca discuția privind calea de urmat să se axeze în special pe următoarele puncte:

- recunoașterea nivelurilor comune de referință privind siguranța nucleară în vederea punerii lor în aplicare în UE, pe baza expertizei ample a autorităților naționale pentru siguranță nucleară ale statelor membre;
- constituirea unui grup la înalt nivel pentru siguranța și securitatea nucleară, însărcinat cu elaborarea progresivă a unei viziuni comune și, eventual, a unor reguli europene suplimentare privind siguranța și securitatea nucleară;
- asigurarea punerii în practică de către statele membre a planurilor naționale de gestionare a deșeurilor radioactive;
- pe durata primei faze a celui de-al 7-lea Program-cadru, crearea unor platforme tehnologice în vederea unei coordonări mai strânse a cercetării în cadrul programelor naționale, industriale și comunitare din domeniile fisiunii nucleare durabile și depozitării în straturi geologice;
- monitorizarea recomandării privind armonizarea abordărilor naționale cu privire la gestionarea fondurilor de dezafectare, în vederea garantării punerii la dispoziție a unor resurse adecvate;
- simplificarea și armonizarea procedurilor de autorizare, pe baza unei coordonări mai strânse între autoritățile de regle-

mentare naționale, în vederea menținerii celor mai stricte norme de siguranță;

- asigurarea unui număr mai ridicat de credite Euratom, cu condiția ca plafoanele să fie actualizate în funcție de necesitățile pieței, așa cum a propus deja Comisia;
- elaborarea unui regim de răspundere armonizat și a unor mecanisme de garantare a disponibilității fondurilor în caz de daune provocate de un accident nuclear;
- relansarea cooperării internaționale, în special printr-o colaborare mai strânsă cu AIEA și AEN, prin acorduri bilaterale cu țări terțe și asistență reînnoită pentru țările învecinate.

4. Observații generale

4.1 CESE salută noul proiect al Comisiei privind Programul nuclear cu caracter informativ. Domeniul energetic s-a dezvoltat considerabil de la ultima publicare în urmă cu 10 ani. În special în ultimii ani, noi evoluții importante au adus în prim plan toate cele trei aspecte ale politicii energetice: securitatea aprovizionării, competitivitatea și prețurile rezonabile, precum și mediul, în special schimbările climatice. Propunerile privind o politică energetică europeană reprezintă răspunsul UE la problemele și provocările evidente. În acest context, sunt necesare o analiză și propuneri privind energia nucleară. Analiza situează astfel energia nucleară pe scena globală a energiei și furnizează informațiile necesare dezbaterii și definirii unei politici energetice pentru Europa.

4.2 În Avizul său „Probleme ale utilizării energiei nucleare pentru producția de electricitate” din 2004, CESE a sugerat că „ar trebui depuse eforturi pentru a oferi informații despre problemele reale ale industriei nucleare: securitatea aprovizionării, eliminarea emisiilor de CO₂, prețuri competitive, siguranța și gestionarea combustibilului uzat, astfel încât societatea civilă organizată să poată face o analiză critică a dezbaterilor asupra acestor probleme”. Noul PINC furnizează aceste informații, iar CESE este în general de acord cu analiza și descrierea prezentate în comunicarea Comisiei. Sunt abordate majoritatea aspectelor esențiale privind energia nucleară, iar Comitetul consideră că acestea sunt descrise corect. În plus, Comitetul subliniază câteva aspecte ale energiei nucleare care trebuie luate în considerare.

4.3 Energia nucleară, care, în 2004, reprezenta 31 % din electricitate și 15 % din consumul total de energie primară în UE, joacă un rol esențial pe piața energiei. Energia nucleară răspunde pe deplin obiectivelor politicii energetice a UE. Costul energiei nucleare este astăzi în mod clar competitiv, în special când aceasta este utilizată ca energie la sursa de bază. Dependența externă este redusă, iar resursele de combustibili sunt diversificate și sigure, ceea ce răspunde cerințelor în materie de securitate a aprovizionării. Energia nucleară reprezintă în prezent cea mai mare sursă de energie din Europa care practic nu produce dioxid de carbon (a se vedea punctul 4.8 de mai jos).

4.4 Obiectivul prioritar al politicii energetice este acela de creștere a eficienței energetice, inclusiv prin generarea combinată de căldură și energie, și de reducere, în acest mod, a cererii. Sunt necesare în continuare investiții importante în producția de energie în UE, în vederea înlocuirii centralelor vechi și, eventual, pentru a răspunde unei creșteri a cererii, având în vedere că evoluțiile pieței și cele tehnologice ar putea implica o creștere a proporției electricității în cadrul cererii totale de energie.

4.4.1 Pe termen mediu și lung, este posibil ca noi tehnologii energetice, precum tehnologia hidrogenului, pompele de încălzire, autovehiculele electrice etc. să crească cererea de electricitate ca parte din cererea globală de energie mai rapid decât se estimează în scenariile actuale. O astfel de evoluție ar putea conferi energiei nucleare un rol mult mai important decât cel deținut în prezent în paleta energetică a UE.

4.5 Comitetul remarcă existența planurilor de extindere a duratei de viață a centralelor nucleare care au depășit perioada de exploatare comercială cu 30-40 de ani. Problema centralelor nucleare învechite din Europa nu a fost tratată în profunzime în documentul pregătit de Comisie și este nevoie de mai multe informații în legătură cu acest subiect. Întrucât Comisia scrie că în unele state membre, „anumite riscuri financiare și de mediu rămân încă în responsabilitatea autorităților, cum ar fi răspunderea pentru unitățile de depozitare pe termen lung a deșeurilor și gestionarea acestora”, este necesară găsirea de soluții pentru viitor în acest domeniu.

4.6 În mod ideal, aceste noi investiții ar trebui să corespundă obiectivelor de securitate a aprovizionării, de competitivitate și de luptă împotriva schimbărilor climatice. Având în vedere caracteristicile și potențialul altor forme de producere a energiei, se poate întrevedea o prelungire a duratei de viață a centralelor nucleare existente, precum și noi investiții. Cu privire la acest aspect, Comitetul este de acord cu Comisia.

4.7 Potrivit Comisiei, resursele de uraniu ar fi suficiente pentru 85 de ani la nivelurile curente de consum. Surse diferite oferă informații divergente asupra acestui aspect, cu variații în general între 85 și 500 de ani. Deoarece disponibilitatea combustibilului este importantă pentru securitatea aprovizionării cu energie, Comisia ar trebuie să ofere informații mai detaliate privind combustibilul disponibil pentru energie nucleară.

4.8 Atunci când se compară impactul asupra mediului al diferitelor surse de energie, este important să se evalueze impactul general asupra mediului al întregului proces, de la aprovizionarea cu materii prime, producție, transport și producerea de energie până la faza de reciclare și eliminare a deșeurilor. Consiliul Mondial al Energiei (CME) a publicat un raport intitulat „Compararea sistemelor energetice pe baza evaluării ciclului de viață” (CME, iulie 2004), care identifică și trece în revistă mai multe studii existente privind evaluarea ciclului de viață. În acest raport, se evidențiază că rata de emisii de CO₂ pe kWh de electricitate produsă din energie nucleară este redusă și

se situează la un nivel similar cu cel al energiei eoliene, biomasei și energiei hidrolice, adică de 1-5 % din emisiile generate de centralele pe cărbune.

4.9 În consecință, este esențial să se țină seama de contribuția însemnată a energiei nucleare la evitarea emisiilor de gaze cu efect de seră. Având în vedere mixul energetic actual, utilizarea energiei nucleare în UE evită emisia a aproximativ 600 milioane tone de CO₂ pe an. La nivel mondial, cifra se ridică la aproximativ 2 miliarde tone de CO₂, ceea ce înseamnă echivalentul tuturor emisiilor curente de CO₂ ale Franței, Germaniei și Marii Britanii luate împreună. Dacă abandonarea treptată a energiei nucleare prevăzută în anumite state membre se menține, o mare parte dintre actualele centrale nucleare europene vor trebui înlocuite cu alte surse de energie negeneratoare de emisii. În plus, dacă centralele nucleare existente nu sunt înlocuite de altele noi la terminarea ciclului lor de viață, întreaga energie nucleară va trebui înlocuită pe termen mediu de alte energii negeneratoare de emisii.

4.10 Ca urmare a deciziei Consiliului European privind obiectivele în materie de emisii de gaze cu efect de seră pentru 2020 și în continuare, este evident că toate capacitățile suplimentare de producție de energie cu emisii reduse de CO₂, indiferent dacă este vorba despre surse de energie regenerabilă, nucleară sau pe bază de cărbune potențial curat, ar trebui să înlocuiască acele capacități care emit CO₂ și să mărească astfel totalul de electricitate generată cu emisii reduse de CO₂. Concret, dacă nu este menținută cel puțin cota actuală de energie nucleară până când vor fi disponibile noi soluții în materie de energie, obiectivele politicii climatice și alte obiective ale politicii energetice nu pot fi atinse într-un mod acceptabil din punct de vedere economic. Pe de altă parte, este evident că o cotă în creștere a energiei nucleare și a energiilor regenerabile ar însemna o luptă mai eficientă economic împotriva schimbărilor climatice.

4.11 CESE susține obiectivul includerii costurilor externe în prețurile tuturor activităților de pe piețele energetice și alte piețe. Un studiu privind costurile externe ⁽³⁾ realizat de Comisie arată că cheltuielile externe aferente energiei nucleare se ridică la aproximativ 0,4 cenți/kWh. Costurile externe aferente producției de electricitate în centralele pe cărbune sunt estimate a fi de peste zece ori mai mari, iar cele pentru biomasă, de câteva ori mai mari. Aceste costuri sunt inferioare pentru energia eoliană și la un nivel identic în cazul energiei hidrolice.

4.12 Comisia observă că o întrebare-cheie este dacă energia nucleară necesită intervenție politică. Toate tehnologiile energetice curate ar trebuie tratate în mod egal. Ar trebui găsite mecanisme de încurajare a cercetării privind generația următoare de reactoare și ciclul combustibilului nuclear aferent. Ar putea fi luată în considerare subvenționarea unor proiecte complet noi, proiecte-pilot. Energia nucleară convențională nu necesită nici o subvenție și nu ar trebui subvenționată.

⁽³⁾ *External Costs — Reasearch results on socio-environmental damages due to electricity and transport* (Costuri externe: rezultatele cercetării privind daunele sociale și de mediu cauzate de electricitate și transport), Comisia Europeană, 2003.

4.13 Comisia recunoaște că opinia și percepția publică privind energia nucleară sunt decisive pentru viitorul politicii nucleare. Comitetul împărtășește această opinie, reamintind totuși că acceptarea variază puternic de la un stat membru la altul. Accesul publicului la informații, precum și transparența procedurilor decizionale trebuie îmbunătățite, având în vedere faptul că sondajele demonstrează că publicul european nu este bine informat cu privire la chestiunile nucleare. Comisia ar putea juca un rol util în această privință. Cu toate acestea, după cum a afirmat CESE în repetate rânduri, trebuie, de asemenea, luate măsuri reale pentru a răspunde preocupărilor populației.

4.14 CESE subliniază rolul important al UE în elaborarea celui mai avansat cadru pentru energia nucleară în acele state membre care optează pentru aceasta, cu respectarea celor mai stricte norme în materie de siguranță, securitate și neproliferare, în conformitate cu cerințele Tratatului Euratom.

4.15 Cea mai urgentă sarcină este găsirea unei soluții în problema deșeurilor radioactive, în special eliminarea finală a combustibililor nucleari uzați, pentru care există tehnologia necesară, dar lipsesc deciziile politice. Aceasta este o chestiune esențială, care privește mediul, sănătatea și acceptarea de către public a energiei nucleare. PINC subliniază că nici o țară nu a aplicat încă soluția finală propusă. Cu toate acestea, s-au constatat progrese în Finlanda, unde a fost ales un loc de eliminare, precum și în Suedia și Franța, unde s-au făcut pași importanți în direcția alegerii unui astfel de loc.

4.16 CESE este, de asemenea, de acord cu Comisia cu privire la alte chestiuni care necesită încă atenție la nivelul UE: siguranța nucleară și protecția radiologică, care au o situație bună în Europa, precum și asigurarea finanțării pentru dezafectare.

4.17 PINC nu menționează noul pericol al terorismului. Acesta reprezintă un pericol serios pentru centralele nucleare, precum și pentru multe alte instalații industriale și clădiri publice din întreaga lume. Toate noile centrale nucleare ar trebui concepute pentru a rezista prăbușirii unui avion de pasageri de mari dimensiuni fără să producă emisii radioactive în exterior. Este de asemenea necesară planificarea de sisteme de securitate tehnică și umană și punerea acestora în aplicare în vederea prevenirii oricărui atac terorist în interiorul centralelor nucleare. Comisia ar trebui să lanseze inițiative, în colaborare cu autoritățile competente și cu operatorii, pentru a asigura aplicarea de măsuri adecvate de prevenire a atacurilor teroriste la fiecare centrală nucleară.

4.18 În recente veri calde și uscate, problema disponibilității unei cantități suficiente de apă de răcire din râuri pentru centralele cu condensare a atras, de asemenea, atenția. Problema a avut până acum un caracter local și nu a fost frecventă și de durată, dar poate deveni mai serioasă cu timpul, în anumite cazuri. Acest lucru trebuie luat în considerare la planificarea și alegerea amplasamentului centralelor.

4.19 După 20 de ani de cvasi-moratoriu în Europa, atractivitatea sectorului energiei nucleare, atât ca angajator, cât și ca domeniu de cercetare, este, de asemenea, o sursă de preocupare. Lipsa de interes a studenților și experților profesioniști creează obstacole pentru dezvoltarea generală a energiei nucleare și poate, de asemenea, reprezenta un risc în materie de siguranță. CESE împărtășește opinia Comisiei conform căreia expertiza în domeniul protecției radiologice și al tehnologiei nucleare este fundamentală pentru UE și este necesar să se acorde atenție educației, formării și cercetării în aceste domenii. Același lucru este valabil și pentru păstrarea și transmiterea cunoștințelor generației de oameni de știință și ingineri care au construit parcul de centrale existent în Europa, deoarece, în numeroase țări, de mulți ani nu au mai intrat experți tineri în acest sector.

4.20 Comisia reamintește că decizia utilizării energiei nucleare aparține fiecărui stat membru. CESE sprijină dreptul fiecărui stat membru de a alege propriul mix energetic, inclusiv utilizarea energiei nucleare. Acest drept nu ar trebui respectat numai de UE, ci și de alte state membre. Cu toate acestea, deciziile luate de un stat membru influențează din multe puncte de vedere situația celorlalte state membre, iar această interdependență se va mări o dată cu deschiderea piețelor interne.

5. Observații privind măsurile propuse

5.1 În capitolul 6.5 din PINC, intitulat „Calea de urmat”, Comisia înaintează spre dezbatere propunerile de măsuri, în principal la nivel UE (a se vedea punctul 3.9). Opiniile CESE cu privire la aceste propuneri sunt următoarele:

5.1.1 CESE este de acord cu poziția actuală a Comisiei, conform căreia este necesar ca nivelurile de referință comune pentru siguranța nucleară și aplicarea corespunzătoare a acestora să se bazeze pe expertiza amplă a autorităților naționale pentru siguranță nucleară ale statelor membre, printr-o colaborare în cadrul WENRA⁽⁴⁾. Orice altă abordare ar putea periclita bunele performanțe actuale în materie de siguranță.

5.1.2 Un grup la înalt nivel pentru siguranța și securitatea nucleară, alcătuit din reprezentanți ai autorităților naționale competente, ar putea contribui la procesul de armonizare și la îmbunătățirea legăturilor cu convențiile internaționale privind siguranța nucleară.

5.1.3 CESE consideră că statele membre care utilizează energia nucleară ar trebui să pună urgent în practică planuri naționale de gestionare a combustibililor nucleari și a deșeurilor radioactive. Planurile naționale pot include o abordare strict națională, o abordare multinațională sau o abordare combinată. Orice altă posibilitate va fi considerată o transmitere iresponsabilă a obligațiilor generațiilor prezente către cele viitoare.

⁽⁴⁾ Western European Nuclear Regulatory Authorities (Autoritățile de reglementare a energiei nucleare din Europa de Vest).

5.1.4 Platformele tehnologice s-au dovedit a fi instrumente foarte utile pentru crearea de parteneriate public-privat în vederea dezvoltării programelor europene de cercetare strategică. CESE susține ideea Comisiei de utilizare a acestui instrument în domeniile fisiunii nucleare durabile și al depozitării în straturi geologic. Acesta ar putea reprezenta un instrument indispensabil pentru atragerea tinerilor oameni de știință spre acest domeniu.

5.1.5 Pentru a asigura acoperirea completă a costurilor operaționale pe toată durata de viață și condiții echitabile în cadrul UE, este esențial ca operatorii să pună la dispoziție resursele adecvate, prin intermediul fondurilor de dezafectare, atât la nivelul UE, cât și la nivel global. Cu toate acestea, Comitetul estimează că nu este necesară armonizarea completă a gestionării acestor fonduri, atâta timp cât sunt respectate principiile unei acoperiri complete și sigure, precum și principiul transparenței.

5.1.6 Este necesară respectarea celor mai stricte standarde de siguranță, precum și simplificarea procedurilor de autorizare și armonizarea lor treptată, prin cooperare între autoritățile naționale de reglementare, pentru a face termenele de dare în folosință a proiectelor mai ușor de prevăzut și a permite astfel calcule mai precise privind planificarea și costurile. Siguranța nu trebuie niciodată compromisă.

5.1.7 CESE aprobă propunerile Comisiei de actualizare a plafoanelor de credite EURATOM și de asigurare a unei mai bune disponibilități a acestora. În principiu, investițiile în toate formele de energie ar trebui să beneficieze de un acces egal și echitabil la instrumentele financiare, puse de altfel la dispoziție de către BEI.

5.1.8 CESE consideră că un program de răspundere armonizat, inclusiv un mecanism de garantare a disponibilității fondurilor în caz de daune provocate de un accident nuclear fără a face apel la fonduri publice, este esențial pentru o mai bună acceptare a energiei nucleare. Sistemul actual (plafon de răspundere de 700 milioane USD) este inadecvat în acest scop. Problema asigurării pentru cazul extrem de puțin probabil al unui accident cu daune potențial foarte mari și costisitoare

trebuie abordată de manieră deschisă, constructivă și practică. O posibilitate ar fi sistemul de asigurare colectivă (*pool scheme*).

5.1.9 CESE salută propunerea privind relansarea cooperării internaționale cu AIEA și AEN, precum și în cadrul acordurilor bilaterale. Este necesar să se pună un accent deosebit pe asistența acordată țărilor învecinate.

5.2 În afara propunerilor Comisiei, CESE consideră că ar trebui examinate următoarele chestiuni atunci când Comisia va pregăti pașii următori:

5.2.1 Atenționarea statelor membre asupra posibilității de creștere din nou a nevoilor de educație și formare în sectorul amplu al energiei și tehnologiei nucleare, și în special în cel al siguranței nucleare. Educația nu este doar o modalitate de a forma noi profesioniști în domeniul energiei nucleare, ci și un mod de a crește gradul de informare al publicului în acest sens, ceea ce este de o importanță fundamentală în procesul de formare a opiniei publice.

5.2.2 Examinarea altor probleme potențiale privind investițiile în energia nucleară pe o piață deschisă a energiei, având în vedere sumele și termenele îndelungate de dare în funcțiune, precum și avansarea unor propuneri de soluții bazate pe piață.

5.2.3 Industria europeană a tehnologiei nucleare a dobândit o poziție de pionier la nivel mondial, ceea ce furnizează locuri de muncă de înalt nivel, fiind în același timp benefică pentru siguranța nucleară în întreaga lume, având în vedere nivelurile excelente de siguranță din Europa. În vederea menținerii acestei poziții de frunte, dat fiind faptul că se așteaptă o creștere mondială a investițiilor în energia nucleară, este necesar ca această industrie, precum și industria producătoare de componente să fie considerate o țintă pentru noua abordare sectorială a Comisiei în domeniul politicii industriale.

5.3 În sfârșit, CESE salută de asemenea intenția Comisiei de mărire a frecvenței de publicare a programelor nucleare cu caracter informativ, furnizând astfel o imagine actualizată a situației din UE.

Bruxelles, 12 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

ANEXĂ

la avizul Comitetului Economic și Social European

Următoarele amendamente, care au primit cel puțin un sfert din voturile exprimate, au fost respinse la dezbateri:

Punctul 1.1

Se modifică după cum urmează:

„În 2004, CESE a sugerat, în avizul său privind problemele utilizării energiei nucleare pentru producția de electricitate, că «ar trebui depuse eforturi pentru a oferi informații despre problemele reale ale industriei nucleare: securitatea aprovizionării, eliminarea emisiilor de CO₂, prețuri competitive, siguranța și gestionarea combustibilului uzat, astfel încât societatea civilă organizată să poată face o analiză critică a dezbaterilor asupra acestor probleme». Noul program nuclear cu caracter informativ (PINC) oferă astfel de o serie de informații. CESE este de acord în parte cu analiza și descrierea prezentate în comunicarea Comisiei, dar constată, de asemenea, că nu au fost analizate aspecte importante (a se vedea printre altele punctul 1.6). Sunt abordate majoritatea aspectelor esențiale privind energia nucleară, iar Comitetul consideră că sunt descrise corect. În plus, Comitetul subliniază câteva aspecte ale energiei nucleare care trebuie luate în considerare.”

Expunere de motive

Aceasta rezultă din alte amendamente și din punctul 1.6 al proiectului de aviz, unde se menționează că aspecte importante legate de energia nucleară (amenințările teroriste, apa de răcire) nu sunt suficient dezbătute.

Rezultatul votului

Pentru: 49

Împotrivă: 52

Abțineri: 11

Punctul 1.2

Se modifică după cum urmează:

„Energia nucleară, care, în 2004, reprezenta 31 % din electricitate și 15 % din consumul total de energie primară în UE, joacă un rol esențial pe piața energiei. Energia nucleară răspunde pe deplin obiectivelor politicii energetice a UE. Costul energiei nucleare este astăzi în mod clar competitiv. Dependența externă este redusă, iar resursele de combustibili sunt diversificate și sigure, ceea ce răspunde cerințelor în materie de securitate a aprovizionării. Energia nucleară reprezintă în prezent cea mai mare una dintre cele mai mari surse de energie care nu produce în principiu dioxid de carbon din Europa. Celelalte consecințe asupra mediului sunt limitate și sub control”.

Expunere de motive

În documentul Comisiei nu se face referire la „cea mai mare”, ci la „una dintre cele mai mari” surse de energie care nu produce bioxid de carbon. Citatele trebuie redactate corect.

În ceea ce privește celelalte consecințe asupra mediului, a se vedea alte amendamente.

Rezultatul votului (NB: Ultima parte a amendamentului — eliminarea ultimei teze — a fost acceptată de Adunarea Plenară)

Pentru: 57

Împotrivă: 60

Abțineri: 3

Punctul 1.3

Se modifică după cum urmează:

„Ca urmare a deciziei Consiliului European privind obiectivele în materie de emisii de gaze cu efect de seră pentru 2020 și în continuare, este evident că toate capacitățile suplimentare de producție de energie cu emisii reduse de CO₂, indiferent dacă este vorba despre surse de energie regenerabilă, nucleară sau de cărbune potențial curat, ar trebui să înlocuiască capacitățile care emit CO₂ și să mărească astfel totalul de electricitate generată cu emisii reduse de CO₂». Comitetul ia la cunoștință afirmațiile Comisiei, conform cărora «peste 110 instalații nucleare din Uniune se află în diverse faze de dezafectare. Se preconizează că cel puțin o treime din cele 152 de centrale nucleare aflate în funcțiune în Uniunea Europeană extinsă vor fi dezafectate până în 2025 (fără a se lua în calcul eventualele prelungiri ale duratei de viață utile a acestora)». Deoarece, până în prezent, Comisia a fost informată de construcția unui singur nou reactor, este foarte probabil ca proporția energiei electrice generate cu tehnologie nucleară să scadă drastic. Așa cum arată un studiu realizat de Cancelaria Federală a Germaniei, care se referă la situația din Germania, obiectivele climatice pot fi realizate; cu toate acestea, sunt necesare în continuare eforturi pentru reducerea consumului de energie electrică și în ceea ce privește eficiența și utilizarea surselor de energie regenerabilă. Concret, dacă nu este menținută cel puțin cota actuală de energie nucleară până când noi soluții în materie de energie curată vor fi disponibile, obiectivele politicii climatice și alte obiective ale politicii energetice nu pot fi atinse».

Expunere de motive

Rezultă din textul Comisiei și din studiul menționat.

Rezultatul votului

Pentru: 49

Împotrivă: 65

Abțineri: 6

Punctul 1.7

Se modifică după cum urmează:

„După 20 de ani de cvasi-moratoriu în Europa, a Atractivitatea sectorului, atât ca angajator, cât și ca domeniu de cercetare, este, de asemenea, se poate dovedi, pentru statele membre care doresc să utilizeze în continuare energia nucleară, o sursă de preocupare. CESE împărtășește opinia Comisiei conform căreia expertiza în domeniul protecției radiologice și al tehnologiei nucleare este fundamentală pentru UE și este necesar să se acorde atenție educației, formării și cercetării în aceste sectoare. În această privință sunt răspunzători în primul rând operatorii instalațiilor».

Expunere de motive

Este incorect să se vorbească despre un „moratoriu”. Mai mult, răspunderea pentru educație etc. revine în primul rând întreprinderilor și nu statelor sau Comunității.

Rezultatul votului (numai partea a doua a amendamentului a fost supusă la vot, prima parte fiind acceptată)

Pentru: 45

Împotrivă: 71

Abțineri: 2

Punctul 3.6.1

Se introduce punctul nou 3.6.1:

„Comitetul constată că există discrepanțe în ceea ce privește disponibilitatea stocurilor de uraniu între comunicarea Comisiei și sinteza celei mai recente Cărți roșii a AIEA. În sinteză se precizează următoarele: «conform previziunilor actuale, capacitatea de aprovizionare cu uraniu natural, inclusiv a tuturor minelor existente, proiectate și potențiale, pe baza resurselor identificate [...], este suficientă pentru a acoperi necesarul de uraniu preconizat la nivel mondial până în anul 2010, dacă toate extinderile, respectiv deschiderile de noi mine se desfășoară conform programului, iar producția este menținută la capacitate maximă în toate instalațiile [...]. [...] Deoarece se așteaptă ca sursele secundare să scadă în importanță, în special după 2015, necesarul reactoarelor va trebui acoperit din ce în ce mai mult prin extinderea capacităților de producție existente și prin deschiderea unor noi astfel de capacități sau introducerea unor cicluri alternative de combustibili nucleari, ambele fiind însă procese costisitoare și de lungă durată. Va fi necesară o cerere ridicată și susținută de uraniu pentru stimularea exploatarei la timp a resurselor necesare identificate. Având în vedere timpul îndelungat necesar pentru identificarea și exploatarea noilor resurse (de obicei, 10 ani sau mai mult), este posibil să rezulte **dificultăți de aprovizionare** cu uraniu, precum și o creștere permanentă a prețurilor uraniului ca urmare a epuizării resurselor secundare». Comitetul invită Comisia să prezinte clarificări».

Expunere de motive

Aceste discrepanțe nu ar trebui trecute sub tăcere, ci menționate în mod clar.

Rezultatul votului

Pentru: 49

Împotrivă: 65

Abțineri: 5

Punctul 4.1

Se modifică după cum urmează:

„~~CESE salută~~ ia notă de noul proiect de Program nuclear cu caracter informativ prezentat de Comisia Europeană. Domeniul energetic s-a dezvoltat considerabil de la ultima publicare, în urmă cu 10 ani. În special în ultimii ani, noi evoluții importante au adus în prim plan toate cele trei aspecte ale politicii energetice: securitatea aprovizionării, competitivitatea și prețurile rezonabile, precum și mediul, în special schimbările climatice. Propunerile privind o politică energetică europeană reprezintă răspunsul UE la problemele și provocările evidente. În acest context, sunt necesare o analiză și propuneri privind energia nucleară. Analiza situează astfel energia nucleară pe scena globală a energiei și furnizează o parte din informațiile necesare dezbaterii și definirii unei politici energetice pentru Europa.

Expunere de motive

Raportoarea a afirmat că nu sunt dezbătute toate aspectele (de exemplu terorism etc.).

Rezultatul votului

Pentru: 50

Împotrivă: 69

Abțineri: 2

Punctul 4.5

Se modifică după cum urmează:

„În mod ideal, aceste noi investiții ar trebui să corespundă obiectivelor de securitate a aprovizionării, de competitivitate și de luptă împotriva schimbărilor climatice. Având în vedere caracteristicile și potențialul din alte surse energetice, ~~altor forme de producere a energiei~~, CESE ia notă de dezbateră în curs din anumite state membre cu privire la se poate întrevedea o prelungirea duratei de viață a centralelor nucleare existente, precum și la noi investiții. Cu privire la acest aspect, Comitetul este de acord cu Comisia.

Expunere de motive

Autorul amendamentului nu a găsit punctul din comunicare în care Comisia precizează că „se poate întrevedea” prelungirea duratei de viață. Este o pură speculație.

A se vedea și punctul 1.5, modificat cu ocazia ședinței secțiunii specializate, în cadrul căreia ne-am exprimat îngrijorarea față de o eventuală prelungire a duratei de viață.

Rezultatul votului

Pentru: 50

Împotrivă: 67

Abțineri: 6

Punctul 4.6

Se adaugă textul următor la sfârșitul punctului:

„Potrivit Comisiei, resursele de uraniu ar fi suficiente pentru 85 de ani la nivelurile curente de consum. Surse diferite oferă informații divergente asupra acestui aspect, care variază în principal de la 85 la 500 de ani. Deoarece disponibilitatea combustibilului este importantă pentru securitatea aprovizionării cu energie, Comisia ar trebuie să ofere informații mai detaliate privind combustibilul disponibil pentru energie nucleară. Se subliniază din nou că există discrepanțe considerabile cu privire la disponibilitatea resurselor de uraniu.”

Expunere de motive

Motivele sunt evidente.

Rezultatul votului

Pentru: 55

Împotrivă: 68

Abțineri: 0

Punctul 4.8

Se modifică după cum urmează:

„În consecință, este esențial să se țină seama de contribuția însemnată a energiei nucleare la evitarea gazelor cu efect de seră. Având în vedere mixul energetic actual, utilizarea energiei nucleare în UE evită emisia a aproximativ 600 milioane tone de CO₂ pe an. La nivel mondial, cifra respectivă se ridică la aproximativ 2 miliarde tone de CO₂, ceea ce înseamnă echivalentul tuturor emisiilor curente de CO₂ ale Franței, Germaniei și Marii Britanii luate împreună. Dacă abandonarea treptată a energiei nucleare prevăzută în anumite state membre se menține, o mare parte din actualele centrale nucleare europene vor trebui înlocuite cu alte surse negeneratoare de emisii, precum și cu măsuri pentru eficiența energetică și economisirea energiei. În plus, dacă centralele nucleare existente nu sunt înlocuite de altele noi la terminarea ciclului lor de viață, întreaga energie nucleară va trebui înlocuită pe termen mediu de alte energii negeneratoare de emisii și cu măsuri pentru eficiența energetică și economisirea energiei”.

Expunere de motive

Nu trebuie să ne limităm la a ne gândi doar la înlocuirea unui tip de producție de energie cu altul. CESE a atras în repetate rânduri atenția asupra acestui lucru.

Notă a autorului amendamentului: Am rugat-o pe raportoare să verifice cifrele aferente economiilor de CO₂, deoarece în documentul de lucru s-a menționat cifra de 300 de milioane de tone, indicându-se și sursa respectivă. Nu s-a efectuat însă verificarea solicitată!

Rezultatul votului

Pentru: 61

Împotrivă: 61

Abțineri: 2

Punctul 4.9

Se adaugă textul următor la sfârșitul punctului:

„Ca urmare a deciziei Consiliului European privind obiectivele în materie de emisii de gaze cu efect de seră pentru 2020 și ulterior, este evident că toate capacitățile suplimentare de producție de energie cu emisii reduse de CO₂, fie că este vorba de surse de energie regenerabilă, nucleară sau de cărbune potențial curat, ar trebui să înlocuiască capacitățile care emit CO₂ și să mărească astfel totalul de electricitate generată cu emisii reduse de CO₂. Concret, dacă nu este menținută cel puțin cota actuală de energie nucleară până când vor fi disponibile noi soluții în materie de energie, obiectivele politicii climatice și alte obiective ale politicii energetice nu pot fi atinse într-un mod acceptabil din punct de vedere economic. Pe de altă parte, este evident că o cotă în creștere a energiei nucleare și a energiilor regenerabile ar însemna rentabilitate economică crescută în lupta împotriva schimbărilor climatice. Pe de altă parte, studiile (Cancelaria Federală a Germaniei) arată că obiectivele climatice pot fi realizate; cu toate acestea, sunt necesare în continuare eforturi pentru reducerea consumului de energie electrică și în ceea ce privește eficiența și utilizarea surselor de energie regenerabilă”.

Expunere de motive

Motivele sunt evidente.

Rezultatul votului

Pentru: 58

Împotrivă: 65

Abțineri: 1

Punctul 4.11.1

Se introduce punctul nou 4.11.1:

„Comisia afirmă că «răspunderea în caz de accident nuclear este guvernată în statele membre ale UE-15 de Convenția de la Paris din 1960, care a instituit un sistem internațional armonizat al răspunderii pentru accidente nucleare, conform căruia, în prezent, răspunderea operatorilor în cazul unor accidente nucleare este limitată la aproximativ 700 milioane USD». CESE vede în aceasta o subvenție indirectă pentru energia nucleară și recomandă ca operatorii să fie obligați să încheie o asigurare suficient de cuprinzătoare pentru acoperirea tuturor posibilelor daune».

Expunere de motive

În cadrul ședințelor grupului de studiu, raportorul a precizat că „trebuie și se poate să se găsească o soluție”. Acest lucru nu rezultă clar din text. Tocmai acesta este scopul amendamentului.

Notă: În Germania, asigurările de răspundere civilă auto au o valoare de 100 de milioane EUR, pe când centralele nucleare sunt asigurate cu doar 700 de milioane de dolari — o sumă derizorie având în vedere riscurile potențiale!

Rezultatul votului

Pentru: 41

Împotrivă: 44

Abțineri: 3

Punctul 4.14

Se modifică după cum urmează:

~~„Cea mai urgentă sarcină este găsirea unei soluții în problema deșeurilor radioactive, în special eliminarea finală a combustibililor nucleari utilizați, pentru care tehnologia necesară există, însă lipsesc deciziile politice. Aceasta este o chestiune esențială, care privește mediul, sănătatea și acceptarea de către public a energiei nucleare. PINC subliniază că nici o țară nu a aplicat încă soluția finală propusă. Cu toate acestea, s-au constatat progrese în Finlanda, unde a fost ales un loc de eliminare, precum și în Suedia și Franța, unde s-au făcut pași importanți în direcția alegerii unui astfel de loc”.~~

Expunere de motive

Această problemă nu a fost rezolvată nicăieri din punct de vedere tehnic.

Rezultatul votului

Pentru: 55

Împotrivă: 69

Abțineri: 4

Aviz al Comitetului Economic și Social European privind „Conferințele maritime — Convenția Organizației Națiunilor Unite”

COM(2006) 869 final — 2006/0308 (COD)

(2007/C 256/12)

La 20 martie 2007, Consiliul, în conformitate cu articolul 80 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

La 14 februarie 2007, Biroul Comitetului a însărcinat Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

Având în vedere caracterul urgent al lucrărilor, Comitetul Economic și Social European a numit-o pe dna dr. Bredima-Savopoulou raportor general în cadrul celei de a 437-a sesiuni plenare din 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie) și a adoptat prezentul aviz cu 86 voturi pentru și 3 abțineri.

1. Concluzii

1.1 CESE se declară de acord cu propunerea de abrogare a Regulamentului nr. 954/79, aceasta fiind consecința directă a abrogării Regulamentului nr. 4056/86, care prevede exceptarea pe categorii pentru conferințele maritime. CESE ia notă că aceste două regulamente au făcut parte din același pachet legislativ.

1.2 Regulamentul nr. 954/79 privește ratificarea de către statele membre a Convenției Organizației Națiunilor Unite referitoare la codul de conduită pentru conferințele maritime sau la aderarea acestor state la convenție, denumit în cele ce urmează „codul de conduită al UNCTAD” (Conferința Organizației Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare) sau „codul”. În acest context, semnalăm că acest cod de conduită pentru conferințele maritime a fost ratificat de 81 de state, inclusiv de noile state-locomotivă ale comerțului mondial (China, India, Rusia și Brazilia), dar și de Australia, Canada, Japonia, Nigeria, Mexic, Indonezia, Arabia Saudită și Singapore. Codul a fost, de asemenea, ratificat de șaisprezece state membre ale Uniunii Europene. În plus, serviciile de transport maritim de linie reprezintă 60 % din valoarea totală a comerțului maritim internațional, în principal cu ajutorul containerelor. De aceea, abrogarea Regulamentului nr. 954/79 (precum și a Regulamentului nr. 4056/86) va avea fără îndoială consecințe care nu ar trebui subestimate.

1.3 CESE solicită Comisiei să clarifice în special statutul juridic la nivel internațional al operatorilor maritimi după abrogarea Regulamentului nr. 954/79. Într-adevăr, având în vedere importanța unei politici comunitare integrate în domeniul maritim pentru rolul UE în economia mondială și ținând seama de importanța companiilor maritime, inclusiv a companiilor maritime europene, în comerțul comunitar și mondial, CESE consideră că abrogarea regulamentului trebuie tratată cu atenție deosebită și că trebuie avute în vedere urmările acesteia la nivel european și internațional. În ce privește propunerea Comisiei de abrogare a Regulamentului nr. 954/79, CESE este de părere că aceasta nu ține seama de următoarele două aspecte: a) discriminarea care ar putea apărea între operatorii maritimi comunitari ca urmare a abrogării și care ar trebui evitată (în conformitate cu articolul 12 din Tratatul CE) și b) menținerea competitivității operatorilor maritimi din UE, inclusiv a operatorilor maritimi pe distanțe scurte (în conformitate cu Strategia Lisabona revizuită).

1.4 În conformitate cu avizele sale anterioare și cu cele ale Parlamentului European, CESE îndeamnă Comisia să abordeze consecințele (politice, juridice și practice) care ar putea apărea ca urmare a abrogării Regulamentului nr. 4056/86 și a Regulamentului nr. 954/79 pentru a preveni orice atingere adusă intereselor operatorilor maritimi la nivel internațional.

1.5 Este de la sine înțeles că orientările de explicare a aplicării regulilor comunitare de concurență la transportul maritim, care se vor aplica serviciilor de transport maritim de linie spre și dinspre UE începând cu 18 octombrie 2008, vor permite operatorilor maritimi, în principal, efectuarea unei autoevaluări a acordurilor lor în conformitate cu legislația comunitară în domeniul concurenței. Prin urmare, CESE este de părere că este puțin probabil ca aceste orientări să abordeze consecințele (politice, juridice și practice) pe plan internațional ale abrogării Regulamentului nr. 4056/86 și Regulamentului nr. 954/79. Cu toate acestea, CESE și Parlamentul European au solicitat Comisiei în mod repetat în avizele lor anterioare să analizeze aceste consecințe și să țină seama de acestea la instituirea în viitor a unui nou regim. În acest context, CESE dorește să fie consultat la timp cu privire la proiectul de orientări privind aplicarea regulilor comunitare de concurență la transportul maritim și să i se dea ocazia de a-și exprima punctul de vedere cu privire la această temă.

1.6 Cu toate că este de acord cu abrogarea Regulamentului nr. 954/79, CESE nu înțelege de ce această măsură trebuie luată de urgență, înainte de evaluarea cu exactitate a consecințelor la nivel internațional ale recentelor politici europene în materie de transport maritim de linie și de luarea de măsuri pentru eliminarea acestora.

2. Introducere

2.1 Sectorul transportului containerizat maritim de linie este o componentă esențială a economiei europene. Transportul containerizat maritim reprezintă aproximativ 40 % din valoarea comerțului exterior maritim al UE-25. Cei mai mari trei operatori în domeniu la nivel mondial sunt europeni, iar rutele care leagă Asia și Europa și cele care leagă Asia și SUA sunt de

departe cele mai importante rute comerciale ⁽¹⁾. Mai mult, la nivel mondial, există aproximativ 150 de conferințe maritime internaționale, 28 dintre acestea deservind rute spre și dinspre UE. Printre statele membre care dispun de operatori de servicii regulate de linie se numără Danemarca, Germania, Franța, Italia, Regatul Unit al Marii Britanii, țările baltice și Cipru. Cele mai recente date disponibile ⁽²⁾ arată că serviciile de transport maritim de linie, inclusiv conferințele maritime, reprezintă 60 % din valoarea totală a comerțului maritim internațional și 25 % din cele 5,9 miliarde de tone transportate pe căi maritime.

2.2 Prezenta propunere vizează abrogarea Regulamentului (CEE) nr. 954/79 din 15 mai 1979 privind ratificarea de către statele membre a Convenției Organizației Națiunilor Unite referitoare la codul de conduită pentru conferințele maritime sau aderarea acestor state la convenție. Această propunere este rezultatul abrogării Regulamentului (CEE) nr. 4056/86, care prevede exceptarea pe categorii pentru conferințele maritime, în temeiul Regulamentului Consiliului (CE) nr. 1419/2006 din 25 septembrie 2006. Regulamentul nr. 1419/2006 extinde în același timp domeniul de aplicare al Regulamentului (CE) nr. 1/2003 pentru a include cabotajul și serviciile tramp internaționale.

2.3 Convenția Organizației Națiunilor Unite referitoare la codul de conduită pentru conferințele maritime (Geneva, 6 aprilie 1974) a fost elaborată sub auspiciile Conferinței Organizației Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD) cu scopul de a stabili un cadru internațional armonizat pentru funcționarea conferințelor maritime. Codul de conduită al UNCTAD a fost adoptat pentru a servi aspirațiilor legitime ale țărilor în curs de dezvoltare care doresc o creștere a participării operatorilor lor la transportul de linie de mărfuri. Acesta este rezultatul lungilor negocieri multilaterale între țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare ⁽³⁾. Formula de împărțire a încărcăturilor între operatorii din țări situate la extremitățile unei rute și operatorii din țări terțe a fost introdusă pentru frânarea tendințelor protecționiste. Regulamentul nr. 954/79 viza alinierea mecanismului acestui cod la principiile Tratatului CE.

2.4 Printre statele membre care au ratificat sau au aderat la codul de conduită al UNCTAD se numără: Belgia, Bulgaria, Republica Cehă, Danemarca, Finlanda, Franța, Germania, Italia, Malta, Țările de Jos, Portugalia, România, Slovacia, Spania, Suedia și Regatul Unit al Marii Britanii. Norvegia, stat membru al SEE, a aderat de asemenea la acest cod.

2.5 În cadrul dezbaterii pe tema abrogării sistemului de conferințe maritime în UE, Parlamentul European a subliniat următoarele aspecte în două avize (2005, 2006): „aplicarea regulamentului ⁽⁴⁾ [de abrogare a Regulamentului nr. 4056/86] va

crea un conflict de legi în ceea ce privește aderarea anumitor state membre la codul de conduită pentru conferințele maritime al UNCTAD. Se recomandă retragerea statelor membre, fără ca acestea să poată fi însă obligate să se retragă. Având în vedere această situație, este necesară elaborarea unei proceduri clare pentru gestionarea conflictelor de drept internațional care ar putea apărea. Comisia ar trebui să prezinte Parlamentului European o sinteză transparentă a poziției țărilor terțe (China, SUA, Canada, Japonia, Singapore și India) față de noua politică a UE în materie de servicii maritime de linie (acceptare, adaptare, opoziție, efecte negative) și a disponibilității acestora de a-și adapta propriile sisteme. Comisia ar trebui să analizeze în amănunt implicațiile comerciale și politice ale denunțării codului UNCTAD. Comisia ar trebui să examineze dacă este necesară modificarea sau abrogarea altor acte comunitare cu caracter legislativ, precum Regulamentul (CEE) nr. 4055/869 al Consiliului din 22 decembrie 1986 de aplicare a principiului libertății de a presta servicii în transporturile maritime între state membre și între state membre și țări terțe ⁽⁵⁾.” Mai mult, Parlamentul European „solicită Comisiei să nu abroge articolul 9 din Regulamentul (CEE) nr. 4056/86, care prevede inițierea de negocieri în caz de conflict între legislația comunitară și legislația țărilor terțe, având în vedere în special intenția Comisiei de a revizui legislația în materia concurenței cu privire la transporturile maritime ⁽⁶⁾.” În ciuda recomandărilor Parlamentului European, articolul 9 a fost totuși abrogat simultan cu Regulamentul nr. 4056/86; contrar solicitărilor, încă nu s-a realizat evaluarea detaliată a efectelor juridice și politice ale abrogării sistemului de conferințe maritime din UE.

2.6 De asemenea, CESE a dezbătut abrogarea Regulamentului nr. 4056/86 și a adoptat două avize pe această temă, în 2004 și 2006. În plus, în 2006, CESE și-a rezervat dreptul de a nu-și exprima poziția decât după ce va afla dacă propunerea de abrogare a Regulamentului nr. 4056/86 are sau nu efecte pe termen lung. Acesta a arătat că „sistemul de conferințe maritime se supune încă acordurilor bilaterale și multilaterale la care statele membre ale UE și Comunitatea sunt parte”. CESE a mai observat, de asemenea, că „în urma acestor acorduri, Comisia admite că data abrogării următoarelor dispoziții ale Regulamentului nr. 4056/86 (respectiv articolul 1 alineatul (3), punctele b) și c) și articolele 3-8 și 26) ar trebui amânată cu doi ani pentru a se putea denunța sau revizui aceste acorduri cu țări terțe”. CESE considera că „Comisia ar trebui, de asemenea, să țină seama de interesele întreprinderilor mici și mijlocii la abrogarea Regulamentului nr. 4056/86. Întreprinderile mici și mijlocii reprezintă coloana vertebrală a economiei UE și au un rol important în contextul Strategiei Lisabona revizuite. Piețele ar trebui să rămână deschise la concurența actuală și potențială, inclusiv pentru operatorii mici și mijlocii din sectorul maritim.” În final, CESE a afirmat că „deși consolidarea poate avea efecte pozitive asupra industriei UE (creșterea eficienței, economii de scară, reducerea cheltuielilor), este nevoie de prudență pentru a se evita situațiile în care consolidarea ce ar putea rezulta din abrogarea Regulamentului nr. 4056/86 duce la reducerea numărului de actori pe aceste piețe și, prin aceasta, la o concurență scăzută”.

⁽¹⁾ Raportul final al Global Insight privind aplicarea regulilor de concurență la transportul maritim de linie, octombrie 2005.

⁽²⁾ UNCTAD — 2003, Clarkson — 2003.

⁽³⁾ JO C 157, 28.6.2005.

⁽⁴⁾ Raportul A6-0217/2006 al Parlamentului European din 22.6.2006.

⁽⁵⁾ JO L 378, 31.12.1986, p. 1.

⁽⁶⁾ Raportul A6-0314/2005 al Parlamentului European din 24.10.2005.

3. Propunerea Comisiei Europene

3.1 Propunerea de regulament cuprinde două articole: articolul 1 care prevede abrogarea Regulamentului nr. 954/79 și articolul 2 privind intrarea în vigoare a noului regulament la 18 octombrie 2008.

4. Observații generale

4.1 CESE a urmărit îndeaproape timp de peste două decenii regulile de concurență în domeniul transportului maritim, în special în ceea ce privește conferințele maritime; în această perioadă, au fost exprimate opinii divergente cu privire la avantajele retragerii exceptării pe categorii pentru conferințele maritime. Ca urmare a abrogării Regulamentului nr. 4056/86 în temeiul Regulamentului nr. 1419/2006, conferințele maritime spre și dinspre UE vor fi interzise începând cu 18 octombrie 2008.

4.2 Regulamentul nr. 4056/86 și Regulamentul nr. 954/79 constituie un pachet legislativ, cel de-al doilea regulament fiind adoptat ca urmare a ratificării de către unele statele membre UE a codului de conduită pentru conferințele maritime al UNCTAD. În consecință, abrogarea Regulamentului nr. 4056/86 a făcut necesară abrogarea Regulamentului nr. 954/79. Prin urmare, CESE — care s-a opus inițial abrogării Regulamentului nr. 4056/86, dar apoi a fost de acord, atrăgând însă atenția asupra repercusiunilor — nu poate decât să accepte propunerea de abrogare a Regulamentului nr. 954/79 pentru simplificarea legislației comunitare. Cu toate acestea, ca și în cazul abrogării Regulamentului nr. 4056/86, CESE dorește să sublinieze încă o dată că este necesară analiza cu atenție a oricăror posibile consecințe juridice și/sau politice (și a potențialelor efecte negative) pe care le-ar putea avea propunerea de abrogare a Regulamentului nr. 954/79. CESE remarcă însă că propunerea de abrogare a Regulamentului nr. 954/79 nu este însoțită de o evaluare a potențialelor probleme de ordin politic, juridic și practic care ar putea apărea în urma abrogării. Fără a pune la îndoială necesitatea abrogării, inevitabilă ca urmare a abrogării Regulamentului nr. 4056/86, CESE consideră în continuare și insistă asupra faptului că UE ar trebui să aibă în vedere toate consecințele de ordin politic, juridic și practic.

4.3 Codul de conduită pentru conferințele maritime al UNCTAD și conceptul de conferințe maritime sunt menționate în acquis-ul comunitar și în alte instrumente juridice adoptate de UE. Acestea constituie, de exemplu, baza Regulamentului nr. 4055/86 și a Regulamentului nr. 4058/86 ⁽⁷⁾ și a Regulamentului nr. 823/2000 privind practicile concertate între

companiile maritime de linie (consorții). De asemenea, codul este menționat în mod expres în unele acorduri bilaterale, precum acordul între UE și Rusia (articolul 39 alineatul (1) litera (a)) și acordul de asociere între UE și Algeria din 2005 (articolul 34 alineatul (3)).

4.4 La abrogarea Regulamentului nr. 4056/86, Comisia Europeană a afirmat că va elabora orientări pentru a explica modul în care regulile de concurență ale CE se aplică transportului maritim, inclusiv serviciilor de transport maritim de linie. După 18 octombrie 2008, data începând de la care conferințele maritime spre și dinspre UE vor fi interzise, aceste orientări vor veni în sprijinul operatorilor de linie la întocmirea autoevaluării acordurilor lor în baza regulilor de concurență ale UE (articolele 81 și 82 din Tratatul CE). Rămâne însă de văzut dacă aceste orientări vor cuprinde soluții pentru eventualele probleme juridice care ar putea apărea la nivel internațional în urma abrogării Regulamentului nr. 954/79. CESE înțelege că proiectul de orientări are deocamdată un caracter general, prin urmare lipsindu-i certitudinea juridică de care este nevoie pentru ca sectorul transporturilor maritime să poată efectua autoevaluarea. În plus, se pare că proiectul de orientări nu s-a referit la consecințele pe plan internațional ale abrogării Regulamentului nr. 4056/86 sau a Regulamentului nr. 954/79. De aceea, CESE își exprimă dorința de a fi consultat din timp pentru a putea urmări îndeaproape evoluțiile viitoare și, dacă este necesar, să acorde asistență și/sau să-și pună la dispoziție cunoștințele pe parcursul procesului de elaborare a orientărilor finale.

4.5 CESE este de părere că principala problemă care trebuie avută în vedere este dacă propunerea de abrogare a Regulamentului nr. 954/79 va presupune, de asemenea, o obligație juridică de denunțare a codului de conduită pentru conferințele maritime al UNCTAD. CESE observă că Comisia Europeană nu a analizat acest aspect în expunerea de motive a propunerii de abrogare a Regulamentului nr. 954/79. Din perspectiva Comisiei, se pare însă că statele membre care au ratificat și care au aderat la codul de conduită nu au obligația juridică de a-l denunța. În acest caz, situația juridică după abrogarea Regulamentului nr. 954/79 se va prezenta astfel: statele membre UE nu vor fi obligate să denunțe codul, dar nu vor mai putea să-l aplice traficului spre și dinspre Uniunea Europeană. Codul va rămâne însă în vigoare pentru celelalte continente. În același timp, statele membre UE care nu au ratificat codul nu-l vor mai putea ratifica după 18 octombrie 2008, așa cum se menționează în expunerea de motive și cum este prevăzut în cel de-a cincilea considerent al propunerii de abrogare a Regulamentului nr. 954/79. De asemenea, dacă un stat membru care nu este parte la codul de conduită pentru conferințele maritime al UNCTAD dorește să adere la acesta pentru apărarea intereselor operatorilor săi de servicii de linie pe rute în afara UE, respectivul stat membru nu va avea posibilitatea de a acționa în acest sens.

4.6 În acest context, după 18 octombrie 2008 ar putea apărea următorul paradox juridic: operatorii statelor membre care au aderat la codul de conduită, dar care nu denunță codul, vor putea beneficia în continuare de dispozițiile privind drepturile companiilor de transport din țări terțe („crosstraders”) și ale operatorilor care nu aparțin unei conferințe maritime, astfel cum se prevede la articolul 2 alineatul (4) literele a) și b) și rezoluția nr. 2. Pe de altă parte, operatorii din statele membre care

⁽⁷⁾ Regulamentul (CEE) nr. 4055/86 din 1986 de aplicare a principiului libertății de a presta servicii în transporturile maritime între state membre și între state membre și țări terțe se bazează pe articolul 4 alineatul (1), literele (a) și (b) din codul de conduită pentru conferințele maritime al UNCTAD și prevede suprimarea progresivă a acordurilor în materie de împărțire a încărcăturilor prin referire directă la codul de conduită pentru conferințele maritime; Regulamentul (CEE) nr. 4058/86 din 22.12.1986 privind o acțiune coordonată de garantare a accesului liber la traficul transoceanic se bazează pe codul de conduită pentru conferințele maritime. Articolul 1 prevede că măsurile se aplică transporturilor maritime de linie în traficul reglementat și nereglementat de cod — JO L 378 din 31.12.1986, p. 4.

nu sunt parte la codul de conduită și care nu vor mai putea să ratifice codul sau să adere la acesta după 18 octombrie 2008 nu vor beneficia de aceste dispoziții. În acest context, se pun următoarele întrebări: va fi oare posibilă adoptarea unei propuneri care ar include o discriminare între operatorii din UE, contrar dispozițiilor articolului 12 din Tratatul CE? Mai mult, o astfel de situație nu ar afecta competitivitatea întreprinderilor din UE în Europa și/sau în lume, contrar obiectivului stabilit de Strategia Lisabona revizuită? O astfel de situație nu ar ilustra necesitatea unei abordări orizontale a politicilor UE, în special a politicilor în materie de transport și concurență în ceea ce privește transportul maritim, așa cum prevede Cartea verde intitulată „O politică viitoare asupra oceanelor”?

4.7 CESE recomandă insistent UE să nu subestimeze consecințele pe plan internațional care ar apărea ca urmare a abrogării sistemului de conferințe maritime. CESE observă că în alte legislații se păstrează pentru moment sistemele de derogare de la legislația antitrust. Unele state membre și-au exprimat îngrijorarea cu privire la abrogarea sistemului pentru conferințele maritime din UE. În acest context, se poate face referire la o declarație recentă a Forumului armatorilor asiatici (Bussan, Coreea, 29 mai 2007):

„Membrii au luat notă de recente evoluții din Australia, China, Hong Kong, Japonia și Singapore, dar și-au manifestat îngrijorarea față de decizia UE de a abroga exceptarea pe categorii pentru conferințele maritime. Delegații au exprimat vechea poziție a ASF (Forumul armatorilor asiatici) conform căreia sistemul de derogare de la legislația antitrust este indispensabil pentru buna funcționare a sectorului maritim, acesta având capacitatea de a încuraja investițiile necesare pentru sprijinirea cererii în creștere a comerțului internațional, iar sistemul aduce beneficii întregului sector comercial. S-a stabilit ca operatorii să își continue eforturile, astfel încât celelalte părți interesate, precum expeditorii și guvernele, să recunoască rolul important al acordurilor de transport pentru schimburile comerciale. ASF a reținut că Asociațiile membrilor KSA, JSA și SSA, în special, au trimis adrese scrise Comisiei Europene și organelor competente, exprimându-și dezacordul față de abrogarea sistemului de derogare de la legislația antitrust; KSA a primit un răspuns de la Comisia Europeană în care se preciza că se va abroga Regulamentul nr. 4056/86, dar că se prevede elaborarea unui nou regulament, menținându-se în același timp intact Regulamentul privind practicile concertate între companiile maritime de linie (consorții), care reprezintă una dintre cele două axe ale siste-

melor de derogare de la legislația antitrust”. CESE consideră că declarația Forumului armatorilor asiatici ilustrează necesitatea evocată în repetate rânduri de CESE și de Parlamentul European de a evalua sau, cel puțin, de a avea în vedere impactul la nivel internațional al abrogării sistemului de conferințe maritime în UE și în întreaga lume, dar și în contextul unei economii globalizate.

4.8 Având în vedere cele de mai sus, CESE afirmă cu tărie că acest subiect nu poate fi analizat exclusiv din perspectiva dreptului concurenței. Nu trebuie subestimate consecințele politice ale abrogării sistemului de conferințe maritime în UE, precum și a Regulamentului nr. 954/79, nici implicațiile abrogării în materie de politică în domeniul transportului maritim. De aceea, CESE nu înțelege caracterul urgent al propunerii Comisiei de abrogare a Regulamentului nr. 954/79, de vreme ce, în ciuda cererilor repetate, inclusiv din partea CESE, nu au fost încă analizate corespunzător consecințele la nivel internațional ale politicii comunitare în materie de reguli de concurență în domeniul transportului maritim și, în special, al abrogării sistemului de conferințe maritime.

5. Observații specifice

5.1 În ceea ce privește situația actuală a ratificării codului de conduită pentru conferințele maritime, CESE constată că expunerea de motive la propunerea Comisiei de abrogare a Regulamentului nr. 954/79 face referire la treisprezece state membre ale UE care sunt parte la codul de conduită al UNCTAD, în timp ce, în realitate, în urma ratificării codului de către România, Bulgaria și Malta, șaisprezece state membre ale UE au aderat la acesta.

Regulamentul nr. 954/79 prevede anumite rezerve pentru protejarea intereselor, printre altele, ale companiilor de transport din țări terțe („crosstraders”). Propunerea de abrogare a regulamentului nu prevede însă astfel de măsuri de protecție. În acest sens, nu ar trebui subestimate interesele companiilor maritime de linie ale operatorilor din UE, care asigură traficul între alte continente (unde codul de conduită pentru conferințele maritime este aplicabil). Se va remarca, de asemenea, că acest cod de conduită pentru conferințele maritime al UNCTAD este ratificat de 81 de state, inclusiv de noile state-locomotivă ale comerțului mondial, și anume China, India, Rusia și Brazilia (BRICS), dar și de Indonezia, Mexic, Nigeria, Arabia Saudită, Australia, Canada, Japonia și Singapore.

Bruxelles, 11 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Identificarea prin frecvențe radio (RFID)”

(2007/C 256/13)

Într-o scrisoare din 26 februarie 2007, Comisia Europeană, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, a solicitat Comitetului Economic și Social European să elaboreze un aviz cu privire la *Identificarea prin frecvențe radio (RFID)*.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 19 iunie 2007. Raportor: dl Morgan.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 138 voturi pentru, 1 vot împotriva și 6 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Identificarea prin frecvențe radio (RFID) este o tehnologie semnificativă, care va deveni cu timpul foarte importantă. Aplicațiile sale prezente și viitoare au potențialul de a îmbunătăți net o gamă largă de activități economice, atât în sectorul public, cât și în cel privat și de a aduce beneficii semnificative atât persoanelor, cât și întreprinderilor. De asemenea, are potențialul de a stimula o dezvoltare masivă în domeniul aplicațiilor Internetului, făcând posibil ceea ce o agenție a ONU a descris ca fiind „Internetul obiectelor”. Cu toate acestea, dacă RFID nu este foarte atent controlată, ar putea, totodată, să încalce intimitatea persoanei, să distrugă libertățile cetățenești și să amenințe securitatea persoanelor și a întreprinderilor.

1.2 Titlul integral al comunicării este „Identificarea prin frecvențe radio în Europa: etape spre realizarea unui cadru politic”. Comisia a întreprins deja o consultare amplă, care a stat la baza acestei comunicări. CESE este acum invitat să elaboreze un aviz exploratoriu. Pe baza reacțiilor la comunicare sa, la sfârșitul anului, Comisia va face o recomandare statelor membre. Actele legislative, a căror elaborare durează mai mult, vor urma mai târziu. Prin urmare, prezentul aviz se concentrează asupra acestei recomandări.

1.3 Comisia a decis să instituie un grup al părților interesate, care să funcționeze ca o cutie de rezonanță, pentru a o ajuta la formularea recomandărilor. CESE s-ar bucura să aibă posibilitatea de a expune prezentul aviz grupului părților interesate.

1.4 CESE sprijină acțiunile propuse de Comisie în domeniul spectrului radio, al standardelor, al sănătății și securității și al mediului. CESE evidențiază urgența instituirii unei prezențe eficiente în forurile de standardizare.

1.5 Deoarece Comisia își va publica recomandările către statele membre la sfârșitul acestui an, este de presupus că va accepta infrastructura de securitate a datelor și de protecție a vieții private în forma sa actuală. Concret, aceasta presupune că organismele de protecție a datelor care există deja în fiecare stat

membru vor deveni autoritățile însărcinate cu protecția datelor și a vieții private în contextul RFID. Prezentul aviz se concentrează asupra acestor teme.

1.6 Există puternice amenințări la adresa vieții private și a libertăților cetățenești:

— etichetele RFID pot fi aplicate în/pe obiecte și documente fără știința persoanei care ajunge în posesia lor. Deoarece undele radio traversează silențios și cu ușurință țesăturile, materialele plastice și alte materiale, este posibilă citirea etichetelor RFID cusute pe îmbrăcăminte sau fixate pe obiecte din portofele, sacoșe, valize și altele;

— codul electronic al produsului dă posibilitatea oricărui obiect de pe Pământ să aibă un număr de identitate propriu. Folosirea unor numere de identitate unice poate conduce la crearea unui sistem global de înregistrare a articolelor, în care fiecare obiect fizic este identificat și asociat cu cumpărătorul sau cu proprietarul său la punctul de desfacere sau transfer;

— instalarea RFID necesită crearea unor uriașe baze de date, care să conțină datele de pe etichetele unice. Aceste înregistrări pot fi asociate cu date de identificare personale, în special ținând seama de extinderea memoriilor și a capacității de prelucrare a calculatoarelor;

— etichetele pot fi citite de la distanță, nelimitându-se la raza vizuală, de către dispozitive de citire care pot fi încorporate invizibil în aproape orice mediu în care se adună mai multe persoane. Dispozitivele pot fi încorporate în dale de podea, țesute în covoare, mascate în cadrul ușilor sau ascunse în sertare, ceea ce face practic imposibil ca o persoană să știe când este scanată;

— dacă identitatea personală este asociată cu numerele unor etichete RFID unice, persoana poate fi localizată sau i se poate elabora profilul fără ca aceasta să știe sau să-și dea consimțământul;

— se poate imagina o lume în care dispozitivele de citire RFID formează o rețea globală omniprezentă. O astfel de rețea nu ar avea nevoie de dispozitive peste tot. Sistemul din zona de circulație cu taxă din Londra poate localiza toate autovehiculele care intră în perimetrul central cu relativ puține camere, strategic amplasate. În același mod, se poate construi o rețea de dispozitive de citire a etichetelor RFID strategic amplasate. Acest lucru nu trebuie permis.

1.7 Implicațiile acestor amenințări sunt următoarele:

- utilizatorii RFID trebuie să-și facă publice politicile și practicile și nu ar trebui să existe baze de date secrete privind informația personală;
- persoanele au dreptul să știe dacă articolele comercializate cu amănuntul conțin etichete sau dispozitive de citire RFID. Orice citire care se produce într-un loc de desfacere cu amănuntul trebuie să fie transparentă pentru toate părțile;
- utilizatorii RFID trebuie să anunțe scopurile pentru care utilizează etichete și dispozitive de citire. Colectarea informațiilor ar trebui limitată la ceea ce este necesar pentru scopurile declarate;
- utilizatorii RFID sunt răspunzători de aplicarea tehnologiei și de operarea strict în cadrul legislației și al orientărilor privind securitatea datelor. De asemenea, aceștia sunt responsabili pentru securitatea și integritatea sistemului și a bazelor sale de date.

1.8 Modul în care aceste principii ar trebui puse în practică. În cazul ideal, orice întreprindere care desfășoară tranzacții cu consumatorii, precum comercianții cu amănuntul, vânzarea de bilete, controalele de acces, serviciile de transport ar urma să dea clienților o formă de garanție că aceste principii vor fi respectate, un fel de cartă a protecției consumatorilor. Teoretic, o astfel de cartă ar putea încorpora toate principiile de bună practică legate de protecția datelor, detaliate la punctul 4.5. În plus, CESE propune următoarele orientări:

- a) comercianților ar trebui să li se interzică să forțeze sau să oblige clienții să accepte etichete active sau pasive în produsele pe care le cumpără. Printre opțiuni, s-ar putea număra lipirea etichetelor pe ambalaj sau utilizarea unor etichete amovibile, asemănătoare etichetelor de preț;
- b) clienții trebuie să aibă libertatea de a îndepărta sau de a dezactiva orice etichete de pe articolele aflate în posesia lor;
- c) RFID nu trebuie folosită pentru localizarea persoanelor. Localizarea persoanelor este o acțiune inadecvată, indiferent că se face prin îmbrăcăminte, bunuri sau alte articole;
- d) RFID nu ar trebui utilizată niciodată într-un mod care să elimine sau să reducă anonimatul;

e) autoritatea responsabilă ar trebui să indice clar că (c) și (d) vor fi admisibile numai în situații excepționale și cu obținerea în prealabil a aprobării oficiale a autorității.

1.9 Pot fi avute în vedere anumite excepții de la orientările anterioare, atunci când:

- persoanele își exercită dreptul de a păstra etichetele active în beneficiu personal;
- persoanele își dau consimțământul să fie localizate în medii sensibile, cum sunt clădirile și instituțiile publice și private de înaltă securitate;
- persoanele optează pentru folosirea aplicațiilor care îi vor localiza și îi vor identifica în același mod în care sunt deja localizate și identificate prin folosirea telefoanelor mobile, a cardurilor ATM, a adreselor de internet etc.

Orice astfel de excepție ar trebui notificată autorității responsabile.

1.10 RFID nu este o tehnologie matură, astfel încât potențialul său deplin nu este încă înțeles. Pe de-o parte, poate aduce beneficii greu de imaginat civilizației noastre tehnologice, iar pe de altă parte poate reprezenta cea mai mare amenințare cunoscută la adresa libertății și a vieții private. CESE are convingerea că aplicațiile RFID ar trebui dezvoltate în conformitate cu un cod etic strict în materie de protecție a vieții private, de libertate și securitate a datelor, dar că, odată luate măsurile de protecție necesare, dezvoltarea aplicațiilor sale trebuie continuată.

1.11 În concluzie, în cazul în care se autorizează aplicații RFID, instalarea acestora trebuie să fie pe deplin transparentă pentru toți cei implicați. Aplicațiile care îmbunătățesc manipularea bunurilor sunt general acceptate. În general, aplicațiile care implică etichetarea RFID a persoanelor sunt acceptabile în zone de tranzit. Aplicațiile care asociază persoane cu mărfuri pot fi acceptabile în scopuri de marketing. Aplicațiile care identifică persoane prin intermediul mărfurilor pe care le-au cumpărat sunt, în general, inacceptabile. Cu toate acestea, unele aplicații sunt inadecvate într-o societate liberă și nu ar trebui autorizate niciodată. Necesitatea imperativă de a proteja viața privată și anonimatul trebuie să constituie miezul recomandării adresate de Comisie statelor membre.

2. Ce este RFID și de ce este importantă?

2.1 RFID este o tehnologie care permite identificarea și culegerea automată de date folosind frecvențe radio. Cea mai evidentă caracteristică a acestei tehnologii este posibilitatea de a atașa unui obiect, unui animal sau chiar unei persoane un element unic de identificare și alte informații — utilizând o etichetă electronică — și de a citi aceste informații printr-un dispozitiv fără fir.

2.2 Etichetele electronice constau dintr-un circuit electronic care stochează date și o antenă care comunică datele prin unde radio. Un dispozitiv de citire RFID accesează etichetele electronice pentru a obține informațiile stocate. Atunci când dispozitivul de citire RFID emite unde radio, toate etichetele electronice din aria sa de acoperire intră în comunicare cu acesta. Este necesar un software pentru controlul dispozitivului de citire, colectarea și filtrarea informațiilor.

2.3 Sunt disponibile diferite tipuri de sisteme RFID. Etichetele electronice pot fi etichete active sau etichete pasive. Etichetele active au incorporată o baterie care alimentează circuitul intern și generează unde radio, astfel încât pot să emită în absența unui dispozitiv de citire RFID. Etichetele pasive sunt alimentate folosind energia undelor radio transmise de la dispozitivul de citire RFID și nu au sursă de alimentare proprie. Etichetele pot fi „doar în citire” sau „citire-scriere”. Producția de etichete doar pentru citire este mai puțin costisitoare și acestea sunt folosite în cele mai multe aplicații curente.

2.4 Aria de acoperire a unui sistem RFID depinde de frecvența radio, de puterea dispozitivului de citire și de natura materialului aflat între etichetă și dispozitiv. În cazul sistemelor pasive, aceasta poate atinge câțiva metri, dar poate depăși 100 de metri în cazul celor active.

2.5 RFID se află la baza ierarhiei tehnologiilor fără fir. În clasificarea în funcție de distanța parcursă de semnal, prima poziție o dețin sistemele de comunicație prin satelit, precum GPS. Acestea sunt urmate de tehnologiile de telefonie mobilă cu arie largă de acoperire, precum GSM și GPRS, urmate, la rândul lor, de semnalele cu acoperire mai redusă, în clădiri, cum este Wi-Fi, de rețelele personale, ca Bluetooth, și, în cele din urmă, de RFID. Fiecare dintre aceste tehnologii funcționează separat și autonom, astfel încât, de exemplu, nu există riscul ca sistemele de satelit să citească etichetele electronice RFID. Chiar și așa, datele pot fi transferate între diferitele sisteme prin dispozitive cum sunt telefoanele celulare.

2.6 Câteva dintre potențialele avantaje ale aplicațiilor RFID sunt următoarele:

- pentru persoane, pot însemna siguranță (de exemplu, siguranța alimentară, îngrijirea sănătății, lupta împotriva contra-facerilor), comoditate (timp de așteptare mai scurt la case de marcat, mai buna manipulare a bagajelor în aeroporturi, plăți automate) și îmbunătățirea îngrijirii pacienților, în special în cazul bolilor cronice precum demența;
- în domeniul transporturilor, este de așteptat să îmbunătățească eficiența, securitatea și calitatea serviciilor pentru persoane și mărfuri;
- în domeniul îngrijirii sănătății, RFID are potențialul de a mări calitatea îngrijirii și a securității pacienților și de a îmbunătăți logistica și gradul de respectare al tratamentelor medicale. În prezent, se elaborează o metodă de plasare a etichetelor electronice pe fiecare tabletă;

- în comerțul cu amănuntul, ar putea ajuta la reducerea între-ruperilor în aprovizionare, a nivelurilor stocurilor și a furturilor;
- în multe domenii în care contrafacerile sunt foarte răspândite, folosirea RFID poate ajuta la determinarea locurilor prin care mărfurile ilicite pătrund în lanțul de aprovizionare;
- de asemenea, etichetarea RFID poate ajuta la sortarea și reciclarea pieselor și materialelor care compun diferitele produse, cu rezultate pozitive pentru gestionarea deșeurilor și dezvoltarea durabilă.

2.7 Multe aspecte ale utilizării RFID sunt ilustrate de aplicarea sa la ciclul de viață al cărților. Fie numai și prin numărul lor, cărțile tipărite reprezintă coșmaruri logistice pentru editori, distribuitori, bibliotecari și librari. În afară de logistica lanțului de aprovizionare, este necesar să fie localizate cărțile ajunse pe raft, astfel încât să poată fi atât regăsite ulterior, cât și înlocuite. În plus, bibliotecile trebuie să controleze ciclul împrumuturilor, iar cumpărătorii pot întâmpina dificultăți în localizarea propriilor cărți în bibliotecă. Etichetele RFID oferă o soluție acestor probleme. Controlul împrumuturilor din bibliotecile publice va avea analogii în orice alt domeniu în care obiectele sunt reciclate sau închiriate.

2.8 Pentru a ilustra natura amenințărilor inerente acestei tehnologii, se prezintă în continuare rezumatul unei cereri de brevet a IBM (20020615758) din noiembrie 2002, care privește identificarea și urmărirea persoanelor utilizând articole etichetate electronic prin metoda RFID.

„Metodă și sistem de identificare și urmărire a persoanelor prin utilizarea de articole etichetate prin metoda RFID, purtate de persoanele respective. Un terminal de la punctul de desfacere generează lista de achiziții anterioare ale fiecărei persoane care cumpără dintr-un magazin cu amănuntul și le stochează într-o bază de date privind tranzacțiile. Atunci când o persoană care are sau poartă articole cu etichetă RFID intră în magazin sau în altă zonă desemnată, un scanner de etichete RFID situat în spațiul respectiv localizează etichetele RFID aflate asupra acelei persoane și citește informațiile pe care le conțin. Informațiile colectate de pe etichetele RFID sunt corelate cu istoricul tranzacțiilor stocat în baza de date privind tranzacțiile, conform unor algoritmi de corelare prestabiliți. Pe baza rezultatelor corelării, pot fi determinate identitatea persoanei și anumite caracteristici ale sale. Această informație se folosește pentru a monitoriza deplasarea persoanei în magazin sau în alte zone”.

Cererea de brevet nr. 20050038718 a companiei American Express prezintă elemente asemănătoare.

2.9 Este clar că RFID reprezintă mult mai mult decât un cod de bare. În rezumatul cererii de brevet citat mai sus, diferențele-cheie sunt:

- a) eticheta conține nu numai descrierea articolului, ci și un identificator al fiecărui articol în parte, ceea ce permite identificarea ulterioară a cumpărătorului acestuia;

- b) nu este necesar ca eticheta să fie un microcip fizic. Circuitele pot fi imprimate direct pe majoritatea materialelor, de exemplu pe articolele de îmbrăcăminte;
- c) eticheta rămâne activă după vânzare, astfel încât poate fi permanent citită;
- d) dispozitive de citire a etichetelor nu există numai la punctele de desfacere, ci pot fi plasate oriunde și nu numai în incinta magazinului;
- e) corelarea prin intermediul bazei de date introduce o nouă dimensiune în colectarea de date, în protecția vieții private și în securitatea datelor.

2.10 Este discutabil dacă eticheta trebuie să rămână sau nu activă după ieșirea din magazin. Pe de-o parte, reprezintă o amenințare la adresa protecției vieții private. Pe de altă parte, ar putea fi în avantajul cumpărătorului. De exemplu, posibilitatea existenței unor dispozitive de citire RFID în casă ar putea ajuta la organizarea pivnițelor de vinuri, a conținutului frigiderelor, șifonierelor și bibliotecilor. Prin urmare, este logic ca opțiunea să-i aparțină persoanei, dar tehnologia și aplicația sa trebuie să îi asigure posibilitatea să opteze.

2.11 RFID are multe alte aplicații în afară de identificarea produselor din comerțul cu amănuntul. Cardul de identitate și acces CESE este un dispozitiv RFID. Rețeaua metroului londonez folosește cardurile RFID pe scară largă, pentru plată și acces. Cărțile de credit vor încorpora în curând un dispozitiv RFID pentru efectuarea tranzacțiilor cu valoare redusă fără a folosi codul PIN. Plăcuțele RFID sunt folosite în aplicații precum perceperea taxelor de autostradă și identificarea conducătorilor auto. Accesul la teleschiuri, în unele stațiuni montane europene, este controlat prin plăcuțe RFID purtate în buzunarul costumului de schi. Înșuși raportorul din fața dumneavoastră poartă zilnic asupra sa trei carduri RFID și o plăcuță RFID. Câinele său este identificat cu un cip RFID subcutanat. În întreaga lume, astfel de cipuri intră în uz pe scară largă pentru etichetarea animalelor, în scopul asigurării trasabilității în lanțul alimentar. Nu mai este decât un pas până la etichetarea infractorilor și a pacienților cu probleme, exact cum se procedează în cazul câinilor.

2.12 Cardul de identitate folosit de CESE este o benignă aplicație RFID. Identitatea devine o provocare cu mult mai semnificativă atunci când etichetele RFID sunt incorporate în echipamente de lucru sau uniforme, astfel încât mișcările persoanelor care le poartă pot fi urmărite permanent de scanere amplasate în toate punctele-cheie ale incintei. Cu toate acestea, trebuie admis că acest lucru poate fi dezirabil în anumite cazuri, de exemplu în scopul siguranței. În orice caz, atunci când nu este însoțită de garanții adecvate, localizarea continuă a unei persoane poate deveni o încălcare gravă a protecției vieții private, care necesită o justificare solidă și un control deosebit de atent.

2.13 Săptămânalul *The Economist* consemnează, ca straniu herald al viitoarelor utilizări, faptul că, la clubul Baja Beach din

Barcelona, biletul de intrare în zona VIP este un microcip care se implantează în braț clienților fideli. Puțin mai mare decât un bob de orez și acoperit cu sticlă și silicon, cipul este folosit la identificarea persoanelor atunci când intră și plătesc consumația. Este injectat de o asistentă medicală, sub anestezie locală. În fond, este o etichetă RFID.

3. Esența comunicării

3.1 RFID prezintă interes politic, dat fiind potențialul său de a deveni un nou motor pentru creștere economică și locuri de muncă și, astfel, de a-și aduce o însemnată contribuție la Strategia Lisabona, dacă pot fi depășite barierele din calea inovației.

3.2 Comisia a realizat în 2006 o consultare publică privind RFID, evidențiind așteptările create de această tehnologie pe baza rezultatelor celor care au adoptat-o primii, dar și preocupările cetățenilor în ceea ce privește aplicațiile RFID care implică identificarea și/sau localizarea persoanelor.

3.3 Evoluțiile viitoare și funcționarea pe scară largă a RFID ar putea consolida în continuare rolul tehnologiei informației și comunicațiilor ca motor al inovațiilor și factor de creștere economică.

3.4 Este necesar un cadru politic și legislativ clar și previzibil pentru a face acceptabilă pentru utilizatori această nouă tehnologie. Deoarece tehnologia RFID este transfrontalieră în sine, acest cadru ar trebui să asigure coerența cu piața internă.

3.5 Securitatea, protecția vieții private și etica

3.5.1 Această tehnologie, care are capacitatea de a se răspândi cu ușurință și de a conferi putere deținătorilor săi, produce îngrijorări serioase în ceea ce privește protecția vieții private: RFID poate fi utilizată pentru a colecta informații legate direct sau indirect de o persoană identificată sau identificabilă și care, prin urmare, sunt considerate date personale; etichetele RFID pot înmagazina date personale; tehnologia RFID ar putea fi folosită pentru a localiza sau a urmări persoane ori a configura profilul comportamental al acestora. RFID are potențialul de a fi o tehnologie intruzivă. S-au manifestat preocupări privind încălcarea unor valori fundamentale, a vieții private și creșterea supravegherii, în special la locul de muncă, ceea ce poate conduce la discriminare, excludere, victimizare și posibile pierderi de locuri de muncă.

3.5.2 Este clar că aplicarea RFID trebuie să fie acceptabilă din punct de vedere social și politic, admisibilă din punct de vedere etic și permisă din punct de vedere legal. RFID va putea să producă numeroase beneficii economice și sociale, dar numai dacă se prevăd garanții eficiente de protecție a datelor, a vieții private și a dimensiunilor etice asociate care stau în centrul dezbaterii privind acceptabilitatea publică a RFID.

3.5.3 Cadrul legislativ comunitar privind protecția datelor și a vieții private în Europa a fost construit pentru a face față inovației. Protecția datelor personale este reglementată de directiva generală privind protecția datelor ⁽¹⁾, care este aplicabilă tuturor tehnologiilor care cuprind RFID. Directiva generală privind protecția datelor este completată de directiva privind protejarea vieții private în mediul electronic ⁽²⁾. În conformitate cu aceste directive, autoritățile publice din statele membre trebuie să se asigure că introducerea aplicațiilor RFID respectă legislația privind protecția datelor și a vieții private. Prin urmare, este necesar să se furnizeze orientări detaliate privind aplicarea RFID și să se elaboreze codurile de conduită aferente.

3.5.4 În ce privește securitatea, întreprinderile din domeniu, statele membre și Comisia vor întreprinde eforturi comune pentru a înțelege mai bine aspectele sistemice și amenințările la adresa securității potențial asociate cu răspândirea masivă a tehnologiilor și sistemelor RFID. Un aspect important al răspunsului la provocările de mai sus îl constituie specificarea și adoptarea unor criterii de proiectare care să evite riscurile la adresa vieții private și a securității, nu numai la nivel tehnic, ci și la nivel organizațional și al desfășurării activității economice. Prin urmare, înainte de alegerea sistemelor RFID și instalarea aplicațiilor RFID, este necesară o examinare detaliată a costurilor și beneficiilor acelor riscuri specifice legate de securitate și de protecția vieții private.

3.5.5 Transparența și neutralitatea bazelor de date care vor înregistra identificatorii unici aflați în centrul sistemului RFID, stocarea și manipularea datelor colectate, precum și folosirea acestora de către terți constituie o sursă de preocupare. Acesta este un subiect important, deoarece RFID va genera un nou val de dezvoltare a Internetului, care va conecta în cele din urmă miliarde de dispozitive inteligente și detectoare sofisticate într-o infrastructură globală de comunicare în rețea. Această nouă fază a dezvoltării Internetului reprezintă „Internetul obiectelor”.

3.5.6 Sistemele de înregistrare și nomenclatura identităților în viitorul „Internet al obiectelor” ar trebui să excludă întreruperile sau utilizarea involuntară de natură a provoca dezordine. Ar trebui ca sistemul să nu fie controlat de interese particulare, care ar putea folosi bazele de date și sistemele în scopuri proprii. Cerințele de securitate, etică și protejare a vieții private ar trebui garantate pentru toți factorii interesați, fie persoane particulare, fie întreprinderi ale căror informații comerciale sensibile sunt integrate în procesele bazate pe RFID.

3.5.7 Pe parcursul proiectării sistemului, trebuie luate în considerare atât cerințele părților implicate activ în instalarea sistemului informatic RFID (de exemplu, întreprinderi, administrație publică, spitale), cât și cerințele utilizatorilor finali cărora li se aplică sistemul (cetățeni, consumatori, pacienți, angajați). Deoarece, în mod obișnuit, utilizatorii finali nu sunt implicați în etapa de proiectare, Comisia va sprijini elaborarea unui set de orientări specifice pentru aplicații (cod de conduită, bune prac-

tici) de către un grup restrâns de experți reprezentând toate părțile implicate. Până la sfârșitul anului 2007, Comisia va publica o recomandare prin care va stabili principiile pe care autoritățile publice și alte părți interesate ar trebui să le aplice în materie de utilizare a RFID.

3.5.8 De asemenea, Comisia va lua în considerare includerea unor dispoziții adecvate în viitoarea propunere de modificare a directivei privind protecția vieții private în mediul electronic și, în paralel, va ține seama de informațiile furnizate de viitorul grup al factorilor interesați de RFID, de grupul de lucru „Protecția datelor în conformitate cu articolul 29” și de alte inițiative relevante, precum grupul european „Etica în știință și în noile tehnologii”. Pe aceste baze, Comisia va evalua necesitatea unor alte inițiative legislative pentru protecția datelor și a vieții private.

3.5.9 Comisia va monitoriza îndeaproape evoluția către „Internetul obiectelor”, în cadrul căreia este de așteptat ca RFID să fie un element important. La sfârșitul anului 2008, Comisia va publica o comunicare în care va analiza natura și efectele acestor evoluții, acordând o atenție deosebită subiectelor legate de protecția datelor, încredere și guvernare. Comunicarea va evalua opțiunile politice, inclusiv posibilitatea unor noi inițiative legislative, atât pentru protecția datelor și a vieții private, cât și pentru a aborda alte obiective ale politicilor publice.

3.5.10 Observațiile privind temele legate de securitate, protecția vieții private și etică se găsesc în secțiunea 4 a prezentului aviz.

3.6 Alte teme ale politicii în materie de RFID

3.6.1 În afară de întregul domeniu al securității, protecției vieții private și eticii, alte teme ale politicii în materie de RFID privesc spectrul radio, standardele, sănătatea și mediul.

3.6.2 Este important ca armonizarea condițiilor de utilizare a spectrului să permită o bună mobilitate și costuri reduse. Comisia a adoptat recent o decizie (2006/808/CE) pentru frecvențele RFID în banda UHF. Se consideră că alocarea este adecvată pentru o perioadă de trei până la zece ani, dar, dacă vor apărea necesități suplimentare în materie de spectru, Comisia va acționa în consecință, folosindu-și competențele în temeiul deciziei privind spectrul radio (676/2002/CE). CESE susține această poziție.

3.6.3 Adoptarea raționalizată a noilor standarde internaționale ISO și armonizarea standardelor regionale sunt esențiale pentru lansarea fără incidente a serviciilor. Organismele de standardizare europene corespunzătoare — CEN și ETSI — sunt pe deplin implicate. Comisia invită aceste trei organisme ca, împreună cu întreprinderile din domeniu, să se asigure că standardele în curs de elaborare îndeplinesc cerințele europene, în special pe cele privind protecția vieții private, securitatea, DPI și

⁽¹⁾ Directiva 95/46/CE privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date.

⁽²⁾ Directiva 2002/58/CE privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice.

autorizațiile. Dat fiind că standardele din domeniu și brevetele avansează adesea în paralel, CESE îndeamnă Comisia să facă tot posibilul pentru a determina întreprinderile din domeniu și organismele de standardizare să acționeze rapid pentru a împiedica dependența excesivă a aplicațiilor europene ale RFID de drepturi costisitoare de proprietate intelectuală din afara Comunității.

3.6.4 În ceea ce privește mediul, dispozitivele RFID sunt integral reglementate de Directiva privind deșeurile de echipamente electrice și electronice (DEEE) și Directiva privind limitarea utilizării anumitor substanțe periculoase în echipamentele electrice și electronice (LSDEEE). În materie de sănătate, problema potențială o reprezintă câmpurile electromagnetice asociate cu dispozitivele RFID. Câmpurile electromagnetice asociate cu RFID sunt, în general, de putere redusă, astfel încât este de așteptat ca expunerea lucrătorilor și a publicului să fie mult sub limitele stabilite în prezent. Cu toate acestea, în contextul creșterii generale a aplicațiilor fără fir, Comisia va analiza permanent cadrul legal. CESE susține această poziție.

4. Observații

4.1 Deoarece Comisia își va publica recomandările către statele membre la sfârșitul acestui an, este de presupus că va accepta infrastructura de securitate a datelor și de protecție a vieții private în forma sa actuală. Concret, aceasta presupune că organismele de protecție a datelor care există deja în fiecare stat membru vor deveni autoritățile însărcinate cu protecția datelor și a vieții private în contextul RFID.

4.2 În comunicare, Comisia a afirmat că, *inter alia*, va institui și va consulta un nou grup al părților interesate. CESE ar dori să expună prezentul aviz acestui grup.

4.3 Există puternice amenințări la adresa vieții private și a libertăților cetățenești:

- a) etichetele RFID pot fi aplicate în/pe obiecte și documente fără știința persoanei care ajunge în posesia lor. Deoarece undele radio traversează silențios și cu ușurință țesăturile, materialele plastice și alte materiale, este posibilă citirea etichetelor RFID cusute pe îmbrăcăminte sau fixate pe obiecte din portofele, sacose, valize și altele;
- b) codul electronic al produsului dă posibilitatea oricărui obiect de pe Pământ să aibă un număr de identitate propriu. Folosirea unor numere de identitate unice poate conduce la crearea unui sistem global de înregistrare a articolelor, în care fiecare obiect fizic este identificat și asociat cu cumpărătorul sau cu proprietarul său la punctul de desfacere sau transfer;
- c) instalarea RFID necesită crearea unor uriașe baze de date, care să conțină datele de pe etichetele unice. Aceste înregistrări pot fi asociate cu date de identificare personale, în special ținând seama de extinderea memoriilor și a capacității de prelucrare a calculatoarelor;
- d) etichetele pot fi citite de la distanță, nelimitându-se la raza vizuală, de către dispozitive de citire care pot fi încorporate

invizibil în aproape orice mediu în care se adună mai multe persoane. Dispozitivele pot fi încorporate în dale de podea, țesute în covoare, mascate în cadrul ușilor sau ascunse în sertare, ceea ce face practic imposibil ca o persoană să știe când este scanată;

e) dacă identitatea personală este asociată cu numerele unor etichete RFID unice, persoana poate fi localizată sau i se poate elabora profilul fără ca aceasta să știe sau să-și dea consimțământul;

f) se poate imagina o lume în care dispozitivele de citire RFID formează o rețea globală omniprezentă. O astfel de rețea nu ar avea nevoie de dispozitive peste tot. Sistemul din zona de circulație cu taxă din Londra poate localiza toate autovehiculele care intră în perimetrul central cu relativ puține camere, strategic amplasate. În același mod, se poate construi o rețea de dispozitive de citire a etichetelor RFID strategic amplasate. Acest lucru nu trebuie permis.

4.4 În cel de-al șaptelea Program-cadru, Comisia a oferit deja indicații privind aplicarea etică a tehnologiei, deoarece aceasta afectează securitatea datelor și protecția vieții private („Ghidul candidatului” pentru proiectele de colaborare, p. 54) ⁽³⁾. RFID este un exemplu de prim ordin al relației în evoluție dintre tehnologie și drepturile legale sau așteptările publicului în materie de protecție a vieții private în colectarea și partajarea datelor. Apar probleme de protecție a vieții private oriunde se colectează și se stochează, în formă digitală sau altfel, date care permit identificare unică a unei sau mai multor persoane. Absența controlului sau controlul necorespunzător al divulgării datelor poate fi principala cauză a problemelor în materie de protecție a vieții private. Cele mai des întâlnite surse de date care sunt afectate de probleme de protecție a vieții private sunt sănătatea, justiția penală, finanțele, genetica și localizarea. Localizarea este problema-cheie a RFID.

4.5 În indicațiile sale ⁽⁴⁾ privind modul de abordare a protecției datelor și vieții private, Comisia a stabilit opt principii aplicabile de bună practică. Astfel, datele trebuie să fie:

- prelucrate în mod onest și legal;
- prelucrate în scopuri limitate;
- adecvate, pertinente și nu în exces;
- corecte;
- păstrate numai pe perioada necesară;
- prelucrate în conformitate cu drepturile persoanei respective;
- sigure;
- netransferate în țări care nu asigură o protecție adecvată în domeniu.

Aceste orientări sunt pe deplin adecvate problemelor de protecție a vieții private și de securitate a datelor pe care le implică aplicațiile RFID.

⁽³⁾ http://cordis.europa.eu/fp7/dc/index.cfm?fuseaction=UserSite.CooperationDetailsCallPage&call_id=11.

⁽⁴⁾ Directiva 95/46/CE privind protecția datelor, articolul 6.

4.6 În opinia CESE, principiile fundamentale de bună practică sunt următoarele:

- utilizatorii RFID trebuie să-și facă publice politicile și practicile și nu ar trebui să existe baze de date secrete privind informația personală;
- persoanele au dreptul să știe dacă articolele comercializate cu amănuntul conțin etichete sau dispozitive de citire RFID. Orice citire care se produce într-un loc de desfacere cu amănuntul trebuie să fie transparentă pentru toate părțile;
- utilizatorii RFID trebuie să anunțe scopurile pentru care utilizează etichete și dispozitive de citire. Colectarea informațiilor ar trebui limitată la ceea ce este necesar pentru scopurile declarate;
- utilizatorii RFID sunt răspunzători de aplicarea tehnologiei și de operarea strict în cadrul legislației și al orientărilor privind securitatea datelor. De asemenea, aceștia sunt responsabili pentru securitatea și integritatea sistemului și a bazelor sale de date.

4.7 Modul în care aceste principii ar trebui puse în practică. În cazul ideal, orice societate care participă la tranzacții între societăți și consumatori, precum comercianții cu amănuntul, vânzarea de bilete, controalele de acces sau serviciile de transport, ar urma să dea clienților o formă de garanție că aceste principii vor fi respectate, un fel de cartă a protecției consumatorilor. În plus, CESE propune următoarele orientări:

- a) comercianților ar trebui să li se interzică să forțeze sau să oblige clienții să accepte etichete active sau pasive în produsele pe care le cumpără. Printre opțiuni, s-ar putea număra lipirea etichetelor pe ambalaj sau utilizarea unor etichete amovibile, asemănătoare etichetelor de preț;
- b) clienții trebuie să aibă libertatea de a îndepărta sau de a dezactiva orice etichete de pe articolele aflate în posesia lor;
- c) RFID nu trebuie folosită pentru localizarea persoanelor. Localizarea persoanelor este o acțiune inadecvată, indiferent că se face prin îmbrăcăminte, bunuri sau alte articole;
- d) RFID nu ar trebui utilizată niciodată într-un mod care să elimine sau să reducă anonimatul;
- e) autoritatea responsabilă ar trebui să indice clar că (c) și (d) vor fi admisibile numai în situații excepționale și cu obținerea în prealabil a aprobării oficiale a autorității.

4.8 Pot fi avute în vedere anumite excepții de la orientările anterioare, atunci când:

- persoanele își exercită dreptul de a păstra etichetele active în beneficiu personal;
- persoanele își dau consimțământul să fie localizate în medii sensibile, cum sunt clădirile și instituțiile publice și private de înaltă securitate;
- persoanele optează pentru folosirea aplicațiilor care îi vor localiza și îi vor identifica în același mod în care sunt deja localizate și identificate prin folosirea telefoanelor mobile, a cardurilor ATM, a adreselor de internet etc.

Orice astfel de excepție ar trebui notificată autorității responsabile.

4.9 O categorie de aplicații care ar putea primi exonerare generală este localizarea persoanelor și a bunurilor în zone de tranzit. În sectorul transportului aerian, bagajele ar putea fi etichetate la îmbarcare pentru a îmbunătăți securitatea și siguranța manipulării, iar pasagerii ar putea fi etichetați pentru a îmbunătăți și a accelera îmbarcarea la timp și derularea activităților de securitate. O altă aplicație ar putea fi localizarea pacienților după internarea în spital, în vederea intervențiilor chirurgicale. Esențială pentru acceptabilitatea acestei categorii de aplicații este certitudinea eliminării etichetei la sfârșitul episodului de tranzit.

4.10 RFID nu este o tehnologie matură, astfel încât potențialul său deplin nu este încă înțeles. Pe de-o parte, poate aduce beneficii greu de imaginat civilizației noastre tehnologice, iar pe de altă parte poate reprezenta cea mai mare amenințare cunoscută la adresa libertății și a vieții private. CESE are convingerea că aplicațiile RFID ar trebui dezvoltate în conformitate cu un cod etic strict în materie de protecție a vieții private, de libertate și securitate a datelor, dar că, odată luate măsurile de protecție necesare, dezvoltarea aplicațiilor sale trebuie continuată.

4.11 În concluzie, în cazul în care se autorizează aplicații RFID, instalarea acestora trebuie să fie pe deplin transparentă pentru toți cei implicați. Aplicațiile care îmbunătățesc manipularea bunurilor sunt general acceptate. Aplicațiile care implică etichetarea persoanelor sunt în general inacceptabile, cu excepția mediilor cu trafic intens. Aplicațiile care asociază persoane cu mărfuri pot fi acceptabile în scopuri de marketing. Aplicațiile care identifică persoane prin intermediul mărfurilor pe care le-au cumpărat sunt, în general, inacceptabile. Cu toate acestea, unele aplicații sunt inadecvate într-o societate liberă și nu ar trebui autorizate niciodată. Necesitatea imperativă de a proteja viața privată și anonimatul trebuie să constituie miezul recomandării adresate de Comisie statelor membre.

Bruxelles, 11 iulie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor «Galileo la răscruce: punerea în aplicare a programelor europene GNSS»”

COM(2007) 261 final

(2007/C 256/14)

La 16 mai 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la propunerea sus-menționată.

La 29 mai 2007, Biroul Comitetului Economic și Social European a însărcinat Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

Având în vedere caracterul urgent al lucrărilor, Comitetul Economic și Social European l-a numit pe dl Buffetaut raportor general în cadrul celei de-a 437-a sesiuni plenare din 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie 2007) și a adoptat prezentul aviz cu 95 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 1 abținere.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul Economic și Social European salută realismul și curajul Comisiei, care, în Comunicarea „Galileo la răscruce: punerea în aplicare a programelor europene GNSS”, COM(2007) 261, desprinde învățămintele blocării negocierii contractului de concesiune a sistemului Galileo.

1.2 Acesta aprobă pe deplin închiderea negocierilor aflate în impas și punerea în aplicare a unei strategii alternative.

1.3 Comitetul susține în totalitate voința Consiliului, a Parlamentului European și a Comisiei de a duce la bun sfârșit proiectul Galileo, păstrându-i amploarea și definiția inițială.

1.4 Comitetul consideră că Galileo constituie un proiect strategic pentru Uniunea Europeană, care poate demonstra capacitatea Europei de a se mobiliza într-o formidabilă aventură umană, științifică, tehnică și economică.

1.5 În opinia sa, abandonarea proiectului ar fi dezastruoasă pentru Uniunea Europeană.

1.6 Comitetul subliniază că scenariul prezentat de Comisie reprezintă o propunere interesantă și realistă pentru a duce la bun sfârșit proiectul și consideră că încredințarea responsabilității și a finanțării fazei de dezvoltare și de realizare sectorului public corespunde unei viziuni realiste asupra situației.

1.7 Deoarece acest scenariu are consecințe importante pe plan financiar și necesită un anumit efort din partea finanțelor publice, CESE insistă asupra necesității de reflecta, fără prejudecăți, la posibilitatea unei utilizări militare, în special în scopuri defensive, a sistemului Galileo de către statele membre ale Uniunii Europene, precum și la eventualitatea aplicării unei taxe cu valoare redusă pe prețul terminalelor sistemului, pentru a contribui la echilibrul financiar al proiectului.

1.8 CESE recomandă clarificarea, cât mai curând posibil, a condițiilor și modalității de concesiune a sistemului EGNOS, complement regional al sistemului GPS american, și coordo-

narea corespunzătoare a aplicării acestui program cu cea a sistemului Galileo.

1.9 Comitetul aprobă alegerea Agenției Spațiale Europene ca autoritate contractantă și coordonator al proiectului.

1.10 CESE avertizează în legătură cu tentația de a supune proiectul Galileo constrângerilor principiului returnării integrale a sumelor alocate (*fair return*), deși înțelege preocupările întemeiate ale statelor membre în materie de dezvoltare științifică, tehnică și economică.

1.11 Comitetul reamintește că, atunci când sunt gestionate necorespunzător, problemele guvernantei și repartizării responsabilităților economice și tehnice se pot dovedi extrem de periculoase, astfel cum au demonstrat-o evenimentele recente de la Airbus.

1.12 Comitetul solicită statelor membre să depună toate eforturile pentru a duce la bun sfârșit proiectul Galileo.

2. Contextul comunicării

2.1 După cinci luni de la publicarea Cărții verzi privind aplicațiile de navigație prin satelit, Comisia a publicat o nouă comunicare, cu un titlu alarmist: „Galileo la răscruce: punerea în aplicare a programelor europene GNSS”.

2.2 Titlul șocant este rezultatul blocării negocierilor privind contractul de concesiune. Nu s-a putut ajunge la nici un acord cu consorțiul industrial candidat la concesiune. Existau divergențe fundamentale cu privire la modelul economic al proiectului.

2.3 Prin urmare, Comisia Europeană nu putea decât să ia act de acest eșec care, deoarece venea după o serie de întârzieri în punerea în aplicare a proiectului Galileo, necesita o reorientare majoră a proiectului atât pe plan economic, cât și pe plan juridic.

2.4 Consiliul miniștrilor transporturilor din 22 martie 2007 solicitase Comisiei să evalueze situația și să propună scenarii alternative detaliate pentru contractul de concesiune, precum și un scenariu de punere la dispoziție, pe termen scurt, a sistemului de navigație EGNOS, complement regional al sistemului GPS american, ca precursor al sistemului Galileo.

2.5 Deși și-a reafirmat sprijinul pentru proiectul Galileo, Parlamentul European și-a exprimat temerile cu privire la întârzierile repetate în evoluția proiectului și a solicitat Comisiei să formuleze propuneri pentru redresarea situației.

2.6 Comunicarea Comisiei răspunde acestei duble solicitări a instituțiilor cu putere de decizie ale Uniunii Europene.

3. Conținutul comunicării

3.1 Primul punct important este invitația adresată de Comisie Consiliului și Parlamentului European de a lua act de eșecul actualilor negocieri ale contractului de concesiune și, în consecință, de a le pune capăt. Într-adevăr, dată fiind blocarea negocierilor, aceasta nu avea altă soluție.

3.2 Cu toate acestea, Comisia solicită Consiliului și Parlamentului să-și reafirme angajamentul de a realiza un sistem independent de navigație prin satelit și de a susține continuarea programului Galileo. Astfel, actualul eșec al negocierii contractului de concesiune nu trebuie să însemne abandonarea proiectului Galileo. Dimpotrivă, Comisia dorește reafirmarea caracterului strategic al proiectului pentru întreaga Uniune Europeană, precum și a importanței sale pe plan economic.

3.3 Potrivit Comisiei, continuarea programului Galileo trebuie să se facă pe baza unui regim identic cu cel actual. Caracteristicile tehnice trebuie să rămână aceleași, și anume o constelație de 30 de sateliți care să ofere cinci servicii diferite și o excelentă calitate a semnalului.

3.4 Nu se poate pune așadar problema acceptării unui proiect Galileo la preț redus.

3.5 Comisia propune două scenarii alternative:

a. scenariul A): într-o primă etapă, sectorul public finanțează și achiziționează un sistem operațional cu capacități limitate. Acest sistem ar fi format din 18 sateliți și din segmentul terestru aferent. Atât acuratețea poziționării, cât și acoperirea geografică pe care le-ar permite ar fi suficiente pentru introducerea pe piață a serviciilor, fără a pune totuși accent pe valoarea tehnică adăugată a proiectului Galileo.

Restul de 12 sateliți ar fi amplasați ulterior pe orbită de către sectorul privat, în cadrul unui contract de concesiune;

b. scenariul B): sectorul public finanțează și achiziționează sistemul operațional complet. Această infrastructură ar fi formată din 30 de sateliți și din segmentul terestru aferent. Infrastructura ar permite furnizarea tuturor serviciilor programului Galileo tuturor potențialilor utilizatori și ar oferi viitorului concesionar garanții depline cu privire la fiabilitatea sistemului. Parteneriatul public-privat, sub forma unui contract de concesiune de servicii, ar cuprinde funcționarea,

exploatarea sistemului și întreținerea celor 30 de sateliți. Proiectul ar fi integral realizat până la sfârșitul lui 2012, iar contractul de concesiune ar acoperi perioada 2010-2030.

3.6 Comisia preconizează adoptarea unui al doilea scenariu în două etape:

— se începe exploatarea imediată, prin intermediul unei proceduri specifice de concesionare, a EGNOS ca precursor al programului Galileo, în 2008; după realizarea constelației Galileo complete, exploatarea va deveni efectivă la sfârșitul anului 2012;

— în paralel, se negociază și se instituie un parteneriat public-privat, sub forma unei concesiuni, pentru faza de exploatare a sistemelor EGNOS și Galileo între 2010 și 2030.

3.7 Comisia dorește ca Parlamentul și Consiliul să susțină cele două programe, subliniind anumite principii:

— atingerea de către sistemul EGNOS a capacității operaționale la începutul lui 2008;

— adoptarea hotărârii ca programele europene de navigație prin satelit (GNSS) să fie definite, aprobate, gestionate și monitorizate la nivelul Uniunii Europene în interesul tuturor statelor membre ale acesteia;

— recunoașterea caracterului strategic al programului Galileo;

— atribuirea în continuare a rolului de promotor și adjudecator **din partea Uniunii Europene, care acționează în temeiul autorității și normelor acesteia din urmă**, Agenției Spațiale Europene (ESA);

— introducerea concurenței loiale în program, atunci când acest lucru este posibil;

— consolidarea și restructurarea administrării publice a programelor europene GNSS pe baza responsabilității politice și a rolului conducător al Comisiei;

— câștigarea încrederii investitorilor.

3.8 Un astfel de program necesită mobilizarea unor resurse financiare importante, fiind vorba nu numai despre angajarea sumelor prevăzute în perspectivele financiare pentru programul propus actual, ci și despre asigurarea unei finanțări suplimentare.

3.9 În perioada financiară 2007-2013, ar fi necesare 2,4 miliarde EUR pentru programul actual, la care se vor adăuga măsurile de reducere a riscurilor. În ceea ce privește achiziționarea primei constelații complete (30 de sateliți), urmată de instituirea unui PPP pentru faza de exploatare 2010-2013, ar trebui mobilizate 3,4 miliarde EUR.

4. Observații generale

4.1 Este un fapt pozitiv acela că Comisia a luat act de blocarea negocierilor privind contractul de concesiune în contextul actual și că a preconizat necesitatea de a pune capăt acestui blocaj. Simulacrele nu ar fi făcut decât să prelungească o situație dificilă și ar fi întârziat și mai mult punerea în aplicare a programului.

4.2 În această privință, Consiliul a tras aceleași concluzii ca și Comisia și a hotărât să pună capăt negocierilor, pentru a le redeschide pe baze noi. De asemenea, a ținut să reafirme caracterul prioritar al proiectului Galileo, lucru pe care CESE îl apreciază.

4.3 Un studiu recent publicat în Eurobarometru (mai-iunie 2007) privind programul Galileo, comandat de DG TREN, arată că 80 % din populația Uniunii Europene susține ideea unui sistem independent de navigație prin satelit, iar 63 % ar fi în favoarea unei finanțări complementare pentru ducerea la bun sfârșit a proiectului. Cu toate acestea, evaluarea impactului unei eventuale abandonări a proiectului Galileo asupra imaginii Uniunii Europene este destul de contradictorie. 44 % dintre persoanele chestionate estimează că impactul ar fi negativ, iar 41 % consideră că nu ar avea nici un impact.

4.4 CESE salută susținerea pe care Consiliul și opinia publică o acordă proiectului Galileo, dar consideră că o abandonare a proiectului ar avea efecte dezastruoase asupra imaginii Uniunii Europene și asupra încrederii în proiectele europene. Acest lucru ar indica o incapacitate a Uniunii Europene de a finaliza un proiect științific și tehnic de viitor, de natură să mobilizeze cele mai bune capacități de cercetare, inovație și tehnicitate pe care aceasta le deține și care pot oferi șanse importante pe piață.

4.5 Acestea fiind spuse, comunicarea lasă deschise chestiuni importante. Se pune în mare măsură accentul pe sistemul EGNOS și pe necesitatea de a-l pune în exploatare în cel mai scurt termen, dar Comisia nu răspunde la întrebarea cine îl va exploata. Aceasta se limitează la a menționa că se va organiza o procedură de concesionare, dar nu se oferă nici o indicație cu privire la forma acesteia sau la eventualii parteneri (întreprindere, consorțiu de organisme sau societăți însărcinate cu gestionarea traficului aerian etc.). Va fi un operator public sau unul privat? Care vor fi procedurile de punere în aplicare și care sunt termenele?

4.6 Sistemele de îmbunătățire a preciziei de poziționare (*augmentation systems*) care permit ameliorarea calității serviciului GPS sunt regionale (în afară de EGNOS, mai există unul în America de Nord, WAAS, și încă unul în India). Care sunt conexiunile dintre aceste sisteme regionale și de ce fel de acorduri internaționale au nevoie?

4.7 În ceea ce privește dificultățile întâmpinate în legătură cu consorțiul candidat la concesionarea Galileo, trebuie să se acorde atenție evitării unor dificultăți similare în noile scenarii propuse. De fapt, în spatele membrilor consorțiului se profilau adesea directivele naționale. Multe dintre societățile interesate depind de sectorul public sau sunt întreprinderi de stat și ar fi naiv să se creadă că este vorba despre un consorțiu „privat” clasic. Această

situație se poate repeta în noile scenarii. Din acest punct de vedere, va trebui creată în mod riguros o situație de concurență reală.

4.8 CESE salută faptul că schema generală a proiectului nu a fost modificată, în special gama de servicii propuse. Propunerea Comisiei este cea mai rezonabilă. Modificarea proiectului ar fi dus la întârzieri suplimentare, la costuri financiare sporite și la asumarea unor riscuri inutile.

4.9 De asemenea, Comitetul îi dă dreptate Comisiei atunci când aceasta subliniază că „fără a pune sub semnul întrebării caracterul civil al sistemului, trebuie admis faptul că utilizatorii militari pot genera venituri substanțiale”. Conștient de caracterul sensibil al acestei probleme, CESE consideră că trebuie continuă discuțiile pe această temă între statele membre. De asemenea, statele membre ale Uniunii Europene ar trebui să aibă libertatea de a decide să utilizeze sistemul guvernamental cu acces rezervat pentru utilizări militare în scopuri defensive, dacă doresc acest lucru, prin intermediul unor finanțări corespunzătoare.

4.10 Deoarece problema finanțării proiectului este esențială, CESE se întreabă dacă nu ar trebui prevăzută o taxă cu o valoare redusă pe vânzarea terminalelor, pentru a contribui la finanțarea proiectului Galileo.

4.11 Deși susține ideea desemnării Agenției Spațiale Europene ca autoritate contractantă și coordonator al proiectului, CESE subliniază că aceasta nu trebuie să aplice proiectului Galileo principiul returnării integrale a sumelor alocate (*fair return*), cu toate că este perfect conștient de faptul că acordurile între state din scenariul precedent au fost rezultatul unor subtile echilibre economice între statele membre. Comitetul subliniază necesitatea de nu pune în pericol un proiect esențial, dar și emblematic pentru Uniunea Europeană, din cauza temerilor legate de consecințele economice ale proiectului pentru principalele state membre participante. De asemenea, reamintește că dificultățile cu care se confruntă în prezent EADS sunt rezultatul unor astfel de temeri. Voința de a stabili un echilibru economic între parteneri este legitimă, dar dacă duce la paralizarea în fapt a proiectelor sau la întârzieri în punerea în aplicare a acestora, ansamblul acestui proiect european emblematic, cu dimensiunea sa industrială și științifică, dar și cu consecințele sale economice, este repus în discuție.

4.12 În cele din urmă, CESE presupune că dorința Comisiei de a păstra principiile guvernantei comunitare a fost cea care a determinat-o pe aceasta să revindică în mod insistent controlul politic al proiectului într-un mod poate mai puțin diplomatic și subestimând rolul important al Agenției Spațiale Europene.

Bruxelles, 11 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Raportul intermediar bienal privind strategia de dezvoltare durabilă a UE”

(2007/C 256/15)

Printr-o scrisoare datată 11 decembrie 2006, adresată dlui Dimitriadis, Comisia Europeană, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, a solicitat Comitetului Economic și Social European elaborarea unui aviz cu privire la *Raportul intermediar bienal privind strategia de dezvoltare durabilă a UE*.

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor, (grupul de studiu „Dezvoltare durabilă”), și-a adoptat avizul la 8 iunie 2007. Raportor: dl Ribbe.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 70 voturi pentru, 21 voturi împotrivă și 10 abțineri.

1. Rezumatul concluziilor și recomandărilor Comitetului

mediului înconjurător într-un mod eficient din punct de vedere al costurilor”;

1.1 Comitetul salută faptul că „noua” strategie de dezvoltare durabilă decisă la summit-ul UE din iunie 2006 a dat un impuls vizibil dezbaterii. În special obligația de a prezenta rapoarte intermediare biennale va contribui la informarea mai concretă a factorilor politici și a societății asupra evoluțiilor pozitive și problemelor de punere în aplicare existente.

— care este calendarul concret pe care și-l propune Comisia pentru a pune în aplicare obiectivul Consiliului European de a suprima treptat acele ajutoare care au efecte negative asupra mediului înconjurător; dacă poate fi luată în considerare ideea CESE de a direcționa aceste fonduri cel puțin parțial către un „fond UE de dezvoltare durabilă”;

1.2 În avizele sale precedente privind dezvoltarea durabilă, deși a salutat de fiecare dată în principiu documentele prezentate de Comisie, de Consiliu și de Consiliul European, CESE a formulat și puncte critice și a elaborat propuneri uneori detaliate, care nu au fost adesea luate în considerare de instituții. Și de această dată, CESE critică faptul că în cele mai multe domenii recunoscute drept prioritare există obiective formulate mult prea vag și în special că nu că noua strategie rămâne prea vagă cu privire la instrumente.

— cum va evita Comisia pe viitor contradicțiile evidente existente încă între pretenții și realitate în cadrul politicii de dezvoltare durabilă, care se manifestă de exemplu în mod clar în sectorul transporturilor (a se vedea punctul 4.15 și 4.16) și

— cum trebuie procedat cu acele state membre care nu au prezentat strategii naționale calificate privind dezvoltarea durabilă.

1.3 CESE aprobă în mod special obiectivele principale și principiile politice directe stabilite de noua strategie și solicită Comisiei, Consiliului și Parlamentului European să le abordeze cu seriozitate și să le respecte pe deplin.

1.5 Este de înțeles că domeniului climei și energiei i se acordă o importanță deosebită, date fiind efectele dramatice ale schimbărilor climatice. CESE este însă de părere că:

— aceasta este o evoluție pozitivă, deși nu ar trebui să ducă la neglijarea altor elemente centrale ale strategiei;

1.4 Comitetul speră ca primul raport intermediar care urmează să fie publicat în septembrie 2007 va oferi informații mai exacte despre:

— ce instrumente economice va folosi Comisia „pentru încurajarea transparenței pieței și a prețurilor care reflectă costurile economice, sociale și ecologice reale ale mărfurilor și serviciilor (modelarea corectă a prețurilor)”;

— în ciuda nevoii urgente de acțiune politică, toate deciziile trebuie adoptate în conformitate cu „principiile politice directe” stabilite în noua strategie; și de asemenea cu participarea cetățenilor, a întreprinderilor și a partenerilor sociali și utilizând celor mai bune cunoștințe disponibile etc. Decizia din cadrul „pachetului energetic” de a produce în loc de 5,75 %, cum s-a decis anterior, 10 % din combustibilii europeni din biomasă nu a respectat acest principiu. CESE întrevide în această privință mari probleme potențiale, pe care le va indica într-un aviz propriu privind raportul intermediar corespunzător al Comisiei ⁽¹⁾.

— cum trebuie aplicată concret solicitarea Consiliului European „de a lua în considerare modalități suplimentare de a transfera fiscalitatea de la muncă spre resurse și consumul de energie și/sau poluare pentru a contribui la obiectivele UE de creștere a numărului de locuri de muncă și de reducere a impactului asupra

⁽¹⁾ COM(2006) 845 final.

2. Elementele principale și contextul avizului

2.1 În anul 2001, Consiliul European de la Göteborg a adoptat „Strategia de dezvoltare durabilă a UE”. În decembrie 2005, Comisia a prezentat o comunicare către Parlamentul European și Consiliul cu titlul „Revizuirea Strategiei de dezvoltare durabilă — un program de acțiune” ⁽²⁾, în care sunt stabilite „măsuri concrete pentru următorii ani”.

2.2 În ultimii ani, Comitetul Economic și Social European s-a ocupat în multe avize cu strategia de dezvoltare durabilă. În aceste avize, Comitetul a subliniat, în repetate rânduri, importanța majoră a dezvoltării durabile pentru societatea noastră. Comitetul a sprijinit, în principiu, de fiecare dată pozițiile Comisiei și s-a alăturat declarațiilor Consiliului European, conform cărora strategia de dezvoltare durabilă reprezintă strategia prioritară a Uniunii, în funcție de obiectivele căreia trebui să se orienteze și Strategia Lisabona.

2.3 CESE a formulat însă adesea în avizele sale privind tema „dezvoltării durabile” și observații critice și a ridicat întrebări la care Comisia și Consiliul nu au răspuns, în parte, nici până azi.

2.4 În ultimul său aviz pe această temă, CESE s-a ocupat de comunicarea menționată mai sus a Comisiei din decembrie 2005. În acest aviz, Comitetul a criticat faptul că, prin programul acesteia descris drept „ambitios”, Comisia nu a urmat nici recomandarea CESE din aprilie 2004 și nici propria promisiune din iunie 2005. În contradicție cu propria promisiune, Comisia nu a specificat, din nou, obiectivele clare pe care dorește să le realizeze în cadrul strategiei de dezvoltare durabilă.

2.4.1 CESE a amintit la momentul respectiv că o strategie descrie calea către atingerea obiectivelor. Lipsa unor obiective concrete duce în mod necesar la probleme de identificare a instrumentelor. Dacă nu se știe precis ce se urmărește, nu se poate stabili calea de urmat. Prin urmare, în viziunea CESE, comunicarea a deschis mai multe întrebări decât a propus răspunsuri și orientări.

2.4.2 Dacă însă nu se comunică nici obiectivele și nici instrumentele publicului larg, respectiv partenerilor sociali implicați și, în consecință, domnește incertitudinea asupra a „ceea ce dezvoltarea durabilă este concret și cum se deosebește dezvoltarea viitoare de condițiile de viață actuale, ... (apar) temeri și rezistență din partea sectoarelor potențial afectate”, a menționat CESE deja în avizul său din 2004 ⁽³⁾. Din păcate, CESE este nevoit să constate că în ultimii trei ani lucrurile nu au devenit cu mult mai clare, ceea ce este cu siguranță dăunător pentru credibilitatea politicii de dezvoltare durabilă.

2.5 Președinția austriacă, aflată în funcție în primul semestru 2006, a văzut probabil lucrurile în mod asemănător. De aceea a lăsat mai mult sau mai puțin deoparte comunicarea Comisiei

din 2005 și a elaborat un nou document propriu, cu care șefii de stat și de guvern s-au ocupat apoi la summit-ul din iunie 2006. Acest document a fost adoptat la acel summit ca o „nouă strategie” ⁽⁴⁾.

2.6 În această nouă strategie i se recunoaște CESE, pe baza angajamentului său anterior cu privire la această temă, un rol important. În conformitate cu articolul 39, Comitetul „trebuie pe viitor să joace un rol activ în crearea de responsabilități, și anume servind drept catalizator al dezbaterii la nivel european și (este invitat) să elaboreze contribuții la raportul intermediar pe care trebuie să îl prezinte Comisia la fiecare doi ani.”

2.7 Prin prezentul aviz, CESE dorește să se achite de această responsabilitate și să răspundă acestui deziderat. CESE va face mai întâi câteva observații generale de principiu privind „noua” strategie (punctul 3), va examina apoi pe scurt domeniile tematice abordate de noua strategie (punctul 4), iar la sfârșit își va expune propriile concepții privind anumite conținuturi ale raportului intermediar care trebuie elaborat (punctul 5).

3. Observații generale asupra „noii” strategii

3.1 Atunci când cea mai importantă instituție politică a UE revizuieste și redefineste una din politicile sale, așa cum a făcut Consiliul European cu „Strategia de dezvoltare durabilă a UE”, societatea civilă așteaptă ca documentul să explice și

- de ce a fost necesară în general o revizuire;
- care a fost rezultatul acestei analize a deficitelor (unde s-au constatat probleme) și
- ce schimbări concrete trebuie realizate pe viitor (ce domenii trebuie eliminate sau/și abordate în mod diferit și ce noi domenii trebuie adăugate și de ce) și
- ce abordări sunt luate în considerare, de exemplu pentru a atinge obiectivul central al integrării dezvoltării durabile în activitatea tuturor Direcțiilor Generale.

3.2 Cu toate acestea, din păcate, în documentul în cauză nu se specifică nici un astfel de context și nici un rezultat. Este prezentată doar o „nouă” strategie.

3.3 În strategia Göteborg au fost incluse, pe baza unei comunicări a Comisiei, 4 teme principale:

- schimbarea climei;
- transportul;
- sănătatea publică și
- resursele naturale.

⁽²⁾ COM (2005) 658 final, 13.12.2005.

⁽³⁾ JO C 117, 30.4.2004, p. 22, punctul 2.2.1.

⁽⁴⁾ Consiliul Uniunii Europene, documentul 10117/06 din 9.6.2006 „Revizuirea strategiei UE de dezvoltare durabilă — noua strategie”.

3.4 Alte două teme care au fost propuse la momentul respectiv de către Comisie în comunicare, și anume „combaterea sărăciei” și „îmbătrânirea populației”, nu au fost incluse în Strategia Göteborg, fără ca Consiliul European să ofere vreo justificare în acest sens. CESE a criticat această situație în avizul său din aprilie 2004 ⁽⁵⁾ ca fiind un „*semnal neadekvat*”. Acesta a criticat, de asemenea, faptul că strategia nu fost inclusă într-un singur document care ar putea fi transmis și prezentat publicului într-un mod eficient și că dimensiunea externă a fost tratată separat și apoi a făcut obiectul unui document distinct.

3.5 În „noua strategie” sunt descrise 7 provocări centrale și sunt identificate în relație cu acestea acțiuni și obiective operaționale. Este vorba de domeniile:

- schimbarea climei și energia ecologică;
- transportul durabil;
- consumul durabil și producția durabilă;
- conservarea și gospodărirea resurselor naturale;
- sănătatea;
- incluziunea socială, demografia și migrația, precum și
- provocările globale legate de sărăcie și dezvoltarea durabilă.

3.6 Această comparație a strategiei inițiale cu noua strategie arată că „noua strategie” nu aduce nici o schimbare de priorități. Aceasta din urmă completează doar temele Strategiei Göteborg cu imperativele recunoscute deja în 2001 în comunicarea Comisiei („combaterea sărăciei” și „îmbătrânirea populației”), precum și cu „consumul durabil și producția durabilă”.

3.7 CESE înțelege această situație deoarece întrebările care au fost tratate în 2001, precum și cele care au fost eliminate atunci nu au fost rezolvate, iar o abordare politică consecventă este mai urgentă ca niciodată. Cu toate acestea, tocmai în contextul acțiunilor politice insuficiente de până acum, merită să se dea un răspuns la întrebarea ce deosebește de fapt noua strategie de cea veche și cum sunt evaluate succesele de până acum ale vechii strategii. Această întrebare este importantă în primul rând pentru a elimina obiecția că elaborarea continuă de noi documente creează mai degrabă confuzie decât contribuie la întărirea politică a unui proces necesar. CESE a indicat de mai multe ori că politica de dezvoltare durabilă nu poate fi măsurată în funcție de cantitatea de documente produse de administrație și de politică, ci doar în funcție de măsuri concrete și eficiente.

3.8 Această nouă strategie se bazează pe o serie remarcabilă de principii pentru dezvoltarea durabilă, care trebuie transpuse într-o listă de obiective și măsuri pentru fiecare din cele șapte domenii prioritare alese; în plus sunt prevăzute câteva măsuri privind temele transversale, precum și dezvoltarea unor proceduri de punere în aplicare și control al progreselor. În această privință, noua strategie reprezintă cu siguranță o îmbunătățire față de strategiile precedente.

3.9 Primele semne arată că acele părți ale strategiei care se ocupă cu schimbările climatice și cu energia sunt tratate în prezent în mod preponderent. Aceasta este o evoluție pozitivă,

dar nu trebuie să ducă la neglijarea altor elemente centrale ale strategiei. Prezenta examinare a aplicării strategiei oferă o bună oportunitate de a aborda această întrebare și de a da mai multă importanță și mai mult elan strategiei în toate domeniile ei centrale. Comitetul dorește să sublinieze încă o dată că în cazul dezvoltării durabile este vorba de o abordare integrată cuprinzătoare și nu de o listă de opțiuni individuale din care fiecare își poate alcătui „meniul” său. Obiectivele stabilite cu privire la schimbările climatice sunt foarte clare, precise și destul de urgente, pentru a putea genera cu adevărat măsuri. Celelalte teme ale strategiei de dezvoltare durabilă sunt în mare parte însă prea vagi și nedeterminate temporal pentru a genera impulsul unor schimbări mai mari.

3.10 Amploarea strategiei. Cele șapte teme în noua strategie reprezintă în comparație cu cele patru teme insuficiente ale versiunii precedente o îmbunătățire. Deja în avizul exploratoriu din aprilie 2004 ⁽⁶⁾, CESE a solicitat, de altfel, să-i fie consacrat agriculturii un capitol propriu. Comitetul repetă acum această solicitare, reamintind că și-a exprimat de mai multe ori îndoieli serioase cu privire la faptul că o agricultură durabilă, așa cum este cerută de „modelul agricol european”, poate fi cu adevărat realizată în condițiile unei piețe mondiale. Scepticismul său față de direcția în care merge PAC este întărit de faptul că șefii de stat și de guvern au redus masiv, pentru perioada bugetară 2007-2013, fondurile disponibile ale pilonul II al PAC, care este extrem de important pentru dezvoltarea agriculturii durabile. CESE a criticat acest lucru de mai multe ori și se întreabă cum poate fi armonizată această decizie cu politica dezvoltării durabile. Tratarea temei „agricultură” în noua strategie la punctul „resursele naturale” nu permite rezolvarea problemei.

3.11 Întrebarea dacă o politică europeană agricolă orientată spre piețe globale deschise poate fi și durabilă trimite automat la întrebarea generală privind regulile care se aplică producției și comerțului la nivel mondial. OMC este o organizație bazată pe acorduri care urmăresc promovarea comerțului mondial liber. Comerțul liber și liberalizat nu este însă, în nici un caz, automat și durabil, ceea ce CESE a indicat de mai multe ori. Din păcate, noua strategie nu face nici un fel de afirmații cu privire la modul cum comerțul liber poate deveni compatibil cu principiile dezvoltării durabile. Aceasta este un serios neajuns. Și din acest punct de vedere, CESE trebuie din păcate să menționeze că responsabilități în UE au pierdut până acum ocazia, de a răspunde la această întrebare ridicată de Comitet de acum 3 ani ⁽⁷⁾, chiar dacă Comitetul constată cu satisfacție că UE s-a străduit în ultimii ani să negocieze la FMI și la Banca Mondială noi reguli pentru comerțul globalizat.

3.11.1 Dimensiunea globală este cu siguranță deosebit de importantă pentru o strategie europeană a dezvoltării durabile, deoarece economia europeană este afectată în mod natural și de evoluțiile din afara spațiului economic european. Orice strategie UE trebuie să fie așadar consistentă cu o abordare globală a dezvoltării durabile și să sprijine activ o astfel de abordare. Acest lucru este recunoscut în noua strategie prin trimiteri la ideea de

⁽⁵⁾ JO C 204, 18.7.2000.

⁽⁶⁾ JO C 117, 30.4.2004.

⁽⁷⁾ JO C 117, 30.4.2004, printre altele punctele 0.8 și 6.4 și urm.

a sprijini Obiectivele de dezvoltare ale mileniului (*Millennium Development Goals*), Protocolul de la Kyoto, UNEP și alte inițiative la scară mondială. Strategia recunoaște, de asemenea, necesitatea de „a pune globalizarea în slujba dezvoltării durabile”. CESE observă că Comisia produce un Plan de acțiune pentru consumul și producția durabile în 2007, dar consideră că este necesară o analiză mai amplă pentru a putea spera în abordarea problemelor cauzate de inegalitățile globale. „Impulsul de dezvoltare” al noilor națiuni care se industrializează și care în mod justificabil doresc standarde de viață mult mai înalte va avea aproape cu siguranță un efect catastrofic asupra resurselor și sistemelor globale. Strategia ar trebui să abordeze așadar limitele „capacității de suportare” a planetei, care deja suferă presiuni în urma a 200 de ani de industrializare distribuită inegal.

3.11.2 CESE sugerează că, în consecință, Comisia ar trebui să elaboreze o comunicare privind abordarea gestionării și alocării resurselor globale comune. Aceasta ar trebui să se concentreze pe un cadru pe termen lung pentru stabilizarea concentrației atmosferice de gaze cu efect de seră (GHG) la un nivel „sigur” prin repartizarea la nivel internațional a unui „buget global de emisii”. După o perioadă determinată în care emisiile pe cap de locuitor ar deveni egale, aceste drepturi ar deveni identice. O astfel de abordare, care este deja dezbătută pe larg și care este cunoscută sub numele *Contraction and Convergence* (Reducere și convergență) este în măsură să țină seama atât de implicațiile creșterii populației, capacității industriale, globalizare, cât și de cererile pentru a o realocare practică și echitabilă a atmosferei planetei noastre ca o resursă comună.

3.12 Claritatea obiectivelor. Dezvoltarea durabilă este acceptată în general ca obiectiv global al societății. Pentru ca o strategie de dezvoltare durabilă să poată genera însă un impuls autentic, aceasta trebuie pusă în practică cu ajutorul unor obiective măsurabile concrete pe baza unei analize riguroase. Noua strategie conține un mare număr de obiective și de măsuri, însă nu le pune pe acestea în relație cu o analiză cantitativă a datelor și evoluțiilor sau cu o analiză calitativă a întrebărilor și problemelor. De aceea, adesea nu este clar de ce au fost selectate anumite obiective și măsuri, cum trebuie evaluate progresele corespunzătoare și în ce măsură pot ele contribui la dezvoltarea durabilă în general. Prezenta examinare ar trebui să ofere oportunitatea de a îmbunătăți și clarifica toate aceste puncte, astfel încât pe viitor să fie cu adevărat posibilă evaluarea sistematică a progreselor.

3.13 După aceste observații critice, CESE dorește însă să remarce și aspecte pozitive. CESE apreciază drept pozitiv faptul că „noua strategie”, spre deosebire de „programul de acțiune” prezentat în decembrie 2005 de Comisie, formulează clar mai multe obiective concrete, de exemplu privind limitarea emisiilor care afectează clima sau eficiența energetică. În primul rând însă concluziile la care ajuns Consiliul European, la reuniunea sa din martie 2007, în special cu privire la politica climei și în parte și cu privire la politica energetică, fac ca anumite obiective să pară acum mai clare.

3.14 Instrumente privind punerea în aplicare a strategiei. Cu toate acestea, chiar și în noua strategie (ca și în concluziile Consiliului European din martie 2007) nu se clarifică decât în

mică măsură cu ce instrumente pot fi atinse aceste obiective, formulate de această dată mai concret și în consecință ce „strategie” este propusă. Interesant este însă că de această dată pot fi totuși găsite — mai mult printre rânduri — cel puțin unele trimiteri la posibile instrumente. Pentru CESE, acestea sunt mult prea vagi și de aceea raportul intermediar ar putea și ar trebui să fie folosit pentru a face afirmații concrete în această privință, oferind astfel în sfârșit sprijin și orientare (a se vedea punctul 5).

4. Observații speciale asupra „noii strategii”

4.1 În strategia revizuită se accentuează faptul că dinamica procesului Strategiei Lisabona trebuie integrată neapărat în obiectivele mai ample ale dezvoltării durabile. În continuare însă nu se întreprinde nici o analiză mai serioasă a modului în care trebuie schimbate modele de creștere și de dezvoltare la scară mondială pentru a organiza lumea pe viitor într-un mod mai durabil. Consecințele unor evoluții nedurabile devin din ce în ce mai evidente. Acestea se manifestă în mod deosebit de clar în consecințele fatale ale schimbărilor climatice, dar și în reducerea globală persistentă a biodiversității, în decalajul în creștere permanentă dintre săraci și bogați, în epuizarea previzibilă a materiilor prime etc.

4.2 Consecințele vor avea și efecte economice dramatice. În anumite regiuni, baza economică actuală amenință să se prăbușească complet. În Elveția, de exemplu, băncile nu mai dau credite investitorilor care doresc să investească în infrastructura de sporturi de iarnă în cazul în care amplasamentul se găsește la mai puțin de 1 500 m deasupra nivelului mării. Planează o mare incertitudine asupra întrebării cum vor fi practicate în continuare agricultura, respectiv turismul în spațiul Mării Mediterane, dacă vremea va deveni mai caldă și mai uscată.

4.3 „Cheltuielile publice care se fac în UE pentru protecția zonei costiere împotriva eroziunii și a inundațiilor se ridică, conform estimărilor, la 3,2 miliarde EUR față de 2,5 miliarde EUR în anul 1986. Conform studiilor, eroziunea țărmului în perioada 1990-2020 va cauza costuri anuale în medie de 5,4 miliarde EUR”. Cu această sumă ridicată nu pot fi totuși eliminate, respectiv diminuate decât o parte a consecințelor negative care se prefigurează.

4.4 Ne confruntăm cu o situație gravă: trăim într-un sistem economic în care, din punct de vedere macroeconomic, costurile medicale sau pagubele asupra mediului, de exemplu acele distrugerii de miliarde cauzate de furtuna Kyrill la începutul anului 2007, sunt apreciate pozitiv, deoarece contribuie la creșterea produsului intern brut. CESE salută faptul că, în noua sa strategie, Consiliul European începe, în sfârșit, să se ocupe mai serios de această contradicție, chiar dacă din păcate doar într-un mod marginal. Consiliul European are întru totul dreptate atunci când, la punctul 20 al noii sale strategii, afirmă că „sistemul central al calculării venitului național ar putea fi extins în special prin integrarea conceptelor de stocuri și flux și de muncă nere-munerată și ar putea fi perfecționat prin includerea unor conturi-satelit precum cheltuielile cu mediul și fluxurile de materiale”.

4.5 CESE reamintește în acest loc afirmația sa din anul 2004, conform căreia „consideră că este necesar ca, în cadrul strategiei de dezvoltare durabilă, să fie discutate neapărat chestiuni care până în prezent au fost considerate aproape tabu. Una din aceste chestiuni se referă la creșterea economică permanentă ca obiectiv primordial și aspect central al tuturor politicilor”⁽⁸⁾. Prin aceasta, Comitetul a vrut să spună că nu poate fi vorba de creștere pur cantitativă, ci că trebuie să apară o „nouă concepție a creșterii”, în cadrul căreia să se afle în prim-plan obiective calitative orientate către dezvoltarea durabilă. Comisia și Consiliul ar trebui să utilizeze raportul intermediar, care trebuie elaborat:

- pentru a clarifica dacă nu cumva tocmai indicatorul de „produs intern brut”, ca standard al bunăstării sociale și prosperității economice, conține un element conflictual, care nu a fost recunoscut, respectiv declarat până acum, între strategia de creștere durabilă și strategia Lisabona;
- pentru a prezenta cum ar trebui să arate concret un „indicator de bunăstare” nou, adaptat la principiile dezvoltării durabile.

4.6 Multe exemple pot ilustra faptul că progresele economice și în domeniul politicii mediului nu trebuie să ducă în mod necesar la creșterea PIB-ului, ci pot la fel de bine crea locuri de muncă și contribui la protecția mediului. Atunci când corpurile de iluminat cu consum redus de electricitate înlocuiesc becurile normale, se consumă mai puțină electricitate, iar PIB-ul va avea mai degrabă tendința de a scădea — chiar și după adăugarea investițiilor necesare. Cu toate acestea, CESE dorește în acest context mai multă „creștere”, ca și în domeniul izolării clădirilor, al motoarelor cu consum redus de carburant, al aparatelor cu eficiență energetică ridicată etc.

4.7 În consecință, Comitetul salută faptul că Comisia cercetează alternative la produsul intern brut ca standard al bunăstării sociale și își exprimă un interes ridicat în acest demers.

4.8 Dezvoltarea durabilă nu poate fi obținută fără nici un cost — acest lucru a fost adesea subliniat de CESE. CESE a subliniat de mai multe ori că trebuie să se ajungă, și se va ajunge, la nivel macroeconomic, de bunăvoie sau nu, la schimbări structurale profunde. Sarcina sferei politice ar trebui să fie de a introduce schimbarea necesară cu prudență pentru a evita perturbări mai profunde și pentru a diminua cele mai serioase consecințe negative.

4.9 În ceea ce privește răspunderea privind rezolvarea acestor probleme, Comitetul reamintește, cu referire la nivelul microeconomic, faptul că nu este doar sarcina sferei politice să instituie condițiile-cadru adecvate. Această sarcină revine și economiei și cetățenilor individuali. Comisia reamintește, pe bună dreptate, de mai mulți ani, responsabilitatea socială a întreprinderilor iar această responsabilitate include, în cadrul dialogului social, domeniile economic, social și al mediului.

4.10 Consiliul European indică în noua sa strategie⁽⁹⁾ că aceasta „(constituie) ... un cadru cuprinzător în care obiectivele economice, sociale și ecologice se pot întări reciproc ...”. În continuare, Consiliul este de părere că, în cazul tuturor deciziilor politice ale UE, trebuie să se întreprindă în prealabil o evaluare „echilibrată” a dimensiunii sociale, ecologice și economice a dezvoltării durabile, în cadrul căreia trebuie „luată în considerare dimensiunea externă a dezvoltării durabile, precum și costurile lipsei de acțiune”. Cu toate acestea, atunci când în strategia reînnoită sunt discutate mijloacele, nu se mai vorbește de dialogul social, ci de un dialog instituționalizat între Comisie și statele membre, pe de o parte, și „economie”, pe de altă parte, pentru a stabili obiectivele de performanță pentru produse și procese.

4.11 CESE subliniază că este foarte important să se discute pe larg măsurile politice care trebuie luate cu toate forțele sociale, să se țină seama întotdeauna și să se ia cu adevărat în serios „obiectivele principale” și „principiile directoare” stabilite în noua strategie. Doar în acest fel pot fi evitate posibilele evoluții negative, poate fi creată o acceptare socială largă, iar dezvoltarea durabilă poate deveni un adevărat principiu de acțiune.

4.11.1 Un exemplu pentru ceea ce nu ar trebui făcut din punct de vedere procedural îl reprezintă deciziile Consiliului European privind incorporarea unui procent de biocarburanți de 10 % în cadrul pachetului energetic, în loc de 5,75 % cum s-a stabilit anterior. CESE sprijină explicit obiectivul stabilit de Consiliul European privind reducerea emisiilor de CO₂ până în 2020 cu 20, respectiv 30 % (în funcție de angajamentele partenerilor din afara Europei) și este, de asemenea, în favoarea obiectivului pe termen mai lung (reducere de 60 până la 80 % până în 2050). Incorporarea biocarburanților nu trebuie doar să sprijine acest obiectiv, ci trebuie să țină seama și de celelalte principii directoare.

4.11.2 În consecință, trebuie ținut seama atât de bilanșurile cu privire la energie, natură și mediu, cât și de efectele concurenței posibile în materie de ocupare a terenurilor la nivel național, cât și mondial. Multiplicarea actuală a discuțiilor despre cota extrem de ridicată a energiei fosile în producția de biocarburanți, despre care se presupune că nu conțin CO₂⁽¹⁰⁾, despre efectul real al acestora asupra climei⁽¹¹⁾ sau despre efectele asupra producției de alimente⁽¹²⁾ arată că multe din întrebările privind dezvoltarea durabilă își așteaptă încă răspunsul. CESE va dedica un aviz special acestei teme extrem de importante.

4.12 Comitetul se bucură că discuția asupra consecințelor economico-politice și financiare ale dezbaterei privind dezvoltarea durabilă a câștigat în obiectivitate printre altele și datorită raportului Stern. Așa cum se știe, în raportul Stern se calculează

⁽⁹⁾ A se vedea punctul 8.

⁽¹⁰⁾ 83 % din conținutul de energie al etanolului produs din porumb provine de la energii fosile.

⁽¹¹⁾ Procent ridicat de protoxid de azot în producția de rapiță (studiul va fi disponibil înainte de vacanța de vară, adică înainte de plenară).

⁽¹²⁾ A se vedea situația din Mexic: tulburări provocate de prețul în creștere la tortillas, deoarece cantități mai mari de porumb merg către rezervoarele automobilelor.

⁽⁸⁾ JO C 117, 30.4.2004, p. 22, punctul 2.3.9.

că este nevoie de „doar” 1 % din PIB pentru a evita în mare parte efectele schimbărilor climatice; un studiu al Vattenfall, care a fost prezentat la Forumul Economic Mondial din Davos, concluzionează că ar fi chiar „mai ieftin”. Chiar dacă, exprimat într-o sumă concretă, 1 % din PIB pare să reprezinte o sumă imensă, aceasta trebuie totuși comparată cu alte domenii ale politicii, care costă la fel de mult. Realizarea așa-numitelor proiecte TINA ⁽¹³⁾ în domeniul transporturilor ar necesita de exemplu, până în 2015, investiții anuale de aproximativ 1,5 % din PIB doar în coridoarele de transport stabilite și ar fi așadar mai scumpă decât suma calculată de raportul Stern pentru diminuarea efectelor schimbărilor climatice.

4.13 Este însă vorba, așa cum s-a menționat, nu de bani, ci în multe cazuri de schimbări structurale. „Noua strategie” cere, de exemplu, „decuplarea creșterii economice de cererea de servicii de transport cu scopul de a diminua presiunea asupra mediului”. Aceasta înseamnă însă, de asemenea, că trebuie analizată spre exemplul critic așa-zisa producție „just in time” (exact la timp) care permite întreprinderilor să renunțe la depozitare și la costurile asociate cu aceasta și să-și transforme vehiculele și trenurile de mărfuri în depozite pe roți.

4.14 Din păcate, Comitetul trebuie însă să constate că apar extrem de rapid discrepanțe între intenții și realitatea probabilă. La exact 13 zile după ce Consiliul European a hotărât acest obiectiv operațional și această direcție, Comisia a prezentat „Bilanțul intermediar privind Cartea albă privind transporturile a Comisiei Europene din 2001” ⁽¹⁴⁾. Acolo se vorbește despre o creștere probabilă în perioada 2000-2020 a PIB-ului cu 52 %, a transportului rutier de mărfuri cu 55 % și a traficului aerian cu 108 %. Decuplarea dorită are loc în special la transportul feroviar de mărfuri (+ 13 %), precum și la cel feroviar de pasageri (19 %).

4.15 Comitetul nu poate decât să constate cu multă uimire că nu a existat în aparență nici o coordonare între elaborarea Bilanțului intermediar privind Cartea albă privind transporturile și noua strategie de dezvoltare durabilă, căci această vădită contradicție între intenții și realitatea politică nu este pusă în discuție. În sectorul transporturilor, Comisia pare să fi renunțat aproape la primul obiectiv specificat care constă în decuplarea creșterii economice de creșterea mobilității. Comisia trebuie să facă pe viitor tot ce este posibil pentru a elimina complet astfel de contradicții. În sectorul transporturilor trebuie căutate noi moduri de organizare a orașelor și comunelor, precum și a diferitelor activități în așa fel încât căile de transport să aibă tendința de a deveni mai scurte în loc ca oamenii și bunurile să trebuiască să parcurgă distanțe din ce în ce mai mari până la destinație. Aceasta va necesita adaptarea politicii fiscale, a politicii de amenajare a teritoriului și o coordonare adecvată a tuturor nivelurilor de administrație de la UE până la autoritățile locale.

4.16 În ceea ce privește rezolvarea problemelor din ce în ce mai numeroase din domeniul transporturilor, noua strategie este mai degrabă dezamăgitoare. CESE este nevoit să constate că, în domeniul politicii energetice, UE a propus soluții mult mai concrete decât în domeniul transporturilor, a căror influență negativă asupra climei și mediului, precum și protecției naturii va crește în continuare.

4.17 Concluzia Consiliului European din martie 2007 ⁽¹⁵⁾, conform căreia sistemul de tranzacționare a emisiilor ar putea fi extins eventual și la transportul terestru și maritim, ar trebui abordată și evaluată în raportul intermediar al strategiei de dezvoltare durabilă cu privire la posibilele consecințe — și în comparație cu alte instrumente.

5. Conținutul raportului intermediar

5.1 CESE salută faptul că în conformitate cu punctul 33 din noua strategie a Comisiei se va prezenta pe viitor la fiecare doi ani (pentru prima dată în septembrie 2007) un raport intermediar privind realizarea strategiei de dezvoltare durabilă în UE și statele membre, care va conține și priorități, direcții și măsuri pentru viitor. CESE speră ca întrebările care au rămas până acum deschise să își găsească astfel răspuns.

5.2 Acest lucru este foarte important tocmai pentru instrumentele economice și fiscale destul de vagi menționate anterior. Astfel, la punctul 22 de exemplu, se afirmă că „pentru încurajarea transparenței pieței și a prețurilor care reflectă costurile economice, sociale și ecologice reale ale mărfurilor și serviciilor (modelarea corectă a prețurilor)” ar trebui „folosite instrumentele economice cele mai adecvate”. Prin aceasta se ajunge, de asemenea, la solicitarea repetată a CESE de a internaliza costurile externe și la instrumentele necesare în acest scop. CESE reamintește că această dezbateră a avut loc timp de ani de zile mai mult sau mai puțin fără nici un succes. Cu o întârziere de trei ani, Comisia și-a prezentat la sfârșitul lunii martie 2007 Cartea verde „Instrumente ale economiei de piață pentru obiectivele politicii de mediu și obiectivele politice asociate”, care dă un nou impuls discuției. Comitetul va veghea ca în cadrul rapoartelor de activitate să se producă în cele din urmă progrese în această problemă centrală pentru dezvoltarea durabilă.

5.3 La punctul 23, Consiliul European și șefii de stat și de guvern solicită statelor membre „să ia în considerare modalități suplimentare de a transfera sarcina fiscală de la factorul muncă în direcția resurselor, consumului de energie și/sau poluării, pentru a contribui la obiectivele UE de creștere a numărului de locuri de muncă și de reducere a impactului asupra mediului înconjurător într-un mod eficient din punct de vedere al costurilor”. CESE salută această poziție și solicită Comisiei să consacre spațiu acestui capitol în raportul intermediar și să prezinte propuneri concrete despre modul în care se poate face aceasta. În acest context, trebuie examinate atent atât efectele asupra politicii de mediu, cât și repartizarea costurilor, astfel încât să nu fie afectați în mod deosebit de noile măsuri fiscale tocmai cei care sunt vulnerabili din punct de vedere social.

⁽¹³⁾ TINA = Transport Infrastructure Needs Assessment.

⁽¹⁴⁾ COM (2006) 314.

⁽¹⁵⁾ A se vedea punctul 35.

5.4 CESE salută, de asemenea, anunțul că până „în 2008 trebuie prezentată o foaie de parcurs pentru reforma pe sectoare a acelor subvenții care au efecte negative considerabile asupra mediului înconjurător și sunt incompatibile cu dezvoltarea durabilă”. Comitetul sprijină, de asemenea, obiectivul formulat al „eliminării treptate a acestor subvenții” și consideră util să se elaboreze un calendar concret pentru eliminarea lor treptată, care să fie și verificat, și să se transfere eventual sumele astfel economisite într-un nou „fond UE pentru dezvoltarea durabilă”, la care statele membre să aibă acces atunci când măsurile de conservare a mediului sunt asociate cu costuri exagerat de ridicate pentru bugetul lor (articolul 175 alineatul (5) și 174 alineatul (1), Tratatul de la Nisa).

5.5 CESE a argumentat în repetate rânduri în avizele sale anterioare că este important pentru cetățeni, întreprinderi și alte părți interesate să aibă o viziune de ansamblu asupra planurilor politice concrete și motivelor acestora. Doar dacă se va întâmpla acest lucru, vor fi oamenii pregătiți să urmărească și să sprijine activ acest proces necesar. De aceea este bine că a fost însărcinată Comisia de către Consiliul European „cu elaborarea unor orientări pe înțelesul tuturor privind această strategie incluzând, de asemenea, bunele practici și politici din statele membre” (a se vedea punctul 26). Din păcate și aici lipsește o foaie de parcurs iar raportul intermediar ar trebui să se ocupe de acest aspect.

5.6 Strategia conține obligația de a îmbunătăți elaborarea politicilor printr-o mai mare utilizare a analizelor de impact și participarea crescută a părților interesate. Comitetul salută această obligație și solicită Comisiei, precum și statelor membre să evalueze experiențele în materie de analize de impact în domeniul dezvoltării durabile și să se asigure că acestea sunt aplicate eficient în toate domeniile de politică și de acțiune.

5.7 CESE consideră foarte importantă inițiativa de a „elabora o viziune concretă și realistă a UE pe calea dezvoltării sale durabile în următorii 50 de ani” (punctul 27). Dar și aici se pune întrebarea ce se prezintă concret și până când. Comitetul solicită deja de acum ca o astfel de viziune să cuprindă și perioada de după 2060. Din perspectiva obligațiilor și obiectivelor principale ⁽¹⁶⁾ anunțate în documentul noii strategii, ar trebui stabilită direcția evoluției societății și pentru perioade foarte lungi, cât mai devreme posibil. La summit-ul său din martie 2007, Consiliul European a început în esență să facă aceste lucru, declarând că „emisiile trebuie reduse până în 2050 cu între 60 % și 80 % față de 1990” ⁽¹⁷⁾. Unii combustibili fosili, respectiv neregenerabili sunt cu siguranță disponibili pentru mai mult de 50 de ani, dar totuși în cantități limitate, astfel încât este bine să se conceapă deja de astăzi o politică care trece dincolo de perioada de 50 de ani, dacă se ia cu adevărat în serios aspectul dreptății între generații.

⁽¹⁶⁾ Și anume „de a da posibilitatea generațiilor viitoare să își satisfacă nevoile de trai”, să conserve „dreptatea și coeziunea socială”, să garanteze un „înalt standard de viață” și „ocuparea completă a forței de muncă” și să aplice în practică principiile directoare declarate, și anume „orientarea politicii Uniunii Europene către oameni, prin promovarea drepturilor fundamentale, combaterea tuturor formelor de discriminare și contribuția la reducerea sărăciei și la combaterea marginalizării sociale”.

⁽¹⁷⁾ A se vedea concluziile de la punctul 30.

5.8 Comitetul ar aprecia dacă aceste aspecte transversale, care trebuie încorporate la toate nivelurile elaborării politicilor (UE și statele membre), ar fi luate în considerare și în cadrul elementelor strategiei, pentru ca acestea să devină operaționale. Totuși nu se face nici o mențiune despre cum ar putea fi garantat acest lucru, probabil deoarece în situația actuală definită de tratat, care este confirmată de proiectul de constituție europeană, competența Uniunii în acest domeniu este o competență partajată, statele membre fiind responsabile de finanțarea și realizarea politicii de mediu (articolul 175, alineatul (4) din Tratatul de la Nisa). Actorii nu sunt astfel precizați.

5.9 În noua strategie se anunță că fiecare stat va numi un reprezentant care va avea rolul de partener de discuție. CESE presupune că raportul intermediar va oferi informații dacă a avut loc această numire și despre cum s-a dezvoltat cooperarea.

5.10 Primul raport intermediar ar trebui să ofere, de asemenea, informații dacă toate statele membre și-au finalizat (prima) lor strategie națională, care, așa cum s-a anunțat, trebuie să fie gata până în iunie 2007. Pentru CESE se pune întrebarea cine și după ce criterii examinează aceste strategii naționale și care vor fi consecințele dacă unele state membre nu și-au finalizat strategiile sau acestea sunt „necorespunzătoare”.

5.11 La punctul 41, Consiliul European vorbește despre o „evaluare voluntară reciprocă” a strategiilor naționale, care ar trebui să înceapă din 2006 într-o primă grupă de state membre. Raportul intermediar ar trebui să ofere informații despre rezultatele pe care le-a produs această evaluare și despre concluziile care trebuie trase de aici pentru strategia europeană.

5.12 CESE recunoaște fără rezerve că statele membre și autoritățile locale și regionale dispun de competențe în multe chestiuni de dezvoltare durabilă și că acestea trebuie să elaboreze pentru multe probleme o poziție proprie și un profil propriu de sarcini. Cu toate acestea, Comitetul este de părere că pentru a menține progresele în domeniul dezvoltării durabile la nivelul necesar, trebuie extinse și capacitățile Comisiei astfel încât aceasta să poată urmări progresele în ansamblul lor și să ia noi măsuri în cazurile în care aplicarea dă semne de întârziere și este necesară o poziție comună. Comitetul are îndoieli cu privire la faptul că simpla coordonare și schimburi bune practici sunt suficiente. Comitetul ar aprecia dacă în fiecare an ar putea să obțină o centralizare a rezultatelor, înaintate spre examinare, ale statelor membre.

5.13 În cadrul strategiei, se recomandă înființarea, respectiv consolidarea consiliilor naționale pentru dezvoltare durabilă. Consiliile naționale joacă un rol important în pregătirea strategiilor naționale de dezvoltare durabilă și contribuie, de asemenea, la stimularea acțiunilor din statele membre, la implicarea societății civile în măsurile de dezvoltare durabilă și la controlul progreselor. Sarcinile acestora includ, de asemenea, aplicarea principiului dezvoltării durabile și menținerea în același timp a unui echilibru dinamic între componenta sa economică, socială și de mediu. Comitetul consideră că nu au fost înregistrate progrese cu privire la această recomandare și intenționează să examineze această temă într-un moment ulterior în cursul acestui an. Între timp recomandă să se clarifice această problemă împreună cu statele membre și în cadrul examinării aplicării strategiei.

5.14 Este, de asemenea, important ca statele membre și Comisia să considere în continuare modul în care pot asigura coordonarea aspectelor de dezvoltare durabilă în cadrul propriilor structuri. Dezvoltarea durabilă este un concept integrator și trans-sectorial care ar trebui să se situeze deasupra preocupărilor mai sectoriale ale anumitor departamente și agenții și uneori să le modifice pe acestea. Experiența sugerează că acest lucru se poate întâmpla concret numai dacă există un departament central puternic pentru promovarea dezvoltării durabile într-un guvern, care posedă cunoștințele și autoritatea necesare pentru a interoga și a dezbate dogmele anumitor grupe sau departamente. Raportul intermediar ar trebui să ofere informații despre îmbunătățirile pe care Comisia le consideră necesare în cadrul propriilor servicii. CESE este convins că astfel de îmbunătățiri sunt necesare (a se vedea punctul 4.15 și 4.16).

5.15 Strategia subliniază pe bună dreptate că dezvoltarea durabilă trebuie integrată complet în misiunea și practica autori-

tăților locale și regionale la toate nivelurile. Unele autorități locale și regionale au jucat un rol de lideri, integrând dezvoltarea durabilă în activitatea lor și elaborând răspunsuri inovatoare pentru schimbările climatice și alte provocări legate de dezvoltarea durabilă. Examinarea aplicării strategiei de dezvoltare durabilă oferă o bună oportunitate de a evalua progresele în materie de dezvoltare durabilă la nivelul regional și local și de a examina modul în care pot fi diseminate mai pe larg cele mai bune practici.

5.16 La punctul 45 se vorbește despre faptul că se va decide în 2011 când este necesară „revizuirea” strategiei de dezvoltare durabilă. CESE nu poate fi de acord cu această procedură. Dacă rapoartele de activitate arată că Europa are probleme pe calea dezvoltării durabile, atunci această strategie (calea către atingerea țelului) nu este bună. În acest caz, revizuirea este necesară imediat și nu de-abia în anul 2011.

Bruxelles, 11 iulie 2007

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

ANEXĂ

la avizul Comitetului

Următoarele amendamente, care au obținut mai mult de o pătrime din voturile exprimate, au fost respinse:

Punctul 2.4

Se modifică după cum urmează:

„2.4. În ultimul său aviz pe această temă, CESE s-a ocupat de comunicarea Comisiei din decembrie 2005, menționată mai sus. În acest aviz, Comitetul a criticat faptul că, prin programul acesteia descris drept «ambitios», Comisia nu a urmat nici recomandarea CESE din aprilie 2004 și nici propria promisiune din iunie 2005. În contradicție cu propria promisiune, Comisia nu a specificat, ~~din nou~~, obiectivele clare pe care dorește să le atingă în cadrul strategiei de dezvoltare durabilă.”

Rezultatul votului

Voturi pentru: 35

Voturi împotriva: 61

Abțineri: 4

Punctul 2.4.1

Se modifică după cum urmează:

„2.4.1 CESE a amintit la momentul respectiv că o strategie descrie calea către atingerea obiectivelor. Lipsa unor obiective concrete, care sunt dificil de stabilit pentru a îndeplini cerința de a ține seama de diferitele aspecte ale conceptului de durabilitate, duce în mod necesar la probleme de identificare a instrumentelor. Dacă nu se știe precis ce se urmărește, nu se poate stabili calea de urmat. Prin urmare, în viziunea CESE, comunicarea a deschis mai multe întrebări decât a propus răspunsuri și orientări.”

Rezultatul votului

Voturi pentru: 34

Voturi împotriva: 63

Abțineri: 3

Punctul 3.11

Se modifică după cum urmează:

- „3.11. Întrebarea dacă o politică europeană agricolă orientată spre piețe globale deschise poate fi și durabilă trimite automat la întrebarea generală privind regulile care se aplică producției și comerțului la nivel mondial. OMC este o organizație bazată pe acorduri care urmăresc promovarea comerțului mondial liber. ~~Comerțul liber și liberalizat nu este însă, în nici un caz, automat și durabil, ceea ce CESE a indicat de mai multe ori. Din păcate, N~~ noua strategie nu face nici un fel de afirmații cu privire la modul cum se poate dezvolta comerțul liber poate pentru a deveni compatibil cu principiile dezvoltării durabile. ~~Aceasta este o mare lipsă!~~ Și din acest punct de vedere, CESE trebuie din păcate să menționeze că responsabilii în UE au pierdut până acum ocazia de a răspunde la această întrebare ridicată de Comitet de acum 3 ani, chiar dacă Comitetul constată cu satisfacție că UE s-a străduit în ultimii ani să negocieze la FMI și la Banca Mondială noi reguli pentru comerțul globalizat.”

Rezultatul votului

Voturi pentru: 35

Voturi împotriva: 63

Abțineri: 8

Punctul 3.11.2

Se elimină punctul.

Rezultatul votului

Voturi pentru: 38

Voturi împotriva: 63

Abțineri: 3

Punctul 4.2

Se modifică după cum urmează:

- „4.2. Consecințele ~~vor~~ ar putea avea și efecte economice dramatice. În anumite regiuni, baza economică actuală este amenințată ~~să se prăbușească complet~~. În Elveția, de exemplu, băncile nu mai dau credite investitorilor care doresc să investească în infrastructura de sporturi de iarnă în cazul în care amplasamentul se găsește la mai puțin de 1 500 m deasupra nivelului mării. Planează o mare incertitudine asupra întrebării cum vor fi practicate în continuare agricultura, respectiv turismul în spațiul Mării Mediterane, dacă vremea va deveni mai caldă și mai uscată.”

Rezultatul votului

Voturi pentru: 21

Voturi împotriva: 57

Abțineri: 3

Punctul 4.4

- „4.4. ~~Ne confruntăm cu o situație gravă: trăim într-un sistem economic în care, din punct de vedere macroeconomic, Este o problemă binecunoscută faptul că costurile medicale și, în unele cazuri, pagubele produse asupra mediului, de exemplu acele distrugereri de miliarde cauzate de furtuna Kyrill la începutul anului 2007, sunt apreciate pozitiv, deoarece contribuie la creșterea produsului intern brut, în timp ce unele activități importante nu sunt acoperite de acesta. CESE salută faptul că, în noua sa strategie, Consiliul European începe, în sfârșit, să se ocupe mai serios de această contradicție, chiar dacă din păcate doar într-un mod marginal. Consiliul European are întru totul dreptate atunci când, la punctul 20 al noii sale strategii, afirmă că «sistemul central al calculării venitului național ar putea fi extins în special prin integrarea conceptelor de stocuri și flux și de muncă neremunerată și ar putea fi perfecționat prin includerea unor conturi-satelit precum cheltuielile cu mediul și fluxurile de materiale.»~~

Rezultatul votului

Voturi pentru: 35

Voturi împotriva: 56

Abțineri: 8

Punctul 4.10

Se modifică după cum urmează:

- „4.10. Consiliul European indică în noua sa strategie că aceasta «constituie» ... un cadru cuprinzător în care obiectivele economice, sociale și ecologice se pot întări reciproc ...». În continuare, Consiliul este de părere că, în cazul tuturor deciziilor politice ale UE, trebuie să se întreprindă în prealabil o evaluare «echilibrată» a dimensiunii sociale, ecologice și economice a dezvoltării durabile, în cadrul căreia trebuie luată în considerare dimensiunea externă a dezvoltării durabile, precum și costurile lipsei de acțiune». Cu toate acestea, ~~atunci când în strategia reînnoită sunt discutate mijloacele, nu se mai vorbește de dialogul social, ci de un dialog instituționalizat între Comisie și statele membre, pe de o parte, și «economie», pe de altă parte, pentru a stabili obiectivele de performanță pentru produse și procese.~~»

Rezultatul votului

Voturi pentru: 41

Voturi împotriva: 55

Abțineri: 3

Punctul 4.14

Se modifică după cum urmează:

- „4.14. Este însă vorba, așa cum s-a menționat, nu de bani, ci în multe cazuri de schimbări structurale. «Noua strategie» cere de exemplu «decuplarea creșterii economice de cererea de servicii de transport cu scopul de a diminua presiunea asupra mediului». Aceasta înseamnă însă, de asemenea, că trebuie analizată spre exemplu critic așa zisa producție «just in time» (exact la timp) care permite întreprinderilor să renunțe la depozitare și la costurile asociate cu aceasta și să și transforme vehiculele și trenurile de mărfuri în depozite pe roți.»

Rezultatul votului

Voturi pentru: 39

Voturi împotriva: 56

Abțineri: 6

Punctul 4.16

Se modifică după cum urmează:

- „4.16. Comitetul nu poate decât să constate cu multă uimire că nu a existat în aparență nici o coordonare între elaborarea Bilanțului intermediar privind Cartea albă privind transporturile și noua strategie de dezvoltare durabilă, căci această vădită contradicție între intenții și realitatea politică nu este pusă în discuție. ~~În sectorul transporturilor, Comisia pare să fi renunțat aproape la primul obiectiv specificat care constă în decuplarea creșterii economice de creșterea mobilității. Comisia trebuie să facă pe viitor tot ce este posibil pentru a elimina complet astfel de contradicții. În sectorul transporturilor trebuie căutate noi moduri de organizare a orașelor și comunelor, precum și a diferitelor activități în așa fel încât căile de transport să aibă tendința de a deveni mai scurte în loc ca oamenii și bunurile să trebuiască să parcurgă distanțe din ce în ce mai mari până la destinație. Aceasta va necesita adaptarea politicii fiscale, a politicii de amenajare a teritoriului și o coordonare adecvată a tuturor nivelurilor de administrație de la UE până la autoritățile locale.~~»

Rezultatul votului

Voturi pentru: 36

Voturi împotriva: 63

Abțineri: 4

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind statisticile privind produsele de uz fitosanitar”

COM(2006) 778 final — 2006/0258 (COD)

(2007/C 256/16)

La 16 mai 2007, în conformitate cu articolul 285 alineatul (1) din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 8 iunie 2007. Raportor: dl van Oorschot.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 138 voturi pentru, 1 vot împotriva și 3 abțineri.

1. Sinteza concluziilor și recomandărilor CESE

1.1 CESE întâmpină cu satisfacție regulamentul privind statisticile privind produsele de uz fitosanitar, acesta fiind un instrument ce permite aprecierea progreselor statelor membre în îndeplinirea obiectivelor directivei-cadru ⁽¹⁾ privind utilizarea durabilă a pesticidelor.

1.2 CESE regretă faptul că regulamentul privind statisticile nu acoperă decât utilizarea profesională a produselor de uz fitosanitar în agricultură și nu include aspectul utilizării potențial poluante pe suprafețe dure a acestora.

1.3 CESE atrage atenția asupra faptului că, în momentul asocierii datelor privind utilizarea cu cele privind nivelul maxim de reziduuri de pesticide, nu numai cantitatea de substanțe utilizate și suprafața de cultură tratată sunt importante, ci și datele privind randamentul culturilor. Pentru a asigura asocierea datelor privind utilizările cu statisticile comunitare existente în domeniul culturilor și, în special, cu cele privind randamentul acestora, trebuie menționate explicit în regulament aceste statistici privind culturile.

2. Propunerea Comisiei

2.1 Obiectivul regulamentului propus este de a crea un cadru pentru realizarea statisticilor comunitare privind introducerea pe piață și utilizarea produselor de uz fitosanitar, prin impunerea pentru toate statele membre a obligației de a întocmi în mod regulat statistici detaliate. În vederea asigurării compatibilității acestor statistici între statele membre și la nivel comunitar, regulamentul definește o acoperire statistică limitată la utilizarea profesională în agricultură și stabilește reguli armonizate pentru colectarea și compilarea datelor.

2.2 Aceste statistici vor fi fundamentale în vederea estimării riscurilor pentru sănătatea umană și pentru mediu pe care le prezintă utilizarea produselor de uz fitosanitar, precum și pentru aprecierea progreselor realizate în îndeplinirea obiectivelor directivei-cadru privind utilizarea durabilă a pesticidelor.

2.3 Beneficiile acestui regulament trebuie analizate în spiritul directivei-cadru generale. Obiectivul general al aplicării măsurilor directivei-cadru este de a obține îmbunătățiri în domeniul mediului și al sănătății sau alte efecte benefice pentru societate, cum ar fi reducerea costurilor externe provocate de utilizarea produselor de uz fitosanitar prin intermediul unei utilizări mai durabile a pesticidelor. Evaluarea progreselor realizate nu se poate baza decât pe date fiabile și indicatori pertinenti. Se preconizează o serie de beneficii directe la nivel național și comunitar ale regulamentului în cauză prin intermediul unei mai bune cunoașteri a utilizării pesticidelor, cum ar fi crearea unor sisteme de monitorizare îmbunătățite și a unor politici mai bine orientate și mai eficiente. De asemenea, disponibilitatea statisticilor oficiale pe teritoriul Europei va conferi o mai mare transparență pieței, ar trebui să ducă la creșterea competitivității industriei pesticidelor.

3. Cadru juridic existent

3.1 Regulamentul (CE) nr. 396/2005 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 februarie 2005 privind conținuturile maxime aplicabile reziduurilor de pesticide din sau de pe produse alimentare și hrana de origine vegetală și animală pentru animale și de modificare a Directivei 91/414/CEE a Consiliului.

3.2 Regulamentul (CE) nr. 852/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind igiena produselor alimentare, în special anexa 1, partea A, punctul 9, care instituie obligația pentru operatorii din sectorul alimentar care produc sau recoltează produse vegetale de a ține evidențe cu privire la orice utilizare a produselor de uz fitosanitar și a biocidelor.

3.3 Directiva 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei.

3.4 Directiva 91/414/CEE a Consiliului din 15 iulie 1991 privind introducerea pe piață a produselor de uz fitosanitar, aflată în curs de revizuire.

⁽¹⁾ COM(2006) 373 final „Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de instituire a unui cadru de acțiune comunitară pentru o utilizare durabilă a pesticidelor”.

4. Sinteza propunerii Comisiei

4.1 Regulamentul propus instaurează un cadru juridic și stabilește norme armonizate pentru colectarea și difuzarea datelor statistice privind introducerea pe piață și utilizarea produselor de uz fitosanitar. Stabilește, în special, o serie de norme pentru statele membre:

- privind frecvența colectării datelor (o dată pe an pentru introducerea pe piață și o dată la cinci ani pentru utilizare);
- privind modalitatea de colectare a datelor, fie prin anchete reprezentative, prin metodologii de estimare statistică bazate pe modele sau pe avize de expertiză, prin obligația de a declara impusă operatorilor din lanțul de distribuție a produselor de uz fitosanitar, prin obligația de a declara impusă utilizatorilor profesionali, prin surse administrative, fie prin combinarea acestor diverse mijloace;
- privind modalitățile de transmitere a informațiilor către Comisie.

4.2 Regulamentul atribuie Comisiei sarcina de a adapta unele aspecte tehnice și de a identifica criteriile de evaluare a calității și formatul de transmitere a datelor.

5. Observații generale

5.1 CESE întâmpină cu satisfacție regulamentul privind statisticile privind produsele de uz fitosanitar, acesta fiind un instrument ce permite aprecierea progreselor statelor membre în îndeplinirea obiectivelor directivei-cadru privind utilizarea durabilă a pesticidelor.

6. Observații specifice

6.1 Utilizarea profesională neagricolă

6.1.1 Datele furnizate de industria olandeză a apei potabile arată că, în peste 50 % din cazuri, nerespectarea normelor în materie de apă potabilă se datorează utilizării neagricole a produselor de uz fitosanitar pe suprafețe dure.

6.1.2 Regulamentul privind statisticile permite estimarea în linii generale a utilizărilor neagricole, prin scăderea din cantitatea totală dintr-un produs introdusă pe piață într-un an a

cantității totale din același produs utilizate în scopuri profesionale în agricultură.

6.1.3 CESE consideră că această calculare indirectă a utilizării neagricole a produselor de uz fitosanitar este prea imprecisă pentru a putea permite o evaluare corectă a politicii ce decurge din directiva-cadru.

6.1.4 Așadar, Comitetul insistă ca regulamentul privind statisticile să fie utilizat nu numai la colectarea datelor privind utilizările profesionale a produselor de uz fitosanitar în agricultură, ci și la colectarea datelor privind utilizarea acestora în scopuri profesionale în sectorul silviculturii, privind utilizarea profesională a acestora pe suprafețe dure, precum și privind utilizarea neprofesională a acestora.

6.2 Regulamente privind statisticile și datele referitoare la nivelul maxim de reziduuri de pesticide

6.2.1 CESE atrage atenția asupra faptului că, în momentul asocierii datelor privind utilizările cu cele privind nivelul maxim de reziduuri de pesticide, cantitatea de produse utilizate și suprafața de cultură tratată nu reprezintă singurele date relevante, ci și datele privind randamentul culturilor. Aceeași cantitate de produs repartizată pe o suprafață egală produce, în cazul unui randament scăzut, o diminuare a eficienței ecologice și sporește riscurile de depășire a nivelului maxim de reziduuri de pesticide.

6.2.2 În anexa II la propunere este menționat Regulamentul (CEE) nr. 571/88 al Consiliului privind organizarea anchetelor comunitare referitoare la exploatarea agricole. Obiectivul vizat este utilizarea aceleiași clasificări a culturilor în cadrul anchetelor referitoare la structura exploatarea și al colectării de date privind utilizarea produselor de uz fitosanitar. Aceasta va permite asocierea eficientă a statisticilor referitoare la utilizarea acestor produse cu cele referitoare la randamentul culturilor.

6.2.3 CESE admite faptul că trimiterea la Regulamentul nr. 571/88 oferă posibilitatea asocierii datelor privind utilizarea produselor de uz fitosanitar cu cele privind randamentul culturilor respective. În vederea asigurării utilizării în fapt a acestei posibilități, este importantă menționarea explicită în regulament a faptului că statisticile privind culturile — și în special cele privind randamentul culturilor respective — trebuie utilizate la analizarea datelor referitoare la utilizarea produselor.

Bruxelles, 11 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Inovarea: impactul asupra mutațiilor industriale și rolul BEI”

(2007/C 256/17)

La 6 iulie 2006, Comitetul Economic și Social European, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la *Inovarea: impactul asupra mutațiilor industriale și rolul BEI*.

Comisia consultativă pentru mutații industriale, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 20 iunie 2007. Raportor: dl Tóth; coraportor: dl Calvet Chambon.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 138 voturi pentru, 1 vot împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE, după examinarea legăturilor dintre inovare și mutațiile industriale, precum și a numeroaselor inițiative în aceste domenii la nivel european și național, a decis să analizeze, în avizul său din proprie inițiativă, acele aspecte ale sistemului inovării care pot promova utilizarea comercială directă a rezultatelor cercetării, precum și întărirea și dezvoltarea industriei și economiei europene și să formuleze recomandări cu privire la aceste chestiuni.

1.2 CESE consideră că trebuie acordată atenție corelației strânse care există în numeroase țări și regiuni între reușita inovării, pe de o parte, și deschiderea societății și a sistemului educațional, pe de altă parte. În măsura în care, în secolul actual, inovarea nu numai că este prezentă, dar devine decisivă, nu doar pentru economie, ci pentru toate activitățile, resursele umane pot deveni un puternic factor de dezvoltare. CESE consideră că acest factor va deveni un tot mai important catalizator al dezvoltării și, în consecință, inovarea va trebui să fie susținută, înainte de toate, de o bază de educație și de formare conformă cu criteriile învățării pe tot parcursul vieții, fundamentată pe un acces egal la o bază de cunoștințe cu surse deschise și conținut liber.

1.3 Pentru Comitet, este important ca întreprinderile să obțină o sinergie între inovare, politica de resurse umane și sectorul cunoașterii, care să sprijine dezvoltarea inovării, și nu doar să constituie baza acesteia. În același timp, este necesar să se găsească mijloacele pentru ca evoluția sistemului de ocupare a forței de muncă să urmeze, cu o flexibilitate totală, restructurarea industrială și pentru a se asigura condițiile financiare necesare.

1.4 CESE consideră deosebit de important să se mărească vizibilitatea, prezența și ecoul pozitiv în rândul opiniei publice a inițiativelor de inovare încununate de succes. Rolul inovator al societății are o importanță crucială în cadrul procesului de inovare. Inovarea netehnologică, cum ar fi noile modele de întreprinderi, îmbunătățirea planificării, creșterea calității în materie de organizare a muncii și de competențe, este la fel de importantă ca inovarea tehnologică. În general, inovarea organizațională sau în materie de dezvoltare organizațională este nece-

sară pentru ca potențialul de inovare tehnologică să fie pus pe deplin în valoare.

1.5 Partenerii sociali, precum și actorii și instituțiile societății civile organizate joacă deja un rol foarte important în promovarea, consolidarea și acceptarea potențialului de modernizare al impulsurilor inovării, dar considerăm că această funcție ar trebui întărită prin identificarea priorităților și elaborarea de politici.

1.6 CESE este convins că, pentru a soluționa paradoxul european — conform căruia suntem puternici în cercetarea fundamentală, dar suntem devansați în exploatarea comercială, practică, a rezultatelor —, trebuie, înainte de a pune accentul pe sporirea procentului din PIB consacrat cercetării și dezvoltării, să se insiste pe o transformare a structurii acestor cheltuieli. Este necesar să se mărească eforturile în materie de cheltuieli, dar, de asemenea, trebuie acordată o atenție sporită noilor abordări.

1.6.1 În statele membre ale Uniunii Europene, piața ofertei rămâne adesea dominantă în sectorul cercetării-dezvoltării: oferta de rezultate ale cercetărilor în sfera cercetării și dezvoltării este mai importantă decât cererea întreprinzătorilor. Este necesară întărirea pieței cererii, limitând riscurile antreprenoriale, creând condiții mai favorabile cercetării private, transformând mediul de afaceri și stimulând cooperarea între universități, institute de cercetare și întreprinderi.

1.6.2 Pentru a spori capacitatea de inovare durabilă a întreprinderilor, trebuie depuse eforturi coordonate în domeniile finanțării, cercetării și dezvoltării, industriei, impozitării, educației, protecției mediului, mass-mediei și comunicării, atât la nivel european, cât și la nivel național și regional.

1.6.3 Considerăm că trebuie avută în vedere o soluție care se aplică deja în unele state membre: întreprinderile care sunt angajate în activități de dezvoltare sau care externalizează aceste activități unor institute de cercetare ar putea primi fonduri suplimentare de la buget sau din surse private, pe baza unor cereri de ofertă.

1.7 Comitetul subliniază că recunoașterea și protejarea proprietății intelectuale în UE face față din ce în ce mai puțin cerințelor sporite ale concurenței la nivel mondial. Trebuie

recunoscute în continuare importanța publicării performanțelor științifice și rolul pe care-l joacă evaluarea bazată pe această publicare, respectiv importanța „pieței științei”; la fel, exploatarea comercială și brevetarea rezultatelor cercetării, exercitarea drepturilor de proprietate intelectuală și mai buna valorificare a intereselor comunitare sunt chestiuni care necesită o atenție sporită și adoptarea de măsuri globale. CESE consideră că este important ca, în paralel cu dezvoltarea dreptului comunitar, statele membre să analizeze prin ce instrumente ar putea să dezvolte protecția drepturilor de proprietate intelectuală și să o extindă la monitorizarea instituțională a exploatării brevetelor, îmbunătățind astfel cooperarea în interiorul UE.

1.8 CESE are convingerea că, pentru a promova inovarea și creșterea dinamică a competitivității, ținând seama de obiectivul de dezvoltare durabilă, este indispensabilă crearea unor funcții de gestionare a inovării strategice și găsirea de soluții pentru formarea cercetătorilor și a specialiștilor comerciali în acest domeniu. Este foarte important ca, prin integrarea tehnologiilor informației și a comunicațiilor în procesul educativ ⁽¹⁾, învățarea on-line să se concentreze asupra formării în domeniul gestionării inovării, asupra dezvoltării unui sistem de stimulente și asupra punerii în aplicare a condițiilor de organizare.

1.9 În opinia CESE, în vederea promovării inovării, trebuie depuse eforturi pentru a se asigura coerența axelor prioritare ale mutațiilor industriale cu cele de formare și învățare pe tot parcursul vieții, precum și posibilitatea, inclusiv în cadrul formării, de a reacționa la timp la cerințele și mutațiile pieței. Trebuie depuse eforturi pentru a se asigura libera circulației a cercetătorilor, o mobilitate adecvată a sistemului de gestionare a inovării și pentru instituirea unei largi cooperări între responsabili executivi ai institutelor de inovare și cei ai parcurilor științifice și tehnologice.

1.10 CESE consideră că structurile de conducere și organizare în măsură să îmbunătățească eficacitatea transferurilor tehnologice joacă un rol deosebit în stimularea mutației structurilor industriale. Parcurile industriale, științifice sau tehnologice și centrele tehnologice sunt instrumente extrem de importante pentru asigurarea consilierilor și asistenței necesare, precum și a laboratoarelor indispensabile pentru ca întreprinderile mici și mijlocii să se poată lansa, să se consolideze, să-și asigure o cotă de piață și să țină pasul cu progresele tehnologice. Pentru ca întreprinderile să dispună de condiții care să le permită să inoveze la costuri relativ scăzute și cu un conținut de bună calitate, este din ce în ce mai necesar ca organismele de transfer tehnologic să funcționeze în rețea, astfel încât sarcinile logistice să fie efectuate prin intermediul tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC). Este important ca, în vederea dezvoltării acestor structuri, Comisia să analizeze abordări diverse, în special încurajând dezvoltarea polilor de tehnologie științifică (de competitivitate) și a centrelor de cunoaștere. Trebuie să se acorde un rol cheie polilor științifici (de competitivitate), care includ universi-

tăți, parcuri științifice sau tehnologice, incubatoare și centre tehnologice, pentru realizarea priorităților de dezvoltare ale UE și trebuie să se stimuleze crearea de astfel de structuri.

1.11 CESE estimează că obiectivele asupra cărora UE a insistat, precum ambiția Strategiei Lisabona de a transforma Europa în cea mai competitivă economie din lume, în viitorul apropiat, nu se regăsesc în dezbaterile bugetare, în special în bugetele aprobate. Comisia consacră resurse importante programelor de cercetare și dezvoltare, dar rolul și ponderea acestora nu cresc în măsura așteptată. Aceste programe și-ar îndeplini rolul într-un mod cu adevărat eficient dacă impactul lor, în statele membre, ar fi multiplicat și dacă ar genera programe conforme caracteristicilor diferitelor țări. Nu este însă cazul. CESE consideră necesară reanalizarea de către Comisie a sistemului de gestionare a inovării și acordarea de sprijin pentru o coordonare mai eficientă a eforturilor statelor membre, pentru ca rolul multiplicator al resurselor de cercetare-dezvoltare să se resimtă în mai mare măsură, ținând seama în special de prioritățile de dezvoltare ale Uniunii Europene.

1.12 În ceea ce privește problema finanțării, CESE salută eforturile multiple ale Băncii Europene de Investiții (Grupul BEI) pentru stimularea performanței și a capacității de inovare a economiei europene, atât din perspectiva ofertei, cât și a cererii. CESE remarcă faptul că acestea nu reprezintă decât un element al gamei de instrumente financiare: este necesar ca bugetul european să garanteze resurse financiare pentru inovare, într-o măsură conformă celei stabilite în Strategia Lisabona. De altfel, o contribuție a bugetelor statelor membre și regiunilor este la fel de necesară, într-o proporție similară.

1.13 CESE consideră că experiențele de până acum arată că activitățile Grupului BEI exercită, în general, un efect de pârghie. Din acest motiv, CESE invită Grupul BEI să-și monitorizeze și să-și revizuiască permanent posibilitățile de promovare a unui efect de pârghie, în coordonare cu Comisia și cu mediul financiar în general, obiectivul fiind obținerea unui efect de pârghie maxim.

1.14 CESE consideră că Grupul BEI dispune încă de o marjă de manevră considerabilă în calitate de bancă publică, dar și de furnizor de servicii. CESE invită Grupul BEI să-și extindă activitățile de gestionare de fonduri, dincolo de resursele bugetului comunitar, la cele ale pieței private de capital.

2. O Europă modernă, care promovează inovarea

2.1 Comunicarea Comisiei COM(2006) 589, publicată cu ocazia reuniunii informale a șefilor de stat și de guvern europeni care a avut loc la Lahti, Finlanda, la 20 octombrie 2006, sub egida Președinției finlandeze, abordează în mod repetat aspecte referitoare la impactul inovării asupra mutațiilor industriale. Conform comunicării, UE și statele membre dispun de

⁽¹⁾ „Învățarea pe tot parcursul vieții și mutațiile industriale, susținute de tehnologiile informatice”, CCM/034, 21.9.2006.

numeroase atuuri în materie de inovare. Ele suferă însă din cauza mai multor paradoxuri: noi, europenii, inventăm și inovăm, dar adesea nu ne materializăm invențiile în produse, locuri de muncă și brevete noi; sunt înființate numeroase întreprinderi mici foarte inovatoare, dar acestea nu devin cu ușurință mari întreprinderi, care să aibă succes la nivel mondial; în plus, în anumite sectoare, cum ar fi telecomunicațiile, adoptarea inovărilor (TIC) a generat câștiguri considerabile de productivitate, dar în altele, după cum arată unele exemple, nu s-a întâmplat la fel. În domeniile inovării și mutațiilor industriale, nu se poate trece cu vederea necesitatea unei legislații serioase și flexibile în privința înregistrării brevetelor și a proprietății intelectuale. În acest scop, ar trebui reanalizată propunerea de regulament al Consiliului privind brevetul comunitar din 1 august 2000, pentru a o adapta mai bine la realitățile economice care evoluează rapid (a se vedea în special licențele obligatorii și cauzele de expirare a brevetului comunitar). În acest sens, trebuie să existe proceduri care să faciliteze diversele aplicații industriale și/sau comerciale ale brevetelor înregistrate și să recunoască proprietatea intelectuală asupra inovării realizate de fiecare actor — cercetător, cadru de conducere sau inginer — sau grup de actori, chiar dacă fac parte dintr-o structură administrativă sau antreprenorială, în cazul în care inovarea este distinctă de această structură.

2.2 Inovarea poate avea un impact optim asupra mutațiilor industriale, dacă există un sistem care să îmbine în mod coordonat instrumente care țin de nivelul întreprinderii, sectorului, regiunii, statului membru și al UE și dacă acest sistem furnizează instrumente ușor accesibile și utilizabile entităților participante la proces, aceste entități putând fi întreprinderi, salariați, unități de învățământ și institute de cercetare sau alte organizații ale părților interesate.

2.3 La nivelul întreprinderilor, motoarele proactive ale inovării sunt în special: (i) managementul strategic al inovării; (ii) managementul strategic al resurselor umane; (iii) dezvoltarea competențelor; (iv) utilizarea noilor metode de organizare a muncii; (v) acordurile de inovare la nivelul întreprinderii. Trecerea de la o organizare a muncii fixă la o organizare mai dinamică, care să pună accentul pe respectarea și valorificarea competențelor și capacităților fiecărui lucrător și profesionist și care să orienteze alegerea acestora între programele de învățare pe tot parcursul vieții și/sau cele de reconversie profesională, promovează cunoașterea și inovarea, precum și o producție mai mare și generalizată de idei inovatoare.

2.4 La nivelul întreprinderii, motoarele active ale gestionării mutațiilor sunt, înainte de toate: (i) evaluările competențelor și planurile personalizate de dezvoltare a carierei; (ii) externalizarea serviciilor; (iii) învățarea pe tot parcursul vieții și reconversia profesională și (iv) convențiile colective și planurile sociale de reorganizare a întreprinderii.

2.5 Elementele următoare pot fi considerate instrumente proactive susceptibile de a fi puse în aplicare atât la nivel sectorial, cât și la nivel regional: (i) evoluțiile sistemelor productive locale (*cluster*); (ii) rețelele și parteneriatele pentru inovare; (iii) parcurile științifice, tehnologice și industriale, poli de

inovare; (iv) strategiile de inovare regionale și planurile de dezvoltare regionale, precum și instituțiile care asigură punerea în aplicare; (v) regiunile cunoașterii.

2.6 Comisia Europeană examinează permanent sectoarele care sunt cele mai promițătoare pentru inovație în Europa.

2.7 Comitetul Economic și Social European subliniază că pentru nici un sector nu se poate exclude o creștere rapidă a capacității de inovare sau o creștere a procentului reprezentat de valoarea adăugată. Comitetul recomandă susținerea oricărei idei inovatoare privind noi metode de utilizare a materialelor, dezvoltarea de tehnologii și de noi produse și asigurarea unor noi niveluri de calitate și de valoare adăugată.

2.8 Guvernele statelor membre sunt în măsură să promoveze, în mod proactiv, impactul inovării, în special prin articularea politicilor naționale proprii în materie de ocupare a forței de muncă, industrie, inovare, protecția mediului, educație și comerț și prin coordonarea acestora la toate nivelurile administrației publice. În acest proces, valoarea adăugată reprezentată de un parteneriat cu partenerii sociali și cu actorii societății civile organizate este evidentă. Tot la nivel național trebuie pus accentul pe următoarele elemente: (i) cercetare și sistemul de prognoză pentru identificarea surselor noi de creare de locuri de muncă; (ii) programe de învățare pe tot parcursul vieții și de reconversie profesională; (iii) strategia pentru educație și învățare pe tot parcursul vieții; (iv) condiții favorabile de reglementare a pieței muncii, pentru crearea de competențe și pentru mobilitate.

2.9 Formele inovatoare de cooperare transfrontalieră pot avea un rol de catalizator foarte important și specific în domeniul inovării și mutațiilor industriale. În acest sens, trebuie subliniată importanța inițiativelor tehnologice comune (JTI) în domeniul nanotehnologiilor, medicamentelor inovatoare, pilelor cu combustibil și hidrogen, sistemelor informatice integrate, aeronauticii și transportului aerian, precum și ale monitorizării globale a mediului și securității. Trebuie subliniată, de asemenea, importanța platformelor tehnologice europene și interesul de a continua dezvoltarea acestora. De exemplu, ar putea fi foarte adecvat să se disemineze informațiile privind experiențele platformei tehnologice europene a oțelului, ale platformei pentru cărbune curat și al platformei tehnologice WATERBORNE, care dispun deja de un bilanț solid.

2.10 La nivelul instituțiilor europene, ar trebui existe o articulare coordonată și proactivă și un efort de dezvoltare a următoarelor elemente: (i) Strategia Lisabona; (ii) strategia pentru dezvoltarea durabilă; (iii) parteneriatul pentru dezvoltare și ocuparea forței de muncă; (iv) dialogul social european (sectorial și intersectorial); (v) programele comunitare în materie de cercetare-dezvoltare, inovare, ocupare a forței de muncă, educație și învățare pe tot parcursul vieții; (vi) politica regională comunitară; (vii) Fondul Social European (FSE), Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDER); (viii) Centrul european de monitorizare a schimbării; (ix) un sistem european de previziune a noilor surse de creare de locuri de muncă.

2.11 Inițiativa referitoare la crearea Institutului European de Tehnologie (IET) ⁽²⁾ este promițătoare. În cadrul prezentului aviz, trebuie subliniat că etapa actuală a dezvoltării cadrului de funcționare a acestui institut, respectiv etapa inițială, este cea mai potrivită pentru a garanta că institutul va avea o contribuție reală la materializarea inovării în produse și locuri de muncă.

2.12 Printre inițiativele Comisiei Europene trebuie menționată Comunicarea COM(2006) 728 final, publicată la 22 noiembrie 2006, intitulată „Către o utilizare mai eficientă a stimulentei fiscale în favoarea cercetării și dezvoltării”.

2.13 La fel de importantă este inițiativa Comisiei Europene cu privire la normele privind ajutoarele de stat ⁽³⁾, care urmărește să promoveze cercetarea-dezvoltarea și inovarea.

2.14 Comitetul Economic și Social European este de acord că este foarte important: (i) să se pună bazele rolului de conducător al Europei în tehnologiile strategice ale viitorului; (ii) să se ia măsuri de fond pentru întărirea substanțială a legăturilor dintre universități, cercetare și întreprinderi; (iii) să se îmbunătățească condițiile generale.

2.15 În ceea ce privește îmbunătățirea condițiilor generale, ar trebui ca următoarele aspecte să se bucure de o atenție deosebită: (i) piața unică; (ii) finanțarea inovării; (iii) drepturile de proprietate intelectuală în secolul XXI; (iv) susținerea întreprinderilor din UE în relațiile comerciale și economice externe și pentru accesul la piețele țărilor terțe.

2.16 În plus, trebuie, de asemenea, efectuate cât mai curând evaluări sectoriale, pentru a face cât mai avantajoase cu putință condițiile sectoriale specifice. În cadrul acestui proces, următoarele aspecte merită o atenție deosebită: (i) factorii specifici IMM-urilor; (ii) contribuția la aplicarea Strategiei Lisabona și (iii) crearea de rețele interregionale.

3. Rolul Grupului Băncii Europene de Investiții (BEI)

3.1 CESE remarcă faptul că este necesar, pentru ca impactul inovării în raport cu mutațiile industriale să fie cât mai favorabil, să fie disponibilă totalitatea gamei de instrumente de finanțare și ca acestea să funcționeze în mod armonizat. Fiecare produs adecvat al piețelor financiare și de capital trebuie să devină accesibil, indiferent dacă a fost creat de o întreprindere financiară clasică, de autorități publice regionale, de un stat membru sau de Uniunea Europeană. Instrumentele de finanțare trebuie să fie accesibile pe tot parcursul procesului de inovare, până la finalizarea punerii în aplicare, în așa fel încât resursele financiare să fie asigurate pentru stimularea avântului tehnologic/cererii pieței („market push/pull”). În contextul chestiunii vaste a finanțării, prezentul aviz se referă în special la unul dintre actorii cheie din acest domeniu, Grupul Banca Europeană de Investiții, care asociază instrumentele Băncii Europene de Investiții cu cele ale Fondului European de Investiții (FEI).

3.2 Printre obiectivele primordiale pe care și le-au stabilit BEI și FEI se numără întărirea performanțelor economice și a inovării în Europa. Pentru realizarea acestui obiectiv, care constituie o contribuție la Strategia Lisabona și la Acțiunea Europeană

pentru Dezvoltare, vor fi mobilizate și dezvoltate numeroase mecanisme corespunzătoare. Inițiativa Inovare 2010 (i2i) constituie principala contribuție a BEI la procesul care urmărește să facă Europa mai inovatoare și mai competitivă, cu obiectivul de a împrumuta 50 miliarde EUR în cursul acestui deceniu pentru susținerea proiectelor de investiții în toată Europa în domeniile educației și formării, cercetării, dezvoltării și inovării (CDI), tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) avansate (inclusiv serviciile media audiovizuale și conținuturile lor) și serviciilor on-line.

3.2.1 Se estimează că valoarea angajamentelor asumate pentru susținerea proiectelor i2i începând din 2000 a atins, la sfârșitul anului 2006, un nivel de 46 miliarde EUR, ceea ce indică faptul că obiectivul de a ajunge la 50 miliarde EUR în 2010 va fi probabil depășit. În plus, pentru dirijarea resurselor financiare către produsele, procedeele și sistemele de vârf și inovatoare, BEI și-a mărit capacitatea de finanțare utilizabilă pentru investiții prin intermediul mecanismului de finanțare structurată (MFS), a cărui utilizare nu se limitează la obiectivele de cercetare-dezvoltare. Este vorba de susținerea proiectelor și promotorilor cu risc de credit mare, în măsura în care proiectele nu au valoare de investiție. Pentru a finanța activitățile de investiții dezvoltate de către IMM-uri, BEI deschide linii de credit împreună cu intermediari financiari corespunzători.

3.2.2 În plus, se dezvoltă tranzacții inovatoare, în special mecanisme de împărțire a riscurilor și/sau combinații de instrumente de sprijin naționale și regionale cu produse BEI, pentru a răspunde nevoilor specifice ale IMM-urilor. BEI se concentrează în mod special asupra întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri), prin intermediul capitalului de risc și a garanțiilor. Acțiunea FEI este complementară sprijinului acordat IMM-urilor de către BEI.

3.2.3 Trebuie menționat efectul dăunător pe care Acordul Basel II îl are asupra accesului IMM-urilor la credite. În general, acordul instituie obligații specifice pentru sectorul bancar, băncile fiind constrânse să acorde un punctaj fiecărei IMM care depune o cerere de creditare. În vederea calculării acestui punctaj, IMM-urile vor trebui să furnizeze o serie de informații mult mai ample, atât în termeni calitativi, cât și cantitativi. IMM-urile care nu dispun de sisteme informatice de tip ERP (planificarea resurselor întreprinderii) nu vor putea furniza toate informațiile necesare. Marea majoritate a IMM-urilor nu dispune de sisteme de tip ERP, care sunt extrem de costisitoare. Aceasta face ca IMM-urile respective să nu se poată califica pentru credite în condiții avantajoase, aceasta având un efect dăunător asupra dezvoltării lor. Se solicită BEI și Comisiei Europene să supravegheze cu atenție nivelul de acces al IMM-urilor la finanțarea necesară și legătura între acest acces și efectele Acordului Basel II.

3.3 Susținerea inovării, acordată de către Grupul BEI, presupune dezvoltarea unor produse și a unor modalități de finanțare noi și corespunzătoare profilului de risc al operațiunilor. În paralel, în vederea sporirii valorii adăugate și a sinergiilor între diferitele instrumente de finanțare ale Comunității, sunt puse în aplicare noi inițiative comune ale Grupului BEI și Comisiei, prin crearea de parteneriate cu programe finanțate din

⁽²⁾ COM(2006) 604 final.

⁽³⁾ Regulamentul (CE) nr. 364/2004 al Comisiei din 25 februarie 2004 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 70/2001, JO L 63, 28 februarie 2004.

bugetul european, precum al 7-lea program-cadru (FP7) și Programul pentru competitivitate și inovare (PCI). Astfel de inițiative comune nu se limitează la facilitatea de finanțare prin împărțirea riscurilor (FFIR), care va fi lansată din 2007, nici la noile inițiative ale FEI în cadrul PCI, însă aceste exemple reprezintă foarte bune ilustrări ale acestora.

3.4 Facilitatea de finanțare prin împărțirea riscurilor (FFIR)

3.4.1 Facilitatea de finanțare prin împărțirea riscurilor (FFIR) este o inițiativă nouă și inovatoare elaborată de Comisia Europeană împreună cu Banca Europeană de Investiții, în scopul promovării investițiilor europene în cercetare, dezvoltare tehnologică și proiecte demonstrative, precum și în inovare, în special în sectorul privat, stabilind garanții corespunzătoare pentru împrumuturi care acoperă proiecte europene mai riscante în domeniul inovării. Acest nou mecanism ar trebui să faciliteze accesul la finanțarea prin împrumut pentru activitățile cu un profil de risc peste medie, pe baza unei împărțiri a riscurilor între Comunitatea Europeană, BEI și inițiatorii proiectelor de CDI. Finanțarea pe care BEI o furnizează în cadrul FFIR va fi accesibilă comunității cercetătorilor europeni în mod complementar fondurilor FP7.

3.4.2 FFIR, a cărei funcționare este reglementată de un cadru identic normelor existente ale BEI privind MFS, va fi alcătuită din două componente, finanțate prin contribuția Comisiei Europene (FP7) și, respectiv, BEI, fiecare pentru o sumă care poate ajunge până la 1 miliard EUR pentru perioada 2007-2013. Resursele FP7 vor fi utilizate pentru a finanța proiecte de cercetare, dezvoltare și demonstrative; în ceea ce privește resursele BEI, acestea pot fi utilizate complementar pentru a finanța proiecte de inovare. Solicitarea, pentru cele două componente, a unor sume de până la 2 miliarde EUR ca provizioane de risc, care va permite finanțarea într-o măsură mai mare a programelor de cercetare, dezvoltare și inovare cu un nivel de risc mai înalt decât media, înseamnă că se așteaptă din partea BEI să fie capabilă să asigure finanțări suplimentare de până la 10 miliarde EUR, o sumă capabilă să funcționeze ca stimulent. FFIR este menită să sprijine inițiativele de cercetare europene, cum ar fi forumul strategic european pentru infrastructurile de cercetare (ESFRI), platforma tehnologică europeană, inițiativa tehnologică comună sau proiectele lansate în cadrul Eureka (Agenția Europeană de Coordonare a Cercetării).

3.4.3 Bazându-se pe ideea unei împărțiri a riscurilor între Comunitate, BEI și beneficiari, FFIR reprezintă un instrument suplimentar pentru finanțarea cercetării, dezvoltării și inovării, deschizând astfel o gamă largă de posibilități atât pentru sectorul privat, cât și pentru comunitatea cercetătorilor, și completând astfel gama de instrumente existente pentru finanțarea CDI. FFIR oferă BEI capacitatea de a elabora produse financiare care atenuează slăbiciunile pieței și care răspund cerințelor specifice fiecărui sector și fiecărui inițiator de proiect, lărgind astfel gama beneficiarilor potențiali ai finanțărilor. FFIR va fi accesibilă persoanelor juridice de orice dimensiune și statut, în special întreprinderilor mari, întreprinderilor de dimensiune intermediară (*mid-caps*), IMM-urilor, organizațiilor de cercetare, universităților, structurilor de colaborare, întreprinderilor comune sau structurilor ad hoc (*Special Purpose Vehicles*). Prin intermediul

acordurilor de împărțire a riscurilor cu sectorul bancar, FFIR va contribui la îmbunătățirea capacității globale a actorilor financiari de a susține activitățile de CDI, în special pentru IMM-uri.

3.4.4 Consiliul pentru competitivitate din iulie 2006 a decis, pentru început, să aloce FFIR o sumă de 500 milioane EUR pe perioada de evaluare intermediară a celui de-al 7-lea Program-cadru, pentru a garanta astfel că FFIR poate fi lansată rapid și poate fi dotată, în ceea ce privește finanțarea, cu o masă critică suficientă. Este posibilă deblocarea a 500 milioane EUR suplimentari până în anul 2013 de la bugetul comunitar, în funcție de rezultatele evaluării intermediare și de estimarea cererii potențiale pentru acest nou instrument. În timp ce condițiile generale privind utilizarea fondurilor și normele de gestionare a FFIR, inclusiv criteriile de eligibilitate, și privind reglementarea și repartizarea riscului între instituții sunt definite în cadrul programelor Cooperare și Capacități ale FP7, măsurile detaliate vor fi reglementate printr-un acord bilateral între Comisia Europeană și BEI, care a fost semnat la 5 iunie 2007.

3.5 Ajutorul FEI pentru inovare

3.5.1 FEI pune în aplicare mandatele care-i sunt încredințate de către acționarii săi (BEI, Comisia Europeană) sau de către terți (la nivelul statelor membre), în vederea sprijinirii inovării și finanțării IMM-urilor, în conformitate cu obiectivele Comunității. La sfârșitul anului 2006, totalitatea tranzacțiilor FEI a atins 15 miliarde EUR, din care 11,1 miliarde EUR consacrate garanțiilor și 3,7 miliarde EUR operațiunilor de capital de risc.

3.5.2 Strategia Lisabona, care urmărește să consolideze competitivitatea europeană, constituie unul dintre principalele motoare ale activităților FEI (acesta fiind singurul instrument al UE pentru finanțarea IMM-urilor). Cu 3,7 miliarde EUR investite în 244 de fonduri de capital de risc, FEI a contribuit la reducerea decalajului existent în materie de inovare, exercitând un efect de pârghie prin finanțări de circa 20 miliarde EUR în favoarea IMM-urilor și a noilor întreprinderi cu creștere puternică (dintre care câteva cu reușite la nivel mondial, precum Skype, Bluetooth/Cambridge Silicon Radio sau Kelkoo). Concluziile Președinției Consiliului European din martie 2005 arată că acesta încurajează FEI să-și diversifice activitățile în favoarea finanțării transferurilor tehnologice. În 2006, au fost semnate primele operațiuni de transferuri tehnologice pentru activități de acordare de licențe și activități de tip spin-off.

3.5.3 În cadrul noilor perspective financiare, FEI va fi însărcinat cu gestionarea Programului pentru competitivitate și inovare (PCI) și va fi unul din principalii actori ai inițiativei JEREMIE (Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises — Resurse europene comune pentru microîntreprinderi și IMM-uri). Aceste două programe urmăresc să îmbunătățească finanțarea IMM-urilor și ingineria financiară.

3.5.3.1 PCI, care reprezintă unul din instrumentele politice esențiale ale UE pentru IMM-uri și inovare, contribuie cu capital de risc (inclusiv prin finanțarea activităților de transferuri tehnologice, a rețelelor de investitori privați — *business angels* — și a eco-inovării) și cu furnizarea de mecanisme de garantare pentru IMM-uri.

3.5.3.2 În cadrul inițiativei „JEREMIE” autoritățile publice naționale și regionale pot alege să utilizeze resursele provenind din FEDER sub formă de instrumente financiare adaptate și care răspund logicii pieței, precum fonduri proprii, capital de risc, garanții sau împrumuturi. Inițiativa JEREMIE a fost concepută pentru a optimiza finanțările FEDER prin atragerea unor resurse complementare, beneficiind totodată de o aplicare facilitată de un cadru de reglementare mai flexibil. În 2007, mărirea capitalului FEI ar trebui să completeze resursele PCI și JEREMIE; conform estimărilor, până în 2013, peste un milion de IMM-uri vor fi beneficiat de instrumentele financiare ale FEI.

3.5.3.3 În măsura în care dispun de un efect de pârghie ridicat (de exemplu, 1 euro provenind din bugetul comunitar atrage până la 50 EUR pentru IMM-uri prin intermediul activității de garantare) și de un rol puternic de catalizator față de actorii financiari (în special fondurile de capital de risc), instru-

mentele financiare ale Comunității trebuie considerate drept una dintre cele mai bune practici în cadrul Agendei Lisabona. Pentru a face ca aplicațiile tehnologice să fie mai larg utilizate în cadrul PCI, ar trebui vizate universitățile și IMM-urile și ar trebui pus un accent mai mare pe publicitatea destinată promovării măsurilor de identificare a capitalului intelectual, pe autorizații și eliberarea lor, pe acordurile de cooperare și pe profitul obținut din acestea. Trebuie garantată o punere în aplicare reușită prin intermediul inițiativei JEREMIE, într-un mod asemănător reglementărilor privind finanțările și ajutoarele de stat.

3.5.4 În 2006, BEI și FEI au convenit operațiuni comune, care au constat în special în îmbinarea liniilor de credit ale BEI cu garanțiile FEI pentru IMM-urile inovatoare. Este probabil ca aceste operațiuni să fie dezvoltate în continuare, în special în cadrul JEREMIE.

Bruxelles, 11 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Ocuparea forței de muncă pentru categoriile prioritare (Strategia Lisabona)”

(2007/C 256/18)

La 14 septembrie 2006, Comitetul Economic și Social European, în conformitate cu articolul 31 din Regulamentul de procedură (în cadrul lucrărilor CESE inițiate ca urmare a solicitării Consiliului European din 23-24 martie 2006), a hotărât (hotărâre confirmată la 26 octombrie 2006) să elaboreze un raport de informare cu privire la *Ocuparea forței de muncă pentru categoriile prioritare (Strategia Lisabona)*.

Comitetul Economic și Social European, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, a hotărât la 15 martie 2007 să transforme acest raport de informare într-un aviz din proprie inițiativă.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 18 iunie 2007. Raportor: dl Greif.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 12 iulie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 122 voturi pentru și 2 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 În prezentul aviz se arată că obiectivele ambițioase de ocupare a forței de muncă ale Strategiei Lisabona au fost doar parțial îndeplinite din punct de vedere cantitativ, cu toate că trebuie luate în considerare diferențele clare dintre țări. De asemenea, din punct de vedere calitativ tabloul ocupării forței de muncă este contradictoriu: pe lângă exemple îmbucurătoare de bune practici în domeniul politicii de ocupare a forței de muncă din anumite state membre, care, după părerea CESE, vor trebui colectate și evaluate sistematic în viitor, există, ca și în trecut, exemple neplăcute desprinse din realitatea întregii Uniuni Europene:

- cu toate că forma predominantă de angajare în UE continuă să fie locurile de muncă cu normă întreagă, este de notat că evoluția ascendentă a ratei ocupării forței de muncă, în special în rândurile femeilor, rezultă în mare măsură din creșterea proporției locurilor de muncă cu fracțiune de normă; salariații mai în vârstă continuă să se confrunte cu o lipsă acută de locuri de muncă adecvate și în special în rândul tinerilor, se constată o creștere puternică a formelor atipice (nestandardizate) de ocupare a forței de muncă, dintre care unele nu oferă suficiente garanții juridice și sociale;
- pentru categoriile defavorizate, șansele de integrare pe piața forței de muncă nu au înregistrat aproape nici o creștere (fapt relevat de șomajul de lungă durată și de rata relativ

crescută a șomajului, în special în rândul tinerilor și al persoanelor cu calificare redusă, precum și de rata scăzută de ocupare a forței de muncă, în special în rândul persoanelor în vârstă); de asemenea, pentru categoriile marginalizate social, situația pieței forței de muncă continuă să fie extrem de problematică.

1.2 În acest context, Comitetul consideră că, în dezbateră actuală privind conceptul de flexicuritate, este important ca, oricare ar fi definiția generală a acestui concept, măsurile în vederea creșterii adaptabilității întreprinderilor și salariaților să fie întotdeauna asociate cu un nivel înalt de securitate socială, cu o politică activă în materie de piață a forței de muncă, cu promovarea educației și a formării continue și cu accesul la servicii sociale.

1.3 În cadrul politicilor naționale sociale și de ocupare a forței de muncă privind categoriile prioritare de pe piața forței de muncă, menționate în prezentul aviz, CESE solicită ca în viitor să se acorde o mai mare importanță următoarelor aspecte:

- luarea unor măsuri de promovare a integrării tinerilor pe piața forței de muncă în scopul de a le oferi acestora un prim loc de muncă cu perspective de viitor;
- combaterea susținută a numeroaselor cazuri de discriminare și dezavantajare pe considerente de vârstă, sex, handicap sau origine etnică, în special în ceea ce privește accesul la educație, cât și accesul și menținerea pe piața forței de muncă;
- creșterea siguranței pieței forței de muncă și lupta împotriva cazurilor de nesiguranță a locului de muncă, printre altele prin garantarea faptului că șomerii nu sunt obligați să accepte locuri de muncă nesigure, prin combaterea muncii la negru și a folosirii excesive a salariaților angajați cu contracte pe durată determinată;
- luarea unor măsuri de îmbunătățire a calității locurilor de muncă și de protejare a lucrătorilor împotriva cazurilor de discriminare;
- creșterea numărului de investiții în locuri de muncă de calitate și adaptate persoanelor în vârstă;
- realizarea de investiții în domeniul educației și formării continue, ca și în domeniul învățării pe parcursul întregii vieți și eliminarea decalajului între cererea și oferta de calificări de pe piața forței de muncă;
- modernizarea și îmbunătățirea, acolo unde este cazul, a protecției sociale acordate formelor atipice de ocupare a forței de muncă;
- reducerea segmentării pieței forței de muncă în funcție de sexe, mai ales prin măsuri de reconciliere a vieții profesionale cu cea de familie (în special crearea la scară largă de

servicii de îngrijire a copiilor și de diferite forme de sprijin pentru persoanele care necesită îngrijire și familiile acestora, inclusiv instituții sociale, care să funcționeze 24 de ore din 24);

- reducerea obstacolelor de (re)inserție pentru persoanele cu obligații familiale și menținerea lor pe piața forței de muncă și stimulente pentru participarea crescută a taților la îngrijirea copiilor;
- dezvoltarea sprijinului și a stimulentei adecvate acordate întreprinderilor în vederea angajării unui număr mai mare de tineri și de lucrători în vârstă, care se confruntă cu probleme deosebite pe piața forței de muncă.

1.4 În plus, sunt necesare măsuri speciale pentru grupurile marginalizate social:

- de exemplu, dezvoltarea piețelor forței de muncă de tranzit cu stimulente adecvate pentru întreprinderi pentru ca acestea să angajeze un număr mai mare de persoane din aceste categorii, sprijinindu-le în același timp în depășirea problemelor care au stat la baza excluziei lor sociale (evitând în aceeași măsură efectele secundare nedorite și denaturările concurenței);
- inițiativele de angajare în sectorul non-profit, în special în domeniul economiei sociale, joacă un rol important în acest context. Se vor asigura fondurile necesare în cadrul bugetelor aferente politicilor pieței forței de muncă.

1.5 CESE subliniază că în numeroase state ale UE punerea în aplicare a priorităților menționate în prezentul aviz face necesară depunerea de eforturi mai susținute în materie de politică a ocupării forței de muncă și că trebuie asigurată finanțarea corespunzătoare de la buget.

- Astfel, dacă nu vor fi luate în considerare în planificările bugetare ale statelor membre, măsurile politicii active în materie de piață a forței de muncă, la nivel național și european, vor avea o eficiență redusă.
- CESE constată că în multe țări există o mare discrepanță între propunerile de inițiative privind piața forței de muncă — de exemplu, în cadrul planurilor naționale de reformă — și finanțarea de la buget ⁽¹⁾.
- Programele naționale de acțiune ar trebui să ia mai mult în considerare experiențele pozitive ale diferitelor țări, iar FSE 2007-2013 trebuie utilizat în mod corespunzător.

1.6 În acest context, CESE a arătat în repetate rânduri că finanțarea bugetară necesită un cadru macroeconomic favorabil care trebuie să fie orientat spre o politică economică bazată pe creștere pentru a depăși crizele conjuncturale de lungă durată ⁽²⁾.

⁽¹⁾ A se vedea Avizul CESE din 17.5.2006 privind propunerea de decizie a Consiliului privind liniile directoare pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre, raportor: dl Greif (JO C 195, 18.8.2006).

⁽²⁾ A se vedea raportul din mai 2004 al Grupului la nivel înalt pentru viitorul politicii sociale în Uniunea Europeană extinsă.

1.7 În numeroase state membre, contribuțiile la asigurările sociale legate de costurile forței de muncă au crescut până la un nivel care se reflectă negativ asupra creării de locuri de muncă. În unele cazuri, încadrarea în câmpul muncii poate părea neatrăgătoare ca urmare a diferențelor minore între veniturile salariale după impozitare și nivelul prestațiilor sociale. Este necesară reducerea acestor „capcane ale șomajului”, fără a periclita însă siguranța sistemelor sociale. În acest context, CESE este de acord cu recomandările Grupului la nivel înalt pentru viitorul politicii sociale în Uniunea Europeană extinsă de a lărgi baza de finanțare a sistemelor de protecție socială, distribuind astfel mai echitabil impunerea fiscală tuturor factorilor de producție cu scopul de a deservă factorul muncă ⁽³⁾.

1.8 În ceea ce privește revizuirea viitoare a liniilor directoare în materie de politică a forței de muncă începând cu 2008, CESE consideră necesare stabilirea priorităților și concretizarea de o manieră mai susținută în multe domenii menționate în acest aviz.

- În această privință, CESE se pronunță pentru accentuarea caracterului obligatoriu în cazul stabilirii obiectivelor la nivel european, pentru a oferi statelor membre un cadru clar cu obligații bine definite. Din perspectiva CESE, Comisia ar trebui să joace un rol mai important în supravegherea punerii în aplicare a strategiei pentru ocuparea forței de muncă.
- De asemenea, CESE susține îmbunătățirea în continuare a obiectivelor, în special în ceea ce privește angajarea tineretului și lupta împotriva șomajului în rândul tinerilor (de exemplu, reducerea perioadei de șase luni pentru încadrarea în muncă a tinerilor în căutarea unui loc de muncă sau a perioadei de ucenicie), promovarea susținută a egalității de șanse, sprijinirea persoanelor cu handicap și integrarea migranților.
- Pe această cale, CESE ar dori ca, în viitor, programele naționale de reformă privind politica ocupării forței de muncă să fie mai ambițioase și să prezinte o îmbunătățire calitativă în ceea ce privește termenele, răspunderea, obligativitatea și baza financiară. În acest context, CESE propune reflectarea la obiective concrete pentru angajarea mijloacelor bugetare adecvate măsurilor politicii active a pieței forței de muncă în statele membre.

CESE va prezenta într-un aviz separat punctul său de vedere cu privire la modificările liniilor directoare în materie de politică a forței de muncă începând cu 2009, care au fost prezentate pe scurt în acest document.

2. Context

2.1 În concluziile sale din 23 și 24 martie 2006, Consiliul European a solicitat CESE să elaboreze, înainte de summitul de primăvară din 2008, „un raport de sinteză pentru sprijinirea parteneriatului pentru ocuparea forței de muncă și creștere

economică” și să aibă în vedere, între altele, prioritatea de a crea „mai multe șanse de angajare pentru categoriile prioritare”. Dând curs acestei solicitări, CESE prezintă acest aviz din proprie inițiativă, care a fost elaborat cu ajutorul expertizei consiliilor economice și sociale naționale.

2.2 CESE a subliniat întotdeauna că sporirea competitivității și creșterea economică durabilă în cadrul Strategiei Lisabona nu reprezintă un scop în sine, ci și ar trebui să rezulte în reducerea nivelului ridicat al șomajului din UE, atingerea unui nivel maxim de ocupare a forței de muncă, asigurarea unei baze stabile pentru sistemele de asigurare socială și de protecție împotriva marginalizării sociale ⁽⁴⁾.

2.3 În domeniul politicii ocupării forței de muncă ar trebui, în spiritul Strategiei Lisabona, să se dea un nou impuls Strategiei europene de ocupare a forței de muncă, pentru a crește în acest fel rata ocupării forței de muncă și calitatea muncii. Scopul Strategiei Lisabona nu este doar de a crea noi locuri de muncă, ci, de asemenea, de a îmbunătăți calitatea acestora. De aceea, investițiilor în capitalul uman, cercetare, tehnologie și inovație li se acordă aceeași prioritate ca și măsurilor privind piața forței de muncă și politica structurală ⁽⁵⁾.

2.4 În prezentul aviz, analiza evoluțiilor pieței europene a forței de muncă și recomandările politice ale CESE se vor concentra pe categoriile pentru care Consiliul a solicitat în repetate rânduri statelor membre să ia de urgență măsuri speciale în vederea atingerii următoarelor obiective:

- îmbunătățirea situației tinerilor pe piața forței de muncă și reducerea vizibilă a șomajului în rândul tinerilor;
- punerea în aplicare a unor strategii de îmbătrânire activă, pentru a oferi persoanelor în vârstă posibilitatea de a rămâne mai mult timp în câmpul muncii;
- promovarea fermă a ocupării femeilor și facilitarea, în general pentru femei, cât și pentru bărbați, a concilierii vieții profesionale cu cea de familie;
- ameliorarea situației de integrare a persoanelor cu handicap și de menținere durabilă a acestora pe piața forței de muncă;
- creșterea ratei de ocupare a forței de muncă și a șanselor pe piața forței de muncă în rândul imigranților și a minorităților etnice.

2.5 CESE va propune pentru fiecare dintre aceste categorii sociale o serie de măsuri de (re)integrare preventivă și activă, care ar trebui luate în considerare în mare măsură pe piața forței de muncă și în cadrul politicii de ocupare a forței de muncă a statelor membre. Categoriile sociale marginalizate, care în multe cazuri sunt excluse de pe piața forței de muncă, sunt, de asemenea, avute în vedere. Având în vedere cele de mai sus, se formulează recomandări politice, între altele cu privire la liniile directoare ale politicii ocupării forței de muncă, care urmează a fi revizuite înainte de summitul de primăvară 2008.

⁽⁴⁾ A se vedea în acest sens Avizul exploratoriu al CESE din 13.9.2006 privind calitatea condițiilor de muncă, productivitatea și ocuparea forței de muncă în contextul globalizării și al schimbărilor demografice, raportor: dna Engelen-Kefer (JO C 318, 23.12.2006).

⁽⁵⁾ A se vedea în acest sens Avizul din proprie inițiativă al CESE din 9.2.2005 privind politica ocupării forței de muncă: rolul CESE după extindere și din punctul de vedere al procesului Lisabona, raportor: dl Greif (JO C 221, 8.9.2005).

⁽³⁾ Idem.

3. Rata ocupării forței de muncă, șomajul și ocuparea forței de muncă — situația actuală ⁽⁶⁾

3.1 În 2005 și 2006, în UE s-a înregistrat, pentru prima dată după 2001, o creștere a ratei ocupării forței de muncă și o scădere vizibilă a ratei șomajului (de la 9,0 %, în 2004, la 7,9 %, în 2006). Cu o creștere de 0,6 %, dinamica ratei de ocupare a forței de muncă a înregistrat un reviriment în cazul femeilor mai mult decât în cel al bărbaților, după stagnarea din ultimii ani. Această tendință îmbucurătoare a continuat în anul 2007 ⁽⁷⁾.

3.2 Cu toate acestea, în realitate se constată următoarele:

- progresele obținute în realizarea obiectivelor intermediare de la Lisabona și Stockholm sunt lente, iar în anul 2005 nu au fost atinse nici în ceea ce privește rata generală de ocupare a forței de muncă de 67 % (2005: 63,8 %), nici în ceea ce privește rata de ocupare a femeilor de 57 % (2005: 56,3 %). Este din ce în ce mai evident că, în numeroase state membre, dar și la nivelul întregii Uniuni, obiectivele stabilite pentru 2010 nu vor putea fi atinse;
- cu toate că locurile de muncă cu normă întreagă continuă să fie forma predominantă de angajare în UE, este de notat faptul că evoluția ascendentă a ratei ocupării forței de muncă, în special în rândul femeilor, rezultă în mare măsură din creșterea proporției locurilor de muncă cu fracțiune de normă (fapt care se reflectă în creșterea foarte slabă a locurilor de muncă cu normă întreagă, sau chiar în reducerea acestora în unele state membre);
- creșterea cea mai evidentă a ratei ocupării forței de muncă din ultimii ani se poate observa în rândul persoanelor în vârstă. Cu toate acestea, și rata de ocupare a persoanelor în vârstă se situează cu mult sub nivelul valorilor stabilite (doar 42,5 % în medie în 2005 pentru persoanele cu vârsta cuprinsă între 55 și 64 de ani). Numai 9 state membre au atins obiectivul de 50 % (diferențe majore între bărbați și femei: pentru bărbați, obiectivul a fost atins în 17 țări, pentru femei — în 4 țări: țările scandinave și Estonia);
- rata șomajului în rândul tinerilor, cu o medie de 18,5 % pentru UE-25, era în 2005 aproximativ de două ori mai mare decât rata totală a șomajului;
- în ciuda ameliorării generale în mai multe state membre, în special în cele cu o rată a șomajului extrem de ridicată, rata șomajului în UE continuă să se situeze la un nivel înalt (puțin sub 8 %), iar în unele țări a înregistrat chiar o creștere;
- diferențele regionale în ceea ce privește ratele de ocupare a forței de muncă se mențin la un nivel înalt în unele state membre (având în special în vedere echivalentul cu normă întreagă). Numărul persoanelor care trăiesc în prezent în UE-27 în regiuni cu o rată a șomajului de peste 15 % a crescut vizibil odată cu extinderea;

- pentru categoriile marginalizate, situația pieței forței de muncă continuă să fie extrem de problematică.

În contextul evoluției menționate mai sus a pieței forței de muncă, în ciuda progreselor parțiale, rămâne un drum lung de parcurs pentru atingerea obiectivelor ambițioase de ocupare a forței de muncă stabilite în cadrul Strategiei Lisabona.

3.3 Și aceasta, cu atât mai mult cu cât evoluția situației ocupării forței de muncă, a cărei amploare variază puternic în funcție de țară și de sector, prezintă următoarele caracteristici și tendințe:

- pentru categoriile defavorizate, șansele de integrare pe piața forței de muncă nu au înregistrat aproape nici o creștere (fapt relevant de șomajul de lungă durată și de rata relativ înaltă a șomajului, în special în rândul tinerilor și al persoanelor cu calificare redusă, precum și de rata scăzută de ocupare a forței de muncă, în special în rândul persoanelor în vârstă);
- cu toate că forma predominantă de angajare în UE continuă să fie locurile de muncă cu normă întreagă, datele disponibile indică o creștere a formelor de angajare atipice (nestandardizate), dintre care unele nu oferă suficiente garanții juridice și sociale. În general, se observă o creștere a ratei contractelor de muncă pe durată determinată, cei afectați fiind în special tinerii. Contractele de prestări servicii, munca pe durată determinată și falsa activitate independentă ⁽⁸⁾, precum și încadrarea în locuri de muncă cu salariu scăzut sau cu asigurări sociale mai puțin avantajoase au înregistrat o creștere puternică, cu toate că situația variază puternic de la un stat membru la altul. În ansamblu, precaritatea crește, în special în rândul categoriilor defavorizate. Aceste forme de angajare pot servi ca „punți” spre piața tradițională a forței de muncă, cu condiția să fie liber alese și să beneficieze de protecția adecvată;
- în numeroase state membre, nesiguranța condițiilor de angajare a crescut, mai ales în cazul persoanelor cu calificare redusă, în special a persoanelor care și-au întrerupt studiile și a persoanelor care nu au beneficiat de formare profesională. Din cauza dezechilibrului dintre cererea și oferta de calificări, intrarea pe piața forței de muncă și reluarea vieții profesionale după o perioadă de șomaj este deosebit de dificilă pentru aceste categorii;
- este în continuare dificil pentru persoanele care au copii în îngrijire să găsească un loc de muncă stabil și satisfăcător;
- Persoanele cu handicap continuă, în mare măsură, să aparțină grupului de persoane excluse de pe piața forței de muncă. În conformitate cu ultimele date la nivel european, numai 40 % dintre persoanele cu handicap sunt active profesional. Și mai alarmante sunt cifrele privind persoanele cu handicap sever;

⁽⁶⁾ A se vedea graficele din anexă.

⁽⁷⁾ Employment in Europe 2006.

⁽⁸⁾ A se vedea Cartea verde intitulată „Modernizarea dreptului muncii pentru a face față provocărilor secolului XXI”, COM(2006) 708 fin.

- în plus, există un număr mare de persoane a căror marginalizare este cauzată de motive precum: toxicomania, acumularea exagerată de datorii sau lipsa unui adăpost, și a căror integrare pe piața forței de muncă necesită măsuri speciale de integrare socială;
- condițiile de muncă și șansele de angajare ale migranților și ale persoanelor care provin din migrație sunt mai puțin favorabile în majoritatea statelor membre în raport cu restul populației. O atenție deosebită trebuie acordată categoriei romilor, care, odată cu aderarea României și Bulgariei la Uniunea Europeană, au devenit minoritatea cea mai numeroasă a Europei și a căror situație pe piața forței de muncă (cu rate de șomaj care ating în unele cazuri 70-90 %) este deosebit de îngrijorătoare din numeroase motive. CESE se va referi la acest aspect într-un aviz din proprie inițiativă separat.

3.4 Creșterea sectorului informal cu condiții de muncă nesigure și, adesea, cu venituri scăzute riscă să determine descalificarea pe termen lung a categoriilor sociale care nu reușesc să pătrundă pe piața reglementată a forței de muncă. Această evoluție (greu cuantificabilă) nu determină doar un grad înalt de insecuritate pentru persoanele afectate, ci și cote înalte de evaziune fiscală și periclitează, în cele din urmă, și caracterul durabil al potențialului de producție al UE.

4. Crearea unui cadru pentru creșterea economică și îmbunătățirea cantitativă și calitativă a situației ocupării forței de muncă

4.1 De mulți ani, recomandările politice europene sunt dominate de ideea conform căreia problemele pieței forței de muncă sunt cauzate de problemele structurale ale acesteia. În multe state membre ale UE, politicile de ocupare a forței de muncă s-au concentrat exclusiv pe reducerea standardelor generale ale dreptului muncii, pe ridicarea nivelului cerințelor privind obținerea de drepturi și pe reducerea prestațiilor sociale, ca și pe flexibilizarea relațiilor de muncă.

4.2 În schimb, măsurile privind politicile active în materie de piață a muncii, ca de exemplu promovarea creșterii capacității de inserție profesională, eliminarea deficiențelor de calificare și programele de integrare pe piața forței de muncă destinate categoriilor defavorizate, nu au fost puse în aplicare suficient, cu toate că în unele țări cu cheltuieli reduse, începând din 1995, a crescut nivelul cheltuielilor destinate acestor măsuri. În majoritatea țărilor (acolo unde datele sunt disponibile) proporția cheltuielilor „active” în raport cu cheltuielile totale ale politicii pieței forței de muncă (măsuri de sprijin „active” și „pasive”) a înregistrat chiar o scădere în ultimii ani. Este extrem de important ca resursele prevăzute pentru măsurile din domeniul politicilor active privind piața forței de muncă să corespundă provocărilor; în același timp, eficiența măsurilor din domeniul politicii pieței forței de muncă trebuie să crească, iar concentrarea acestor măsuri asupra grupurilor țintă trebuie să fie asigurată.

4.3 În acest context, CESE a atras atenția, în repetate rânduri, că, în cele din urmă, măsurile în domeniul politicii pieței forței de muncă și reformele structurale nu pot avea succes decât într-un mediu macroeconomic propice, orientat spre depășirea

crizei conjuncturale și spre stimularea creșterii economice ⁽⁹⁾. În acest scop însă, atât la nivel național, cât și la nivelul Uniunii Europene, sunt necesare angajamentul pentru o politică economică orientată spre creșterea economică, precum și asigurarea condițiilor financiare, fiscale și economice corespunzătoare:

- Banca Centrală Europeană ar trebui să contribuie, în special prin politica sa fiscală, la creșterea economică și la îmbunătățirea situației ocupării forței de muncă, în conformitate cu mandatul care i-a fost acordat de tratat și pe fondul stabilității prețurilor. O creștere semnificativă a ratei de ocupare a forței de muncă se va putea produce numai în condițiile unei creșteri economice susținute, prin creșterea pe termen mediu a productivității;
- trebuie să se profite de spațiul de manevră extins, asigurat de Pactul de stabilitate și creștere economică reformat pentru a oferi statelor membre UE posibilitatea conjuncturală de contracarare și pentru a crea o flexibilitate bugetară pentru reforme structurale acceptabile din punct de vedere social și un nivel corespunzător de investiții publice;

obiectivele Lisabona indică domeniile în care sunt necesare investiții: dezvoltarea infrastructurii transporturilor și comunicațiilor, protejarea climei, strategia de promovare a cercetării și dezvoltării, asigurarea de servicii de îngrijire a copiilor, promovarea formării și perfecționării, politica activă a pieței forței de muncă și calitatea locurilor de muncă. În această privință, programele naționale de reformă ar trebui să fie concepute astfel încât să ducă la un program coordonat la nivel european de creștere a dinamicii economice la care să contribuie toți actorii naționali și europeni.

5. Combaterea eficientă a șomajului în rândul tinerilor

5.1 Șomajul în rândul tinerilor rămâne o problemă arzătoare a politicii UE de ocupare a forței de muncă. În toate țările UE, rata șomajului în rândul tinerilor depășește rata totală a șomajului, iar în majoritatea țărilor UE, nivelul acesteia este cel puțin dublu față de cel corespunzător populației totale. În unele dintre statele UE-15, cât și în mai multe dintre noile state membre, situația este și mai problematică. Nesiguranța locului de muncă a crescut în multe dintre statele membre și în cazul persoanelor cu o calificare înaltă.

5.2 Inserția profesională se realizează din ce în ce mai mult prin forme alternative de ocupare a forței de muncă, dintre care unele au condiții nesigure în plan social și din punctul de vedere al dreptului muncii. Granițele dintre munca legală și munca nedeclarată se estompează din ce în ce mai mult. Pentru anumite categorii de tineri, precum cei cu un nivel scăzut de calificare, care provin din migrație sau din pătri defavorizate ale populației, tranziția la munca legală devine din ce în ce mai dificilă. Riscul marginalizării pe piața forței de muncă crește în special în cazul suprapunerii mai multora din caracteristicile menționate.

⁽⁹⁾ A se vedea, printre altele, Avizul CESE din 11.12.2003 privind orientările generale ale politicii economice 2003-2005, raportor: dl Delapina (JO C 80, 30.3.2004) și Avizul CESE din 17.5.2006 privind propunerea pentru o decizie a Consiliului privind liniile directoare ale politicilor de ocupare a forței de muncă ale statelor membre, raportor: dl Greif (JO C 195, 18.8.2006).

5.3 În acest scop, este necesar să li se ofere, pe cât posibil, tuturor tinerilor perspective sigure. Acest lucru are și aspecte demografice: situația economică a tinerilor exercită o influență majoră asupra disponibilității acestora de a întemeia o familie. În acest sens, trebuie salută inițiativa Comisiei Europene care, în raportul de primăvară, a solicitat, pe lângă continuarea îmbunătățirii calificărilor, și consolidarea măsurilor în domeniul politici active a pieței forței de muncă, insistând în mod deosebit asupra acordării unui sprijin mult mai rapid tinerilor în căutare de locuri de muncă și asupra înlăturării problemelor structurale apărute la încheierea ciclului educațional și intrarea în câmpul muncii.

5.4 Ca exemple pozitive pot fi menționate modelele testate în diverse state membre (în Germania, Austria și parțial în Țările de Jos), care combină sistemele de educație orientate către necesitățile întreprinderilor cu formarea profesională. Numeroase studii evidențiază calitatea acestei așa-numite „formări profesionale duale” și consideră că aceasta are o contribuție importantă la facilitarea trecerii de la instituțiile de învățământ în câmpul muncii și la reducerea decalajului dintre rata șomajului în rândul tinerilor și rata totală a șomajului.

5.5 Măsurile active și preventive în domeniul formării și perfecționării în vederea creșterii șanselor de angajare a tinerilor ⁽¹⁰⁾:

- garantarea unei calificări de calitate, de la formarea inițială până la formarea profesională și formarea la locul de muncă, pentru facilitarea intrării și menținerea pe piața forței de muncă. Aceasta nu necesită doar intervenția autorităților publice, ci și cea a factorilor economici;
- un sprijin activ pentru tinerii aflați în căutare de locuri de muncă sau de posibilități de formare profesională (în cazul în care este necesar, deja după 4 luni), programe consolidate, asistență și „coaching” pentru integrarea grupurilor cu probleme, cum ar fi tinerii aflați de mult timp în șomaj, persoanele care-și întrerup studiile, de exemplu prin proiecte de ocupare a forței de muncă și promovare a formării profesionale în interesul comunității;
- crearea unor servicii, ușor accesibile, de orientare profesională și informare pentru tineri, la toate nivelurile formării profesionale, îmbunătățirea corespunzătoare a calității și asigurarea de resurse umane corespunzătoare în instituțiile administrative din domeniul ocupării forței de muncă;
- reducerea decalajului existent între cererea și oferta de calificări pe piața forței de muncă; creșterea eficienței sistemelor de învățământ primar (de exemplu scăderea ratei de abandon școlar și lupta împotriva analfabetismului), precum și creșterea posibilităților de tranziție de la formarea profesională inițială la specializările ulterioare, reducerea segregării pe

criterii de sex a consilierii privind cariera profesională viitoare în cadrul orientării profesionale;

- punerea în aplicare a unor măsuri care să asigure că locurile de muncă cu garanții sociale reduse și contractele cu durată determinată să constituie doar o soluție temporară pentru tineri.

6. Perspective mai bune de integrare pentru migranți

6.1 În majoritatea țărilor UE, situația referitoare la discriminarea migranților și a familiilor acestora pe piața forței de muncă nu s-a schimbat mult. Aceștia continuă să fie supra-reprezenți în sectoarele cu venituri mici și condiții de muncă necorespunzătoare, se confruntă cu riscuri mult mai mari de a rămâne șomeri și rămân timp îndelungat încadrați pe locuri de muncă cu un nivel redus de asigurări, cu riscuri mari pentru sănătate, grad redus de siguranță (în anumite țări) și protecție limitată în cadrul contractului colectiv de muncă.

6.2 Deosebit de îngrijorătoare este „moștenirea” acestor condiții nesigure de pe piața forței de muncă de la o generație de migranți la alta, de asemenea prin defavorizarea masivă a acestora în cadrul sistemului de învățământ. În majoritatea statelor membre, tinerii care descind din familii de migranți fac parte din categoriile care se confruntă cu cea mai mare nesiguranță a locului de muncă și cu cele mai mari riscuri de a fi marginalizați pe piața legală a forței de muncă.

6.3 CESE și-a exprimat în repetate rânduri opinia că migrația lucrătorilor este necesară mai ales în contextul evoluției demografice a UE și a menționat în acest sens exemple pozitive din mai multe state membre, precum Spania și Irlanda. Fără îndoială, acest lucru trebuie realizat întotdeauna în consonanță cu perspectivele unei politici de integrare corespunzătoare în statele membre, în special în ceea ce privește ocuparea forței de muncă ⁽¹¹⁾. Situația migrației înregistrează variații importante în statele membre, la fel ca și măsurile în domeniul politicii de integrare, între altele în politica pieței forței de muncă și cea educațională. Statele membre trebuie să acorde o deosebită atenție solicitanților de azil, având în vedere dificultățile specifice cu care aceștia se confruntă.

6.4 Priorități pentru îmbunătățirea integrării migranților:

- accentul ar trebui în special pus pe sprijinul individual (pre)școlar și pe investițiile realizate din timp în calificările lingvistice și profesionale, pe eliminarea discriminărilor la încadrarea în câmpul muncii (în special prin înlăturarea cât mai din timp a barierelor lingvistice), cât și pe simplificarea recunoașterii diplomelor dobândite de migranți în străinătate;

⁽¹⁰⁾ A se vedea Avizele CESE privind Comunicarea Comisiei către Consiliu privind politicile europene în domeniul tineretului — Răspunsuri la preocupările tinerilor europeni — Punerea în aplicare a Pactului european pentru tineret și pentru promovarea cetățeniei active (din 26.10.2005), raportor: dna Van Turnhout (JO C 28, 3.2.2006); Comunicarea Comisiei privind Agenda socială (din 13.7.2005), raportor: dna Engelen-Kefer (JO C 294, 25.11.2005); Propunerea pentru o decizie a Consiliului privind liniile directoare ale politicilor de ocupare a forței de muncă ale statelor membre (în conformitate cu articolul 128 din Tratatul CE) (din 31.5.2005), raportor: dl Malosse (JO C 286, 17.11.2005).

⁽¹¹⁾ A se vedea în acest sens Avizul CESE din 10.12.2003 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind imigrarea, integrarea și ocuparea forței de muncă, raportor: dl Pariza Castaños (JO C 80, 30.3.2004).

- includerea aspectelor legate de integrare în politica socială generală și în politica pieței forței de muncă (printre altele îmbunătățirea competențelor interculturale ale autorităților și ale serviciilor de ocupare a forței de muncă, cât și sprijinirea întreprinderilor, în special a IMM-urilor); alocarea de fonduri europene și naționale adecvate pentru măsurile de sprijinire a integrării;
- eliminarea barierelor instituționale și a discriminării la accesul pe piața forței de muncă în statele membre (de exemplu, reducerea termenelor de așteptare la obținerea permisului de muncă — în special pentru solicitanții de azil ⁽¹²⁾), cât și combaterea dumpingului salarial, simultan cu îmbunătățirea perspectivelor de integrare în cadrul politicii europene în materie de migrație (evitarea unei politici în materie de migrație care îngreunează integrarea prin promovarea migrației temporare și astfel a formelor de muncă precare și a marginalizării);
- îmbunătățirea informațiilor privind legătura dintre statutul de migrant și fenomenul de segregare, cât și discriminarea pe piața forței de muncă ⁽¹³⁾;
- aplicarea de măsuri preventive și de sancțiuni, cât și încheierea de parteneriate între partenerii sociali și autoritățile publice de la nivel național în scopul combaterii muncii la negru și pentru prevenirea dumpingului social și denaturărilor concurenței legate în special de circulația transfrontalieră a forței de muncă.

7. Valorificarea oportunităților de angajare a persoanelor în vârstă

7.1 Principala soluție la provocarea demografică nu poate fi alta decât o politică de creștere direcționată și o creștere a gradului de ocupare a forței de muncă. Potențialul necesar de forță de muncă este disponibil într-o măsură suficientă. Potențialul de angajare a persoanelor în vârstă (+55) rămâne însă în continuare insuficient exploatat la nivelul UE.

7.2 Riscul de șomaj pe termen lung crește rapid odată cu înaintarea în vârstă. În UE-25, nivelul mediu al șomajului pe termen lung în rândul persoanelor în vârstă (50-64) este de peste 60 %. În acest context, trebuie avute în vedere șansele reale ale lucrătorilor în vârstă de a găsi un loc de muncă și de a activa pe termen lung la locul de muncă respectiv.

7.3 Principalele cauze ale retragerii premature din viața profesională sunt problemele de sănătate ca urmare a condițiilor grele de muncă, intensitatea ridicată a activității, disponibilizarea prematură a lucrătorilor mai în vârstă, lipsa formării continue, cât și lipsa posibilității de reîncadrare în câmpul muncii. Nu sunt

eficiente eforturile de a găsi o soluție pentru creșterea ratelor de ocupare a persoanelor în vârstă, în primul rând prin modificări ale sistemelor de pensii, care au ca rezultat drepturi și condiții de acces mai puțin favorabile.

7.4 Numai printr-o politică conștientă privind „îmbătrânirea activă”, cu posibilități ample de participare la măsurile de învățare continuă și de învățare pe tot parcursul vieții se poate realiza o creștere durabilă a ratei de ocupare a persoanelor în vârstă. Modelele de succes din statele nordice (în special pachetul integrat de măsuri din cadrul programului național de acțiune pentru persoanele în vârstă din Finlanda) sugerează calea spre o soluție acceptabilă din punct de vedere social prin care, cu implicarea partenerilor sociali, se poate crea o piață funcțională a forței de muncă, cu o stabilitate ridicată a ratei de ocupare a persoanelor în vârstă.

7.5 Elementele-cheie ale unei reorientări clare spre relații de muncă adaptate persoanelor în vârstă ⁽¹⁴⁾:

- măsuri globale de consiliere și sprijinire a persoanelor în căutarea unui loc de muncă, cât și sprijinirea activă a serviciilor de ocupare a forței de muncă (printre altele locuri de muncă subvenționate, sprijin la inserția profesională, proiecte sociale de interes general) și, dacă este cazul, măsuri de reabilitare pentru o reinserție durabilă; fonduri corespunzătoare pentru o politică activă a pieței forței de muncă pentru a permite serviciilor de ocupare a forței de muncă o planificare pe termen lung;
- crearea de stimulente acceptabile din punct de vedere social pentru amânarea ieșirii la pensie, cât și, acolo unde este posibil sau se dorește, dezvoltarea în cadrul sistemelor publice de pensii a unor modele atrăgătoare pentru trecerea mai ușoară de la viața activă la pensie (de exemplu continuarea dezvoltării modelelor de locuri de muncă cu normă parțială pentru persoanele în vârstă);
- măsuri care au drept scop rămânerea mai mult în câmpul muncii în condiții fizice și psihice adecvate, în special reducerea exigențelor de muncă în întreprinderi și crearea de condiții de muncă adaptate persoanelor în vârstă (de exemplu stimulente pentru creșterea gradului de protecție a sănătății la locul de muncă, programe generale la nivel de întreprinderi pentru promovarea sănătății și prevenirea bolilor, cât și programe pentru protecția lucrătorilor);
- participarea mai activă a persoanelor în vârstă la învățarea continuă (campania de calificare 40+, stimulente pentru remedierea participării reduse la procesul de învățare continuă din cadrul întreprinderii, în special a celor cu o calificare redusă);

⁽¹²⁾ A se vedea în acest sens Avizul CESE din 28.11.2001 privind Propunerea de directivă a Consiliului pentru stabilirea de norme minime referitoare la primirea solicitanților de azil în statele membre, raportor: dl Mengozzi (JO C 48, 21.2.2002).

⁽¹³⁾ Eurostat lucrează în prezent la elaborarea unui modul ad-hoc privind situația imigranților și a descendenților lor direcți, care va fi inclus printre datele colectate în 2008. Obiectivul este o mai bună integrare a persoanelor de origine străină în ancheta UE privind forța de muncă.

⁽¹⁴⁾ A se vedea în acest sens Avizul CESE din 15.12.2004 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor cu privire la creșterea ratei de ocupare a forței de muncă în vârstă și amânarea ieșirii din câmpul muncii, raportor: dl Dantin (JO C 157, 28.6.2005).

— măsuri de sensibilizare în favoarea lucrătorilor în vârstă (aprecierea valorii experienței și transmiterea competențelor dobândite pe parcursul vieții profesionale către tinerii lucrători) și consilierea și sprijinirea întreprinderilor, în special a IMM-urilor, la gestionarea anticipată a resurselor umane și dezvoltarea unei organizări a muncii adaptate persoanelor în vârstă.

8. Îmbunătățirea situației în ceea ce privește angajarea femeilor

8.1 Cu toate că în ultimii 30 de ani femeile au recuperat handicapul în materie de nivel oficial de calificare, inegalitatea de șanse continuă să fie în mare măsură prezentă pe piața forței de muncă. Majoritatea femeilor rămâne concentrată în sectoarele tradiționale de prestări servicii și în sectoarele industriale în care, prin tradiție, se utilizează în special mâna de lucru feminină. Femeile beneficiază de o posibilitate evident mai redusă de a-și valorifica diplomele obținute pentru dobândirea unui loc de muncă. Reconcilierea vieții profesionale cu cea de familie este incomparabil mai greu de realizat pentru femei decât pentru bărbați.

8.2 Pentru toate grupele de vârstă, procentul locurilor de muncă cu fracțiune de normă este mult mai ridicat la femei decât la bărbați. Creșterea numărului de locuri de muncă cu fracțiune de normă, în principiu binevenită, atunci când constituie o alegere voită și în condițiile în care nu duce la un impas în ceea ce privește salariile și șansele de integrare pe piața forței de muncă, reprezintă în continuare în majoritatea statelor membre un factor esențial de segmentare a pieței forței de muncă pe criterii de sex.

8.3 Diferențele salariale între bărbați și femei rămân în continuare semnificative în aproape toate categoriile profesionale, indiferent de statutul acestora pe piața forței de muncă. Întreruperea pe termen lung a activității în scopul îngrijirii copiilor sau a altor persoane aflate în îngrijire are un efect extrem de negativ asupra șanselor de avansare în carieră, veniturilor și drepturilor sociale. În timp ce bărbaților li se acordă majorări salariale odată cu înaintarea în vârstă, veniturile femeilor stagnează exact la nivelul acelor categorii de vârstă la care acestea își întrerup cariera pentru a se ocupa de copii sau trec pe un post cu fracțiune de normă.

8.4 Exemple din Danemarca sau Suedia arată că situația poate fi diferită și că, în politica pieței forței de muncă, abordarea integratoare a egalității de șanse pentru femei și bărbați (*gender mainstreaming*) poate fi mai mult decât un slogan. În aceste țări, diferențele salariale sunt mult mai reduse, iar rata de ocupare a femeilor și gradul de acoperire a necesarului de locuri în unitățile de îngrijire a copiilor — în special a copiilor sub 2 ani — sunt mult mai ridicate decât în alte state membre ale UE. Un alt exemplu pozitiv este reprezentat de Țările de Jos, unde rata de ocupare a femeilor este ridicată, acestea alegând de cele mai multe ori în mod voit posturi cu fracțiune de normă.

8.5 Măsuri-cheie pentru rezolvarea problemelor structurale legate de angajarea femeilor ⁽¹³⁾:

⁽¹³⁾ A se vedea în acest sens Avizul CESE din 13.9.2006 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor intitulată „O foaie de parcurs pentru egalitatea între femei și bărbați 2006-2010”, raportor: dna Attard (JO C 318, 23.12.2006) și Avizul CESE din 29.9.2005 privind sărăcia femeilor în Europa, raportor: dna King (JO C 24, 31.1.2006).

— măsuri pentru eliminarea discriminărilor existente pe piața forței de muncă și cauzele structurale care stau la baza diferențelor salariale între bărbați și femei, în special promovarea protecției sociale individuale a femeilor mai ales prin măsuri care urmăresc să limiteze activitățile ocazionale, cu fracțiune de normă și nesigure, cât și pentru o mai bună reglementare a locurilor de muncă cu fracțiune de normă (de exemplu extinderea dreptului la o activitate cu fracțiune de normă pentru părinții care au dreptul să se întoarcă la programul lucru cu normă întreagă, o mai bună integrare în programele interne de formare continuă);

— dezvoltarea la scară largă a serviciilor externe de calitate de îngrijire a copiilor preșcolari și școlari, compatibile cu viața profesională și la prețuri accesibile tuturor; contribuții la promovarea eficientă a împărțirii obligațiilor de familie între parteneri (în special stimulente pentru creșterea implicării tatilor);

— eliminarea măsurilor de politici familiale care încurajează puternic renunțarea la viața profesională respectiv întreruperea pe termen lung a carierei cu șanse reduse de a relua activitatea în condiții corespunzătoare; alocațiile pentru creșterea copilului nu ar trebui să aibă un efect negativ asupra evoluției salariale sau să constituie motive suplimentare pentru care femeile să renunțe la viața profesională și nu ar trebui să creeze noi obstacole în calea împărțirii obligațiilor familiale între parteneri;

— măsuri politice în materie de piață a muncii pentru încurajarea reinsertiei profesionale după terminarea concediului pentru îngrijirea copilului (de exemplu prin sprijinirea inițiativelor de desfășurare a unei activități independente), cât și măsuri împotriva descalificării și pierderii venitului (de exemplu prin modele flexibile de formare continuă pe perioada concediului de îngrijire a copilului respectiv ocuparea în continuare a unui loc de muncă cu fracțiune de normă);

— organizarea timpului de lucru adaptat vieții de familie (printre altele posibilitatea pentru părinții copiilor preșcolari și școlari de a-și planifica programul de lucru în consecință, acorduri de muncă la distanță — *teleworking*, cât și drepturi legale la program de lucru flexibil pentru cei care au persoane în îngrijire).

9. Promovarea oportunităților pentru persoanele cu handicap pe piața forței de muncă

9.1 Persoanele cu handicap continuă, în mare măsură, să aparțină grupului de persoane excluse de pe piața forței de muncă. Probabilitatea este mai mare ca aceste persoane să ocupe posturi slab remunerate; ele sunt adesea victimele discriminării la accesul la formare și promovare profesională. Deoarece 15 % din populația de vârstă activă a UE prezintă un tip de handicap și având în vedere rata scăzută de ocupare a acestei categorii, creșterea ratei de ocupare a persoanelor cu handicap ar contribui semnificativ la îndeplinirea obiectivelor Strategiei Lisabona.

9.2 În acest context, CESE salută documentul Comisiei intitulat „Integrarea handicapului în Strategia europeană pentru ocuparea forței de muncă” ⁽¹⁶⁾, care reprezintă un punct de pornire pozitiv pentru avansarea integrării persoanelor cu handicap pe piața forței de muncă și care atrage atenția asupra faptului că integrarea este cel mai adecvat mijloc de combatere a excluderii sociale. CESE reamintește că majoritatea acestor oameni dobândesc handicapul în timpul vieții profesionale, dar că puțini dintre aceștia au posibilitatea să se reîntoarcă la un loc de muncă adaptat handicapului lor. În acest domeniu, exemple pozitive constituie legislația britanică strictă în materie de anti-discriminare care prevede dispozitive de recurs și modelul danez, care reconciliază flexibilitatea pieței muncii cu un nivel suficient de securitate socială și cu un grad înalt de educare și formare.

9.3 Măsuri prioritare pentru promovarea angajării persoanelor cu handicap ⁽¹⁷⁾:

— adaptarea sistemelor fiscale și a sistemelor de prestații sociale, astfel încât angajarea și trecerea spre ocuparea unui loc de muncă să devină atrăgătoare, de exemplu prin utilizarea indemnizațiilor de muncă (*in-work benefits*); în plus, ar

trebui să fie posibilă beneficierea din nou de pensia de invaliditate după expirarea unei perioade de probă;

- dezvoltarea, punerea în practică și sprijinirea unor programe active în materie de piață a muncii speciale pentru persoanele cu handicap (îndeosebi a unor măsuri de reabilitare), ca și a unor măsuri pentru facilitarea trecerii de la locuri de muncă protejate la locuri de muncă „normale” (de exemplu adaptarea acțiunilor de informare și comunicare la persoanele cu handicap aflate în căutarea unui loc de muncă);
- crearea de locuri de muncă adecvate persoanelor cu handicap și promovarea măsurilor pozitive destinate lucrătorilor care au dobândit handicapul în timpul vieții profesionale; în plus, ar trebui avute în vedere perioade de concediu combinate cu perioade de formare continuă, adaptarea fișelor postului sau sarcini alternative;
- acordarea de asistență suplimentară lucrătorilor cu handicap și punerea la dispoziția persoanelor cu handicap a unor servicii de îngrijire, astfel încât lucrătorii care au în familie o persoană cu handicap să-și poată continua activitatea.

Bruxelles, 12 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁶⁾ EMCO/II/290605.

⁽¹⁷⁾ A se vedea în acest sens Avizul CESE din 20.4.2006 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor — „Situația persoanelor cu handicap în Uniunea Europeană extinsă: Plan de acțiune european 2006-2007”, raportor: dna Greif (JO C 185, 8.8.2006) și Avizul exploratoriu CESE din 17.1.2007 privind egalitatea de șanse pentru persoanele cu handicap, raportor: dl Joost (JO C 93, 27.4.2007).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Rolul partenerilor sociali în reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată”

(2007/C 256/19)

La 13 februarie 2007, viitoarea Președinție portugheză a Consiliului a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la *Rolul partenerilor sociali în reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată*.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 18 iunie 2007. Raportor: dl Clever.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 145 voturi pentru, și 4 abțineri.

1. Context

1.1 Șefii de stat și de guvern europeni au decis în cadrul Strategiei Lisabona ca, până în anul 2010, rata de ocupare a femeilor să crească la 60 %. Acest obiectiv a fost confirmat în cadrul orientărilor integrate (orientarea 17) adoptate în 2005, care reprezintă componentele centrale ale noului mecanism de orientare a Strategiei Lisabona.

1.2 Îndeplinirea obiectivelor Lisabona în materie de creștere economică, ocupare a forței de muncă și competitivitate se va realiza mai repede și mai durabil dacă, în ciuda scăderii, din motive demografice, a numărului de persoane de vârstă activă, numărul de persoane ocupate în UE va reuși să crească în decursul deceniului următor, iar calificarea acestora se va îmbunătăți. Șansele de a îndeplini aceste două obiective prin intermediul unei rate mult mai ridicate de ocupare a femeilor sunt bune, deoarece generația actuală de femei tinere își dorește o integrare mai puternică în viața activă și are un nivel de educație mai ridicat. Obstacolele care persistă în acest context trebuie înlăturate.

1.3 Pentru a îndeplini acest obiectiv, statele membre UE au căzut de acord între altele asupra următoarelor aspecte:

- să ia măsuri ferme pentru a crește participarea femeilor la viața activă și pentru a reduce diferențele pe considerente de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, șomajul și remunerarea și
- să vizeze o mai bună reconciliere a vieții profesionale cu cea privată și să pună la dispoziție instituții accesibile și abordabile de îngrijire a copiilor și a altor persoane dependente (orientarea 18).

1.4 Președinția portugheză a Consiliului a solicitat Comitetului Economic și Social European elaborarea unui aviz exploratoriu privind rolul partenerilor sociali în reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată.

1.5 Reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată constituie, din punctul de vedere al partenerilor sociali europeni, o contribuție importantă în îndeplinirea obiectivelor creșterii economice, bunăstării și competitivității în Europa.

1.6 În afară de aceasta, reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată este una dintre prioritățile Comisiei Europene în foaia de parcurs pentru egalitatea între femei și bărbați, adoptată în martie 2006 ⁽¹⁾. În foaia de parcurs, Comisia menționează trei priorități pentru o mai bună reconciliere a vieții profesionale, familiale și private:

1. reguli flexibile în privința timpului de lucru atât pentru femei, cât și pentru bărbați;
2. consolidarea ofertelor de servicii de îngrijire;
3. promovarea unei mai bune reconcilierii a vieții profesionale cu cea de familie atât pentru femei, cât și pentru bărbați.

1.7 Prin publicarea, la 12 octombrie 2006, a Comunicării „Viitorul demografic al Europei — de la provocare la oportunitate”, deja anunțată în foaia de parcurs și intitulată, Comisia Europeană a lansat, în conformitate cu articolul 138 din Tratatul CE, prima consultare a partenerilor sociali privind reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată.

1.8 În prima parte a acestei comunicări, Comisia accentuează importanța temei reconcilierii vieții profesionale cu cea familială și privată. Participarea femeilor la viața activă trebuie îmbunătățită, având în vedere tocmai contextul evoluțiilor demografice și presiunea care rezultă de aici asupra sistemelor de asigurări sociale. În afară de aceasta, este accentuat rolul reconcilierii raportat la îndeplinirea obiectivelor pe care Comisia și le-a stabilit la Lisabona.

1.9 Partenerii sociali europeni, în răspunsurile lor respective adresate Comisiei, accentuează importanța temei reconcilierii vieții profesionale cu viața de familie, mai ales în contextul participării insuficiente a femeilor la piața forței de muncă și al îmbătrânirii populației. În răspunsurile lor, aceștia sprijină explicit punerea în aplicare a obiectivelor stabilite în 2002 la Consiliul de la Barcelona, care privesc consolidarea serviciilor de îngrijire a copiilor; partenerii sociali sunt unanim de acord și asupra modului în care cele trei priorități menționate în foaia de parcurs pentru egalitatea între femei și bărbați ar putea duce la îndeplinirea obiectivelor. În afară de aceasta, partenerii sociali

⁽¹⁾ COM(2006) 92 final.

subliniază că, în dezbaterile politice, tema reconcilierii vieții profesionale cu cea familială și privată și a egalității de șanse, în viața profesională, între femei și bărbați, trebuie să dobândească un loc central, având în vedere în special evoluția demografică. O atenție deosebită trebuie acordată și depășirii stereotipurilor existente legate de rolurile celor două sexe, deoarece fără o schimbare în acest plan progresele sunt greu de realizat.

1.10 Partenerii sociali (BUSINESSEUROPE/UEAPME, CEEP și ETUC) ⁽²⁾ au adoptat în anul 2005, în vederea îmbunătățirii egalității de șanse, între femei și bărbați în viața profesională, cadrul de acțiune pentru „egalitatea de șanse între femei și bărbați” ⁽³⁾. Reconcilierea vieții profesionale cu viața de familie se numără în mod explicit printre cele patru domenii-cheie, în legătură cu care partenerii sociali naționali vor efectua acțiuni până în 2010. Consiliul Uniunii Europene are așadar dreptate atunci când își propune să încredințeze partenerilor sociali organizarea timpului de lucru — factor capital în reconcilierea vieții profesionale cu viața de familie, cu scopul de a identifica soluții practice pentru toți participanții.

1.11 Contribuind la condiții de muncă mai bune, partenerii sociali pot îmbunătăți viața de zi cu zi a familiilor. În acest context, partenerii sociali le revine un rol-cheie. Cadrul de acțiune pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați constituie una dintre contribuțiile acestora la punerea în aplicare a Strategiei Lisabona. Având în vedere faptul că motivele dezechilibrelor existente încă pe piețele forței de muncă sunt complexe și interdependente, partenerii sociali europeni sunt convinși că, pentru a elimina definitiv problemele, este necesară o strategie integrată, pentru a promova egalitatea șanselor între sexe. Reconcilierea vieții profesionale cu viața de familie constituie în acest sens unul dintre instrumentele cele mai importante.

1.12 Deși în ultimii ani unele întreprinderi s-au angajat mai mult în favoarea reconcilierii vieții profesionale cu viața de familie, astfel încât luarea în considerare a nevoilor familiilor a devenit în multe întreprinderi o componentă permanentă a politicii de personal și a culturii lor corporative, după cum arată și primul bilanț comun al acordului între parteneri sociali, publicat de partenerii sociali în februarie 2007, este necesar să se continue eliminarea deficiențelor care încă există în întreprinderi, state membre sau la partenerii sociali ⁽⁴⁾.

1.13 Noțiunea de egalitate de șanse la locul de muncă, lansarea inițiativelor care contribuie la reconcilierea vieții familiale și profesionale, precum și definirea unui model de conducere a întreprinderii în spiritul egalității de șanse fac parte integrantă dintr-un concept privind responsabilitatea socială a întreprinderilor, care le stimulează să instituie bune practici și să acționeze în mod responsabil față de salariații lor.

⁽²⁾ BUSINESSEUROPE (fost UNICE) este Confederația Europeană a Asociațiilor de Angajatori și Industrii, UEAPME este Federația Europeană a Meșteșugarilor și IMM, CEEP este Confederația Sectorului Public, iar ETUC este Confederația Europeană a Sindicatelor.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf.

⁽⁴⁾ A se vedea Avizul exploratoriu CESE din 14 martie 2007 privind impactul îmbătrânirii populației asupra economiei și bugetului. Raportor: dna Florio (JO C 161, 13.7.2007).

2. Analiza situației

2.1 Schimbările sociale au dus la o diferențiere puternică a structurilor familiale. O politică orientată către reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată trebuie să ia în considerare toate formele de viață existente (de ex. familii monoparentale, familii în care fiecare părinte are un copil dintr-o căsătorie anterioară, celibatari, părinți divorțați, părinți adoptivi, studenți care lucrează, parteneriate între persoane de același sex, persoane care trăiesc singure). În plus, creșterea proporției persoanelor în vârstă și foarte în vârstă accentuează nevoia de servicii de îngrijire în cadrul și în afara familiei.

2.2 Spre deosebire de bărbați, femeile continuă să fie implicate puternic, paralel cu viața lor profesională, în organizarea gospodăriei și a familiei și, din acest motiv, ele suferă frecvent de stres și de o suprasolicitare permanentă; femeile care lucrează în agricultură și femeile care exercită o activitate independentă sunt și ele afectate de această situație. În acest context, femeile se simt adeseori obligate să accepte locuri de muncă cu fracțiuni de normă, locuri de muncă caracterizate prin venituri, pensii și oportunități de promovare mai reduse. Reconcilierea vieții profesionale cu viața de familie este așadar un instrument important și pentru egalitatea de șanse, între femei și bărbați în viața profesională, dar și între femeile cu copii și femeile fără copii.

2.3 Deoarece problemele care stau la baza acestor dificultăți și soluțiile posibile variază nu numai de la un stat membru la altul, ci și de la o regiune la alta, ba chiar și de la o întreprindere la alta, nu există soluții standard care să fie valabile pentru toți, în aceeași măsură. CESE consideră că partenerii sociali dețin o competență importantă în identificarea de soluții. Datorită structurilor lor din diferitele țări, partenerii sociali, angajându-se în favoarea reconcilierii vieții de familie cu viața profesională, pot influența considerabil viața de zi cu zi a angajatorilor și salariaților.

2.4 Deși decizia de a avea sau de a nu avea copii ține în mod fundamental de sfera privată, ca și decizia de a oferi îngrijire, în cadrul familiei, rudelor sau altor persoane apropiate, în caz de boală, handicap sau vârstă înaintată, efectele unor astfel de decizii afectează și societatea în ansamblul său. Scăderea numărului de nașteri este echivalentă cu scăderea, în viitor, a numărului de lucrători calificați și cadre de conducere, clienți, salariați, întreprinzători, oameni de știință și cercetători și are astfel consecințe negative asupra întregii societăți ⁽⁵⁾. Statului îi revine o răspundere deosebită în special cu privire la următorii factori:

— sprijinul material financiar (alocații, includerea în calculul pensiilor);

⁽⁵⁾ A se vedea în acest sens Avizul exploratoriu al CESE din 14 martie 2007 privind familia și evoluția demografică. Raportor: dl Buffetaut (JO C 161, 13.7.2007).

- infrastructurile de sprijin (îngrijirea copiilor, școli cu program prelungit, oferte, din partea organizațiilor de voluntari, de programe extrașcolare, programe pentru timpul liber sau vacanțe, mecanisme de sprijin, ca, de exemplu, pentru îngrijirea ambulatorie);
- concediile parentale adaptate pentru mame și tați (și în cazul adopțiilor);
- un mediu de lucru care să ia în considerare nevoile familiilor.

2.5 Comisia consideră că este important să existe reguli flexibile privind organizarea timpului de lucru, pentru ca potențialul populației active să fie utilizat în întregime; de aceea, posibilitatea orarelor flexibile trebuie să fie deschisă atât femeilor, cât și bărbaților, un cadru juridic fiind deci util în acest sens. Cu toate acestea, faptul că, în comparație cu bărbații, femeile utilizează mult mai des aceste reguli, provoacă un dezechilibru între sexe, care are efecte negative asupra statutului femeilor la locul de muncă și asupra independenței economice a acestora. Bărbații ar trebui așadar să fie încurajați mai mult decât până în prezent să-și asume responsabilități familiale, în special prin stimulente de a pleca în concedii parentale și de paternitate, astfel încât ei să poată împărți cu femeile, echitabil și partenerial, povara muncii casnice neremunerate și îngrijirea copiilor și a rudelor.

3. Evoluția rolurilor

3.1 Odată cu schimbările societății și în paralel cu creșterea nivelului de calificare în rândul femeilor, s-au modificat și rolurile și proiectele de viață ale femeilor. Femeile tinere beneficiază astăzi în Europa de calificări mai bune decât bărbații tineri și consideră activitatea profesională ca făcând parte integrantă din proiectele lor de viață. Nivelul crescut de calificare în rândul femeilor ar trebui să conducă și la reducerea diferențelor între salariile acestora și cele ale bărbaților. Decalajul actual între salarii rezultă în mare parte din numărul mare de femei care desfășoară o activitate cu fracțiune de normă, din întreruperile mai lungi de activitate și, prin urmare, dintr-o experiență profesională mai redusă, din numărul mic de femei care ocupă posturi de responsabilitate și din nivelul scăzut de calificare în rândul femeilor mai în vârstă. Cu toate că grilele de salarizare stabilite de contractele colective de muncă garantează tocmai faptul că, în cazul unei munci și al unei calificări egale, salariul trebuie să fie egal pentru femei și bărbați, inegalitatea salarială persistă. În plus, persoanele nu-și pot alege proiectul de viață decât atunci când condițiile sociale dau posibilitatea femeilor și bărbaților să opteze pentru modul de viață care li se potrivește cel mai bine, fără ca decizia lor să dea naștere vreunei aprecieri pozitive sau negative din partea societății.

3.2 Printre condițiile sociale care contribuie considerabil la elaborarea proiectelor de viață se numără, pe lângă structurile de îngrijire a copiilor dintr-o țară anume, și percepția pe care societatea o are atât față de mamele active profesional, cât și față de

tații care se consacră vieții de familie. Experiența țărilor scandinave și a Germaniei a arătat că poate fi util ca indemnizațiile financiare, ca, de exemplu, o parte din alocațiile parentale, să nu fie transferate familiei sau să nu fie majorate, decât în cazul în care și tatăl se consacră, pentru o perioadă anume, îngrijirii copilului. Taților li se oferă astfel un cadru juridic, pentru a se putea consacra, pentru o anumită perioadă, educării copiilor. Prin aceste reguli, mamelor li se oferă șansa de a reveni mai repede în viața profesională.

3.3 CESE subliniază că, pentru ca povara dublă pe care o reprezintă, pentru femeile active, reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată, modificarea unor parametri izolați nu va fi de-ajuns. Obiectivul ar trebui mai degrabă să constea în reorganizarea repartiției fundamentale, între bărbați și femei, a sarcinilor extraprofesionale neremunerate, ca de exemplu educarea copiilor, îngrijirea rudelor, organizarea gospodăriei. Bărbații trebuie încurajați să-și asume o parte mai mare a sarcinilor din cuplu, ceea ce presupune schimbarea în profunzime a mentalităților și a structurilor.

4. Măsuri ale partenerilor sociali în vederea reconcilierii vieții profesionale cu cea familială și privată, în cadrul întreprinderilor

4.1 Evoluția demografică și schimbările pe care aceasta le produce au efecte importante atât pentru lucrător, cât și pentru angajatori. Partenerii sociali au, la toate nivelurile, un rol important de facilitare a îmbunătățirii reconcilierii vieții profesionale cu cea familială și privată.

4.2 O politică de personal care ia în considerare cerințele întreprinderilor, ca și sarcinile elementare extraprofesionale, responsabilitățile familiale și necesitățile private ale fiecărui lucrător, reprezintă baza unei politici de succes în materie de reconciliere, în cadrul întreprinderilor. În acest sens, fiecare stat membru trebuie să pună la dispoziție următoarele condiții:

- o infrastructură corespunzătoare în domeniul îngrijirii copiilor în măsură să satisfacă nevoile actuale, atât pentru copiii mici, cât și pentru adolescenți;
- o ofertă suficientă și de bună calitate privind serviciile de îngrijire și întreținere a persoanelor vârstnice sau cu handicap;
- condiții echitabile de organizare a timpului de lucru;
- măsuri care să garanteze că prestațiile viitoare nu vor fi afectate de concediile sau de munca cu fracțiune de normă care sunt destinate îngrijirii copiilor și a persoanelor dependente și
- un personal calificat și remunerat în mod just.

De existența unei infrastructuri cu acoperire universală profită în egală măsură lucrătorii, cât și întreprinderile, statul și societatea.

4.3 Gama de instrumente de politică de personal, parțial negociată și între partenerii sociali, care trebuie pusă în aplicare în cadrul întreprinderilor cuprinde, în special:

- introducerea modelelor inovatoare, dar fără efecte dezavantajoase (fragmentarea timpului de lucru, acumularea mai multor mini-joburi), de timp de lucru, a muncii la distanță, a concediilor sabatice și a credite de timp de lucru;
- siguranța juridică a contractelor de muncă stabile;
- posibilități de păstrare a contactului cu întreprinderea pe durata concediului parental;
- măsuri de sprijin în materie de organizare a îngrijirii copiilor, sub forma unor grădinițe de întreprindere, achiziția de locuri de îngrijire a copiilor și sprijin financiar;
- sprijin în domeniul îngrijirii membrilor de familie vârstnici sau dependenți;
- sprijin cu privire la măsurile de dezvoltare personală;
- sprijin pentru reinsertie profesională după concedii sau muncă cu fracțiune de normă care au fost destinate îngrijirii copiilor sau a persoanelor dependente.

4.4 Astfel, se aduce un sprijin și în sensul obiectivului de facilitare a unei mai bune reconcilierii a vieții profesionale cu cea familială și privată, a tuturor părților interesate, prin modele de timp de lucru parțial, adaptate și cu flexibilitate ridicată, orientate atât către interesele întreprinderilor, cât și ale lucrătorilor. Nu se poate acționa în sensul acestui obiectiv dacă timpul de lucru parțial nu este acordat pe baza unor decizii voluntare. CESE consideră că este necesar, urgent, ca lucrătorii de sex masculin să accepte mai frecvent oferte de angajare cu timp de lucru parțial, dacă nevoile familiale impun unuia dintre părinți acest lucru. Bărbații pot demonstra astfel practic că responsabilitățile extraprofesionale din cadrul relației de cuplu sau de familie nu reprezintă doar sarcina femeilor, ci trebuie asumate și îndeplinite în comun.

4.5 Partenerii sociali pot facilita găsirea unor soluții pentru ca părinții să-și poată pune în aplicare modelul de viață pe care și-l doresc. În practica întreprinderilor, s-au demonstrat a fi utile și posibilitățile de contact specifice, voluntare, pentru mamele aflate în concediu de maternitate, sub forma înlocuirii personalului aflat în concediu de odihnă sau de boală, sau chiar prin invitarea acestora la festivități organizate de întreprindere, astfel încât să se faciliteze mamei reîntoarcerea la locul de muncă, după o perioadă consacrată familiei. CESE atrage atenția asupra faptului că reglementările în vigoare, de protecție a femeilor gravide, mamei și taților în perioada concediului parental, trebuie respectate în mod obligatoriu, iar acestea nu trebuie sub nici o formă eludate printr-o discriminare indirectă.

4.6 În afară de aceasta, părinții pot beneficia de sprijin în organizarea îngrijirii copiilor. Diferite întreprinderi oferă angajaților posibilități de intermediere pentru găsirea unor asistente maternale, locuri în creșe și de îngrijire de urgență pentru copii, în caz de boală. Unele întreprinderi încearcă și prin măsuri orientate specific, cum ar fi acordarea unei zile libere personalului de sex masculin, cu ocazia zilei de naștere a unui copil, pentru a încuraja preluarea responsabilităților familiale și pentru ca tații să poată petrece mai mult timp cu copiii acestora. Întreprinderile cu o asemenea politică merită sprijinite. Cu toate acestea, în majoritatea cazurilor, părinții nu sunt sprijiniți în practică. Printr-o asemenea conduită, mai ales în cazul în care aceasta încalcă legea, întreprinderea își aduce sieși prejudicii, deoarece acest lucru are un efect negativ asupra climatului de lucru în întreprindere și asupra motivării lucrătorilor.

4.7 CESE atrage atenția asupra unor studii științifice realizate de societatea Prognos AG, care au relevat faptul că măsurile create în mod specific pentru a promova interesele legitime ale personalului, inclusiv cele privind familia și viața privată, se dovedesc a fi pozitive din punctul de vedere al întreprinderilor, deoarece acestea reprezintă instrumente de politici de personal care reduc absenteismul, îmbunătățesc loialitatea față de întreprindere și ridică nivelul de motivare și randament al lucrătorilor. În plus, o asemenea politică de personal mărește atractivitatea locului de muncă, în special dacă aceasta facilitează lucrătoarelor cu responsabilități familiale avansarea în carieră și menținerea unor funcții de conducere. În afară de aceasta, o asemenea cultură corporativă asigură un climat de lucru corespunzător și îmbunătățește profilul regiunii ca destinație de afaceri.

4.8 CESE subliniază faptul că, în contextul introducerii modelelor de lucru cu program flexibil, ar trebui avută în vedere și abordarea conceptului de flexicuritate. În contextul Strategiei Lisabona, flexicuritatea reprezintă o abordare integrată a reformei pieței forței de muncă, promovând flexibilitatea necesară sau dorită și combinând, în același timp, această flexibilitate cu nivelul necesar de siguranță și previzibilitate indispensabile pentru toți participanții. Flexibilitatea negociată între partenerii sociali trebuie să aibă ca scop o situație de tip „toate părțile câștigă”, avantajoasă atât pentru întreprindere, cât și pentru lucrători. Nevoia întreprinderilor de a se adapta la cerințele pieței trebuie avută în vedere în egală măsură cu interesul crescând al lucrătorilor privind o mai mare flexibilitate, de exemplu în domeniul organizării timpului de lucru, pentru ca aceștia să se poată ocupa mai bine de problemele familiale sau extraprofesionale specifice vieții private, menținând securitatea raporturilor de muncă și evitând nesiguranța locului de muncă. Pentru a atinge acest obiectiv, sunt necesare soluții individuale și adaptate necesităților, soluții negociate de regulă între partenerii sociali. CESE subliniază faptul că, în dezbaterile privind flexicuritatea, trebuie acordată o atenție sporită impactului diferit asupra bărbaților și femeilor ⁽⁶⁾.

4.9 Reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată este cu atât mai de succes, cu cât instrumentele individuale necesare reconcilierii sunt mai puternic materializate în realitatea întreprinderii. În acest sens, trebuie acordată cea mai mare importanță punerii în aplicare a acestui aspect la nivel național.

⁽⁶⁾ A se vedea în acest sens Avizul exploratoriu al CESE din 12 iulie 2007, privind flexicuritatea (dimensiunea flexibilității interne — negocierea contractului colectiv de muncă și rolul dialogului social ca instrumente pentru reglementarea și reforma piețelor forței de muncă). Raportor: dl Janson (JO C 97, 28.4.2007).

4.10 CESE consideră concursurile de întreprindere, susținute de partenerii sociali, ca fiind un potențial instrument capabil să difuzeze pe scară largă și să promoveze exemplele de bună practică în favoarea familiilor și femeilor. Instrumente noi și inovatoare, ca

- înființarea unor spații de joacă pentru copiii angajaților;
- grădinițe de întreprindere și
- rețele intergeneraționale de întreprindere, care să coordoneze serviciile pe bază de voluntariat, cum ar fi rezolvarea unor probleme administrative pentru lucrătorii pensionați sau efectuarea de cumpărături pentru lucrătorii tineri cu responsabilități familiale,

sunt prezentate publicului larg prin concursurile de întreprindere.

4.11 Este de înțeles că majoritatea întreprinderilor mici sau mijlocii, care constituie majoritatea întreprinderilor din UE, nu dispun de mijloace pentru asemenea oferte atractive. Din acest motiv trebuie avute în vedere stimulente fiscale specifice. Cu toate acestea, contactele sociale mai strânse, caracteristice întreprinderilor mici și mijlocii, facilitează realizarea unui acord între părțile interesate privind soluții practice și prompte, adaptate nevoilor fiecărui angajat. În afară de aceasta, există posibilitatea ca mai multe întreprinderi mici, care se află în aceeași regiune, să-și unească forțele cu autoritățile locale, cu asociații de cetățeni și organizații neguvernamentale, pentru a oferi un pachet comun de măsuri, îmbunătățindu-și astfel propriul profil și ridicând valoarea regiunii ca destinație de afaceri.

5. Inițiative practice la nivel regional și local

5.1 Pentru a îmbunătăți în mod practic și realist condițiile-cadru de reconciliere a vieții profesionale cu cea familială și privată, este deosebit de util ca diverșii actori locali să cadă de acord asupra unei strategii coordonate. În acest sens, CESE îi încurajează pe partenerii sociali să lanseze inițiative la nivel regional și local, pentru a reuni actorii angajați (întreprinzători, membri ai comitetelor de întreprindere, grupuri de părinți, comunități religioase, asociații sportive, reprezentanți locali etc.) din orașe și comunități locale, cu scopul de a coordona aspectele de viață la nivel local, astfel încât să se asigure cea mai eficientă reconciliere a vieții profesionale cu cea familială și privată. Schimbările care au loc la nivel local reprezintă un sprijin practic nemijlocit pentru toate părțile interesate. Diverșii actori locali sunt implicați într-o gamă largă de activități și sunt deschiși oricărei forme de idei creative. Câteva exemple concrete, care pot fi desigur completate și cu altele:

- crearea unui site web la nivel municipal, cu informații orientate către familii;
- crearea de baze de date pentru alocarea locurilor de îngrijire a copiilor;

- puncte de contact prin care se aduc laolaltă familii tinere, fără bunici, cu persoane vârstnice, fără familie;
- supravegherea copiilor pe drumul spre școală și înapoi;
- sprijinirea organizațiilor de voluntari și a voluntarilor, care se ocupă în timpul lor liber de îngrijirea copiilor;
- ateliere de lucru cu privire la dezvoltarea urbanistică favorabilă familiilor, pentru a opri migrația familiilor tinere;
- programe de îndrumare (*mentoring*) pentru tații care lucrează cu fracțiuni de normă;
- modificarea orarelor autobuzelor școlare, astfel încât părinții să-și coordoneze mai bine începutul zilei de lucru cu începutul zilei de școală;
- flexibilizarea programului de deschidere a grădinițelor;
- manifestări organizate de întreprinderi pe tema reconcilierii vieții profesionale cu cea de familie, în care întreprinderile să-și prezinte publicului politica de personal favorabilă familiilor;
- o verificare a tuturor hotărârilor luate la nivel local pentru a asigura faptul că acestea sunt în favoarea copiilor.

6. Structuri de îngrijire a copiilor și îngrijirea rudelor vârstnice

6.1 CESE reamintește faptul că al doilea raport intermediar privind punerea în aplicare a Strategiei Lisabona, publicat de Comisia Europeană la jumătatea lunii decembrie 2006 ⁽⁷⁾, precizează că, în mai multe state membre, insuficiența structurilor de îngrijire a copiilor, cu un preț accesibil, reprezintă o problemă. În aceste sens, se solicită statelor membre, în conformitate cu propriile obiective ale acestora, să pună la dispoziție mai multe structuri de calitate de îngrijire a copiilor accesibile tuturor.

6.2 În afară de aceasta, Consiliul European de la Barcelona ⁽⁸⁾, din 2002, a hotărât ca, până în 2010, îngrijirea copiilor să fie disponibilă pentru minim 90 % din copiii între vârsta de trei ani și vârsta obligatorie de școlarizare și pentru minim 33 % din copiii cu vârsta sub trei ani.

6.3 Tocmai în contextul rolului schimbat al femeilor și bărbaților este important ca partenerii sociali să afirme clar că dezvoltarea copilului nu trebuie să fie afectată negativ de activitatea profesională a mamei sau de faptul că tatăl se ocupă de familie.

⁽⁷⁾ COM(2006) 816 fin, Comunicarea Comisiei către Consiliul European de primăvară — punerea în aplicare a noii Strategii de la Lisabona pentru creștere economică și locuri de muncă — „Un an de realizări”.

⁽⁸⁾ Concluziile Președinției Consiliului European de la Barcelona din 15 și 16 martie 2002.

6.4 Având în vedere marea varietate a structurilor de îngrijire a copiilor din statele membre, cu vârste de sub trei ani, CESE solicită insistent ca fiecare stat membru să-și stabilească obiective cuantificabile în mod concret, privind infrastructura de îngrijire a copiilor cu vârsta sub 3 ani. Pentru a face posibilă reconcilierea vieții profesionale cu cea de familie, până în 2010 ar trebui să fie disponibil, cel puțin pentru 33 % din copii cu vârste de sub trei ani, câte un loc la un centru de zi sau la o structură cu o asistentă maternală calificată.

6.5 CESE consideră că este necesar să se acorde o importanță mai mare decât în trecut dezvoltării îngrijirii copiilor în statele membre și că trebuie puse în aplicare măsurile politice corespunzătoare pentru a accelera și sprijini în continuare acest proces.

6.6 În Avizul său privind familia și evoluția demografică ⁽⁹⁾, CESE s-a referit în detaliu la schimbarea demografică din Uniunea Europeană și consecințelor acesteia asupra familiilor. Creșterea speranței de viață poate reprezenta, pentru multe persoane, un câștig în ceea ce privește calitatea vieții. O speranță de viață în creștere va duce și la faptul că tot mai mulți oameni vor trebui, în viitor, pe lângă serviciu, să se ocupe și de îngrijirea unor membri de familie vârstnici. În acest sens, ar trebui pus un accent mai mare pe dezvoltarea serviciilor în materie de îngrijire, pentru a degreva rudele care se ocupă de îngrijire de aceste responsabilități.

6.7 Sarcina partenerilor sociali, în acest domeniu, ar putea fi aceea de a furniza informații privind instrumentele care s-au dovedit a fi adecvate în practică. Acestea ar putea include, de exemplu, adaptarea pe termen scurt a programului de lucru, pentru a permite persoanelor care se ocupă de îngrijirea persoanelor să acționeze în cazuri de urgență frecvente; locuri de muncă adaptate la nevoile persoanei care acordă îngrijirea, de exemplu în care lucrătorul poate fi apelat telefonic, acesta având acces la un calculator și la Internet, pentru a rezolva problemele legate de îngrijirea persoanei și furnizarea de materiale de informare privind aspectele organizatorice, financiare și juridice legate de îngrijire.

7. Perspective

7.1 CESE estimează că reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată este inevitabil legată de realizarea egalității de șanse și că rezultatele dorite de partenerii sociali, atunci când sunt obținute, vin în sprijinul reconcilierii. Pentru ca aceasta să devină realitate, programele de învățământ ale copiilor ar trebui să prezinte ca normală și necesară reconcilierea între viața familială și cea profesională.

7.2 CESE invită Consiliul, Parlamentul European și Comisia să ia în considerare, în activitatea viitoare a acestora, propunerile făcute în prezentul aviz exploratoriu și să contribuie în continuare la îmbunătățirea reconcilierii vieții profesionale cu cea familială și privată.

Bruxelles, 11 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁹⁾ A se vedea în acest sens Avizul exploratoriu al CESE din 14 martie 2007 privind familia și evoluția demografică. Raportor: dl Buffetaut (JO C 161, 13.7.2007).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Flexicuritatea (dimensiunea flexibilității interne — negocierea colectivă și rolul dialogului social ca instrumente de reglementare și reformare a piețelor forței de muncă)”

(2007/C 256/20)

Comitetul Economic și Social European a primit o scrisoare datată 13 februarie 2007 din partea Președinției portugheze, care solicita avizul CESE cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 18 iunie 2007. Raportor: dl **Thomas Janson**.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 163 de voturi pentru, 2 voturi împotriva și 5 abțineri.

1. Rezumat și concluzii

1.1 CESE salută solicitarea Președinției portugheze de a elabora un aviz privind flexicuritatea, având în vedere că dezbaterile pe această temă s-a limitat, până în prezent, în principal la flexibilitatea externă în creștere și la modurile de compensare a acestei creșteri prin consolidarea politicilor în materie de piață a forței de muncă și a dispozițiilor în materie de protecție socială. În schimb, obiectivul ar trebui să fie concentrarea pe alte dimensiuni pentru a îmbunătăți posibilitatea creării de situații avantajoase pentru toți cei implicați.

1.2 CESE ar dori să sublinieze că trebuie întărit rolul partenerilor sociali. Partenerii sociali ar trebui să participe la toate dezbaterile pe tema flexicurității și să dețină un rol privilegiat în cadrul consultărilor Comisiei Europene. De aceea, Comisia ar fi trebuit să pună un accent mai puternic pe consultarea în special a partenerilor sociali europeni cu privire la definirea la nivel comunitar a conceptului de flexicuritate.

1.3 Consolidarea sistemelor de relații profesionale la nivel european și național este esențială pentru orice discuție privind flexicuritatea. Un element-cheie este reprezentat de dialogul social susținut și dinamic, în cadrul căruia partenerii sociali participă activ și pot negocia, pot influența și pot să-și asume răspunderea pentru definirea, componentele și evaluarea rezultatelor flexicurității.

1.4 Comisia și statele membre ar trebui să depună eforturi pentru a stabili o legătură între discuțiile care ar putea duce la reforme bazate pe conceptul de flexicuritate cu întărirea și modernizarea raporturilor profesionale de la toate nivelurile. Astfel, CESE dorește să existe o legătură mai puternică între, pe de o parte, dezbaterile pe tema flexicurității și consolidarea dialogului social la toate nivelurile și, pe de altă parte, negocierile colective la nivelurile corespunzătoare, respectând totodată diversitatea sistemelor de raporturi profesionale din statele membre. Conceptul de flexicuritate ar trebui să îmbunătățească într-un mod echilibrat atât flexibilitatea, cât și securitatea. Conceptul de flexicuritate nu înseamnă o reducere unilaterală și nelegitimă a drepturilor lucrătorilor, o idee pe care CESE o respinge.

1.5 CESE recunoaște că, având în vedere rolul esențial al partenerilor sociali în dezvoltarea progresivă a politicilor în

materie de flexicuritate la nivel european, această dezbatere nu poate fi privită separat nici de conținutul dialogului social european, nici de dezvoltarea în continuare a dialogului social însuși.

1.6 CESE dorește să sublinieze că statele membre și Comisia ar trebui să acorde o mai mare atenție egalității de gen și solidarității între generații în contextul flexicurității. Femeile, lucrătorii în vârstă și tinerii sunt adesea dezavantajați pe piața forței de muncă în ceea ce privește flexibilitatea și securitatea și ar trebui să se urmărească alinierea situației acestora la cea de care beneficiază bărbații.

1.7 CESE dorește ca statele membre și Comisia să studieze îmbunătățirea adaptabilității prin intermediul flexibilității interne, făcând din aceasta o dimensiune viabilă și acceptabilă a flexicurității. Flexibilitatea internă poate juca un rol-cheie în îmbunătățirea productivității, inovației și competitivității și poate contribui astfel la îndeplinirea obiectivelor Strategiei Lisabona. De asemenea, poate juca un rol major în facilitarea unei mai bune îmbinări de către lucrători a muncii cu alte activități și responsabilități și a îmbunătățirii calității locului lor de muncă. Condiția esențială pentru cele menționate mai sus o constituie un cadru de reglementare care să asigure lucrătorilor stabilitate și securitate, cât și protecția locurilor de muncă și a asistenței medicale. Protecția locurilor de muncă combinată cu servicii de reinserție eficiente și politici active în domeniul pieței forței de muncă sunt esențiale pentru adaptabilitatea și securitatea întreprinderilor și a angajaților.

1.8 În opinia CESE, ar trebui să se urmărească atingerea unui echilibru între flexibilitatea timpului de lucru și protecția lucrătorilor; acest echilibru ar fi cel mai bine garantat prin reglementări stabilite în urma negocierii colective, în conformitate cu practicile naționale. Astfel de negocieri privind flexibilitatea timpului de lucru necesită un cadru solid de drepturi, instituții sociale care funcționează bine și sisteme de securitate socială favorabile ocupării forței de muncă, pe care să se bazeze.

1.9 Flexibilitatea funcțională este un aspect-cheie pentru negocierea colectivă între partenerii sociali. Prin astfel de negocieri pot fi echilibrate și ajustate nevoile întreprinderilor și lucrătorilor și se pot stabili compensații corespunzătoare pentru aptitudini deosebite.

1.10 Flexibilitatea funcțională necesită actualizarea permanentă a cunoștințelor și capacităților lucrătorilor și o bună funcționare a infrastructurii de educare și formare, pe care aceasta să se sprijine. Cu toate că în trecut au fost luate multe angajamente pentru învățarea pe parcursul întregii vieți, în practică mai sunt multe de realizat.

2. Context

2.1 Președinția portugheză a solicitat CESE redactarea unui aviz exploratoriu privind flexicuritatea, care să trateze următoarele aspecte:

- 1) dimensiunea flexibilității interne;
- 2) negocierea colectivă și rolul dialogului social ca instrumente de reglementare și reformare a piețelor forței de muncă.

2.2 Anumite orientări din liniile directe privind politica de ocupare a forței de muncă (2005-2008) ar putea constitui baza de dezbatere pe tema flexicurității. Consiliul European de primăvară din 2006 a solicitat statelor membre să acorde o atenție deosebită principalei provocări a „flexicurității” (stabilirea echilibrului între flexibilitate și securitate). În funcție de situația de pe propriile piețe ale forței de muncă, statele membre au fost invitate să continue reformele în domeniul pieței forței de muncă și al politicilor sociale în cadrul unei abordări integrate a flexicurității.

2.3 Tema flexicurității a fost dezbătută în cadrul a două summit-uri sociale legate de summit-urile europene din decembrie 2006, respectiv martie 2007.

2.4 Comisia a înființat un grup de experți care să propună „căi de urmat pentru flexicuritate”, adică un anumit set de dimensiuni ale flexibilității și securității pentru viața profesională. Pe această bază, Comisia a publicat în iunie 2007 o comunicare pe tema flexicurității, care cuprindea o prezentare a unui set de principii comune. Un set de principii comune va fi inclus în decembrie 2007 în orientările revizuite privind ocuparea forței de muncă pentru anul 2008. Cartea verde „Modernizarea legislației muncii pentru depășirea provocărilor secolului XXI”⁽¹⁾, ale cărei recomandări se consideră deja incluse, a abordat, de asemenea, dimensiunea flexicurității din punctul de vedere specific al contractului de muncă.

2.5 În acest context, CESE ar dori să amintească, de asemenea, eforturile importante depuse de Fundația europeană pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și viață, care a stabilit aspecte importante cu privire la flexicuritate.

3. Dimensiunile strategiilor de flexicuritate

- 3.1 a) Strategiile de flexicuritate se referă la strategii care tind să combine în mod echilibrat diferitele tipuri de flexibilitate și securitate de pe piața forței de muncă, astfel încât să îmbunătățească capacitatea de adaptare a lucrătorilor și a întreprinderilor, dar și să le ofere acestora

stabilitate și protecție împotriva riscurilor. Se pot menționa ca exemple de tipuri de flexibilitate și tipuri de securitate următoarele:

Exemple de flexibilitate

Flexibilitatea numerică externă	Ajustarea volumului de ocupare a forței de muncă printr-un schimb cu piața externă a forței de muncă, prin concedieri, muncă temporară și contracte pe durată determinată.
Flexibilitatea numerică internă	Ajustarea temporară a volumului de muncă dintr-o întreprindere, prin practici precum timpul de lucru atipic și sistemele de contorizare a timpului.
Flexibilitatea funcțională internă	Organizarea flexibilității în cadrul unei întreprinderi prin formare, multi-tasking și rotația posturilor, având la bază capacitatea salariaților de a îndeplini diferite sarcini și activități.
Flexibilitatea financiară	Variația remunerației de bază și suplimentare în funcție de performanțele individuale sau ale întreprinderii.

Exemple de securitate

Securitatea locului de muncă	Securitatea care se bazează pe legislația în materie de protecție a locurilor de muncă etc., care limitează capacitatea angajatorului de a efectua concedieri după bunul plac.
Securitatea profesională	Oportunități adecvate de angajare datorită nivelurilor ridicate ale capacității de inserție profesională, asigurate, de exemplu prin formare și educare.
Securitatea venitului	Protecția nivelurilor corespunzătoare și stabile de venit.
Securitatea concilierii	Siguranța că un lucrător poate concilia viața profesională cu alte responsabilități sau angajamente decât cele care țin de munca retribuită.

- b) Nu este necesară luarea în discuție a securității juridice a contractului de muncă, datorită căreia acesta devine opozabil tuturor și poate fi invocat în instanță. Aceasta implică păstrarea raportului de subordonare, care are ca efect, printre altele, menținerea și punerea în aplicare a dreptului salariaților la protecție socială.

⁽¹⁾ A se vedea COM(2006) 708 final. Cartea verde „Modernizarea dreptului muncii pentru a face față provocărilor secolului XXI” și Avizul CESE din 30.5.2007 privind modernizarea dreptului muncii, SOC/246, (raportor: dl Retureau), JO C 175, 27.7.2007.

3.2 Urmând exemplul Comisiei Europene și inspirată de anumite aspecte ale exemplului danez, dezbateră pe tema flexicurității la nivel european s-a limitat, în principal, la creșterea flexibilității externe și la modurile de compensare a acestei creșteri prin consolidarea politicilor privind piața forței de muncă sau dispozițiile privind protecția socială. Avantajele și dezavantajele flexibilității externe reprezintă un aspect asupra căruia sindicatele și organizațiile patronale au adesea opinii divergente. În plus, OCDE ⁽²⁾ a afirmat recent că legislația în materie de protecție a locurilor de muncă nu are un efect semnificativ asupra ratei totale a ocupării forței de muncă. Mai mult, OIM a arătat că există o relație pozitivă între siguranța locului de muncă și productivitate (a se vedea anexa).

3.3 Acest aviz își propune să lărgască sfera dezbaterii pe tema flexicurității în trei direcții. În primul rând, vrea să sublinieze că este necesară consolidarea rolului partenerilor sociali în această dezbateră și în cadrul reformelor pieței forței de muncă, în general. În al doilea rând, CESE dorește să sublinieze că dezbateră pe tema flexicurității ar trebui să acorde o mai mare atenție diferențelor de gen și categoriei de tineri de pe piața forței de muncă. Egalitatea de gen a fost în cea mai mare parte absentă din dezbaterile pe această temă. În ciuda faptului că formele de lucru mai flexibile sunt bine acceptate de majoritatea femeilor și oferă un echilibru mai bun între viața profesională și cea de familie, femeile ar putea fi, în unele cazuri, dezavantajate pe piața forței de muncă în ceea ce privește flexibilitatea și securitatea și ar trebui să se încerce alinierea situației acestora la cea de care beneficiază bărbații ⁽³⁾. În al treilea rând, CESE consideră importantă lărgirea sferei de dezbateră prin explorarea unor metode alternative pentru realizarea adaptabilității, facilitarea învățării pe parcursul întregii vieți, îmbunătățirea productivității și sprijinirea inovației, acestea fiind dimensiuni esențiale ale procesului Lisabona. Acestea reprezintă, de asemenea, aspecte pe care CESE le-a abordat în avizul său pe tema orientărilor privind ocuparea forței de muncă ⁽⁴⁾. Având în vedere toate aceste aspecte, prezentul aviz nu abordează tema flexibilității externe, ci se concentrează pe posibilitățile de îmbunătățire a capacității de adaptare prin flexibilitate internă.

3.4 Flexicuritatea este deosebit de importantă pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri), având în vedere importanța acestora în ceea ce privește condițiile de angajare. În consecință, politicile statelor membre în materie de flexicuritate vor trebui să conțină dispoziții care să aibă în vedere nevoile IMM-urilor și ale salariaților acestora.

3.5 CESE accentuează că baza tuturor modelelor de flexicuritate se sprijină pe un stat social capabil să garanteze niveluri ridicate de protecție socială, asumarea răspunderii de servicii publice înzestrate cu mijloacele necesare, precum și pe un cadru legislativ stabil pentru negocierea colectivă și dialogul social. Sistemele sociale generale pot îmbunătăți mobilitatea, asigurându-i pe lucrători că nu au nimic de pierdut când se confruntă cu schimbări pe plan profesional. Un cadru stabil de dialog social și de negociere colectivă asigură partenerilor sociali puter-

nici posibilități de a ajunge la un consens pe marginea aspectelor esențiale privind piața forței de muncă.

4. Flexicuritatea și partenerii sociali

4.1 Aspectele legate de flexicuritate sunt decisive pentru echilibrul drepturilor și obligațiilor ce le revin angajatorilor și salariaților. Dialogul social și negocierea colectivă sunt instrumente esențiale în elaborarea și punerea în aplicare a oricărui tip de reformă privind piața forței de muncă, inclusiv flexicuritatea. De aceea, Comitetul Economic și Social European subliniază că partenerii sociali sunt protagoniștii oricărei dezbateri la toate nivelurile pe tema flexicurității. Partenerii sociali ar trebui să joace din ce în ce mai mult un rol de frunte în definirea echilibrului între flexibilitate și securitate, contribuind astfel la îmbunătățirea regulilor pieței forței de muncă.

4.2 La nivel european, CESE recunoaște că Comisia i-a informat pe partenerii sociali despre proiectele sale privind această dezbateră. Cu toate acestea, CESE consideră că, în legătură cu acest subiect, Comisia ar fi trebuit să acorde o mai mare atenție în special consultării cu partenerii sociali europeni pe tema definirii conceptului de flexicuritate la nivel european. Fără implicarea și angajamentul ferm al partenerilor sociali va fi dificilă punerea în aplicare a oricărei strategii privind flexicuritatea.

4.3 CESE a arătat în avizul său privind sistemul danez de flexicuritate ⁽⁵⁾ că „partenerii sociali au jucat un rol esențial în dezvoltarea modelului danez de flexicuritate atât la nivel decizional, cât și în punerea în aplicare în domenii precum politica de formare și reformele structurale ale pieței forței de muncă. [...] Rolul partenerilor sociali este rezultatul evoluției istorice ... Implicarea crescută și aportul partenerilor sociali pot astfel contribui la creșterea capacității societății de a fi competitivă și de a se adapta.”

4.4 În avizul său privind modelul social european ⁽⁶⁾, CESE a subliniat că „în ceea ce privește arhitectura de bază a modelului social european, rolul fundamental al partenerilor sociali în domeniul economic și al politicii sociale nu poate fi apreciat la justa valoare. În acest context, atenția ar trebuie să se concentreze pe importanța specială a rolului de reglementare jucat de asociațiile angajatorilor și angajaților în legătură cu acordurile colective și acordurile salariale.”

4.5 Prin urmare, calendarul flexicurității nu ar trebui elaborat într-o manieră ierarhică de sus în jos, stabilită de Comisie și dezbătută de guvernele statelor membre. Partenerii sociali trebuie să poată negocia, influența și să-și asume răspunderea pentru definirea, componentele și evaluarea rezultatelor flexicurității. Deoarece flexicuritatea este strâns legată de dialogul social și negocierea colectivă, apariția dezbaterii pe tema flexicurității va aduce în prim-plan și deficiențele din cadrul dialogului social și al negocierii colective. Aceste deficiențe ar trebui dezbătute simultan cu prezentarea calendarului flexicurității. Astfel, CESE dorește să vadă o legătură mai puternică între dezbateră pe

⁽²⁾ Perspectivele OCDE privind ocuparea forței de muncă în 2006: Promovarea locurilor de muncă și a veniturilor.

⁽³⁾ În curs de elaborare „Rolul partenerilor sociali în reconcilierea vieții profesionale cu cea privată și de familie” SOC/271 (raportor: dl Clever) și SOC 273 „Capacitatea de inserție profesională și spiritul antreprenorial — rolul societății civile, al partenerilor sociali și al organismelor regionale și locale din perspectiva genului” (raportor: dl Pariza Castaños).

⁽⁴⁾ Avizul CESE din 31.5.2005 privind liniile directoare privind ocuparea forței de muncă 2005-2008, (raportor: dl Malosse), JO C 286 din 17.11.2005.

⁽⁵⁾ A se vedea Avizul CESE din 17.05.2006 intitulat „Flexicuritatea: cazul Danemarcei”, (raportor: dna Vium), JO C 195 din 18.8.2006.

⁽⁶⁾ A se vedea Avizul CESE din 6.7.2006 intitulat „Coeziunea socială: concretizarea unui model social european”, (raportor: dl Ehnmark), JO C 309 din 16.12.2006.

tema flexicurității și consolidarea dialogului social la fiecare nivel și a negocierii colective la nivelurile corespunzătoare, respectându-se diversitatea sistemelor de relații între partenerii sociali din statele membre.

4.6 Dialogul social la nivel european este unic în lume, deoarece dă posibilitatea partenerilor sociali să joace rolul de colegiutori în domeniul social. În ultimii ani, a dus la dezvoltarea unui dialog social mai autonom. Partenerii sociali au dreptul de a dezbate aspecte de interes general pentru mai buna funcționare a pieței europene a forței de muncă. CESE recunoaște că, având în vedere rolul esențial al partenerilor sociali în dezvoltarea progresivă a politicilor în materie de flexicuritate la nivel european, această dezbatere nu poate fi privită separat nici de conținutul dialogului social european, nici de dezvoltarea în continuare a dialogului social în sine. În programul lor de lucru multianual partenerii sociali au hotărât să analizeze aspectele flexicurității, dar și să lucreze în sensul stabilirii unui acord comun privind instrumentele de dialog social european ⁽⁷⁾. CESE și-a prezentat poziția în avizul său intitulat „Capacitatea de inserție profesională și spiritul antreprenorial — rolul societății civile, al partenerilor sociali și al organismelor regionale și locale din perspectiva genului” ⁽⁸⁾.

4.7 În statele membre, există la toate nivelurile numeroase exemple ale rolului esențial jucat de partenerii sociali în îmbunătățirea atât a flexibilității, cât și a securității angajatorilor și salariaților. Contractele colective în sine nu reprezintă doar un factor de securitate pentru angajatori și salariați, ci permit și flexibilitatea negociată. Deoarece includ elemente de flexibilitate internă crescută, promovarea profesională și drepturile la învățarea pe tot parcursul vieții devin aspecte din ce în mai obișnuite într-un mediu tot mai competitiv. Cu toate acestea, în statele membre în care dialogul social este necorespunzător ca urmare a fragilității sistemelor de relații între partenerii sociali, acest lucru duce la expunerea excesivă a lucrătorilor la forțele pieței de pe piața forței de muncă, oferind adesea protecție insuficientă. De aceea, consolidarea și modernizarea sistemelor de relații între partenerii sociali din statele membre ar trebui să aibă loc concomitent cu dezbaterile pe tema flexicurității în statele membre.

4.8 În acest context, CESE ar dori să atragă atenția asupra câtorva exemple de acorduri între partenerii sociali:

- Acordurile de negociere colectivă din Danemarca, care introduc perioade obligatorii de preaviz pentru a permite lucrătorilor să se pregătească mai bine pentru un alt loc de muncă.
- În Suedia, contractele colective la nivel de ramură au introdus „fonduri pentru tranziția profesională”, finanțate de sectorul de afaceri și gestionate în comun de partenerii sociali. Aceste fonduri asigură lucrătorilor care au primit preaviz formare, asistență la căutarea unui loc de muncă sau stagii plătite la alte firme, chiar dacă, oficial, sunt încă angajați societății care îi disponibilizează.
- Acordul tripartit din Spania privind modul de limitare a utilizării contractelor pe perioadă determinată. Acesta se bazează pe principiul conform căruia un procent prea ridicat

de contracte pe perioadă determinată nu servește interesului comun al salariaților și angajatorilor.

- În contractele colective din Germania există posibilitatea organizării flexibile a timpului de lucru și a muncii într-un cadru restrâns, acestea fiind elaborate și puse în aplicare cu participarea reprezentanților salariaților din cadrul societății respective.

De asemenea, CESE consideră că acordurile încheiate de partenerii sociali europeni privind, de exemplu, contractele pe durată determinată, concediul pentru creșterea copilului, programul de lucru cu fracțiune de normă și lucrul la distanță (teleworking) fac parte dintr-un concept de flexicuritate, care contribuie la flexibilitate și securitate pentru lucrători și angajatori.

4.9 Pentru ca partenerii sociali să poată negocia pe marginea aspectelor esențiale privind piața forței de muncă în vederea realizării unui echilibru între flexibilitate și securitate acceptabil la nivel social, este necesar să existe un cadru juridic național care să încurajeze partenerii sociali să contribuie și să negocieze eficient pe teme privind flexicuritatea. Reglementarea protecției locurilor de muncă și un cadru juridic puternic le pot da partenerilor sociali posibilitatea de a negocia acorduri care să promoveze eforturile, cooperarea și disponibilitatea pentru instruire ale lucrătorilor, ceea ce este benefic pentru ocuparea globală a forței de muncă și pentru eficiența economică. Contribuția partenerilor sociali garantează că sunt avute în vedere atât interesele angajatorilor, cât și cele ale salariaților. În plus, protecția locurilor de muncă combinată cu servicii de reangajare eficiente și politici active ale pieței forței de muncă sunt esențiale pentru adaptabilitatea și securitatea întreprinderilor și a salariaților.

4.10 Contribuția partenerilor sociali ar putea avea ca obiectiv creșterea mobilității protejate și rentabilizarea tranzițiilor. Acestea pot ajuta la organizarea controlului colectiv și negociat al oportunităților și drepturilor de pe piața forței de muncă. Din perspectiva CESE, acest fapt ar combate tendințele de segmentare și ar îmbunătăți integrarea.

5. Egalitatea de gen, solidaritatea între generații și flexicuritatea

5.1 Flexibilitatea și securitatea pieței forței de muncă afectează bărbații și femeile în mod diferit. Femeile ocupă adesea locuri de muncă mai precare și mai nesigure, caracterizate de flexibilitate excesivă. Flexibilitatea excesivă, care, în unele cazuri, ar putea duce la riscul unor locuri de muncă mai precare și nesigure, trebuie să fie echilibrată de o formă adecvată de securitate. Având, de asemenea, în vedere persistența rolurilor tradiționale ocupate de cele două genuri, femeilor continuă să le revină mai multe responsabilități legate de îngrijirea copiilor și a persoanelor în vârstă și se confruntă cu dificultăți mai mari de conciliere a vieții profesionale cu viața privată. Mai mult, în ciuda legislației împotriva discriminării, continuă să existe diferențe de salarizare între bărbați și femei, iar femeile au adesea mai puține drepturi în materie de securitate socială, inclusiv în ceea ce privește pensia. Prin urmare, femeile sunt deseori afectate într-o mai mare măsură de părțile negative ale flexibilității.

⁽⁷⁾ Programul de lucru multianual al partenerilor sociali pentru 2006-2008 a inclus o analiză comună privind provocările-cheie pentru piețele forței de muncă din Europa.

⁽⁸⁾ SOC 273 „Capacitatea de inserție profesională și spiritul antreprenorial — rolul societății civile și al organismelor locale din perspectiva genului”, (raportor: dl Pariza Castaños).

5.2 CESE subliniază că dezbateră pe tema flexicurității trebuie să comporte o importantă dimensiune a egalității de gen, care fost în cea mai mare parte absentă din dezbaterile de până acum pe această temă. Este important să se îmbunătățească situația femeilor pe piața forței de muncă prin abordarea atât a aspectelor privind flexibilitatea, cât și a celor privind securitatea, inclusiv locuri de muncă mai sigure, includerea acestora în sistemele de protecție socială și sprijinul mai susținut din partea instituțiilor în vederea concilierii vieții profesionale cu cea privată. De asemenea, împărțirea responsabilităților casnice între bărbați și femei ar trebui să facă parte din dezbateri. În avizul său intitulat „Rolul partenerilor sociali în reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată”, CESE și-a elaborat punctul de vedere cu privire la aceste aspecte pentru Președinția portugheză ⁽⁹⁾.

5.3 Pe lângă dimensiunea de gen, flexicuritatea are și o dimensiune de generație. Rata de ocupare a lucrătorilor mai în vârstă este mai scăzută în comparație cu rata de ocupare a forței de muncă în general. De asemenea, tinerii din multe state membre se confruntă cu o piață nesigură a forței de muncă, cu rate ridicate ale șomajului, contracte pe perioadă determinată, acoperire insuficientă prin sistemul de asigurări sociale și locuri de muncă sub nivelul lor de calificare.

5.4 CESE ⁽¹⁰⁾ a atras atenția că locurile de muncă ar trebui să corespundă formării și experienței profesionale a fiecărui individ, fără discriminare pe considerente de vârstă și că toate statele membre trebuie să transpună și să aplice Directiva privind tratamentul egal la ocuparea forței de muncă și condițiile de muncă (2007/78/CE). CESE a solicitat, de asemenea, o politică care să sprijine locurile de muncă de calitate care să îndrume și să pregătească generațiile de cetățeni de-a lungul vieții lor profesionale. Aceasta presupune un rol proactiv al partenerilor sociali și al tuturor actorilor economici și sociali relevanți la nivel local, național și european.

5.5 Partenerii sociali europeni au stabilit un cadru de acțiune privind egalitatea de șanse, care poate fi folosit și în dezbateră pe tema flexicurității. În cadrul acestuia, au fost identificate patru priorități: rolul bărbaților și al femeilor, promovarea femeilor în funcții de decizie, sprijinirea echilibrului dintre viața profesională și cea privată și eliminarea decalajelor salariale dintre bărbați și femei.

5.6 Considerațiile de la punctele anterioare și dialogul dintre partenerii sociali trebuie să acorde aceeași importanță problemei lucrătorilor cu handicap și tinerilor studenți.

6. Flexicuritatea și flexibilitatea internă

6.1 Flexibilitatea internă a fost insuficient dezvoltată în dezbateră pe tema flexicurității. Un subiect insuficient dezvoltat în dezbateră pe tema flexicurității este aspectul legat de flexibilitatea internă ca alternativă la flexibilitatea externă. Flexibilitatea internă se referă la flexibilitatea timpului de lucru și la flexibilitatea funcțională, întărind capacitatea de adaptare. Aceasta este de obicei o temă în care partenerii sociali au o vastă experiență

în negocierea contractelor colective, cu rezultate pozitive. Flexibilitatea internă poate juca un rol-cheie în creșterea productivității, inovației și competitivității și poate contribui astfel la realizarea obiectivelor Strategiei Lisabona. Aceasta poate juca, de asemenea, un rol esențial prin faptul că permite lucrătorilor să reconcilieze viața profesională cu alte activități și responsabilități și să îmbunătățească calitatea locului lor de muncă. În ambele cazuri, aceasta poate crește gradul de stabilitate și de previzibilitate. Cu toate acestea, și flexibilitatea internă poate deveni excesivă, ceea ce conduce la condiții de muncă necorespunzătoare sau la nesiguranța locurilor de muncă, obstrucționează echilibrul între activitățile profesionale și cele neprofesionale sau are chiar efecte negative asupra calității bunurilor și a prestării serviciilor către consumatori. De aceea, acest gen de flexibilitate este realizabil doar dacă este rezultatul negocierii colective și dacă se înscrie în contextul reglementărilor legale care garantează protecția locului de muncă și a sănătății și care oferă stabilitate și securitate lucrătorilor. Urmărirea flexibilității interne negociate într-un astfel de cadru juridic reprezintă o abordare viabilă și are ca scop să îmbine îmbunătățirea competitivității cu îmbunătățirea calității locurilor de muncă și a vieții profesionale.

6.2 Flexibilitatea timpului de lucru

6.2.1 Flexibilitatea timpului de lucru se referă la distribuirea timpului de lucru normal săptămânal, astfel cum a fost stabilit acesta în contractele colective și/sau prin lege, pe o perioadă mai îndelungată. Aceasta poate aduce beneficii societăților datorită posibilităților de a se adapta la fluctuațiile cererii sau la fluctuațiile de personal și de a folosi pe deplin investițiile de capital prin utilizarea orelor suplimentare, programarea flexibilă a orelor de lucru pe perioade prestabilite, lucrul în schimburi etc. Astfel, flexibilitatea timpului de lucru poate consolida productivitatea și competitivitatea.

6.2.2 Flexibilitatea timpului de lucru poate însemna, de asemenea, distribuirea timpului de lucru pe perioada vieții profesionale și echilibrul între viața profesională și cea privată (dar nu înseamnă durata săptămânii de lucru standard). Aceste forme de flexibilitate a timpului de lucru pot aduce beneficii lucrătorilor datorită posibilităților de îmbinare a activităților și responsabilităților profesionale și neprofesionale, făcând uz de acordurile flexi-time (timp flexibil), evidența timpului de lucru, concedii pentru creșterea copilului sau concedii de studii, opțiuni de trecere de la programul de lucru cu normă întreagă la cel cu fracțiune de normă etc.

6.2.3 CESE pune accent pe lărgirea sferei flexibilității timpului de lucru exclusiv în beneficiul întreprinderilor, fără a se ține seama în același timp de nevoia de protecție a salariaților ⁽¹¹⁾. De asemenea, organizarea timpului de lucru ar trebui „... să promoveze interesele lucrătorilor în sensul ca aceștia să aibă un control mai mare asupra timpului lor, să le permită să-și protejeze sănătatea și siguranța, care sunt esențiale, și, mai ales, să le ofere o mai bună posibilitate de a concilia viața profesională cu cea de familie.” ⁽¹²⁾

⁽⁹⁾ În curs de elaborare „Rolul partenerilor sociali în reconcilierea vieții profesionale cu cea familială și privată” (raportor: dl Clever).

⁽¹⁰⁾ A se vedea Avizul CESE din 14.3.2007 intitulat „Impactul îmbătrânirii populației asupra economiei și bugetului” ECO/186, (raportor: dna Florio), JO C 161, 13.7.2007.

⁽¹¹⁾ Cf. Avizul CESE din 11.5.2005 privind „Modificarea Directivei 2003/88/CE privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru”, punctul 3.4 (raportor: dna Engelen-Kefer), JO C 267 din 27.10.2005.

⁽¹²⁾ Ibid. punctul 3.6.

6.2.4 În acest scop, CESE este de părere că ar trebui urmărit un echilibru între flexibilitatea timpului de lucru și protecția lucrătorului, iar acest lucru poate fi cel mai bine garantat prin reglementări stabilite prin negocieri colective. Într-un aviz anterior, CESE a afirmat într-adevăr că „modul în care sunt elaborate regulile aplicabile timpului de lucru în cadrul acordurilor colective este esențial pentru partenerii sociali care posedă cunoștințe și experiențe vaste în aceste domenii” ⁽¹³⁾.

6.2.5 Această negociere privind flexibilitatea timpului de lucru necesită un cadru de negociere adecvat și un cadru solid de drepturi și instituții sociale, pe care să se bazeze. Acestea includ reglementări juridice care oferă lucrătorilor stabilitate și protecție pentru contractele cu fracțiuni de normă și care facilitează sistemele de concedii pentru creșterea copilului și dezvoltarea unor facilități de îngrijire a copiilor și a persoanelor în vârstă. Este important ca legislația să fie flexibilă și neutră, iar partenerii sociali să poată astfel găsi soluții adecvate.

6.3 Flexibilitatea funcțională

6.3.1 Flexibilitatea funcțională se referă la utilizarea capacității lucrătorilor de a îndeplini diferite sarcini, când este cazul, prin rotația posturilor, extinderea fișei postului și îmbunătățirea profesională. Aceasta poate aduce beneficii societăților, permițându-le să se adapteze tipul de activități desfășurate de lucrători la fluctuațiile cererii sau de personal și să utilizeze resursele umane și investițiile de capital într-un mod mai productiv. De asemenea, flexibilitatea funcțională poate servi intereselor lucrătorilor, deoarece aceasta le poate îmbunătăți oportunitățile de dezvoltare profesională, învățare și găsire a unui loc de muncă, satisfacția la locul de muncă și creșteri salariale.

6.3.2 Flexibilitatea funcțională poate fi un factor-cheie în urmărirea obiectivelor Lisabona de îmbunătățire a productivității, inovație și competitivitate. Așa cum a arătat, de exemplu, Fundația Dublin, flexibilitatea funcțională însoțită de formare are un efect pozitiv asupra dezvoltării și menținerii competențelor, care, la rândul lor, influențează productivitatea ⁽¹⁴⁾.

6.3.3 Flexibilitatea funcțională necesită în același timp condiții sigure de angajare, condiții decente de muncă

și metode de lucru bazate pe cooperare. Așa cum a precizat CESE într-un aviz anterior, „locurile de muncă sigure, condițiile de muncă salubre și formele de organizare a muncii, care oferă lucrătorilor o mai mare autonomie în activitate, reprezintă un factor important pentru creșterea productivității și, implicit, a capacității de inovare” ⁽¹⁵⁾. În același aviz, CESE a susținut că „metodele de lucru bazate pe cooperare, care presupun ierarhii mai puțin stricte și un grad mai ridicat de autonomie, precum lucrul în grup și echipă, permit exploatarea la maximum a cunoștințelor și capacităților oamenilor, ținând în același timp seama de cererile economiei care vizează o mai mare flexibilitate. Condiții de muncă adecvate și forme pozitive de organizare a muncii, care sunt favorabile lărgirii spațiului de manevră și posibilităților de participare reprezintă, de asemenea, o condiție esențială pentru îmbunătățirea productivității muncii și consolidarea capacității de inovare a întreprinderilor” ⁽¹⁶⁾.

6.3.4 Fundația Dublin a atras însă atenția asupra faptului că flexibilitatea funcțională poate duce la creșterea presiunii și a stresului profesional. De aceea, subliniază că este important „... să se ajungă la un echilibru între exigențele și controlul activității, astfel încât să se prevină fenomenul de epuizare în rândul angajaților” ⁽¹⁷⁾.

6.3.5 Învățarea pe parcursul întregii vieți ar trebui să fie un element de bază al strategiilor de flexibilitate funcțională și al strategiilor de flexibilitate internă, în general. Importanța învățării pe parcursul întregii vieți pentru îmbunătățirea capacităților lucrătorilor, a oportunităților în carieră și a productivității a fost subliniată într-o serie de avize recente ale CESE ⁽¹⁸⁾. Flexibilitatea funcțională presupune actualizarea permanentă a cunoștințelor și capacităților lucrătorilor și o infrastructură funcțională de educare și formare, pe care aceasta să se sprijine. Chiar dacă au fost luate multe angajamente privind învățarea pe parcursul întregii vieți, mai rămân multe de realizat în practică.

6.3.6 Flexibilitatea funcțională este un aspect-cheie pentru negocierea colectivă între partenerii sociali. Aceste negocieri permit echilibrarea și adaptarea nevoilor întreprinderilor și lucrătorilor și acordarea de compensații corespunzătoare pentru competențe deosebite.

Bruxelles, 11 iulie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹³⁾ Avizul CESE intitulat „Revizuirea Directivei 93/104/CE privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru”, punctul 2.2.6. (raportor: dl Hahr), JO C 302 din 7.12.2004.

⁽¹⁴⁾ <http://eurofound.europa.eu/ewco/2004/02/NL0402NU03.htm>.

⁽¹⁵⁾ Avizul CESE din 13 septembrie 2006 intitulat „Calitatea vieții profesionale, productivității și ocupării forței de muncă în contextul globalizării și al provocărilor demografice” (raportor: dna Engelen-Kefer), JO C 318 din 23.12.2006, punctul 1.3.

⁽¹⁶⁾ Ibid. punctul 1.4.

⁽¹⁷⁾ <http://eurofound.europa.eu/ewco/2004/02/NL0402NU03.htm>.

⁽¹⁸⁾ Avizele CESE privind propunerea de recomandare a Parlamentului European și a Consiliului privind competențele-cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți (raportor: Mária Herczog), JO C 195 din 18.8.2006 și privind formarea și productivitatea (aviz exploratoriu) (raportor: dl Koryfidis), JO C 120 din 20.5.2005.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Capacitatea de inserție profesională și spiritul antreprenorial — Rolul societății civile, al partenerilor sociali și al organismelor regionale și locale din perspectiva genului”

(2007/C 256/21)

La 13 februarie 2007, Comitetul Economic și Social European a primit o scrisoare din partea viitoarei Președinții portugheze prin care i se solicită un aviz cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 18 iunie 2007. Raportor: dl Pariza Castaños.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 141 voturi pentru, și 5 abțineri.

1. Sinteza propunerilor CESE

1.1 Inegalitatea dintre bărbați și femei în cadrul sectorului antreprenorial și pe piața forței de muncă reprezintă o problemă gravă pentru ansamblul societății europene, atât pentru bărbați, cât și pentru femei, societăți, lucrători, guverne, parteneri sociali și societatea civilă. CESE consideră că a sosit momentul de a da un nou impuls politicilor pentru egalitatea de șanse, prin intermediul unor măsuri active pe piața forței de muncă, în cadrul inițiativei antreprenoriale și în organizarea vieții sociale.

1.2 Egalitatea dintre bărbați și femei reprezintă o provocare esențială pentru viitorul Europei și, de aceea, Comitetul propune consolidarea dimensiunii de gen în cadrul Agendei Lisabona și ca, în cadrul revizuirii intermediare a orientărilor integrate pentru creștere și ocuparea forței de muncă, agenda socială și programele naționale de reformă să includă elementele prezente în continuare.

1.2.1 Statele membre ar trebui să aplice cu hotărâre pactul european pentru egalitatea de gen și să numească o responsabilă națională pentru egalitatea de gen în cadrul programelor naționale de reformă.

1.2.2 Ar trebui cuprinse noi obiective specifice pentru egalitatea de gen în politicile de ocupare a forței de muncă, cu indicatori calitativi și cantitativi, având în vedere că este important ca tot mai multe femei să fie întreprinzătoare, să aibă un loc de muncă și să se amelioreze calitatea acestuia.

1.2.3 Trebuie stabilite obiective concrete pentru eliminarea stereotipurilor de gen (în special din învățământ), care limitează spiritul antreprenorial al femeilor.

1.2.4 Este necesară o îmbunătățire a guvernancei și o participare corespunzătoare a partenerilor sociali și a organizațiilor societății civile, în special la nivel local și regional. Autoritățile locale și regionale ar trebui să fie implicate activ în programele naționale de reformă.

1.2.5 Este nevoie de o mai mare transparență în serviciile publice de ocupare a forței de muncă și în agențiile private în vederea promovării egalității și a eliminării discriminării la angajare.

1.2.6 Trebuie ca instituțiile de control din sectorul serviciilor financiare să se asigure că femeile întreprinzătoare nu sunt victime ale discriminării de gen la analizarea cererilor de credite. De asemenea, sunt necesare ajutoare publice pentru înlesnirea accesului la credite, în special pentru femeile care se lansează în afaceri pentru prima dată.

1.2.7 Trebuie stabilite obiective concrete, în învățământul universitar și profesional, pentru încurajarea accesului femeilor și bărbaților la toate profesiile, în vederea depășirii stereotipurilor culturale.

1.2.8 Trebuie acordate sprijin și asistență partenerilor sociali, în special la nivel de sector, local și regional, în vederea eliminării, prin negociere colectivă și dialog social, a dezechilibrelor de gen, care situează femeile pe o poziție inferioară în cadrul întreprinderii.

1.2.9 Programele pentru egalitatea de șanse și măsurile de acțiune pozitivă pe care le adoptă și le pun în aplicare partenerii sociali în numeroase sectoare și întreprinderi trebuie extinse și sprijinite de guvernele locale, regionale și locale, de asemenea, trebuie alocate resurse comunitare din Fondul Social European.

1.2.10 Orientările comunitare trebuie să consolideze obiectivele naționale pentru egalitate salarială între bărbați și femei cu ajutorul unor indicatori preciși.

1.2.11 Este necesară elaborarea, la nivel local și regional, de programe specifice pentru accesul femeilor imigrante și al grupurilor minoritare la locuri de muncă și la crearea de întreprinderi.

1.2.12 De asemenea, sunt necesare programe și obiective specifice pentru femeile cu handicap.

1.2.13 Programele naționale de reformă a sistemelor de calculare a pensiilor nu trebuie să permită ca numeroase femei să își piardă sau să le fie micșorată considerabil pensia din cauza locurilor de muncă cu fracțiuni de normă și a întreruperilor din cariera profesională din motive legate de obligații familiale. Este necesar ca soțiile co-întreprinzătoare să dispună de un statut juridic corespunzător

1.2.14 Autoritățile locale și regionale trebuie să colaboreze cu întreprinderile, precum și cu salariații și salariatele, în vederea asigurării concilierii vieții de familie cu cea profesională.

1.2.15 Datorită îmbătrânirii generației actuale de conducători de întreprinderi, problematica transmiterii a numeroase întreprinderi, în special IMM-uri, oferă o oportunitate pentru a permite accesul femeilor la posturi de conducere în întreprinderi. Este esențial ca această trecere să fie pregătită prin reglementări naționale sau locale care să favorizeze preluarea acestor întreprinderi de către femei. La nivel european ar fi utilă realizarea unui studiu al acestei realități și a unui recensământ al practicilor de stimulare a acestui fenomen.

2. Introducere

2.1 Viitoarea Președinție portugheză a UE a solicitat Comitetului Economic și Social European elaborarea unui avis exploratoriu pe tema „Capacitatea de inserție profesională și spiritul antreprenorial — rolul societății civile, al partenerilor sociali și al organismelor regionale și locale din perspectiva genului”, în scopul pregătirii lucrărilor mandatului său.

2.2 CESE salută propunerea Președinției portugheze de consolidare a procesului de consultare cu privire la noile orientări integrate pentru creștere și ocupare a forței de muncă 2008-2010 prin includerea perspectivei de gen și a punerii în aplicare a acesteia de către societatea civilă, partenerii sociali și autoritățile locale și regionale, precum și de către guverne, întrucât perspectiva de gen care vizează egalitatea între bărbați și femei reprezintă o provocare pentru întreaga societate europeană.

2.3 Tratatul menționează clar că, printre obiectivele UE, se numără promovarea progresului economic și social, un nivel crescut de ocupare a forței de muncă și egalitatea de șanse între femei și bărbați.

2.4 Egalitatea de șanse între bărbați și femei este unul dintre principiile fundamentale ale Uniunii Europene, garantat prin Tratat și prin Carta Drepturilor Fundamentale a UE. Instituțiile și organele UE au obligația de a lupta împotriva discriminării femeilor și de a promova egalitatea de șanse între bărbați și femei prin intermediul legislației și al politicilor publice.

2.5 UE dispune de un acquis considerabil în materia politicilor pentru egalitatea de șanse. În materia politicilor de ocupare a forței de muncă și a dreptului muncii, trebuie menționate două directive: 2002/73/CE privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la încadrarea în muncă, la formarea și la promovarea profesională, precum și condițiile de muncă și Directiva 2004/113/CE de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii.

2.6 CESE a elaborat numeroase avize în ultimii ani ⁽¹⁾, prin care a contribuit la dezvoltarea acquis-ului comunitar, la îmbunătățirea legislației și la calitatea politicilor pentru egalitatea de șanse. Comitetul a sprijinit Strategia europeană pentru ocuparea forței de muncă și a subliniat progresul obținut prin intermediul acestora pe calea soluționării problemelor naționale și locale, printr-o abordare comună și coordonată la scară europeană. Comitetul consideră necesar să sprijine acest efort printr-un număr sporit de acțiuni și o mai bună coordonare.

2.7 CESE dorește să realizeze o evaluare a politicilor adoptate până în prezent, să pună accentul pe bunele practici și să propună câteva inițiative noi pentru ca femeile europene să își dezvolte spiritul antreprenorial și să fie mai active pe piața forței de muncă. Prezentul avis se înscrie în linia dezbaterilor asupra evaluării și reformei Agendei Lisabona; propunerile pot fi dezvoltate în cadrul revizuirii strategiei integrate pentru creștere și ocupare a forței de muncă și al viitoarelor programe naționale de reformă.

3. Agenda Lisabona

3.1 Strategia Lisabona preconizează ocuparea integrală a forței de muncă, prin sporirea calității și productivității la locul de muncă, coeziune economică, socială și teritorială, precum și printr-o mai bună guvernare, în cadrul unei societăți bazate pe cunoaștere și adaptate la opțiunile personale ale femeilor și

⁽¹⁾ Avizul CESE din 13.9.2006 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Foarte de parcurs pentru egalitatea între bărbați și femei 2006-2010”. Raportor: dna. Attard (JO C 318, 23.12.2006).

Avizul CESE din 14.12.2005 privind propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului privind Anul european al egalității de șanse pentru toți (2007) — către o societate justă. Raportor: dna. Herczog (JO C 65, 17.3.2006).

Avizul CESE din 29.9.2005 privind „Femeile și sărăcia în Uniunea Europeană”. Raportor: dna. King (JO C 24, 31.1.2006).

Avizul CESE din 28.9.2005 privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de înființare a unui Institut european pentru egalitatea de gen. Raportor: dna. Štechová (JO C 24, 31.1.2006).

Avizul CESE din 2.6.2004 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor de stabilire a orientărilor privind a doua fază a Inițiativei comunitare EQUAL în ceea ce privește cooperarea transnațională pentru promovarea de noi metode de luptă împotriva tuturor formelor de discriminare și inegalitate legate de piața forței de muncă — libera circulație a bunelor idei. Raportor: dl. Sharma (JO C 241, 28.9.2004).

Avizul CESE din 15.12.2004 privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind aplicarea principiului de egalitate de șanse și de tratament între bărbați și femei în materie de ocupare a forței de muncă și inserție profesională. Raportor: dna. Sharma (JO C 157, 28.6.2005).

Avizul CESE din 10.12.2003 privind propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului de elaborare a unui program de acțiune comunitar pentru promovarea organizațiilor active la nivel european în domeniul egalității între bărbați și femei. Raportor: dna. Wahrolin (JO C 80, 30.3.2004).

Avizul CESE din 14.2.2006 privind reprezentarea feminină în cadrul organelor decizionale ale grupurilor de interese economice și sociale ale Uniunii Europene. Raportor: dl. Etty (JO C 88, 11.4.2006).

Avizul CESE din 3.6.2004 privind propunerea de directivă a Consiliului de aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii. Raportor: dna. Carroll (JO C 241, 28.9.2004).

bărbaților. Se stabilește, pentru prima oară, un barem cantitativ în vederea obținerii egalității între femei și bărbați în cadrul vieții economice, cu obiectivul concret ca indicele de ocupare a forței de muncă în rândul femeilor să ajungă la 60 % în 2010.

3.2 La solicitarea Consiliului European, CESE colaborează cu CES naționale la punerea în practică a Strategiei Lisabona ⁽²⁾.

3.3 În ciuda bunelor rezultate obținute, experiența a demonstrat necesitatea de a elabora reforme mai ample în cadrul Strategiei Lisabona, în vederea asigurării accesului echitabil al femeilor și al bărbaților la înființarea de întreprinderi și la locurile de muncă.

3.4 În Europa, femeile nu se bucură încă de aceleași șanse ca bărbații în domeniul antreprenorial și nici de aceleași posibilități pe piața forței de muncă. Ca o consecință a stereotipurilor sociale și culturale moștenite din trecut, rata de ocupare profesională a femeilor este, la nivel global, mai scăzută decât cea a bărbaților și încă persistă segregarea profesională pe piața forței de muncă. În general, femeile desfășoară munci mai precare și de mai proastă calitate, pentru salarii mai mici, și întâmpină dificultăți mai mari în dezvoltarea aptitudinilor lor profesionale; de asemenea, femeile întreprinzătoare se lovesc de mai multe obstacole în ceea ce privește accesul la finanțare.

3.5 De aceea, CESE consideră că este necesară **consolidarea dimensiunii de gen în cadrul Strategiei Lisabona** prin intermediul revizuirii obiectivelor comunitare și naționale, pentru ca tot mai multe femei să fie întreprinzătoare, să aibă un loc de muncă și să se amelioreze calitatea acestuia. În acest context, prin calitate se înțelege o mai mare diversificare profesională, egalitate salarială, o mai mare stabilitate și acces la formare și la promovare profesională.

3.6 După revizuirea intermediară a Strategiei Lisabona, Consiliul a aprobat, în martie 2005, „relansarea Strategiei Lisabona”; accentul nu mai este pus exclusiv pe obiectivele cantitative, ci pe politicile și acțiunile practice care trebuie puse în practică în vederea atingerii acestora. Printre priorități, se numără crearea de locuri de muncă mai numeroase și de mai bună calitate; în acest scop, este necesară atragerea și reținerea mai multor persoane pe piața forței de muncă; modernizarea sistemelor de protecție socială: sporirea adaptabilității lucrătorilor și întreprinderilor; creșterea flexibilității și a siguranței piețelor muncii și mărirea investițiilor în capitalul uman, prin îmbunătățirea sistemului de învățământ și a calificărilor ⁽³⁾.

3.7 Agenda Lisabona revizuită subliniază, de asemenea, importanța unei bune guvernante prin intermediul unei metode de abordare politică mai eficiente, care grupează toate părțile interesate, statele membre, cetățenii, parlamentele, partenerii sociali și societatea civilă, alături de instituțiile europene, în jurul

unei viziuni comune de progres și șanse pentru viitor. CESE consideră că trebuie îmbunătățită guvernanta prevăzută în Agenda Lisabona printr-un atribuirea unui rol mai activ societății civile, partenerilor sociali și organismelor locale și regionale.

3.8 CESE subliniază importanța participării partenerilor sociali încă din primele etape ale procesului de elaborare a orientărilor, precum și necesitatea ca aceștia să fie consultați în privința aspectelor legate de includerea criteriilor de gen.

3.9 Orientările integrate pentru creștere și ocupare a forței de muncă 2005-2008, care stau la baza pregătirii programelor naționale de reformă ale statelor membre, întăresc caracterul esențial al egalității între bărbați și femei pentru a se putea face față priorităților stabilite, prin combinarea metodelor specifice privind ocuparea forței de muncă feminine cu integrarea egalității în toate acțiunile întreprinse ⁽⁴⁾.

3.10 Așa cum a menționat deja în avizul privind orientările pentru ocuparea forței de muncă, CESE consideră surprinzător faptul că, în ciuda priorității acordate egalității între bărbați și femei în materie de ocupare a forței de muncă în cadrul Strategiei Lisabona, în orientări, acest aspect nu face obiectul unei linii de conduită integrate specifice ⁽⁵⁾.

3.11 Bilanțul programului comunitar Lisabona și al programelor naționale de reformă ⁽⁶⁾ evidențiază necesitatea consolidării politicilor de egalitate de șanse între bărbați și femei, prin punerea în aplicare a unor măsuri care să facă posibilă concilierea vieții profesionale cu cea de familie și privată.

3.12 Raportul comun privind ocuparea forței de muncă 2006-2007 salută creșterea rapidă a ratei de ocupare a forței de muncă feminine și menționează că aceasta reprezintă un progres pe calea îndeplinirii Obiectivelor Lisabona ⁽⁷⁾. Cu toate acestea, se subliniază că „în cea mai mare parte a rapoartelor transmise de statele membre, nu sunt menționate măsuri specifice destinate promovării inserției profesionale a femeilor sau reducerii diferențelor între bărbați și femei pe piața forței de muncă, cu excepția măsurilor destinate îmbunătățirii accesului la infrastructurile de îngrijire a copiilor. Unele state membre (Austria, Belgia, Danemarca, Spania, Irlanda, Italia, Luxemburg, Portugalia și Regatul Unit) și-au stabilit obiective naționale privind infrastructurile de îngrijire a copiilor, dar puține dintre acestea au înregistrat progrese pe calea îndeplinirii obiectivului european în acest domeniu. Se prognozează în continuare lent pe calea îndeplinirii acestui obiectiv. Numai Austria, Danemarca, Finlanda, Irlanda, Malta și Țările de Jos dispun de măsuri destinate să înlesnească accesul la serviciile de îngrijire a copiilor prin stabilirea unor plafoane de prețuri sau prin costuri reduse. Nu este menționată necesitatea de consolidare a rolului bărbaților în concilierea vieții profesionale cu cea de familie. Slovenia a lansat o campanie prin care bărbații să

⁽²⁾ A se vedea concluziile Consiliului European din 22 și 23 martie 2005 și lucrările realizate, în special declarația președinților și secretarilor generali ai CES din țările membre și ai CESE, făcută publică la Paris, la 25.11.2005.

http://eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_fr.asp.

⁽³⁾ Lucrând împreună pentru creștere și ocuparea forței de muncă — Relansarea Strategiei Lisabona — COM(2005) 24 final.

⁽⁴⁾ Orientările integrate pentru creștere și ocupare a forței de muncă (2005-2008) — COM(2005) 141 final.

⁽⁵⁾ Avizul CESE din 31.5.2005 privind propunerea de decizie a Consiliului privind orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre (în conformitate cu articolul 128 din Tratatul CE). Raportor: dl Malosse (JO C 286, 17.11.2005).

⁽⁶⁾ COM(2006) 30 final.

⁽⁷⁾ Raport comun privind ocuparea forței de muncă 2006-2007, adoptat de Consiliu (EPSCO) la 22 februarie 2007, spre a fi transmis Consiliului European din 8 și 9 martie 2007.

poată juca un rol mai activ în viața de familie, Lituania a oferit noi posibilități de concediu paternal plătit, iar Republica Cehă, Germania și Grecia vor spori posibilitățile ca tații să-și poată lua concediu paternal”.

4. Pactul european pentru egalitatea de gen și Foaia de parcurs pentru egalitatea între bărbați și femei

4.1 Pactul european pentru egalitatea de gen ⁽⁸⁾, aprobat de Consiliul European din martie 2006, reprezintă un progres calitativ, întrucât implică toate statele membre în îndeplinirea obiectivului comun de sporire a participării feminine pe piața forței de muncă și de promovare a egalității între bărbați și femei.

4.2 Foaia de parcurs pentru egalitatea între bărbați și femei 2006-2010, adoptată de Comisie, stabilește șase domenii prioritare de acțiune ale UE, și anume: aceeași independență economică atât pentru bărbați, cât și pentru femei, concilierea vieții de familie cu activitatea profesională, reprezentarea echitabilă la luarea de decizii, eradicarea oricărei forme de violență împotriva femeii, eliminarea stereotipurilor sexiste și promovarea egalității de gen în cadrul politicii externe și de cooperare pentru dezvoltare ⁽⁹⁾.

4.3 În scopul îmbunătățirii guvernării în materie de egalitate între bărbați și femei, foaia de parcurs stabilește, de asemenea, o serie de acțiuni de o importanță covârșitoare, iar Comisia se angajează să efectueze o urmărire a progreselor în acest domeniu.

4.4 În avizul său privind Foaia de parcurs pentru egalitatea între bărbați și femei 2006-2010, CESE salută voința politică a Comisiei de a considera în continuare prioritară egalitatea între bărbați și femei în programul său de lucru pentru perioada 2006-2010 și subliniază importanța implicării tuturor părților interesate în realizarea acțiunilor corespunzătoare ⁽¹⁰⁾.

4.5 Pe de altă parte, CESE a sprijinit, de asemenea, crearea Institutului european pentru egalitatea de gen ⁽¹¹⁾.

4.6 Comitetul consideră că a sosit momentul de a da un nou impuls politicilor pentru egalitatea de șanse, prin intermediul unor politici active pe piața forței de muncă, în sensul înființării de întreprinderi și în organizarea vieții sociale. În numeroase state membre, au fost adoptate noi reglementări în vederea asigurării egalității efective între femei și bărbați în politică, în cadrul organizațiilor sociale și al întreprinderilor, atât la nivelul lucrătorilor salariați, cât și la nivelul conducerii și al consilierilor de administrație. CESE sprijină, în general, aceste reforme, care

includ politici active pe baza unui cadru legislativ rațional care să garanteze o protecție efectivă a lucrătorilor și să asigure stabilitatea și siguranța indispensabile.

5. Propunerile CESE: consolidarea dimensiunii de gen în Agenda Lisabona

5.1 Dezechilibrele și inegalitatea dintre bărbați și femei în cadrul sectorului antreprenorial și pe piața forței de muncă reprezintă o problemă gravă pentru ansamblul societății europene, atât pentru bărbați, cât și pentru femei, societăți, lucrători, guverne, parteneri sociali și societatea civilă. Egalitatea între bărbați și femei reprezintă o provocare fundamentală pentru viitorul Europei.

5.2 CESE sprijină rezoluția Parlamentului European din 13 martie 2007 ⁽¹²⁾ privind o foaie de parcurs pentru egalitatea între femei și bărbați 2006-2010, în special punctul 17, prin care se solicită „statelor membre ca, în programele naționale în favoarea ocupării forței de muncă și integrării sociale, să se includă sau să se întărească măsurile destinate să favorizeze accesul femeii pe piața forței de muncă în condiții de egalitate, retribuțiile identice pentru munci identice și încurajarea spiritului antreprenorial feminin”, și punctul 20, prin care „se solicită statelor membre ca, în contextul aplicării Strategiei Lisabona, să fie numită o responsabilă cu problemele de egalitate de gen, al cărei mandat va consta în elaborarea și revizuirea diverselor programe naționale, precum și în controlarea aplicării acestora, în scopul contribuirii la integrarea transversală a dimensiunii de gen, în special în ceea ce privește bugetul, politicile și obiectivele stabilite în programele respective”.

5.3 CESE insistă asupra faptului că este necesar ca noile programe naționale de reformă să includă obligația, pentru statele membre, de a numi responsabilă națională cu probleme de egalitate de gen.

5.4 Orientările privind ocuparea forței de muncă trebuie să stabilească obiective concrete și să îmbunătățească indicatorii calitativi și cantitativi concreți, pentru a evalua, pe baza comparației între statele membre, progresele pe calea obținerii unei egalități efective a femeilor pe piața forței de muncă și în ceea ce privește inițiativele antreprenoriale.

5.5 CESE consideră că, la nivel european, ar trebui să se acorde mai multă atenție femeilor care lucrează în regiunile rurale care depind de agricultură, cu o tradiție educațională redusă, și să fie sprijinită participarea acestora pe piața forței de muncă.

⁽⁸⁾ Concluziile Președinției, 7775/1/06/REV 1.

⁽⁹⁾ COM(2006) 92 final.

⁽¹⁰⁾ Avizul CESE din 13.9.2006 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor intitulată „Foaie de parcurs pentru egalitatea între bărbați și femei 2006-2010”. Raportor: dna. Attard (JO C 318, 23.12.2006).

⁽¹¹⁾ Avizul CESE din 28.9.2005 privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de înființare a unui Institut european pentru egalitatea de gen. Raportor: dna. Štechová (JO C 24, 31.1.2006).

⁽¹²⁾ Rezoluția Parlamentului European din 13 martie 2007 privind o foaie de parcurs pentru egalitatea între femei și bărbați 2006-2010 (2006/2132(INI)).
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0063+0+DOC+XML+V0//RO>.

5.6 În cadrul subsidiarității, unele guverne tind să reducă nivelul exigențelor comunitare în ceea ce privește programele de reformă. Cu toate acestea, CESE consideră că, în ansamblu, orientările integrate sunt suficient de flexibile pentru ca toate statele membre să poată găsi soluțiile care răspund cel mai bine necesităților proprii.

5.7 De asemenea, CESE consideră că, pe baza principiului subsidiarității, este necesară întărirea caracterului comunitar al Agendei Lisabona și al orientărilor integrate pentru creștere și ocuparea forței de muncă. În Avizul privind foaia de parcurs pentru egalitate între femei și bărbați (2006-2010), se menționa: „Comitetul recunoaște că este necesară stabilirea unor priorități comune în coordonarea politicilor de ocupare a forței de muncă, în scopul sporirii ratei de participare feminină. *La evaluarea programelor naționale de reformă, Comisia trebuie să acorde prioritate eliminării inegalității între bărbați și femei și asigurării adoptării măsurilor necesare*” ⁽¹³⁾.

5.8 Guvernanța a fost îmbunătățită în cadrul Strategiei europene pentru ocuparea forței de muncă, dar CESE consideră că situația nu este încă satisfăcătoare. Este necesară întărirea colaborării între Comisie, statele membre, partenerii sociali și organizațiile care operează în domeniul egalității și organizațiile societății civile, asigurându-se o participare corespunzătoare la toate nivelurile și în toate etapele de acțiune.

5.9 CESE consideră că este necesară sporirea participării cetățenilor la Strategia europeană pentru ocuparea forței de muncă. Trebuie înlesnită implicarea partenerilor sociali și a organizațiilor societății civile în aceste politici, scop în care este necesar ca acestea să poată participa la toate nivelurile — comunitar, național, regional și local — prin intermediul procedurilor corespunzătoare. Pentru a îndeplini obiectivele Strategiei Lisabona, trebuie stimulate îmbunătățirea guvernanței și valoarea adăugată a angajamentului activ al partenerilor sociali, al partenerilor sociali, al societății civile și al organismelor locale și regionale.

5.10 În ceea ce privește ocuparea forței de muncă, impactul aplicării politicilor se observă cel mai bine la nivel local. De aceea, atât autoritățile locale și regionale, cât și partenerii sociali au un rol fundamental în aplicarea politicilor. Inserția profesională în condiții de egalitate impune existența unei cunoașteri în profunzime și îndeaproape a caracteristicilor și necesităților femeilor și a contextului economic și social al teritoriului; de aceea, este necesar ca instituțiile locale și regionale să participe la identificarea, elaborarea, executarea și evaluarea acțiunilor.

5.11 Cu toate că este adevărat că, în ultimii ani, femeile au câștigat mult teren în ceea ce privește accesul la învățământul superior (59 % din persoanele cu studii superioare încheiate sunt femei) ⁽¹⁴⁾, învățământul este încă marcat de prejudecăți adânc înrădăcinate. Din fiecare zece femei licențiate, numai una

este licențiată în studii tehnice, în timp ce această cifră ajunge la patru din zece în cazul bărbaților. Cu toate acestea, învățământul, științele umane și cele legate de artă și sănătate concentrează în rândul lor aproape jumătate din licențiate și mai puțin de un sfert din licențiați. CESE propune ca autoritățile din domeniul educației să adopte măsuri generale de promovare pentru eliminarea prejudecăților sexiste, pentru ca femeile și bărbații să aleagă profesiile în care sunt mai puțini reprezentați.

5.12 Politicile de conciliere a vieții de familie cu cea profesională contribuie la îmbunătățirea calității vieții femeilor și bărbaților. Acestea înlesnesc accesul și rămânerea oricărei persoane pe piața forței de muncă, folosindu-se întregul potențial de mână de lucru. Aceste politici trebuie să fie puse atât la dispoziția femeilor, cât și a bărbaților.

5.13 CESE ⁽¹⁵⁾ le reamintește statelor membre angajamentul în ceea ce privește Pactul european pentru egalitatea de gen, propune Comisiei să solicite statelor membre să includă în programele naționale de reformă angajamente sporite în vederea concilierii vieții de familie cu cea profesională pentru bărbați și femei și insistă asupra faptului că, dat fiind că este vorba despre o sarcină a întregii societăți, este necesară garantarea răspunderii comune a tuturor părților, inclusiv a întreprinderilor.

5.14 Concilierea nu trebuie confundată cu anumite măsuri de politică familială, care pun piedici în calea inserției profesionale prin stimulente considerabile în schimbul renunțării la viața profesională și întreruperii acesteia pe termen lung, cu reducerea aferentă a posibilităților de reintegrare corespunzătoare.

5.15 Sunt necesare măsuri mai eficiente de stimulare a reîncadrării în muncă a femeilor și bărbaților — fără ca aceasta să implice o pierdere a calificării și o scădere a salariului — după un concediu de maternitate sau după o absență justificată de îngrijirea unor persoane dependente. Printre aceste măsuri, se pot elabora modele flexibile de formare continuă pe durata absenței și continuarea muncii cu fracțiune de normă. În acest sens, trebuie menționat Acordul-cadru european privind munca la distanță la care au ajuns agenții sociali (CES, UNICE/UEAPME și CEEP), care reglementează definirea și sfera de aplicare a muncii la distanță, caracterul voluntar, condițiile de muncă, protecția datelor, viața privată, echipamentele, sănătatea și siguranța, organizarea muncii, formarea și drepturile colective, precum și aplicarea și monitorizarea acestuia.

5.16 ONG-urile joacă un rol fundamental în promovarea egalității între bărbați și femei în Europa, desfășurând campanii în universul ideilor politice și al valorilor culturale, precum și acțiuni cu caracter social care sporesc șansele multor femei. De asemenea, multe femei colaborează cu ONG-uri care reprezintă diverse categorii de femei în fața instituțiilor locale și regionale; acestea trebuie sprijinite.

⁽¹³⁾ A se vedea punctul 2.3.3.1.3 din Avizul CESE din 13.9.2006 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „O foaie de parcurs pentru egalitatea între femei și bărbați 2006-2010”. Raportor: dna. Attard (JO C 318, 23.12.2006).

⁽¹⁴⁾ COM(2007) 49 final.

⁽¹⁵⁾ Document de lucru al Secțiunii pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie pe tema „Rolul partenerilor sociali în concilierea vieții profesionale cu cea de familie și privată”. Raportor: dl Clever.

5.17 Femeile imigrante sau care fac parte dintr-o categorie minoritară întâmpină dificultăți specifice atunci când doresc să înființeze întreprinderi sau să pătrundă pe piața forței de muncă în condiții de egalitate; de aceea, este necesar ca noile orientări să includă obiective specifice.

5.18 CESE a elaborat diverse avize pentru ca UE să dispună de o politică comună de imigrare și pentru ca lupta împotriva discriminării și politicile de integrare să constituie obiective prioritare ale guvernelor europene. Aceste politici ar trebui să includă perspectiva de gen, pentru ca femeile imigrante sau care fac parte dintr-o minoritate etnică sau culturală să-și poată pună în aplicare proiectele de afaceri și să pătrundă pe piața forței de muncă în condiții de egalitate.

5.19 Femeile cu handicap întâmpină și ele greutăți mai mari atunci când doresc să pătrundă pe piața forței de muncă sau să creeze o întreprindere. CESE propune ca, în noile orientări și în noile programe naționale de reformă, să se insiste asupra obiectivului ce constă în includerea acestor categorii de femei în câmpul muncii, cu indicatori specifici.

5.20 CESE propune ca autoritățile locale și regionale să adopte politici pentru promovarea egalității de șanse a femeilor cu handicap și ca partenerii sociali să adopte strategii de încurajare a egalității în cadrul convențiilor colective și practicilor profesionale.

5.21 Prin intermediul inițiativei EQUAL și în cadrul Strategiei Lisabona, FSE a dezvoltat valoroase abordări inovatoare în vederea stimulării spiritului antreprenorial și a inserției profesionale a acestor femei, victime ale celor mai mari discriminări. La nivel local și regional, guvernele ar putea utiliza aceste experiențe pentru dezvoltarea ulterioară a acestora, în cadrul acțiunilor FSE prevăzute pentru noua perioadă de program 2007-2013, în scopul adoptării unor noi inițiative pentru promovarea accesului la muncă al categoriilor de femei care întâmpină dificultăți speciale.

6. Inserția profesională

6.1 De la lansarea Strategiei Lisabona, șase din opt milioane de locuri de muncă create în UE au fost ocupate de femei. În 2005, indicele de ocupare a forței de muncă feminine a atins 56,3 % (+ 1,1 %), față de 71 % din indicii de ocupare a forței de muncă masculine (+ 0,6 %). Indicele de ocupare a femeilor în vârstă de peste 55 de ani a crescut și el mai rapid decât cel al bărbaților, ajungând la 33,7 % ⁽¹⁶⁾.

6.2 Șomajul este în declin: 8,8 % în 2005, din care 9,9 % femei și 7,9 % bărbați. În ciuda evoluției favorabile a ratei globale a ocupării forței de muncă feminine în Europa, contribuția femeilor nu este încă utilizată pe deplin. Cea mai bună dovadă o reprezintă indicii de activitate și de ocupare inferior

la femei, un șomaj crescut, precaritatea sporită în ceea ce privește contractele de muncă, discriminarea puternică la nivel ocupațional și sectorial, diferențele salariale și dificultățile femeilor și bărbaților de a-și concilia viața profesională cu cea de familie.

6.3 CESE reamintește că, cu toate că rata stabilită pentru inserția profesională a femeilor (60 % în 2010) poate fi atinsă (deși nu în toate țările), nu trebuie ignorat faptul că acest procent include locurile de muncă cu fracțiuni de normă, flexibile și temporare, ocupate în cea mai mare parte de femei și nu întotdeauna de formă voluntară; aceasta reprezintă adesea o consecință a împărțirii inegale a responsabilităților familiale între femei și bărbați.

6.4 Continuă să existe diferențe foarte mari între rolul bărbaților și cel al femeilor pe piața forței de muncă, precum și o mare segmentare, mai ales în ceea ce privește sectoarele în care lucrează acestea din urmă și profesiile pe care le exercită. Aceste diferențe le afectează atât pe femeile încadrate în muncă, cât și pe cele care încearcă să obțină un loc de muncă. Ca urmare, este necesară promovarea unor noi politici menite să elimine cauzele care generează acest dezechilibru pe piața forței de muncă.

6.5 De asemenea, femeile găsesc mai greu decât bărbații un loc de muncă potrivit calificării lor profesionale. De asemenea, concilierea vieții profesionale cu cea de familie îngreunează și mai mult accesul și menținerea pe piața forței de muncă a femeilor, situația fiind, pentru ele, mult mai dificilă decât pentru bărbați.

6.6 CESE consideră că programele de egalitate elaborate de partenerii sociali în numeroase întreprinderi sunt benefice, având ca obiectiv o mai mare inserție profesională a femeilor, menținerea lor în întreprinderi, îmbunătățirea nivelului lor de pregătire și a carierei profesionale și lupta împotriva discriminării; în acest scop, au fost elaborate măsuri de acțiune pozitivă. Autoritățile publice trebuie să sprijine programele de egalitate, în special la nivel local și regional.

6.7 Dialogul social european, pentru care responsabilitatea le revine partenerilor sociali, joacă un rol important în dezvoltarea perspectivei de gen a Strategiei Lisabona. CESE subliniază și sprijină importanța cadrului de acțiune pentru egalitate de gen adoptat de partenerii sociali europeni în anul 2005 ⁽¹⁷⁾ și care se dezvoltă în prezent la nivel sectorial și național.

6.8 Recentul acord-cadru european privind hărțuirea și violența la locul de muncă ⁽¹⁸⁾ reprezintă un exemplu de bune practici pe care CESE dorește să le sprijine. De asemenea, unele comitete de dialog sectorial includ o abordare de gen. Comitetul recomandă Comisiei să colaboreze mai activ cu partenerii sociali în vederea atingerii acestor obiective.

⁽¹⁶⁾ Raport comun privind ocuparea forței de muncă 2006-2007.
<http://register.consilium.europa.eu/pdf/es/07/st06/st06706.es07.pdf>.

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf.

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/news/news_en.cfm?id=226.

6.9 Negocierea colectivă realizată în conformitate cu legile și practicile naționale constituie una dintre caracteristicile modelului social european. Partenerii sociali desfășoară, în diverse sectoare, negocieri și acorduri pentru creșterea siguranței și flexibilității muncii, actualizând salariile, organizarea muncii și sistemele de formare și calificare profesională.

6.10 Prin negociere colectivă în cadrul întreprinderilor și sectoarelor, trebuie eliminate dezechilibrele de gen care situează femeile pe o poziție inferioară. De aceea, CESE consideră că negocierea colectivă și dialogul social sunt instrumente fundamentale în vederea extinderii programelor pentru egalitate în cadrul întreprinderilor europene. Europa, statele membre, întreprinderile și ansamblul societății au nevoie de eliminarea definitivă a discriminărilor de pe piața forței de muncă care afectează multe femei, ca o consecință a stereotipurilor culturale și sociale.

6.11 Principiul egalității retribuției între salariații bărbați și femei, menționat în articolul 141 din tratat prevede — pentru aceeași muncă sau pentru o muncă de valoare considerată similară — eliminarea oricărei discriminări pe motiv de gen, în ansamblul elementelor și condițiilor de retribuție. Cu toate acestea, pe termen mediu, femeile câștigă cu 15 % mai puțin pe ora de lucru decât bărbații (diferență relativă a salariului mediu brut pe oră între bărbați și femei) ⁽¹⁹⁾ Această discriminare salarială apare în toate sectoarele de activitate, în special la nivelurile cele mai înalte ale categoriilor profesionale.

6.12 CESE sprijină ideea ca egalitatea salarială între bărbați și femei, care face deja parte din orientările comunitare integrate, să fie întărită prin evaluarea unor indicatori concreți.

6.13 În vederea eliminării discriminărilor salariale, este necesară colaborarea activă a partenerilor sociali din diferite sectoare. În Avizul privind foaia de parcurs pentru egalitatea între femei și bărbați (2006-2010), Comitetul preciza că „guvernele naționale, organele naționale de protecție a egalității și partenerii sociali din toate statele membre au în mod clar obligația de a evita ca sistemele de plată pe care le vor adopta să creeze discriminări salariale între femei și bărbați” ⁽²⁰⁾.

6.14 Serviciile publice de ocupare a forței de muncă reprezintă instituții fundamentale pentru buna funcționare a piețelor muncii și trebuie să se angajeze pe calea promovării politicilor active pentru înlesnirea inserției profesionale a femeilor șomere, prin intermediul programelor de formare și de orientare profesională. În vederea aplicării corespunzătoare a legislației existente, CESE propune ca serviciile publice de ocupare a forței de muncă și agențiile private să elaboreze coduri de bune practici, pentru ca ofertele de muncă și procedurile de selecție să nu fie discriminatorii pentru femei.

6.15 Pe piețele forței de muncă mai transparente, egalitatea între femei și bărbați este evidentă; de exemplu, în sectorul public, există o mai mare participare profesională a femeilor, *inter alia* pentru că, în cadrul procedurilor de selecție, se evaluează competențele persoanelor și se elimină mai ușor prejudecățile discriminatorii bazate pe stereotipuri de gen.

6.16 De multe ori, sistemele de calculare a pensiilor sunt în defavoarea femeilor, dat fiind că sunt corelative cu cariera profesională. Multe femei care au un loc de muncă cu fracțiuni de normă, cu perioade de lucru discontinue sau precare pot cu greu să se bucure de o pensie pentru limită de vârstă sau primesc pensii foarte mici. CESE propune Comisiei și statelor membre ca, prin intermediul metodei deschise de coordonare pentru reformarea sistemelor de pensii, să țină seama de aceste situații care periclitează egalitatea de gen pe piața forței de muncă și să caute soluții mai echitabile.

6.17 Formarea continuă este fundamentală pentru ca bărbații și femeile să-și dezvolte activitățile profesionale în mod durabil. Potrivit CESE, colectivitățile locale și regionale, în colaborare cu partenerii sociali, ar trebui să elaboreze programe de formare continuă destinate femeilor întreprinzătoare și angajate, în cadrul politicilor pentru ocuparea forței de muncă și egalitatea de șanse.

6.18 CESE dorește să sublinieze rolul activ pe care îl joacă partenerii sociali în depășirea dificultăților cu care se confruntă femeile în societate și pe piața forței de muncă. Numeroase femei aderă la organizațiile sindicale și de întreprinzători pentru a da un impuls hotărât, din interior, politicilor active și programelor de egalitate, dar numărul acestora este încă mic și acestea trebuie să depășească numeroase obstacole pentru a ajunge în posturi de conducere.

7. Spiritul antreprenorial

7.1 Femeile întreprinzătoare reprezintă încă un procent mic (30 % din întreprinzătorii din UE), în timp ce femeile care desfășoară activități independente reprezintă 37 % ⁽²¹⁾.

7.2 Femeile se confruntă cu mai multe dificultăți decât bărbații și în ceea ce privește înființarea de întreprinderi, din cauza prejudecăților și barierelor culturale și sociale, a caracteristicilor educației și formării profesionale și a dificultăților suplimentare în momentul obținerii finanțării necesare a proiectelor de afaceri. Cu toate acestea, după crearea întreprinderilor, nu există date care să afirme că femeile au mai puțin succes decât bărbații în ceea ce privește consolidarea întreprinderilor respective.

⁽¹⁹⁾ COM(2007) 49 final.

⁽²⁰⁾ A se vedea punctul 1.2 din Avizul CESE din 13.9.2006 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „O foaie de parcurs pentru egalitatea între femei și bărbați 2006-2010”. Raportor: dna. Attard (JO C 318, 23.12.2006).

⁽²¹⁾ O foaie de parcurs pentru egalitatea între femei și bărbați 2006-2010. COM(2006) 92 final de 1.3.2006.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/es/com/2006/com2006_0092es01.pdf.

7.3 CESE propune tuturor actorilor politici și sociali să își intensifice eforturile pentru promovarea spiritului antreprenorial în rândul femeilor europene și eliminarea din conștiința socială a vechilor prejudecăți sociale care încă mai există, ca de pildă: „lumea afacerilor este eminentamente masculină, cu un program incompatibil cu viața de familie etc.”. Aceste prejudecăți sociale creează multe obstacole culturale și sociale în calea femeilor care desfășoară o activitate independentă sau creează întreprinderi.

7.4 Planul de acțiune privind politica în materie de spirit antreprenorial ⁽²²⁾ propune o serie de măsuri pentru încurajarea spiritului antreprenorial pe care trebuie să le aplice UE și responsabilii politici din toate statele membre. Printre altele, planul subliniază necesitatea de a acorda un sprijin specific femeilor. Cu toate acestea, rapoartele privind progresele realizate în îndeplinirea obiectivelor și acțiunilor-cheie ale Cartei europene a IMM-urilor ⁽²³⁾ nu includ referințe pe această temă. CESE consideră că raporturile anuale ar trebui să includă informații concrete privind progresele realizate la nivel european și al statelor membre privind sprijinul acordat femeilor întreprinzătoare, în scopul înlesnirii schimbului de bune practici și cunoștințe.

7.5 Este necesară promovarea spiritului antreprenorial în rândul femeilor și bărbaților europeni ⁽²⁴⁾. În anul 2006, CESE a adoptat un aviz ⁽²⁵⁾ privind comunicarea Comisiei „Aplicarea programului comunitar Lisabona: stimularea spiritului antreprenorial prin educație și formare” în care se subliniază importanța femeilor întreprinzătoare, capacitatea întreprinzătoare a femeilor și faptul că spiritul antreprenorial este un factor-cheie pentru creștere, ocuparea forței de muncă și reușită personală. Avizul menționa faptul că dezvoltarea unei mentalități întreprinzătoare este un proces de învățare continuă, drept pentru care trebuie inclus în planurile de învățământ.

7.6 CESE recomandă să fie inclusă în planurile de învățământ naționale și regionale educarea spiritului antreprenorial (tehnici de management al întreprinderilor și resurse informatice etc.) la nivelul doi și trei, în special în rândul elevilor, și să se adopte măsuri în scopul sporirii numărului de femei întreprinzătoare.

7.7 Obiectivul este ca femeile să aibă aceleași șanse ca și bărbații de a pătrunde în sectorul antreprenorial, eliminându-se toate discriminările existente. Guvernele locale și regionale

trebuie să încurajeze femeile să-și dezvolte spiritul antreprenorial, ca factor de egalitate și de dezvoltare economică și socială locală.

7.8 Este necesară stabilirea de măsuri de sprijin pentru ca femeile întreprinzătoare să poată avea acces la serviciile financiare și la creditele de care au nevoie. Băncile trebuie să ofere femeilor întreprinzătoare programe specifice de microcredite. Instituțiile financiare trebuie să evite discriminarea femeilor întreprinzătoare, întrucât acestea, la ora actuală, întâmpină mai multe dificultăți decât bărbații la obținerea finanțării de care au nevoie pentru dezvoltarea activității profesionale, în vederea extinderii întreprinderii și a dezvoltării de programe de inovare și de activități de formare și cercetare.

7.9 Este necesară o mai bună informare asupra posibilităților de finanțare din fondurile structurale pentru explorarea unor formule novatoare, cum ar fi crearea de instrumente financiare flexibile, care combină subvențiile cu microcreditele și garanțiile.

7.10 Fondurile comunitare pentru încurajarea spiritului antreprenorial, consolidate și gestionate de guvernele naționale și regionale, trebuie să fie transparente și ușor de utilizat de IMM-urile conduse de femei. Guvernele locale și regionale, în colaborare cu organizațiile de întreprinzători, trebuie să pună la dispoziția femeilor întreprinzătoare facilități, ajutoare financiare și consultanță, în special în faza inițială a proiectului de afacere.

7.11 Printre exemplele de bune practici, CESE dorește să menționeze că, în Franța, *Fondul de garanție pentru crearea, preluarea sau dezvoltarea de întreprinderi create de femei (Fonds de Garantie pour la Création, la Reprise ou le Développement d'Entreprise à l'Initiative des Femmes)* facilitează accesul la finanțare femeilor care doresc să creeze, să preia sau să dezvolte o întreprindere. Fondul a fost creat în scopul de a ajuta femeile să depășească dificultățile cu care se confruntă în ceea ce privește accesul la credite bancare. Fondul este administrat de o întreprindere privată, Institutul de dezvoltare a economiei sociale, și beneficiază de finanțare din partea mai multor entități, printre care și Fondul Social European.

7.12 Statele membre trebuie să acorde un sprijin sporit IMM-urilor, întrucât majoritatea femeilor întreprinzătoare consideră că politicile fiscale reprezintă unul dintre principalele obstacole în calea dezvoltării întreprinderilor, date fiind incoerențele legislative în materie.

7.13 Atunci când o persoană înființează o întreprindere, în principiu are un control mai mare asupra timpului său; de aceea, tot mai multe femei și tot mai mulți bărbați recurg la munca independentă, dezvoltându-și spiritul antreprenorial. Cu toate acestea, în practică, femeilor întreprinzătoare le este mai greu decât bărbaților să-și concilieze viața profesională cu cea de familie.

⁽²²⁾ Plan de acțiune: programul european în favoarea spiritului antreprenorial.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/es/com/2004/com2004_0070es01.pdf.

⁽²³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/index_en.htm.

⁽²⁴⁾ În acest moment, CESE este în curs de a elabora avizul „Spiritul antreprenorial și Strategia Lisabona”.

⁽²⁵⁾ Avizul CESE din 16.7.2006 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Aplicarea programului comunitar Lisabona: stimularea spiritului antreprenorial prin educație și formare”. Raportor: dna. Jerneck (DO C 309, 16.12.2006).

7.14 În toată Europa, există numeroase exemple de bune practici pentru promovarea rolului femeilor în cadrul organizațiilor de întreprinzători la diverse niveluri și au fost constituite, de asemenea, asociații de femei întreprinzătoare. De asemenea, Camerele ⁽²⁶⁾ de industrie și comerț pun în aplicare numeroase inițiative pozitive sprijinite de CESE.

7.15 CESE sprijină munca desfășurată de Rețeaua europeană pentru promovarea spiritului antreprenorial feminin (WES) al cărei obiectiv principal este sporirea vizibilității femeilor întreprinzătoare, creând mediu propice prin elemente ca schimbul de informații privind finanțarea, formarea, rețelele, consultanța, cercetarea și statisticile.

7.16 Adesea, femeile au apelat la întreprinderile de economie socială (cooperative, societăți de sprijin reciproc, fundații), dată fiind natura acestora, în vederea dezvoltării inițiativei lor antreprenoriale, întrucât se confruntă cu mai puține dificultăți decât în cazul altor tipuri de întreprinderi pentru a-și atinge obiectivele profesionale.

7.17 Potrivit obiectului lor de activitate, întreprinderile de economie socială promovează într-o largă măsură inserția profesională a femeilor; de aceea, acestea trebuie să fie sprijinite de

guvernele locale și regionale pentru a încuraja această importantă inițiativă socială.

7.18 Majoritatea partenerilor de viață co-întreprinzători sunt femei, care lucrează cel mai adesea cu fracțiune de normă. Preocupările legate de concediul de maternitate, problemele privind grădinițele și cele legate de decesul partenerului de viață sau de divorț sunt foarte specifice și diferite de cele cu care se confruntă bărbații. În multe dintre statele membre, nu există un statut juridic corespunzător.

7.19 Discrepanțele derivate din regimurile de securitate socială sunt și ele considerabile. Este necesară desfășurarea unor acțiuni concrete în materie de protecție socială, formare și sprijin pentru crearea de noi întreprinderi de către femei. În ceea ce privește protecția socială a femeilor întreprinzătoare și a partenerilor de viață co-întreprinzători, în unele țări se face distincția între diferitele statute de care pot beneficia femeile întreprinzătoare, și anume: „partener de viață colaborator”, „partener de viață salariat” sau „partener de viață asociat”. CESE propune Comisiei să promoveze o dezbatere în scopul îmbunătățirii protecției sociale a femeilor întreprinzătoare.

Bruxelles, 11 iulie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ A se vedea http://www.eurochambres.eu/women_onboard/index.htm.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Sănătatea și migrația”

(2007/C 256/22)

Într-o scrisoare datată 14 februarie 2007, viitoarea Președinție portugheză a solicitat Comitetului Economic și Social European elaborarea unui aviz exploratoriu cu privire la *Sănătate și migrații*.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 18 iunie 2007. Raportor: dl Sharma, coraportor: dna Cser.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 și ședința din 11 iulie 2007, Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 109 voturi pentru și 3 voturi împotriva.

1. Concluzii

Obiectul prezentului aviz îl constituie relația dintre sănătate și migrație și, ca atare, nu reprezintă o dezbateră despre migrație. Migrația este importantă pentru economia UE și reprezintă un proces în desfășurare care implică o proporție semnificativă și în continuă creștere a populației UE și a populației lumii.

Este important ca politicile UE și ale statelor membre să le asigure migranților și familiilor acestora un nivel ridicat de protecție medicală. Aceasta înseamnă organizarea de acțiuni într-o gamă largă de politici comunitare, printre care ocuparea forței de muncă, sănătatea și securitatea la locul de muncă, educația, protecția socială, precum și promovarea sănătății și a asistenței medicale.

Prezentul aviz evidențiază o serie de probleme de sănătate cu care sunt confrunțați migranții și consecințele migrației asupra sănătății publice, probleme care necesită intervenția statelor membre și a Uniunii Europene.

1.1 Recomandări

Globalizarea umanistă ⁽¹⁾ și echitabilă ⁽²⁾ trebuie să se bazeze pe valori universale împărtășite și pe respectarea drepturilor omului și a unor standarde ridicate de sănătate și siguranță a alimentelor pentru toate categoriile de populație, în special pentru cele vulnerabile; pe diversitatea culturală și lingvistică și pe împărtășirea și difuzarea cunoștințelor la scară largă.

În ceea ce privește drepturile universale ale omului, CESE face următoarele recomandări:

1.1.1 Ar trebui înființate centre de informare și de întâlnire pentru imigranți care să faciliteze accesul acestora la informații privind asistența medicală și serviciile sociale. Informațiile ar trebui să fie furnizate de membrii aceleiași minorități de imigranți care lucrează în centre și să reprezinte în același timp centrul cooperării dintre autorități, ONG-urile migranților și cele ale comunităților gazdă.

⁽¹⁾ A se vedea Avizul din 31 mai 2007 privind provocări și oportunități pentru UE în contextul globalizării (aviz exploratoriu), raportor dl Henri Malosse, coraportor: dl Staffan Nilsson (JO C 175, 27.7.2007).

⁽²⁾ OIM Globalizarea echitabilă. 2004.

1.1.2 Statele membre și UE ar trebui să intensifice cooperarea cu organizațiile internaționale din domeniul sănătății migranților și să monitorizeze și evalueze problemele și beneficiile la nivel local, regional, național și european.

1.1.3 Introducerea programelor naționale de sănătate publică în sistemul de învățământ, ținându-se seama de culturile minorităților.

1.1.4 Ar trebui creat un Fond special de compensare, împreună cu programe de formare, restabilire și cooperare între țările-gazdă și țările de origine.

1.1.5 Accesul la tratamentul medical și îngrijirea profilactică ar trebui acordat ca un drept al omului tuturor persoanelor care trăiesc în UE, indiferent de statutul lor, în conformitate cu Carta Drepturilor Fundamentale, care garantează accesul la asistența medicală și profilactică.

1.1.6 Ar trebui introduse clauze de confidențialitate între pacienți și instituțiile medicale în centrele medicale (acolo unde acestea nu există), astfel încât să se împiedice divulgarea către terți a informațiilor despre statutul de imigrant al unei persoane, pentru a nu exista nici un impediment pentru migranți în solicitarea de asistență și tratament medical, în special în cazul imigranților fără acte în regulă.

1.1.7 Statele membre și UE ar trebui să coopereze pentru a îmbunătăți colectarea de date și cercetarea privind migrația și sănătatea pe teritoriul UE.

1.1.8 Sănătatea ar trebui considerată o dimensiune esențială a migrației.

1.1.9 Evaluările impactului asupra sănătății ar trebui să stabilească impactul potențial atât al politicilor sanitare, cât și al politicilor nesanitare asupra sănătății migranților.

1.1.10 Statele membre care au tradiție în serviciile medicale specializate în medicină tropicală trebuie să-și ofere competența tuturor rezidenților din UE și să continue cercetarea științifică de înalt nivel în terapia bolilor tropicale, în special malaria.

1.1.11 Sunt necesare metode îmbunătățite de evaluare și satisfacere a necesităților medicale ale tuturor categoriilor de migranți cât mai rapid posibil după sosirea acestora. Este necesară o cooperare crescută între UE și statele membre pentru a satisface necesitățile imediate ale migranților care sosesc cu probleme medicale urgente, în special prin asigurarea de servicii de interpretare.

1.1.12 Sănătatea migranților la locul de muncă ar trebui să aibă un caracter prioritar. Aceasta ar trebui să implice cooperarea partenerilor sociali și a autorităților competente pentru asigurarea menținerii unor standarde ridicate de sănătate și securitate la locul de muncă în sectoarele în care sunt angajați de obicei migranții. De asemenea, ar trebui dezvoltate în continuare programele de promovare a sănătății la locul de muncă în cooperare cu serviciile de la nivelul comunității, pentru a putea satisface necesitățile lucrătorilor migrați și ale familiilor acestora.

1.1.13 Programele de promovare a sănătății în școli ar trebui considerate și ele ca fiind o modalitate de îngrijire a sănătății copiilor migranți. Sănătatea copiilor migranți reprezintă o prioritate specială. Serviciile medicale din unitățile preșcolare și din școli trebuie să îndeplinească nevoile copiilor provenind din medii diferite, inclusiv ale copiilor de migranți, în special în cazul noilor veniți.

1.1.14 Ar trebui dezvoltate acele tratamente de asistență medicală și servicii profilactice care sunt adecvate culturilor migranților, fără a ceda cu nimic în fața interdicției de mutilare genitală a femeilor.

1.1.15 Ar trebui să se asigure instruirea și perfecționarea continuă a personalului medical pentru ca acesta să poată acorda asistența medicală în funcție de evoluția necesităților medicale ale comunităților de migranți.

1.1.16 Ar trebui avută în vedere organizarea recrutării personalului medical format în țări în curs de dezvoltare, în cadrul unei concepții de co-dezvoltare, care să faciliteze întoarcerea acestuia după o ședere temporară sau să ofere despăgubiri țării de origine care a asigurat formarea. Comisia trebuie să examineze aspectele legate de bunele practici ale recrutării etice a personalului medical din țările terțe, în vederea propunerii unui „Cod UE de bună practică”.

1.1.17 Ar trebui întărit rolul autorităților cu atribuții de control din domeniul sănătății publice și ar trebui încurajat schimbul de bune practici, iar autoritățile UE ar trebui să aibă un rol de coordonare.

1.1.18 Este necesară intensificarea dialogului intercultural concentrându-l asupra stării sănătății și a asistenței medicale ⁽³⁾.

⁽³⁾ A se vedea Avizul CESE din 20.4.2006 privind propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului privind Anul european al dialogului intercultural (2008) — COM(2005) 467 final — 2005/0203 (COD), raportor dna Cser (JO C 185, 8.8.2006).

1.1.19 CESE reafirmă recomandările sale anterioare ca statele membre să pună în aplicare convențiile OIM privind migrații ⁽⁴⁾.

2. Context

2.1 Comitetul Economic și Social European salută interesul manifestat constant de Președinția portugheză de a examina problema sănătății publice și a migrației. Președințiile germană, portugheză și slovenă au fost de acord că „politica sanitară joacă un rol crucial dat fiind că serviciile preventive și de asistență medicală transfrontaliere aduc un beneficiu direct cetățenilor europeni” ⁽⁵⁾.

Cele trei Președinții au hotărât să lucreze în mod activ pentru a rezolva inegalitățile existente care afectează accesul migranților la serviciile medicale. De asemenea, s-a hotărât sprijinirea unei game largi de activități comunitare pentru a contribui la un nivel ridicat de sănătate pentru toți cetățenii, cu o concentrare a eforturilor asupra promovării sănătății, prevenirii bolilor, inovației și accesului la asistența medicală.

2.2 Comitetul a adoptat o gamă largă de avize privind problema migrațiilor legale și ilegale ⁽⁶⁾ și din această cauză prezentul aviz exploratoriu se va concentra pe problemele de sănătate. Invităm Președinția portugheză și alte părți interesate să consulte avizele anterioare ale Comitetului privind domeniul migrației.

⁽⁴⁾ Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor lor, adoptată în 1990 și intrată în vigoare în iulie 2003. Aceasta completează Convenția OIM privind ocuparea forței de muncă din 1949 (nr. 97) și Convenția OIM privind muncitorii migranți (dispoziții suplimentare) din 1975 (nr. 143). Aceste trei convenții internaționale creează un cadru de referință privind drepturile muncitorilor migrați și problemele migrației ilegale. Acestea se aplică într-un context politic mai larg care include tratatele ONU, adoptate recent, privind traficul, introducerea prin contrabandă a persoanelor și exploatarea, ca, de exemplu, Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate (2000) și Protocolul acesteia privind prevenirea, combaterea și pedepsirea traficului de persoane, în special de femei și copii (2000) și Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare (2000), Protocolul opțional la Convenția privind drepturile copilului privind vânzarea copiilor, prostituția infantilă și pornografia infantilă (2000), precum și Convenția din 1951 și Protocolul din 1967 privind Statutul refugiaților. Deși sunt relativ puține țări și, dacă este cazul, organizații economice regionale, care au ratificat aceste convenții până în prezent (cu excepția tratatelor privind refugiații), aceste instrumente furnizează elemente importante pentru un program de lucru mai cuprinzător.

⁽⁵⁾ Consiliul Uniunii Europene, programul pe 18 luni al Președințiilor germană, portugheză și slovenă, Bruxelles, 21 decembrie 2006.

⁽⁶⁾ A se vedea următoarele avize CESE:

- 13.9.2006, Aviz privind migrația în UE și politicile de integrare: cooperarea dintre autoritățile regionale și locale și organizațiile societății civile, raportor: dl. Pariza Castaños, (OJ C 318, 23.12.2006).
- 15.12.2005, Aviz privind Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European „Programul de la Haga: zece priorități pentru următorii cinci ani — un parteneriat pentru reînnoirea europeană în domeniul libertății, securității și justiției” (COM(2005) 184 final), raportor: dl Pariza Castaños (OJ C 65, 17.3.2006).
- 20.4.2006, Aviz privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind statisticile comunitare privind migrația și protecția internațională — COM(2005) 375 final — 2005/0156 (COD), raportor: dna Sciberras (OJ C 185, 8.8.2006).

3. Introducere

3.1 S-a scris foarte mult despre migrație și sănătate; prezentul aviz se bazează pe documentul recent elaborat pentru Programul de cercetare și analiză politică al Comisiei mondiale privind migrația internațională (Carballo & Mboup, septembrie 2005). Celelalte referințe sunt indicate pe parcursul avizului.

3.2 Organizația Mondială a Sănătății definește sănătatea ca fiind „o stare de bine, completă din punct de vedere fizic, mintal și social și nu numai absența bolii sau infirmității.” Prezentul aviz susține că sănătatea, conform definiției OMS, reprezintă un drept al omului.

3.3 Sănătatea migranților și a refugiaților este importantă din mai multe motive, printre care:

- drepturile universale ale omului și respectarea demnității umane;
- numărul mare al deceselor, bolilor și riscurilor pentru sănătate înregistrate în rândurile unora dintre migranți, în special migranți ilegali;
- riscurile pentru sănătate la care sunt expuse numeroase categorii de migranți când se stabilesc într-o țară nouă;
- accesul inegal la asistența medicală și socială;
- riscurile pentru populația țărilor-gazdă;
- riscurile pentru țara de origine datorită pierderii personalului medical.

	2006	2005	2004	2003	2002
Cereri de azil în UE	266 270	350 103	421 236	532 300	640 347
Numărul cererilor aprobate	38 857	46 742	35 872	41 823	59 705
% de cereri aprobate	22,71	20,55	13,36	12,4	14,73

În ultimii ani, migrația atât legală, cât și ilegală a crescut într-un număr de țări din sudul Europei, inclusiv în Portugalia, Spania și Italia. Mulți din acești migranți provin din Africa de Nord sau sub-sahariană, America Latină, Asia și țările CSI.

4.4 Deși în general migranții sunt mai sănătoși decât conaționali lor din țara de origine, aceștia pot avea mai multe probleme de sănătate decât media problemelor populației țării-gazdă. Aceasta se datorează unor cauze variate, printre care:

- stresul psihologic și social (provocat de o cultură necunoscută, ilegalitate, schimbarea mediului, necunoașterea limbilor străine, lipsa de încredere și informații, probleme de sănătate mintală);
- riscurile acumulate în țara de origine;
- sărăcia și munca în condiții riscante;
- accesul limitat la asistența medicală și la informațiile despre serviciile medicale, de promovare a sănătății și profilactice;

4. Dimensiunile și sfera acestei probleme

4.1 Pe plan internațional, se estimează că peste 200 de milioane de oameni se deplasează în fiecare an în căutarea unui loc de muncă și a unei vieți mai bune, dintre care cel puțin 30-40 (7) de milioane sunt imigranți ilegali. Numărul de migranți din întreaga lume ar corespunde populației celei de-a cincea țări ca populație din clasamentul celor mai populate țări din lume (8). În anul 2005, femeile reprezentau 49,6 % din totalul migranților. În Europa, există între 7 și 8 milioane de migranți fără documente de identitate (9).

4.2 Pentru elaborarea acestui aviz exploratoriu, Comitetul a analizat migrația și problemele de sănătate în primul rând privind cetățenii unor țări terțe care migrează în UE. În prezent în UE trăiesc aproximativ 18 milioane de cetățeni din țări terțe. La aceștia se adaugă un mare număr de cetățeni născuți în străinătate și migranți fără documente sau ilegali. Marea majoritate a migranților au intrat în UE în mod legal.

4.3 Solicitanții de azil reprezintă o proporție relativ mică din totalul populației migrante și numărul acestora a scăzut în ultimii ani mai curând datorită politicii UE decât unei scăderi generale a numărului persoanelor care necesită protecție.

— riscurile suplimentare din țara-gazdă;

— condițiile de locuit.

4.5 Migranții care provin din anumite zone geografice prezintă o incidență mai mare a bolilor transmisibile și a bolilor cronice ca, de exemplu, boli mintale, boli cardiovasculare, boli ale aparatului respirator și diabet.

4.6 Migranții ilegali, inclusiv familiile lor și, în special, copiii lor prezintă probleme de sănătate mai grave decât migranții legali, ceea ce se poate datora riscurilor pentru sănătate pe care și le asumă pentru a intra în țara gazdă, condițiilor economice și sociale mai precare, precum și accesului variabil la servicii.

(7) Trends in Total Migrant Stock: The 2003 Revision, ONU.

(8) Biroul pentru recensământ al SUA, IDB — Clasificarea țărilor în funcție de populație, <http://www.census.gov/ipc/www/idbrank.html>.

(9) Migration Information Source, <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=336>.

5. Diferitele tipuri de migrație

5.1 Migrația voluntară

5.1.1 Factorii economici reprezintă principalul motiv de migrare în UE, dar pot să existe și alte motive importante ca fuga de conflict sau de persecuție. Persoanele se deplasează și continuă să se deplaseze din diferite motive. Unele persoane se deplasează cu intenția de a se stabili și de a începe o viață nouă, altele cu intenția de a câștiga suficient pentru a se întoarce acasă.

5.1.2 Unele persoane se deplasează cu un statut legal pentru a munci pentru o perioadă de timp, altele se deplasează în mod clandestin, dar găsesc de lucru și rămân în străinătate pentru o perioadă de timp nedeterminată. Ambele categorii pot avea probleme de sănătate deseori legate de politicile naționale și atitudinile sociale față de migranți, precum și de alți factori importanți pentru sănătate, ca educația, munca și locuința.

5.1.3 Migrația circulară este considerată din ce în ce mai mult ca o formă importantă de migrație ⁽¹⁰⁾ care, dacă este bine controlată, poate contribui la adăcarea ofertei de mână de lucru la cererea de mână de lucru, contribuind astfel la o alocare mai eficientă a resurselor disponibile și la creșterea economică. Aceasta poate furniza o soluție la nevoia UE de a oferi o alternativă credibilă la imigrația ilegală.

5.2 Migrația forțată

5.2.1 Efectele migrației forțate asupra asistenței medicale sunt grave și de mare amploare; în fiecare an există persoane obligate să-și părăsească propria țară și să devină refugiați sub protecția ONU, iar milioane de persoane sunt obligate să-și părăsească domiciliul și să rămână în țara lor.

5.2.2 Deseori persoanele trebuie să plătească sume mari de bani pentru a fi ajutate să treacă frontierele, ceea ce le produc mari dificultăți financiare. Migranții trăiesc într-o frică permanentă și sunt exploatați cu ușurință de către angajatori. Femeile sunt deseori victime ale violurilor și exploatații sexuale.

5.2.3 Traficul de persoane este o crimă care încalcă drepturile fundamentale ale omului și distruge vieți umane. Traficul de persoane este considerat o formă modernă de sclavie și în fiecare an numărul total de persoane care trăiesc într-o anumită formă de servitudine forțată pe glob (conform OIM) este estimat la 12 milioane, în timp ce peste un milion de persoane sunt vândute ca marfă pentru prostituție sau muncă forțată. Departamentul de Stat al Statelor Unite arată că 80 % din aceste cazuri sunt femei și fete și până la 50 % din cazuri sunt minori. De asemenea, aceste date sugerează că majoritatea acestor persoane sunt victime ale traficului în scopul exploatații sexuale.

5.2.4 Traficul de persoane generează un profit enorm pentru traficanți, aproximativ 10 miliarde ⁽¹¹⁾ de dolari americani pe an, conform unor estimări. (iii: UNICEF).

⁽¹⁰⁾ COM privind migrația circulară din 16 mai 2007.

⁽¹¹⁾ The New Global Slave Trade, Ethan B. Kapstein, în Foreign Affairs, noiembrie/decembrie 2006.

5.3 Călătoriile internaționale

5.3.1 Organizația Mondială a Turismului raportează că în ultimul deceniu al secolului XX turismul internațional a reprezentat 30 % din industriile serviciilor pe plan mondial și estimează că „sosirile” internaționale vor depăși 1,55 de miliarde până în 2020. Dintre acestea, 0,4 miliarde vor consta în călătorii pe distanță lungă în zone ecologice.

5.3.2 Conform estimărilor disponibile, 14 milioane de persoane din țările industrializate călătoresc la tropice în Africa, Asia, America Latină și în insulele din Pacific. Un mare număr din aceste persoane se întorc cu o boală care trebuie tratată. Problema cea mai frecventă este diareea, dar și malarie a devenit o problemă frecventă din punctul de vedere al diagnosticului, tratamentului și costurilor pentru țările de origine ale turiștilor.

5.3.3 Fără protecție, turiștii riscă să contracteze hepatită A și boli cu transmitere sexuală, inclusiv SIDA.

6. Impactul migrației asupra sănătății și sănătății publice

6.1 Politici

6.1.1 Numeroase state membre din UE au elaborat politici privind dreptul de intrare, durata șederii și data de plecare a persoanelor. În ansamblu, acestea sunt politici restrictive mai curând decât permissive, care fac ca migrația să fie dificilă. Pot duce la condiții sociale și economice în detrimentul sănătății imigranților.

6.1.2 Abordarea sănătății publice și a controlului sănătății diferă de la o țară la alta, așa cum diferă și abordarea accesului la asistența medicală și socială. Se pare însă că nu sunt disponibile informații complete pentru compararea practicilor naționale.

6.2 Date

6.2.1 Sunt puține statele membre care colectează date în mod regulat despre sănătatea migranților, ceea ce face ca furnizarea de informații sigure despre situațiile și necesitățile medicale ale migranților să fie dificilă. În multe țări evidențele medicale nu sunt concepute pentru a clasifica persoanele în funcție de statutul de migrant.

6.2.2 În timp ce puține țări colectează aceste date, altele se concentrează asupra originii sau grupului etnic. Uneori este neclară definiția unui „migrant” și cea a „descendentului unui migrant”. În unele cazuri, persoanele sunt descrise doar prin originea lor etnică fără a se face diferența între copiii care sunt migranți ei înșiși și cei care sunt copii de migranți.

6.2.3 De asemenea, există un număr necunoscut de migranți ilegali și ca atare neînregistrați, care pot fi reticenți în a solicita asistență medicală atunci când aceasta le este necesară.

6.2.4 Migranții pot fi reticenți și față de furnizarea de informații despre statutul lor de migrant autorităților medicale, în caz că acestea ar putea fi utilizate în detrimentul lor. Toate acestea contribuie la lipsa de informații de bună calitate.

6.2.5 Comportamentul reticent avea cauze culturale și religioase. Mai mult decât atât, autoritățile și furnizorii de servicii medicale nu dispun de cunoștințele necesare și nu sunt pregătiți pentru a satisface necesitățile specifice ale migranților. Din aceste motive nu există informații suficiente despre migranți și starea lor de sănătate.

6.3 Migrație și bunăstare psihosocială

6.3.1 Atât în cazul migranților legali, cât și al celor ilegali, dificultățile cum sunt limba, cultura și politica sunt exacerbate de frica de necunoscut (a se vedea Tizon 1983). Alte probleme cum sunt:

- separarea de familie, partener și copii;
- exploatarea de către angajatori;
- exploatarea sexuală;
- anxietatea și dorul de casă;
- neintegrarea în comunitățile locale;
- o sănătate fizică sau mintală deficitară.

6.4 Migrația și sănătatea mintală

6.4.1 Cercetările ⁽¹²⁾ au demonstrat că unele grupuri de migranți în Europa prezintă cele mai mari procentaje de schizofrenie, rată a sinuciderilor, consum excesiv de droguri și alcool și mari riscuri de depresie și anxietate. De asemenea, cercetările arată că accesul acestor grupuri la asistența socială și medicală este inadecvat.

6.4.2 Unii dintre factorii care contribuie la a sănătatea mintală precară a migranților sunt: schimbările în alimentație, familie și sprijin social; cultura, limba și clima; ostilitatea, rasismul și xenofobia din partea populațiilor-gazdă; persoane care fug de război și de ororile asociate războiului, cum sunt tortura, pierderea familiei și abuzul sexual.

6.4.3 Cercetările sugerează că două treimi din refugiați suferă de anxietate sau depresie și prezintă simptome de stres posttraumatic, printre care coșmaruri și atacuri de panică frecvente.

⁽¹²⁾ M.G. Carta, M Bernal, MC Harday și JM Abad, Migrația și sănătatea mintală în Europa 2005.

6.4.4 Solicitanții de azil și imigranții ilegali, care reprezintă persoanele care au cea mai mare nevoie de aceste servicii, au un acces dificil la tratament, ajutor și asistență pentru aceste boli.

6.5 Migrația și sănătatea fizică

6.5.1 Toate persoanele prezintă un „profil” medical legat de locul lor de origine și de mediul social în care trăiesc. În general, migranții din motive economice se deplasează din țări mai sărace în țări mai bogate, astfel încât unii dintre aceștia vor avea un profil medical legat de sărăcie.

6.6 Bolile transmisibile

6.6.1 Asistența acordată migranților seropozitivi sau bolnavi de TBC variază de la o țară la alta și reprezintă provocări în funcție de cultura, limba, religia, precum și statutul juridic și economic al migranților. Tânăra generație, femeile și fetele prezintă un risc mai mare de îmbolnăvire cu HIV/SIDA.

6.6.2 Nu există politici omogene în domeniul controlului sănătății, iar modul în care se efectuează acesta înaintea intrării pe teritoriul unui stat variază chiar și la nivel local. În mod neoficial, atitudinile de la nivel local față de controlul sănătății diferă foarte mult. Unele servicii raportează că peste 50 % din migranți nu se prezintă la controalele medicale periodice, ulterioare controlului inițial, procentaj datorat (în opinia personalului medical) unei comunicări deficitare, fricii de autoritate și lipsei de înțelegere a serviciilor disponibile. CESE este conștient de faptul că dl comisar Kyprianou a cerut Centrului european pentru prevenirea și controlul bolilor să prezinte un Plan de acțiune UE pentru TBC. Planul urmează a fi publicat în toamna lui 2007 și va avea în vedere situația din diferite state membre.

6.6.3 În Europa Occidentală, numărul cazurilor de TBC declarate a crescut semnificativ, ceea ce se datorează, cel puțin parțial, migranților din țările sărace. Chiar dacă unele cazuri de TBC sunt „importate”, este știut faptul că migranții locuiesc în zone în care condițiile de locuit sunt precare, cu locuințe supra-populate și locuri de muncă care prezintă riscuri de răspândire a infecțiilor respiratorii. De asemenea, deseori o mare parte din persoanele fără domiciliu sunt migranți.

6.6.4 În ceea ce privește infecția cu virusul imunodeficienței umane (HIV), Raportul UE „SIDA și mobilitatea — îngrijirea medicală pentru HIV/SIDA și asistența acordată migranților și comunităților minorităților etnice în Europa” (vi: EU — Edited Clark K & Broring G) include rapoarte naționale cu privire la:

- politica națională;
- accesul la asistența medicală și asistența socială;
- serviciile de îngrijire și asistență.

6.6.5 Raportul evidențiază faptul că situația migranților (numărul de persoane, originea etnică și epidemiologia) și reacțiile societății față de aceștia diferă foarte mult de la o țară la alta în Europa.

6.6.6 Există posibilitatea ca persoanele originare din regiuni ale lumii cu o incidență crescută a HIV să aducă această boală cu ei. De fapt, între 1997 și 2005, 47 % din toate infecțiile HIV transmise de persoanele heterosexuale în UE au fost diagnosticate la pacienți originari din țările cu o mare incidență a HIV. (vii: Primul raport epidemiologic european privind bolile transmisibile, Centrul european pentru prevenirea și controlul bolilor, 2007).

6.6.7 Spre deosebire de aceștia, migranții din țările cu o incidență redusă a HIV nu par să fie mai expuși riscului (care poate fi chiar minor) decât cetățenii din țara-gazdă.

6.7 Bolile netransmisibile

6.7.1 Bolile cronice cum sunt cardiopatiile coronariene (CDC), bronhopneumopatia obstructivă cronică (BPOC), accidentele vasculare cerebrale (AVC) și diabetul reprezintă o mare provocare pentru serviciile medicale în majoritatea țărilor lumii și sunt cauza a jumătate din decesele care au loc anual.

6.7.2 CDC reprezintă principala cauză a mortalității și are influența cea mai mare asupra tratamentelor medicale, a cheltuielilor și impactului asupra persoanelor, personalului medical și comunităților. În comunitățile de migranți, CDC se pot datora predispozițiilor etnice, alimentației și stresului. În Regatul Unit, asiaticii de sex masculin par să fie mai predispuși la CDC decât alți migranți (viii: Baljara & Raleigh, 1992; McKeigue & Sevak, 1994, BMJ 2003).

Atât bărbații, cât și femeile de origine sud-asiatică prezintă un procentaj de mortalitate datorată bolilor cardio-vasculare cu 30-40 % mai mare decât al restului populației (ix: Balajara, 1991).

6.7.3 Statisticile din Regatul Unit indică o incidență a accidentelor vasculare cerebrale la migranții din Caraibe dublă față de cea a populației „albe” (x: Stewart 1999). În Suedia s-au raportat procentaje mari de obezitate și de boli cardiovasculare în rândul migranților finlandezi din cauza regimului lor alimentar și a consumului de alcool (xi: Jarhult et al. 1992).

6.8 Bolile ereditare

6.8.1 Migrația persoanelor originare din diferite părți ale lumii poate contribui la răspândirea bolilor genetice. Datorită migrației din Africa, Caraibe și din bazinul mediteranean, drepanocitoza (anemia cu celule falciforme) și talasemia sunt mai frecvente. Drepanocitoza este destul de frecventă în UE, numărul de noi cazuri anuale din Regatul Unit se estimează la 6 000 de adulți și între 75 și 300 de nou-născuți. S-a constatat o incidență mare a acestei boli și la migranții din Portugalia (xiii: Carrerio et al, 1996).

6.8.2 Talasemia este o boală a sângelui ereditară, răspândită în bazinul mediteranean, care apare în Regatul Unit la populațiile originare din Orientul Mijlociu și Cipru. Există dovezi că această boală ar putea fi frecventă la persoanele originare din Pakistan, China și Bangladesh.

6.8.3 Aceste boli necesită un diagnostic specializat și servicii de consultanță care nu sunt totdeauna disponibile.

6.9 Bolile profesionale

6.9.1 De obicei, migranții obțin locuri de muncă de calificare redusă, devenite neatractive pentru populația locală. Unele din aceste locuri de muncă, de exemplu în industria mineritului, industria azbestului, industria chimică sau industria grea, prezintă riscuri pentru sănătate. În sectorul agricol, din cauza expunerii la pesticide și la alte substanțe chimice, a crescut incidența depresiei, cefaleei și a pierderilor de sarcină.

6.9.2 În cazul migranților cu studii superioare cu o înaltă calificare sau în cazurile de „brain drain”, precum și în cazul migranților itineranți, apare foarte frecvent stresul din cauza muncii, dat fiind că aceștia au condiții mai proaste de muncă decât salariații din țările-gazdă (drepturi diferite etc.); totuși, pentru aceștia nu există nici o altă alternativă datorită statutului lor de dependență economică ⁽¹³⁾.

6.10 Accidentele

6.10.1 În Europa, accidentele de muncă sunt de două ori mai frecvente la lucrătorii migranți decât la restul populației (xiv: Bollini & Siem, 1995). În Germania, accidentele sunt frecvente în rândul migranților, în special al celor care lucrează în industrii în care măsurile de securitate și de igienă sunt precare (xv: Huisman et al, 1997). Date din Germania indică faptul că copiii imigranți din grupul de vârstă 5-9 ani sunt mai expuși la accidentele de circulație și alte accidente decât copiii germani de aceeași vârstă (xvi: Korporal & Geiger, 1990). În Țările de Jos, copiii de origine turcă și marocană par să fie mai expuși la accidente casnice, inclusiv otrăviri și arsuri, precum și accidente de circulație (xvii: de Jong & Wesenbeek, 1997).

6.11 Sănătatea reproducerii

6.11.1 La unele grupuri de migranți ca, de exemplu, bărbați separați de soțiile lor, apare o incidență crescută a bolilor cu transmitere sexuală. În multe țări UE, morbiditatea legată de sarcină este mai mare la femeile migrante decât la femeile din țara-gazdă. Se pare că procentajele de întrerupere de sarcină sunt mai mari la femeile migrante. În Barcelona, cererile de întrerupere de sarcină sunt de două ori mai frecvente în rândul femeilor migrante decât al femeilor spaniole. Un studiu efectuat de Centrul internațional pentru migrație și sănătate (ICMH) demonstrează că procentajul de avorturi la femeile migrante ilegal este de trei ori mai mare decât la femeile de aceeași vârstă din țara-gazdă.

⁽¹³⁾ „Cui îi pasă ? Personalul medical feminin pe piața mondială a forței de muncă”, editat de dr. Kim Van Eyck, 2005.

6.11.2 În Regatul Unit, nou-născuții cu mame asiatice au deseori o greutate mai mică decât cea a nou-născuților din alte grupuri etnice și prezintă un risc de mortalitate perinatală și post-natală mai mare. De asemenea, nou-născuții cu mame originare din Caraibe prezintă un procentaj peste medie de mortalitate post-neonatală. În Belgia și Germania se înregistrează procentaje ridicate de mortalitate perinatală și postnatală la copiii femeilor originare din Maroc și Turcia. Greutatea mică a nou-născuților și complicații la naștere apar la femeile din Africa subsahariană și din America Centrală și de Sud.

6.11.3 Copiii migranților beneficiază în procentaje scăzute de servicii preventive cum este, de exemplu, vaccinarea.

6.12 *Obstacolele care împiedică accesul și utilizarea efectivă a sistemelor de îngrijire a sănătății*

6.12.1 Migranții sunt confrunțați cu probleme juridice, psihosociale și economice atunci când beneficiază de îngrijire medicală. Barierele lingvistice și costul îngrijirii medicale reprezintă probleme evidente; achitarea chiar și parțială a cheltuielilor medicale reprezintă un obstacol semnificativ pentru un migrant cu un venit mic. În multe țări migranții fără acte în regulă și solicitanții de azil care așteaptă soluționarea cererilor lor sunt confrunțați cu obstacole de natură juridică în obținerea de îngrijire medicală.

6.12.2 Pe lângă acestea, deseori serviciile medicale publice nu pot rezolva problemele medicale specifice ale migranților și nu au competența și sensibilitatea necesară pentru a acorda asistență medicală corespunzătoare persoanelor care pot avea o înțelegere diferită a sănătății și un comportament diferit în fața bolii, a durerii și a morții și alte modalități de a descrie simptomele, de a face față bolii și de a comunica cu medicul.

6.12.3 Mai mult decât atât, complexitatea sectorului sanitar al statelor membre, extrem de dezvoltat și diferențiat, poate complica și mai mult această situație.

6.12.4 Deseori, organizarea serviciilor profilactice și de promovare a sănătății pentru populațiile migrante este inadecvată. Aceasta este situația nu numai a consultațiilor prenatale, ci și a programelor de vaccinare și a altor forme de prevenție și depistare precoce, printre care verificarea sănătății. Până în

prezent, programele profilactice au utilizat rareori abordări adecvate culturii migranților pentru a reuși să ajungă la diferitele grupuri de migranți.

6.12.5 Prețurile ridicate ale unor servicii medicale și costul medicamentelor reprezintă o povară grea pentru majoritatea migranților. Acești factori fac ca tratamentul să nu fie solicitat în timp util sau ca tratamentul prescris să nu fie urmat și medicamentele prescrise să nu fie luate. O asemenea situație provoacă o creștere incalculabilă a suferinței umane și a costurilor globale economice pentru societate.

6.13 *Personalul medical*

6.13.1 Tendința în creștere care există în UE și în alte țări dezvoltate de a recruta personalul medical din țările sărace constituie o altă problemă care se amplifică. Dacă această problemă rămâne nerezolvată, ar putea afecta dezvoltarea serviciilor medicale în țările de origine (care-și pierd personalul medical) și compromite viabilitatea educației personalului auxiliar medical și al medicilor. Exodul personalului medical calificat din țările sărace reprezintă o pierdere semnificativă a investițiilor în educarea personalului medical ⁽¹⁴⁾. Este necesar să se găsească soluții noi pentru rezolvarea acestei probleme, cum ar fi un Fond de indemnizații speciale, formare și restabilire. Exemplul Regatului Unit și cel al Irlandei, unde serviciul medical național (National Health Service) este obligat să practice o recrutare etică, sunt recunoscute pe scară largă ca un exemplu de bună practică. Statele membre trebuie să asigure adoptarea acestor practici și aplicarea lor de către agențiile de recrutare a personalului medical precum și de către instituțiile de sănătate din sectorul privat și public.

6.13.2 Personalul medical (în special infirmierele și doctorii) au un rol fundamental în menținerea și îmbunătățirea asistenței medicale acordate migranților. Statele membre trebuie să asigure satisfacerea necesităților de asistență medicală ale migranților și să înțeleagă factorii ce țin de cultură, religie și stilul de viață, care influențează obiceiurile sanitare ale acestor grupuri specifice. Toate acestea sunt necesare pentru a le garanta migranților accesul adecvat la serviciile medicale și respectarea specificității culturale.

Bruxelles, 11 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁴⁾ Kim Van Eyck ed. 2005. „Cui îi pasă?” UNISON UK: PSI.

ANEXĂ

la avizul Comitetului Economic și Social European

Următoarele amendamente, care au întrunit cel puțin o pătrime din voturile exprimate, au fost respinse în cursul dezbaterii conform articolului 54 alineatul (3) din Regulamentul de procedură:

Punctul 1.1.8

Se elimină punctul:

~~„1.1.8 Introducerea programelor naționale de sănătate publică în sistemul de educație ținând seama de culturile minorităților.”~~

Rezultatul votului

Pentru: 44

Împotrivă: 51

Abțineri: 11

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Euroregiunile”

(2007/C 256/23)

La 17 ianuarie 2006, Comitetul Economic și Social, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, a hotărât să elaboreze un aviz pe tema: *Euroregiuni*.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 21 iunie 2007. Raportor: dl Zufiaur.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 11 iulie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 108 voturi pentru și 1 abținere.

1. Situația actuală**1.1 Definiție**

1.1.1 Euroregiunile sunt structuri permanente de cooperare transfrontalieră între autoritățile regionale și locale aflate în vecinătate directă, situate de o parte și de alta a frontierelor statale comune.

1.1.1.1 Dintre caracteristicile ⁽¹⁾ acestora se pot menționa următoarele:

- euroregiunile și structurile similare nu reprezintă nici o nouă administrație, nici un nou nivel de guvernare, ci constituie o platformă de schimb și cooperare transfrontalieră orizontală între guvernele locale și regionale; de asemenea, acestea promovează o cooperare verticală mai strânsă între autoritățile regionale și locale, guvernele naționale și instituțiile europene;
- sunt asociații ale autorităților locale și regionale situate de ambele părți ale unei frontiere naționale, dispunând uneori de o adunare parlamentară;
- sunt asociații transfrontaliere cu secretariat permanent, echipe tehnice și administrative și resurse proprii;
- unele sunt entități de drept privat bazate pe asociații fără scop lucrativ sau fundații, situate de o parte sau de cealaltă a unei frontiere, în conformitate cu respectivele jurisdicții naționale. Alteori sunt entități de drept public, bazate pe acorduri între state, care coordonează, printre altele, participarea și cooperarea colectivităților teritoriale;
- în multe cazuri, euroregiunile nu sunt definite doar prin limitele lor geografice sau politico-administrative, ci au, de asemenea, caracteristici economice, sociale sau culturale comune.

1.1.2 Pentru desemnarea diverselor euroregiuni se utilizează diferiți termeni: Eurorregio, Eurorregión, Europarregión, Gran Región, Regio etc.

1.2 Obiective

1.2.1 Euroregiunile și alte structuri similare ⁽²⁾ au ca obiectiv principal cooperarea transfrontalieră, ale cărei priorități sunt

selectate în mod diferit în funcție de caracteristicile regionale și geografice. Promovarea înțelegerii reciproce, construirea unor relații culturale și consolidarea cooperării economice au un loc privilegiat în fazele inițiale sau în cadrul comunităților de lucru cu obiective foarte specifice. Euroregiunile dotate cu structuri mai bine integrate și mijloace financiare proprii își stabilesc obiective mai ambițioase. Acestea abordează orice fel de chestiuni legate de cooperarea transfrontalieră, de la promovarea intereselor comune pe toate planurile până la realizarea și administrarea de programe transfrontaliere și proiecte concrete.

1.2.2 Activitățile transfrontaliere nu cuprind numai dezvoltarea socio-economică și cooperarea culturală, ci și alte domenii care prezintă un interes general pentru populațiile limitrofe, în special: afacerile sociale, sănătatea, educația și formarea profesională, cercetarea și dezvoltarea, gestionarea deșeurilor, protecția naturii și gestionarea peisajelor, turismul și activitățile de agrement, calamitățile naturale, transporturile și comunicațiile.

1.2.3 Euroregiunile sunt considerate un cadru ideal pentru aplicarea politicilor europene pentru mobilitatea lucrătorilor și coeziune economică, socială și teritorială, prin proceduri de cooperare în zonele frontaliere, prin care să se evite conflictele de competențe.

1.2.4 Euroregiunile contribuie la stimularea construirii și integrării Uniunii Europene, de jos în sus și pornind de la viața de zi cu zi.

1.2.5 Cooperarea de o parte și de alta a frontierelor contribuie, la rândul său, la dezvoltarea unor forme de organizare și de acțiune transfrontaliere pentru a face față unor probleme comune precum comitetele sindicale interregionale, colaborarea între organizațiile întreprinzătorilor și camerele de comerț, crearea de comitete economice și sociale euroregionale etc.

1.2.6 În acest context, grupul de studiu însărcinat cu elaborarea prezentului aviz a avut ocazia să verifice direct această afirmație, ca urmare a invitației primite din partea Comitetul Economic și Social al Grande Région ⁽³⁾ la o audiere la Luxemburg, la 13 februarie 2007.

⁽¹⁾ Caracteristici extrase din „Ghidul practic de cooperare transfrontalieră”, 2000, ARFE.

⁽²⁾ Când este vorba de euroregiuni se presupune că se includ și alte structuri similare.

⁽³⁾ Saarland, Lorena, Luxemburg, Rheinland-Pfalz, Région wallonne, Communauté française de Belgique, Deutschsprachige Gemeinschaft Belgiens.

1.3 Istoric

1.3.1 Consiliul Europei, cu sediul la Strasburg, este organizația europeană care abordează de câteva decenii tema euroregiunilor și, în general, a cooperării transfrontaliere.

1.3.2 Primele experiențe de cooperare transfrontalieră datează de la sfârșitul anilor patruzeci. Acordul Benelux, încheiat în 1948, a fost una dintre primele inițiative de depășire a liniilor de separare reprezentate de frontierele statale. Euroregio a fost creată în 1958 în jurul regiunii olandeze Enschede și a regiunii germane Gronau. La scurt timp după aceasta s-au promovat, la acea vreme în afara Comunității Europene, diferite experiențe în Peninsula Scandinavă, la Oresund, North Calotte și Kvarken, peste frontierele Danemarcei, Finlandei, Norvegiei și Suediei.

1.3.3 Între 1975 și 1985 au fost create o serie de comunități de muncă (CM) între regiunile diverselor state (de exemplu CM a regiunii Jura și CM a Pirineilor), cu capacitate de acțiune limitată.

1.3.4 Cooperarea regională transfrontalieră și crearea de euroregiuni au luat amploare din anul 1990 ⁽⁴⁾. Cei mai importanți factori care au contribuit la aceasta sunt:

- progresul în domeniul integrării europene, în special prin instituirea pieței unice, introducerea monedei euro și extinderea UE;
- creșterea descentralizării și regionalizării statelor europene;
- creșterea volumului muncii transfrontaliere;
- recunoașterea, chiar dacă limitată, a rolului regiunilor în guvernarea instituțiilor europene;
- punerea în aplicare a inițiativelor comunitare de cooperare transfrontalieră precum Interreg.

1.3.5 Ultimele două valuri de extindere, în urma cărora numărul statelor membre a crescut de la 15 la 27, au determinat o mare creștere a numărului și a caracteristicilor regiunilor frontaliere. Mai concret, numărul regiunilor frontaliere, la nivelul NUTS II, a ajuns la 38 și a crescut de la 7 137 de kilometri la 14 300 de kilometri de frontieră.

1.3.6 Într-o rezoluție din decembrie 2005 ⁽⁵⁾, Parlamentul European și-a exprimat opinia conform căreia cooperarea transfrontalieră are o importanță fundamentală pentru integrarea și coeziunea europeană și cere statelor membre și Comisiei să promoveze și să sprijine utilizarea euroregiunilor. Cooperarea transfrontalieră a fost, de asemenea, inclusă în proiectul de Tratat constituțional european (art. III-220).

⁽⁴⁾ În prezent există peste 168 de euroregiuni și structuri similare. Aproximativ jumătate din regiunile statelor membre ale Uniunii Europene participă la euroregiuni.

⁽⁵⁾ Rezoluția din 1.12.2005 a Parlamentului European privind rolul euroregiunilor și dezvoltarea politicii regionale.

1.4 Forme de cooperare

1.4.1 În cadrul inițiativei comunitare Interreg III pentru cooperarea între regiuni, Comisia a identificat trei domenii de cooperare:

— A — Cooperarea transfrontalieră

Obiectivul cooperării transfrontaliere este integrarea economică și socială prin aplicarea de strategii comune de dezvoltare și schimburi structurate între ambele părți ale unei frontiere.

— B — Cooperarea transnațională

Obiectivul cooperării transnaționale între autoritățile naționale, regionale și locale este promovarea unui grad mai înalt de integrare teritorială prin constituirea de mari grupuri de regiuni europene sau de macroregiuni.

— C — Cooperarea interregională

Obiectivul cooperării interregionale este sporirea schimbului de informații și de experiență, nu doar între regiunile frontaliere.

Cazul euroregiunilor corespunde în special categoriei A și, de asemenea, tot mai mult categoriei B.

2. Contextul comunitar

2.1 Recent, diverse propuneri comunitare au îmbunătățit cadrul general în care operează euroregiunile. În primul semestru al anului 2006, câteva decizii importante, cu implicații pentru cooperarea transfrontalieră, au fost adoptate de Parlamentul European și Consiliul de Miniștri.

2.2 Perspective financiare

2.2.1 În 2004, Comisia și-a prezentat propunerea inițială privind revizuirea perspectivelor financiare (2007-2013) ⁽⁶⁾. În această propunere pentru o Uniune compusă din 27 de state membre, Comisia prevedea un nivel al cheltuielilor de 1,14 % din VNB pentru perioada 2007-2013. În avizul ⁽⁷⁾ său, având în vedere importanțele provocări cărora trebuie să le facă față Europa, CESE s-a pronunțat în favoarea sporirii resurselor proprii până la un nivel de 1,30 % din venitul național brut (depășind plafonul anterior de 1,24 %). Consiliul European din decembrie 2005 a stabilit nivelul total al cheltuielilor pentru perioada 2007-2013 la 1,045 % din VNB. În cele din urmă, în aprilie 2006, în urma negocierilor dintre Consiliu și Parlamentul European, propunerea definitivă a fixat această sumă la 864 316 de milioane de euro, adică 1,048 % din VNB.

2.2.2 Această reducere substanțială a afectat resursele destinate coeziunii economice și sociale, care au scăzut de la 0,41 % din VNB în UE-15 la 0,37 % în UE-27. Toate acestea s-au produs într-un moment în care aderarea noilor state membre și alte provocări cu care se confruntă UE, cum ar fi globalizarea, necesită mai multe și nicidecum mai puține resurse.

⁽⁶⁾ COM(2004) 101 final.

⁽⁷⁾ Avizul privind Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European „Construirea viitorului nostru comun — provocări politice și resurse bugetare ale Uniunii Europene extinse (2007-2013)”, JO C 74, 23.3.2005, p. 32.

2.2.3 În ceea ce privește cooperarea teritorială europeană, noul obiectiv 3 prevede 8 720 de milioane de euro (2,44 % din suma de 0,37 % din VNB prevăzută pentru coeziune) în comparație cu cele 13 000 de milioane de euro solicitate de Comisie în propunerea inițială. Evident, va trebui să se facă mai mult cu resurse mai puține.

2.2.4 Sprijinul financiar al UE pentru cooperarea transfrontalieră a crescut în raport cu perioada anterioară (2000-2006), dar scăderea în raport cu propunerile inițiale ale Comisiei Europene determină necesitatea unei cooperări mai bune a autorităților locale și recurgerea în mai mare măsură la parteneriatul public-privat. În urma integrării a 12 noi state membre, resursele prevăzute acoperă acum mai multe zone frontaliere, în special în Europa Centrală și de Est.

2.3 Noi reglementări

2.3.1 Propunerile Comisiei, prezentate în iulie 2004, privind Fondurile Structurale pentru perioada 2007-2013 stabilesc un obiectiv de „convergență” în locul anteriorului obiectiv 1, un obiectiv de „competitivitate și ocupare a forței de muncă” în locul anteriorului obiectiv 2 și creează un nou obiectiv 3 de „cooperare teritorială europeană”, care sporește importanța acțiunilor din domeniul regional transfrontalier.

2.3.2 Acest nou obiectiv 3 ⁽⁸⁾, bazat pe experiența inițiativei comunitare Interreg, se va concentra în special asupra promovării integrării echilibrate a teritoriului Uniunii prin intermediul cooperării transfrontaliere, transnaționale și interregionale.

2.3.3 Comitetul a elaborat avizele privind reforma Fondurilor Structurale și de Coeziune în 2005 ⁽⁹⁾. Consiliul și Parlamentul European au aprobat noile propuneri de regulament în 2006 ⁽¹⁰⁾.

2.4 Politica de coeziune: orientări strategice

2.4.1 Comunicarea Comisiei ⁽¹¹⁾ privind directivele strategice de coeziune a fost aprobată după adoptarea diverselor regulamente privind Fondurile Structurale. Această comunicare confirmă importanța noului obiectiv 3, „cooperarea teritorială europeană”, în tripla sa dimensiune: cooperare transfrontalieră, transnațională și interregională.

2.4.2 Scopul noului obiectiv de cooperare este promovarea unui grad mai înalt de integrare a teritoriului Uniunii și reducerea efectului de barieră prin cooperarea transfrontalieră și schimbul de bune practici.

2.4.3 Directivele strategice pentru politica europeană de coeziune au ca scop:

- a) creșterea atractivității teritoriului pentru investitori;
- b) promovarea inovării și inițiativelor antreprenoriale;
- c) crearea de locuri de muncă; și, concret, luarea în considerare a dimensiunii teritoriale a politicilor de coeziune.

2.4.4 După cum se știe, frontierele naționale constituie frecvent un obstacol în calea dezvoltării teritoriului european în ansamblul său și pot limita potențialul competitiv al acestuia. Unul dintre obiectivele principale ale cooperării transfrontaliere comunitare este, prin urmare, eliminarea efectului de barieră dintre frontierele naționale și construirea unor sinergii pentru a face față problemelor comune cu ajutorul unor soluții comune.

2.4.5 Politica de coeziune trebuie să se axeze pe acțiunile care aduc valoare adăugată activităților transfrontaliere ca, de exemplu: creșterea competitivității transfrontaliere prin inovare, cercetare și dezvoltare; conectarea rețelilor intangibile (servicii) sau a rețelilor fizice (transporturi) în vederea consolidării integrării transfrontaliere ca trăsătură a cetățeniei europene; promovarea mobilității și transparenței transfrontaliere a pieței muncii; gestionarea resurselor de apă și controlul riscului de inundații; dezvoltarea turismului; promovarea participării operatorilor economici și a actorilor sociali; valorificarea patrimoniului cultural; îmbunătățirea amenajării teritoriului etc.

2.5 Un nou temei juridic pentru cooperarea teritorială

2.5.1 Din punct de vedere istoric, absența unui temei juridic european omogen pentru cooperarea transfrontalieră a reprezentat o frână în calea întreprinderii unor acțiuni utile în acest domeniu.

2.5.2 Comisia a propus, în 2004, crearea Grupării Europene de Cooperare Transfrontalieră (GECT), denumire care în ultima propunere a Comisiei a fost modificată, prin substituirea termenului „transfrontalieră” prin termenul „teritorială”.

2.5.3 Regulamentul ⁽¹²⁾ adoptat la 31 iunie 2006 admite că:

— având în vedere marile dificultăți cu care se confruntă statele membre și, mai concret, autoritățile locale și regionale, în desfășurarea și gestionarea activităților de cooperare teritorială, se impune adoptarea unor măsuri adecvate pentru surmontarea dificultăților întâmpinate, în conformitate cu diferitele legislații și proceduri naționale;

— în vederea depășirii obstacolelor în calea cooperării teritoriale este necesară crearea unui instrument de cooperare la scară comunitară pentru înființarea pe teritoriul Uniunii a unor grupări de cooperare cu personalitate juridică, denumite „Grupări Europene de Cooperare Teritorială (GECT)”;

⁽¹²⁾ JO L 210, 31.7.2006.

⁽⁸⁾ COM(2004) 495 final, articolul 6: *Cooperarea teritorială europeană*.

⁽⁹⁾ Avizele CESE privind dispozițiile generale cu privire la următoarele fonduri: Fondul de Coeziune, Fondul European de Dezvoltare Regională și Gruparea Europeană de Cooperare Transfrontalieră GECT, JO C 255, 14.10.2005, p. 76, 79, 88 și 91.

⁽¹⁰⁾ JO L 210, 31.7.2006.

⁽¹¹⁾ COM(2005) 299 final și COM(2006) 386 final, adoptată de Consiliul de Miniștri la 5 octombrie 2006.

— este necesară crearea unor condiții de cooperare teritorială, în conformitate cu principiul subsidiarității, prevăzut la articolul 5 din tratat. În conformitate cu principiul proporționalității enunțat în articolul menționat, prezentul regulament nu trece dincolo de ceea ce este necesar pentru atingerea acestor obiective, întrucât recurgerea la GECT are un caracter facultativ, potrivit ordinii constituționale a fiecărui stat membru.

3. Integrarea economică și coeziunea socială și teritorială

3.1 Integrarea și specializarea

3.1.1 În marile state tradiționale o parte importantă a activității economice se concentra în zona centrală a țării și, în multe cazuri, în capitală și în orașele cele mai importante. În fiecare stat a avut loc o anumită specializare economică regională.

3.1.2 Integrarea europeană favorizează crearea de noi spații de cooperare precum euroregiunile. Odată cu integrarea europeană, specializarea regională nu se mai desfășoară la nivelul fiecărui stat, ci tot mai mult la scară europeană. Frontierele dintre state au încetat să reprezinte o barieră de netrecut în calea schimburilor economice. Aceasta încurajează stabilirea de noi relații între regiuni din state membre diferite, care au uneori un nivel diferit de dezvoltare, dar obiective comune, în cadrul specializării tot mai mari la nivel european.

3.1.3 O astfel de cooperare devine necesară în special în ceea ce privește activitățile de mică anvergură și afectate în mai mare măsură de efectul de frontieră, ca de exemplu în cazul IMM-urilor.

3.1.4 În opinia CESE, euroregiunile ar trebui să contribuie în mod substanțial la atingerea obiectivelor de coeziune economică, socială și teritorială a UE. În acest context, noua propunere de politică teritorială a Uniunii Europene are drept obiective prioritare convergența și creșterea competitivității și a ocupării forței de muncă, în special în regiunile mai puțin prospere și în cele care se confruntă cu noi provocări în domeniul specializării.

3.2 Competitivitate

3.2.1 Euroregiunile promovează economiile de scară. În esență, acestea determină creșterea dimensiunii pieței (economii de aglomerare), complementaritatea factorilor de producție și oferă stimuli importanți pentru investiții. În general, se estimează că anumite investiții în domeniul inovării și dezvoltării pot avea un impact direct pe o rază de 250-500 de kilometri. Cu toate că unele depășesc această suprafață, euroregiunile ating în medie o suprafață de 50 până la 100 de kilometri.

3.2.2 Euroregiunile sunt fundamentale pentru atingerea unei mase critice suficiente în anumite domenii, oferind posibilitatea realizării unei serii de investiții în servicii esențiale care nu ar fi posibile fără cooperare transfrontalieră.

3.2.3 În vederea creșterii competitivității, cooperarea transfrontalieră între autoritățile regionale și locale ar putea furniza anumite bunuri publice:

— rețele de informare, comunicare, energie și transporturi și alte infrastructuri transfrontaliere;

— servicii publice ca: școli, spitale, servicii de urgență;

— instituții și servicii care să promoveze activitatea economică privată, inclusiv dezvoltarea comerțului, inițiativele antreprenoriale și asocierea transfrontalieră a oamenilor de afaceri, crearea de noi posibilități de ocupare a forței de muncă și de mobilitate a lucrătorilor.

3.3 Coeziune: dificultățile muncii transfrontaliere

3.3.1 Cele mai multe euroregiuni cuprind regiuni cu nivel similar de dezvoltare. Cu toate acestea, unele dintre ele cuprind regiuni cu niveluri diferite de dezvoltare. Unul dintre obiectivele euroregiunilor este promovarea activităților economice și de alt tip care diminuează decalajele interregionale. În acest scop este esențială o implicare mai mare a statelor interesate și a UE.

3.3.2 Investițiile sociale în domeniul serviciilor de bază în regiunile frontaliere sunt în general inferioare în raport cu cele din zonele centrale ale fiecărei țări, ca o consecință, în multe cazuri, a influenței reduse a acestora asupra centrelor în care se iau deciziile. Adeseori, această situație are drept urmare o dotare insuficientă cu servicii de calitate, diversificate și rentabile, în special pentru sectoarele mai vulnerabile ale populației (copii, imigranți, familii cu putere de cumpărare redusă, persoane cu handicap, persoane care suferă de boli cronice etc.).

3.3.3 Euroregiunile pot fi de mare ajutor pentru dezvoltarea acestui tip de servicii și, prin urmare, pentru a oferi acestor sectoare sociale posibilitatea atingerii unui grad maxim de protecție, printr-o abordare transfrontalieră. În plus, euroregiunile pot contribui la depășirea în mare parte a obstacolelor și discrepanțelor din domeniile legislativ, administrativ și financiar, care limitează progresul populației acestora. De asemenea, contribuie la depășirea prejudecăților istorice, la elaborarea unor analize comune și la mai buna înțelegere reciprocă a respectivelor diferențe.

3.3.4 Lacunele juridice și armonizarea insuficientă în domeniul liberei circulații a lucrătorilor frontaliери au fost doar parțial rezolvate de acquis-ul comunitar și de Curtea de Justiție. Din cauza numărului în creștere al lucrătorilor frontaliери, această realitate s-a transformat într-un aspect relevant la nivel european, mai ales în domeniul fiscal, al securității sociale și al asistenței sociale, în care continuă să existe definiții și moduri de abordare diferite a unor concepte precum noțiunea de rezidență, definiția situației familiale, rambursarea cheltuielilor de sănătate, dubla impozitare și alte tipuri de restricții administrative ⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ Viitorul Observator al Ocupării Forței de Muncă al CESE ar putea realiza o monitorizare a problemelor legate de munca transfrontalieră în Europa.

4. Cooperarea transfrontalieră: o valoare adăugată pentru integrarea europeană

4.1 Depășirea frontierelor

4.1.1 Necesitatea de a depăși obstacolele în calea integrării reprezintă o experiență cotidiană pentru cetățenii care locuiesc în zonele frontaliere. Nu este vorba de modificarea acestora, nici de încălcarea suveranității statelor, ci de permiterea unei cooperări eficiente în toate aspectele vieții, dincolo de frontiere în vederea îmbunătățirii condițiilor de viață și a face din Europa cetățenilor o realitate.

4.1.2 Frontierele UE au depășit cu mult vechiul lor rol de barieră, dar continuă să existe diferențe economice, socio-culturale, administrative și juridice, fapt care este foarte evident la frontierele externe ale UE. Prin urmare, obiectivul de cooperare în zonele transfrontaliere este constituit de dezvoltarea unor proceduri și instrumente de cooperare care să permită înlăturarea obstacolelor administrative și normative, eliminarea factorilor istorici de divizare și transformarea vecinătății într-un factor de mobilitate, dezvoltare economică și progres social. Într-un cuvânt, este vorba de transformarea zonelor transfrontaliere în „zone de prosperitate comună”.

4.2 Valoarea adăugată

4.2.1 Cooperarea transfrontalieră și realizarea stabilă a acesteia prin intermediul euroregiunilor nu permite doar prevenirea conflictelor, reacția în caz de catastrofă sau depășirea barierelor psihologice, ci și îmbunătățirea evidentă a dezvoltării zonelor situate de ambele părți ale frontierelor. Această valoare adăugată se poate concretiza la nivel politic, instituțional, economic, social, cultural și de integrare europeană. Cooperarea transfrontalieră implică o contribuție importantă la promovarea conviețuirii, a securității și a integrării europene. Aceasta reprezintă un mod extrem de eficient de aplicare a principiilor subsidiarității, parteneriatului și coeziunii economice, sociale și teritoriale și de sprijinire a integrării depline a noilor state membre în cadrul UE.

4.2.2 Aceste structuri permanente de cooperare transfrontalieră permit o implicare activă și susținută a cetățenilor și administrațiilor, precum și a grupurilor politice și sociale cu caracter transnațional, asigură cunoașterea reciprocă și permit realizarea unui parteneriat vertical și orizontal pornind de la structuri și competențe naționale diferite. De asemenea, permit gestionarea programelor și proiectelor transfrontaliere sau administrarea comună a fondurilor provenite din diverse surse (comunitare, statale, proprii sau de la terțe părți). În opinia CESE, dezvoltarea comună a acestui tip de inițiative poate fi realizată cu mai mult succes și într-un mod mai eficient dacă societatea civilă organizată joacă un rol principal.

4.2.3 Din punct de vedere socio-economic, structurile de cooperare transfrontalieră permit mobilizarea potențialului intrinsec al tuturor actorilor (camere de comerț, asociații, întreprinderi, syndicate, instituții sociale și culturale, organizații ecologiste sau agenții de turism, printre multe altele); deschiderea piețelor forței de muncă și armonizarea calificărilor profesionale; creșterea dezvoltării economice și crearea de locuri de muncă prin intermediul acțiunilor în alte sectoare ca infrastructura, transporturile, turismul, mediul, educația, cercetarea și cooperarea între IMM-uri.

4.2.4 În domeniul socio-cultural, valoarea adăugată a cooperării transfrontaliere este determinată de difuzarea permanentă a cunoștințelor generale, în sensul unui *continuum* transfrontalier, care poate fi abordată în diferite publicații și forumuri. De asemenea, permite formarea unei rețele de entități care să acționeze în calitate de multiplicatori. Este cazul instituțiilor de învățământ, instituțiilor pentru protecția mediului, asociațiilor culturale, bibliotecilor, muzeelor etc. În plus, cooperarea transfrontalieră promovează egalitatea de șanse și cunoașterea extinsă a limbii țării vecine, inclusiv a dialectelor locale, care constituie componente esențiale ale dezvoltării regionale transfrontaliere și o premisă a comunicării.

4.2.5 Cooperarea transfrontalieră astfel înțeleasă, susținută de structuri permanente cum ar fi euroregiunile aduce o valoare adăugată măsurilor naționale datorită caracterului adițional al programelor și proiectelor transfrontaliere, sinergiilor mobilizate, cercetării și inovării comune, creării unor rețele dinamice și stabile, schimbului de cunoștințe și bune practici, efectelor indirecte ale depășirii frontierelor și gestionării transfrontaliere și eficiente a resurselor disponibile.

4.3 Obstacole

Cu toate acestea, continuă să existe anumite circumstanțe care îngreunează cooperarea transfrontalieră ⁽¹⁴⁾, dintre acestea cele mai evidente sunt următoarele:

- limitările juridice ale activităților transfrontaliere desfășurate de administrațiile regionale și locale, impuse de legislațiile naționale;
- diferențele structurale și de competențe ale nivelurilor administrative de ambele părți ale frontierei;
- lipsa voinței politice, în special la nivel statal, de eliminare a restricțiilor, de exemplu, prin intermediul reglementărilor naționale sau al tratatelor bilaterale;
- absența unor cadre comune în domeniul fiscalității și securității sociale și a recunoașterii titlurilor academice și profesionale;
- diferențele economice structurale de ambele părți ale frontierei;
- barierele lingvistice, culturale și psihologice, în special prejudecățile și reticențele de ordin istoric dintre popoare.

4.4 Principii generale ale cooperării transfrontaliere

4.4.1 Multitudinea exemplelor din întreaga Europă permit identificarea unei serii de principii generale ale succesului cooperării transfrontaliere:

- apropierea de cetățeni: locuitorii zonelor transfrontaliere doresc stabilirea unei cooperări în vederea rezolvării problemelor cu care se confruntă sau a îmbunătățirii perspectivelor de viață;

⁽¹⁴⁾ Avizul CESE „Gestionarea schimbărilor industriale în regiunile transfrontaliere în urma extinderii Uniunii Europene” din 21 aprilie 2006 — JO C 185, 8.8.2006.

- implicarea reprezentanților politici (locali, regionali, naționali și europeni) este esențială pentru o mai bună cooperare transfrontalieră;
- subsidiaritatea: nivelul local și regional s-au demonstrat a fi cele mai bune pentru realizarea cooperării transfrontaliere, cu toate că este necesară colaborarea cu guvernele naționale;
- parteneriatul: implicarea tuturor actorilor de o parte și de cealaltă a frontierei este esențială pentru îndeplinirea obiectivelor comune;
- structurile comune: dotate cu resurse comune (instrumente tehnice, administrative, financiare și decizionale) reprezintă garanția unei activități durabile, aflate în continuă evoluție; de asemenea, garantează exercitarea anumitor competențe, gestionarea de programe (inclusiv europene), obținerea unui consens dincolo de frontiere și evitarea egoismului național.

5. Către o guvernare bazată pe cooperare

5.1 Noile spații necesită noi forme de guvernare

5.1.1 Euroregiunile sunt spații teritoriale care pun în aplicare noi modele de cooperare și de asociere în cadrul sectorului public și a sectorului privat, precum și între cele două sectoare, în scopul definirii unor noi politici în rețea, cu o participare sporită a tuturor actorilor realmente interesați.

5.1.2 Conceptul de guvernare poate fi înțeles ca o formă de guvernare mai participativă și orizontală decât formele tradiționale cu un caracter ierarhic și vertical mai pronunțat. Acest mod de concepere a guvernării este extrem de potrivit în cazul euroregiunilor, având în vedere că este vorba de soluții comune la probleme comune.

5.1.3 Euroregiunile, la rândul lor, joacă tot mai mult un rol subsidiar, dar fundamental în guvernarea europeană a politicilor de coeziune economică, socială și teritorială.

5.1.4 În acest context, CESE consideră că euroregiunile și structurile similare ar trebui să aducă o contribuție esențială la aprofundarea procesului de integrare și construcție europeană.

5.1.5 Instituirea euroregiunilor implică, la rândul acesteia, cooperarea între actorii instituționali și sociali care au adesea o tradiție și o logică extrem de diferite. Proximitatea nu implică întotdeauna o cooperare mai bună. De aici, rolul important al instituțiilor și organizațiilor societății civile în cadrul guvernării orizontale.

5.1.6 Participarea actorilor economici și sociali în cadrul guvernării euroregiunilor necesită instituirea unor cadre instituționale care să o permită efectiv. Este necesară asocierea organizațiilor societății civile la formularea și punerea în aplicare a politicilor care emană de la diferitele niveluri ale cooperării transfrontaliere, între două sau mai multe state. Participarea

partenerilor sociali în cadrul rețelei EURES în domeniile transfrontaliere reprezintă o importantă concretizarea a acestui principiu.

6. Concluzii și recomandări

6.1 Adoptarea regulamentului de creare a Grupării Europene de Cooperare Teritorială (GECT) și includerea unui nou obiectiv privind cooperarea teritorială au creat noi posibilități de acțiune pentru euroregiuni. Pe de o parte, deoarece creează un instrument juridic comunitar pentru cooperarea transfrontalieră și pentru că, în plus, oferă statelor membre, la diversele niveluri ale acestora, posibilitatea de a se asocia la cooperarea teritorială transfrontalieră. Pe de altă parte, trecerea de la „cooperarea transfrontalieră” la „cooperarea teritorială” implică faptul că euroregiunile pot să-și extindă domeniul de acțiune dincolo de cooperarea locală, iar colectivitățile apropiate să și-l extindă către dezvoltarea integrală a teritoriilor mai ample care împărtășesc sinergii și posibilități comune.

6.2 În consecință, CESE consideră că cooperarea teritorială promovată de euroregiuni constituie un element esențial pentru promovarea integrării europene, reducerea fragmentării economice, sociale și culturale determinate de frontierele naționale și dezvoltarea coeziunii economice, sociale și teritoriale. În acest scop, CESE consideră că în cadrul următoarei dezbateri privind aprobarea definitivă a Tratatului constituțional european trebuie acordată o atenție deosebită cooperării teritoriale transfrontaliere.

6.3 Pentru ca cooperarea teritorială europeană să poată satisface așteptările generate de aceste reforme, în opinia CESE, este necesară o mai mare implicare a statelor naționale și a structurilor intermediare ale acestora, în procesul de dezvoltare a euroregiunilor. În acest scop ar fi necesare strategii naționale pentru cooperarea teritorială în cadrul Uniunii. Iar statele membre vor trebui să contribuie la soluționarea problemelor urgente ale populațiilor transfrontaliere, care în general sunt legate de piața forței de muncă, sănătate, asistența socială, educație și transporturi.

6.4 CESE consideră că, în vederea unei creșteri eficienței acțiunilor din domeniul cooperării teritoriale și în scopul aplicării principiului subsidiarității, ar fi utilă o gestionare directă mai cuprinzătoare din partea GECT a proiectelor transfrontaliere, și în anumite cazuri transnaționale, finanțate prin fonduri comunitare sau naționale.

6.5 Transformarea euroregiunilor în „zone de prosperitate comună” necesită o implicare mai mare din partea sectorului privat al afacerilor (inclusiv economia socială) în inițiativele de dezvoltare transfrontalieră, având în vedere, în acest scop, importanța întreprinderilor mici și mijlocii și consolidarea rețelei de producători, precum și crearea de locuri de muncă.

6.6 CESE consideră că euroregiunile, ca și Grupările Europene de Cooperare Teritorială înființate în conformitate cu Regulamentul 1082/2006, reprezintă o materializare exemplară a principiilor guvernantei europene enunțate de Comisie în Cartea albă din 2001. În acest context, CESE consideră că eficiența operațiunilor și politicilor transfrontaliere și a cooperării teritoriale în general depinde de consensul cu privire la un „parteneriat” real între toți actorii teritoriali și socio-economici implicați. În consecință, CESE solicită stabilirea unor forme de participare a organizațiilor de reprezentare a societății civile organizate la proiectele de cooperare teritorială.

6.7 Mai concret, CESE consideră că rețeaua EURES ar trebui să se transforme într-un instrument european care să joace un rol esențial în intermedierea între cererea și oferta de forță de muncă. Domeniul transfrontalier este, în acest sens, un creuzet fundamental. De aceea CESE deplânge tendința, care se remarcă în ultimii ani, către o „renaționalizare” a gestiunii EURES și susține ideea unei gestiuni cu adevărat transfrontaliere a acestei rețele, având în vedere că, în afară de rolul de mediere pe piața muncii, EURES îndeplinește un rol important ca promotor al dialogului social în domeniile transnaționale apropiate.

6.8 Este cunoscut faptul că organizațiile socio-economice joacă un rol important în integrarea europeană. În acest sens, CESE salută experiențele transnaționale realizate de consiliile sindicale interregionale, diversele forme de cooperare și asociere transnațională a organizațiilor antreprenoriale, camerelor de comerț, institutelor de cercetare și universităților sau crearea de

comitete economice și sociale euroregionale, printre alte experiențe. De asemenea, încurajează și totodată își oferă potențialul sprijin pentru consolidare și dezvoltare.

6.9 CESE consideră că euroregiunile joacă, și pot să joace într-o și mai mare măsură, un rol important în cadrul regiunilor limitrofe cu țări atât din punct de vedere al dezvoltării economice, cât și al securității cetățenilor și al integrării sociale. De aceea, CESE solicită ca acest tip de organisme și operațiunile pe care le pot desfășura să facă parte din politicile de vecinătate și preaderare ale UE.

6.10 Având în vedere marea bogăție de experiențe câștigate prin intermediul operațiunilor transfrontaliere (câteva exemple dintre acestea sunt menționate în anexa la prezentul aviz) și cunoașterea extrem de limitată a acestora, inclusiv în euroregiuni, CESE consideră că ar fi extrem de utilă elaborarea de către Comisie a unui „Ghid al bunelor practici” în materie, care să includă cazurile de parteneriat public-privat încununate de succes.

6.11 Având în vedere că este evident faptul că analiza unei chestiuni cu atât de multe fațete cum este cea în cauză nu poate fi rezumată într-un singur aviz, CESE consideră utilă aprofundarea acestei teme (cooperarea teritorială transfrontalieră și structurile care o susțin) în cadrul altor avize privind subiecte de interes comun din domeniul transfrontalier, cum ar fi piața forței de muncă, turismul, centrele de dezvoltare etc.

Bruxelles, 11 iulie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Relațiile UE-America Centrală”

(2007/C 256/24)

În sesiunea plenară din 17 ianuarie 2007, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la *Relațiile UE — America Centrală*.

Secțiunea pentru relații externe, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 14 iunie 2007. Raportor: dl Soares.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 12 iulie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat următorul aviz cu 63 de voturi pentru și 2 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 De mai mulți ani, CESE consideră că relațiile dintre Uniunea Europeană și America Latină se înscriu într-un cadru strategic mai vast, care include atât relațiile comerciale, cât și voința Europei de a se afirma ca partener recunoscut în procesul de construire a unui model de societate bazat pe statul de drept, democrație, pace, solidaritate între popoare și respectarea drepturilor omului ⁽¹⁾.

1.2 Pe de altă parte, din punct de vedere istoric, relațiile cu țările din America Latină și Caraibe trec dincolo de căutarea unui partener economic sau geostrategic. Popoarele Americii Latine întrețin de multă vreme relații culturale, politice, sociale, lingvistice și afective cu Europa și au o viziune asemănătoare asupra lumii. Toate acestea nu pot și nu trebuie să fie uitate, ci dimpotrivă, trebuie valorificate la maxim în cadrul procesului de negociere care este pe cale să înceapă.

1.3 În urma inițierii negocierilor dintre Uniunea Europeană și țările Americii Centrale în vederea încheierii unui Acord de Asociere între aceste două regiuni, CESE solicită concentrarea tuturor eforturilor asupra posibilității de a ajunge rapid la un acord satisfăcător pentru ambele părți, care să poată servi drept model pentru negocierile în curs și viitoare cu țările din America Latină și Caraibe cu privire la avantajele reciproce ale unui parteneriat strategic cu Uniunea Europeană. Aceste avantaje nu trebuie să se limiteze la comerț și trebuie să se bazeze pe progresul economic și social și pe progresul bazat pe dezvoltarea durabilă în regiune, respectând normele statului de drept și demnitatea tuturor persoanelor.

1.4 CESE speră ca negocierile să ajute guvernele țărilor Americii Centrale să intensifice dialogul cu societatea civilă organizată din țările respective. Acest dialog trebuie să fie democratic, transparent și să se bazeze pe propuneri concrete, respectate de ambele părți. De asemenea, CESE invită Comitetul consultativ al Sistemului de Integrare Central-American (CC-SICA) a) să-și continue eforturile în vederea încheierii, pe baza unui consens cât mai larg, a unor acorduri care să reflecte poziția societății civile în ansamblu cu privire la negocieri și b) să permită angajamentele necesare pentru monitorizarea întregului proces.

1.5 CESE recomandă ca negocierile să țină seama de următoarele aspecte:

1.5.1 Necesitatea consolidării societății civile organizate din America Centrală, în special prin consolidarea instituțională a CC-SICA, în calitate de organ consultativ al Sistemului de Integrare Central-American. Uniunea Europeană trebuie să contribuie la o mai mare recunoaștere de către partenerii săi de negocieri a rolului esențial pe care-l joacă sau va trebui să-l joace CC-SICA în realizarea unei bune integrări regionale și, în același timp, să analizeze măsurile de sprijin financiar acordat acestei structuri, în conformitate cu obiectivul adoptat de Comisie în documentul de cooperare regională;

1.5.2 Introducerea clauzelor sociale necesare pentru ca Acordul de Asociere să aducă beneficii întregii societăți și să constituie un factor decisiv pentru consolidarea democrației, lupta împotriva sărăciei, a excluziunii sociale și a șomajului, precum și pentru dezvoltarea unui model economic care să nu contribuie la sporirea și agravarea disparităților. Acest acord trebuie să servească, de asemenea, la întărirea coeziunii sociale și la respectarea biodiversității mediului (în acest sens, acordul ar trebui să contribuie la includerea miilor de mici producători care doresc să desfășoare activități agricole care respectă în mai mare măsură mediul). Pe de altă parte, în timpul negocierilor și al aplicării ulterioare a Acordului de Asociere va trebui acordată o atenție deosebită respectării și aplicării stricte de către guverne a standardelor internaționale de muncă ale OIM;

1.5.3 Existența Sistemului Generalizat de Preferințe (SGP), instrument unilateral al Uniunii Europene pentru sprijinirea țărilor mai puțin dezvoltate; prin urmare, capitolul din acord dedicat comerțului va trebui să ofere mai multe avantaje țărilor Americii Centrale decât cele prevăzute de sistemul menționat anterior, care, trebuie recunoscut, este deja destul de avantajos;

1.5.4 Necesitatea ca societatea civilă organizată să primească informații oportune și relevante la intervale regulate, pentru a putea urmări negocierile la nivel instituțional. De asemenea, trebuie prevăzută posibilitatea organizării unor consultări

⁽¹⁾ „Coeziunea socială în America Latină și Caraibe”, JO C 110, 10.4.2004, „Relațiile UE-Mexic”, „Relațiile UE — Comunitatea Andină” JO C 309, 16.12.2006.

înaintea rundelor de negociere, pentru a putea lua în considerare punctul de vedere al societății civile organizate, precum și a unor forumuri care să aibă o participare mai largă, cu scopul de a permite întregii societăți urmărirea îndeaproape a evoluției negocierilor. În această privință, un element-cheie ar trebui să fie crearea unui comitet comun de monitorizare a negocierilor, care să funcționeze în mod instituționalizat și care să poată monitoriza toate negocierile și servi drept punte între procesul de negociere și societatea civilă în ansamblu.

1.5.5 În cele din urmă, pentru ca toate aspectele Acordului de Asociere UE-America Centrală să se bucure de o participare reală a societății civile organizate, CESE recomandă ca Comitetul consultativ comun (organ instituțional consultativ compus din CESE și CC-SICA și prevăzut de acordul politic dintre cele două regiuni la articolul 52 aliniatul (4)) să devină funcțional imediat după semnarea acordului, având ca misiune monitorizarea aplicării acordului.

2. Introducere

2.1 În general, până în prezent relațiile dintre Uniunea Europeană și America Centrală nu au fost deosebit de intense, cu toate că Uniunea Europeană a contribuit în mod decisiv la procesul de pacificare și democratizare a regiunii și a lansat un proces de dialog interministerial, care constituie și în prezent un punct de referință pentru regiune (dialogul ministerial de la San José, din 1984).

2.2 În 2003, UE și statele din America Centrală au semnat un acord în vederea consolidării dialogului politic și a cooperării. Mai recent, cu ocazia celei de-a patra reuniuni la nivel înalt a șefilor de stat și de guvern ai Uniunii Europene și ai țărilor din America Latină și Caraibe din mai 2006 a fost afirmată voința de a încheia cât mai curând la un Acord de Asociere ⁽²⁾.

2.3 În aprilie 2006, în Declarația de la Viena, adoptată în cadrul celei de-a patra reuniuni a societății civile UE-America Latină și Caraibe (ALC), se afirma că Acordurile de Asociere dintre UE și ALC nu ar trebui să se limiteze la aspectele comerciale și economice, ci ar trebui să aibă în vedere și aspectele politice, culturale și sociale, în scopul întăririi coeziunii sociale.

2.4 În acest sens, în protocolul de cooperare încheiat între CESE și CC-SICA se stabilesc liniile directoare de acțiune pentru celor două instituții, și anume: promovarea includerii dimensiunii sociale în viitorul Acord de Asociere UE-SICA și sprijinirea inițiativei de examinare a propunerii de creare a unui comitet consultativ comun al societății civile organizate din cele două regiuni în cadrul instituțional al viitorului Acord de Asociere. Succesul în încheierea unui Acord de Asociere este strâns legat de capacitatea societății civile organizate din ambele regiuni de a monitoriza eficient negocierile și de a informa întreaga societate cu privire la progresele și succesele obținute și la dificultățile întâmpinate.

(2) Declarația finală a summit-ului de la Viena menționează la punctul 31: „Reamintind obiectivul strategic comun al Declarației de la Guadalajara și având în vedere rezultatul pozitiv al exercițiului comun de evaluare a integrării economice regionale realizat împreună cu statele Americii Centrale, salutăm decizia luată de Uniunea Europeană și America Centrală de a lansa negocieri în vederea încheierii unui Acord de Asociere, inclusiv cea de creare a unei zone de liber schimb”.

3. O nouă etapă în relațiile Uniunea Europeană-America Centrală

3.1 În prezent, relațiile între UE și țările Americii Centrale se înscriu în cadrul dialogului politic și de cooperare, precum și al relațiilor comerciale, prin intermediul Sistemului Generalizat de Preferințe lansat de UE în anii '70, la care s-a adăugat un sistem special de promovare a dezvoltării durabile și a bunei guvernante, care include și combaterea traficului de stupefiante (SGP +).

3.2 Cu o pondere de 12 % din comerțul mondial, UE este al doilea partener comercial principal al Americii Centrale după Statele Unite, care are 46 %. Pe planul cooperării și al ajutorului pentru dezvoltare, UE este principalul donator al Americii Centrale, alocând în perioada 2002-2006 un buget de 563,2 milioane EUR, la care se adaugă cele 74,5 milioane EUR alocate prin memorandumul încheiat între Comisie și Secretariatul General al SICA, precum și cele peste 279 milioane EUR acordate ca ajutoare în urma calamităților naturale care s-au abătut asupra acestei regiuni, în special uraganul Mitch și cutremurul care a devastat ulterior El Salvador. Pentru perioada 2007-2013, UE a promis să ridice cuantumul ajutoarelor pentru dezvoltare până la 840 milioane EUR. Volumul investițiilor directe europene în America Centrală este, de asemenea, în creștere.

3.3 Cu toate acestea, relațiile dintre Uniunea Europeană și America Centrală sunt departe de a se rezuma la comerț și cooperare și se bazează pe o viziune strategică mai amplă, care cuprinde în prezent domenii extrem de sensibile, precum securitatea și lupta împotriva terorismului, protecția mediului și crearea unui model de dezvoltare durabilă, fenomenul migrației și necesitatea controlării acestuia atât în beneficiul statelor care primesc, cât și al celor care exportă mână de lucru, instaurarea unei noi ordini economice mondiale, bazate pe bunele practici în domeniul guvernantei și care să respecte drepturile omului și drepturile economice și sociale.

3.4 Decizia adoptată la Viena, în mai 2006, privind inițierea unor negocieri cu țările Americii Centrale în vederea încheierii unui Acord de Asociere cu acestea reprezintă în sine o provocare și o șansă, care nu pot fi ratate.

3.5 Având în vedere că strategia europeană de încheiere de acorduri de asociere se bazează pe dialogul interregional, este necesară analizarea stadiului actual al integrării regiunii Americii Centrale.

3.5.1 Integrarea Americii Centrale este un proiect vechi, ale cărui origini trebuie căutate în independența statelor din această regiune. Prin Protocolul de la Tegucigalpa din 1991 și prin Tratatul general de integrare economică a Americii Centrale din 1993, acest proiect a căpătat un nou elan.

3.5.2 În ciuda existenței unui consens majoritar privind integrarea regională, în realitate nu s-au înregistrat progrese semnificative, fie din cauza dificultăților întâmpinate în punerea în aplicare a deciziilor luate la nivel politic, fie din cauza unor mari deficiențe de natură economică, sau chiar din cauza lipsei de solidaritate regională. Totuși, se poate spune că, începând din 2002, integrarea pare să înainteze pe calea cea bună ⁽³⁾.

3.5.3 Cu toate acestea, fragilitatea instituțiilor regionale, care împiedică luarea de decizii la nivel supranational și diferența de dezvoltare economică dintre țările din zonă, precum și lipsa aproape totală a participării diverselor sectoare sociale la procesul decizional și la conștientizarea beneficiilor integrării regionale reprezintă factori care îngreunează înaintarea mai fermă pe calea procesului de integrare.

3.5.4 Cu toate acestea, în ciuda dificultăților, există anumiți factori care însuflă un oarecare optimism cu privire la procesul de integrare regională, în special tradiția și cultura care unesc diferitele țări, existența unui cadru juridic și instituțional relativ stabil și responsabil, precum și necesitatea percepută și manifestată de a reforma anumite instituții (cum ar fi PARLACEN ⁽⁴⁾) în vederea sporirii eficienței strategiilor de aplicare a politicilor regionale. De asemenea, un grad mai mare de conștientizare și o intervenție sporită a societății civile reprezintă un motiv de optimism și încredere.

3.5.5 În cadrul recentelor reuniuni ale Comisiei mixte UE-America Centrală, care au avut loc în aprilie 2007, guvernele statelor din America Centrală și-au luat angajamentul de a prezenta un cadru legislativ pentru crearea unei uniuni vamale în America Centrală, împreună cu un calendar al fazelor de aplicare până la încheierea negocierilor privind Acordul de Asociere. Acesta reprezintă un important și decisiv pas înainte pe calea integrării Americii Centrale și creează posibilitatea încheierii unui acord între cele două regiuni.

3.6 Procesul de negociere în curs de inițiere oferă ambelor părți o șansă extraordinară de a profita de beneficiile reciproce care nu trebuie ratată. Spre exemplificare se pot menționa următoarele aspecte:

3.6.1 Dezvoltarea și consolidarea uniunii vamale și eliminarea barierelor economice și vamale între țările din regiune, politică susținută de Uniunea Europeană, poate aduce o contribuție importantă la creșterea capacității țărilor Americii Centrale de a-și consolida economiile, prin intermediul unei competitivități sporite față de partenerii săi economici actuali și potențiali. Pe de altă parte, aceasta va facilita potențialele investiții europene în regiune, precum și realizarea cooperării pentru dezvoltare.

3.6.2 O coeziune socială mai mare și mai armonioasă va contribui la consolidarea tinerelor democrații ale Americii Centrale la reducerea posibilității apariției conflictelor și creșterea certitudinii juridice făcând posibilă efectuarea schimburilor dintre cele două regiuni pe baza unor reguli clare, stabilite de

comun acord și respectate de ambele părți. După cum demonstrează cercetările succesive efectuate de Comisia Economică pentru America Latină și Caraibe a Națiunilor Unite (CEPAL), dezvoltarea politică, economică și socială a unei țări depinde în mare măsură de nivelul de coeziune socială pe care reușește să-l atingă. De unde, necesitatea de a implica societatea civilă organizată în toate procesele de negociere.

3.6.3 Alt domeniu de interes pentru ambele regiuni este căutarea unor soluții pentru prevenirea calamităților naturale, pentru a reduce astfel vulnerabilitatea țărilor Americii Centrale. Această regiune este extrem de expusă acestor fenomene, care au drept consecință pierderea de vieți omenești și deteriorarea condițiilor de viață și de muncă a milioane de persoane. Negocierile ar trebui să țină seama de această problemă, în vederea adoptării unor măsuri preventive și a unor acțiuni de gestionare a situației în cazul apariției acestor fenomene. Totodată, aceste măsuri vor facilita acțiunile de ajutorare în caz de urgență și vor reduce costurile intervențiilor internaționale comune.

3.6.4 În cele din urmă, fără a avea pretenția de a epuiza tema, este importantă menționarea intereselor comune ale UE și ale Americii Centrale cu privire la problema urgentă a protecției mediului și a diversității biologice prin intermediul politicilor, programelor și acțiunilor concrete. Dacă negocierile promovează exploatarea rațională a resurselor naturale, combaterea utilizării metodelor și produselor agresive față de natură, respectarea drepturilor profesionale și sindicale ale lucrătorilor din agricultură și recunoașterea existenței unor rezervații naturale care trebuie protejate, Acordul de Asociere va aduce o importantă contribuție nu numai pentru cele două regiuni, ci și pentru crearea unui model de asociere de tip nou care să servească drept exemplu pentru negocierile viitoare.

4. Situația politică, economică și socială a Americii Centrale

4.1 Țările Americii Centrale sunt printre cele mai sărace din America Latină, cu grave probleme de dezvoltare economică și o mare vulnerabilitate socială, ceea ce periclitează coeziunea socială a fiecărei țări în parte și a regiunii în ansamblu. Nivelul ridicat de sărăcie și distribuția extrem de inegală a bogăției sunt câteva din cauzele acestei vulnerabilități.

4.2 Este vorba de o regiune în care democrația este relativ nouă, regiune care a cunoscut regimuri dictatoriale și conflictele armate prelungite care au lăsat răni profunde (unica excepție fiind Costa Rica); astfel, cele mai semnificative obstacole în calea dezvoltării regiunii pot fi sintetizate astfel:

a) situația încă fragilă a democrației, caracterizată printr-o insuficientă protecție a libertăților fundamentale, persistența cazurilor de impunitate și de corupție, lipsa de transparență în deciziile economice și politice și în managementul public etc.;

⁽³⁾ Exporturile interne ale Americii Centrale au crescut cu aproape 60 % între 1995 și 2002. „Raportul Central-American 2004” — BID (Banca Interamericană pentru Dezvoltare).

⁽⁴⁾ Parlamentul Americii Centrale.

- b) fragilitatea economică cauzată în special de lipsa de competitivitate a diverselor țări și de vulnerabilitatea acestora în contextul schimbărilor de pe piețele internaționale;
- c) insuficienta coeziune socială, cauzată în principal de nivelul ridicat de sărăcie și de distribuția inegală a bogăției, care nu permite păturilor defavorizate ale populației să beneficieze de creșterea economică și care determină apariția unor metode alternative de subzistență ca emigrarea și, la alt nivel, violența socială;
- d) numeroasele puncte vulnerabile în ceea ce privește mediul, cauzate fie de fenomenele naturale la care este expusă regiunea (cutremure, inundații, secete prelungite), fie de exploatarea iresponsabilă a resurselor naturale, în special de despădurire. În conformitate cu PNUD, factorii care agravează fragilitatea mediului în America Centrală sunt, printre altele, lipsa de coordonare și de planificare a procesului de urbanizare, exploatarea excesivă a resurselor hidrice, utilizarea excesivă a pesticidelor în agricultură și despădurirea.

4.3 Pe plan economic, regiunea Americii Centrale a înregistrat o oarecare creștere, care, însă, s-a arătat insuficientă pentru a face față provocărilor sociale cu care se confruntă regiunea. În ultimii ani rata medie anuală a creșterii economice regionale s-a situat între 3,2 % și 3,5 %. Cu toate acestea, lipsa de competitivitate a economiilor Americii Centrale (excepție făcând în mod relativ Costa Rica și El Salvador), plasează țările din această regiune pe locuri modeste în topul competitivității realizat de World Economic Forum pentru anul 2006. Într-un top de 125 de țări, Costa Rica se situează pe locul 53, El Salvador pe locul 61, Guatemala pe locul 75, Honduras pe locul 93, iar Nicaragua pe locul 95.

4.4 Pe plan social este important de remarcat că societatea Americii Centrale este foarte complexă și diversă, cuprinzând comunități indo-americane și o importantă comunitate de origine africană, care, în general, au fost uitate, dacă nu chiar marginalizate.

4.5 În ceea ce privește comunitățile indo-americane, acestea sunt adesea asociate cu zonele rurale sărace, ignorându-se importantul fenomen al migrării la oraș dată fiind deteriorarea tot mai mare a economiilor rurale; ca rezultat al acestor fenomene, a crescut populația săracă din jurul marilor orașe.

4.6 Populația de origine africană, răspândită în toate țările (excepție făcând El Salvador), nu s-a bucurat de atenția politică și socială meritată și este, ca urmare, victima discriminării rasiale, sociale și profesionale.

4.7 Inegalitatea dintre femei și bărbați, relevată de toți indicatorii socio-economici, este un fenomen care nu poate fi ignorat, dată fiind anvergura sa. Fie că este vorba de șomaj sau de locuri de muncă precare, de calitatea locului de muncă sau de retribuție, ori de abandonul școlar care afectează în primul rând fetele, situația extrem de defavorabilă a femeilor în societatea Americii Centrale este aproape dramatică, cu atât mai mult cu cât multe dintre acestea sunt, din diverse motive, capul familiei.

4.8 Lipsa de date statistice actualizate, fiabile și comparabile privind situația tinerelor și femeilor pare să indice că nu se acordă suficientă atenție acestei chestiuni, în ciuda faptului că guvernele din regiune au semnat și au ratificat o serie de convenții internaționale precum convențiile OIM pe această temă sau Convenția Națiunilor Unite privind eliminarea oricărei forme de discriminare a femeii. Violența împotriva femeii (în diversele forme sub care se manifestă, de la violența domestică până la violența la locul de muncă) continuă să fie extrem de îngrijorătoare, în ciuda eforturilor depuse de organizațiile de femei.

4.9 Această situație de sărăcie care afectează, exceptând Costa Rica, aproape jumătate din populație sau chiar mai mult, ponderea muncii nedeclarate care se ridică la aproximativ 40 %, bugetele cu totul insuficiente destinate unor sectoare sociale ca sănătatea, educația și șomajul sunt caracteristici care pun în lumină lipsa de coeziune socială din această regiune.

4.10 De asemenea, este importantă sublinierea nerespectării generalizate a drepturilor omului. În special, trebuie atrasă atenția asupra încălcării drepturilor profesionale și sindicale, în ciuda faptului că unele dintre țările Americii Centrale au ratificat multe dintre convențiile OIM și, ca urmare, răspunderea guvernelor pentru îndeplinirea acestora este, firește, mai mare. Exercițarea drepturilor civice și sindicale în regiune poate avea, în multe cazuri, consecințe grave pe plan personal, care pot duce chiar și la pierderea vieții.

5. Criteriile care trebuie luate în considerare în cadrul unui Acord de Asociere UE-America Centrală

5.1 În încercarea de a materializa viitorul Acord de Asociere, este importantă evidențierea anumitor criterii care trebuie avute în vedere și care, în opinia CESE, trebuie să constituie elementele fundamentale nu numai ale succesului acestui acord, ci și ale unei strategii mai ample pentru întreaga Americă Latină.

5.2 *Discrepanțe.* Unul din primele elemente care trebuie avute în vedere este reprezentat de enormele discrepanțe dintre cele două regiuni în numeroase aspecte ca: suprafața, populația, PIB-ul, relațiile comerciale și dezvoltarea socio-economică.

5.2.1 Existența unor discrepanțe atât de mari între cele două regiuni impune obligativitatea aplicării unor măsuri compensatorii care să asigure succesul Acordului de Asociere, astfel încât acesta să contribuie la coerența și nu la divergența obiectivelor politicilor comerciale și de cooperare.

5.3 *Promovarea coeziunii sociale.* Acesta trebuie să fie unul dintre criteriile fundamentale ale viitorului Acord, nu numai deoarece coeziunea socială reprezintă un element strategic al acțiunilor Uniunii Europene în relația cu țările terțe, ci și pentru că reprezintă elementul esențial al dezvoltării regiunii central-americane, care se confruntă cu enorme probleme de sărăcie și excludere socială.

5.3.1 În acest scop, trebuie luate măsurile necesare și suficiente pe planul dezvoltării unor politici sociale din domenii ca: educația, sănătatea și securitatea socială, precum și pe plan fiscal, între altele, astfel încât întreaga societate să poată beneficia de dezvoltarea economică și de posibilitățile pe care le-ar putea oferi Acordul de Asociere.

5.4 *Consolidarea democrației și a instituțiilor.* Într-o societate atât de diversă și de afectată de sărăcie, dictaturi prelungite și războaie civile cum este cea din America Centrală, Acordul de Asociere trebuie să reprezinte o șansă pentru consolidarea democrației, în special a democrației participative, precum și a instituțiilor care intervin în procesul democratic.

5.4.1 Instituții atât de diverse, cum sunt cele care luptă pentru apărarea drepturilor omului, a drepturilor populațiilor indigene și de origine africană, a drepturilor femeilor și ale lucrătorilor sau pentru protecția mediului, solicită dreptul de a participa de o manieră mai amplă la procesul de decizie politică, economică și socială, în ciuda dificultăților cu care se confruntă în încercarea de a se face auzite în calitate de parteneri cu drepturi depline. Acordul de Asociere trebuie să constituie un factor de stimulare a recunoașterii intervenției acestora.

5.4.2 În cazul concret al CC-SICA, Comitetul Consultativ al Sistemului de Integrare Central-Americană, organ consultativ instituit prin articolul 12 din Protocolul de la Tegucigalpa, trebuie recunoscut și sprijinit în calitate de reprezentant al societății civile organizate, oferindu-i-se mijloacele logistice și bugetare necesare îndeplinirii misiunii sale.

5.4.3 CESE recunoaște CC-SICA drept partenerul său instituțional, cu care a încheiat în aprilie 2006 un acord bazat pe angajamentul comun pentru susținerea principiilor democrației, drepturilor omului și a drepturilor economice și sociale, ca și pe dorința de participare la procesul de dialog și de creare a unor legături economice și de cooperare mai strânse între Uniunea Europeană și Sistemul de Integrare Central-Americană.

5.5 Consolidarea integrării regionale. Integrarea regională nu trebuie privită doar ca o cerință europeană în vederea încheierii unui acord comercial, ci, de asemenea, ca o șansă pentru țările Americii Centrale de a face față deficiențelor economice și de a profita de sinergiile pe care aceasta le poate genera.

5.5.1 Cu toate acestea, nu se poate adopta o atitudine excesiv de ambițioasă cu privire la această chestiune. Integrarea regională este un proces care necesită timp, sprijin și eforturi susținute. În acest sens, Acordul de Asociere va trebui să prevadă o serie de mecanisme (inclusiv, printre altele, crearea unor fonduri de compensare vamală și de coeziune economică și socială), pentru stimularea, sprijinirea și facilitarea procesului de integrare în America Centrală.

5.6 Conferirea unei dimensiuni sociale Acordului de Asociere. Acordul de Asociere se bazează pe trei piloni strâns legați între ei (politic, comercial și de cooperare); întrucât toți

trei sunt importanți, în cadrul negocierilor nu trebuie supraevaluat acela care este considerat mai complex și mai dificil.

5.6.1 Pe plan politic, Acordul de Asociere trebuie să stabilească măsuri concrete de sprijinire a bunei guvernante, să conțină o dimensiune socială care să urmărească atingerea unui nivel mai mare de coeziune socială, clauze care să țină seama de rolul femeilor și protecția drepturilor omului, a drepturilor profesionale și cele legate de mediu, precum și cele ale comunității indo-americane și ale persoanelor de origine africană.

5.6.2 De asemenea, Acordul trebuie să abordeze situația emigrării din America Centrală, ale cărei consecințe pentru dezvoltarea țărilor din regiune pot fi contradictorii (sumele de bani trimise de emigranți pe de o parte și exodul de creiere și de lucrători de vârstă activă pe de alta). Această abordare trebuie să aibă în vedere și respectarea demnității și drepturilor imigranților care trăiesc și lucrează în Uniunea Europeană.

5.6.3 Pe planul cooperării, Acordul de Asociere trebuie să prevadă continuarea și chiar sporirea ajutoarelor comunitare pentru dezvoltarea regiunii și eliminarea punctelor vulnerabile din domeniul politic, economic, social și al protecției mediului. În opinia CESE, Acordul trebuie să prevadă un sprijin pentru instituțiile specializate din anumite domenii, ca OIM, UNESCO sau OMS, pentru ca acestea să analizeze evoluția aspectelor mai delicate.

5.6.4 În plus, pentru a îndeplini așteptările țărilor din America Centrală, care au deja experiența altor acorduri internaționale (în special Acordul CAFTA, încheiat cu Statele Unite ale Americii), Europa trebuie să demonstreze că acest acord urmărește atingerea unor obiective mai ample și că acesta corespunde viziunii globale asupra societății, inspirate de principiile fundamentale ale UE, inclusiv crearea unui model economic care să poată duce la dezvoltarea durabilă a regiunii.

6. Recomandările CESE

Având în vedere cele expuse la punctele anterioare, CESE formulează următoarele recomandări:

6.1 Acordul de Asociere între UE și țările din America Centrală trebuie să constituie o prioritate politică a Uniunii, datorită valorii sale strategice pentru acțiunile regionale bilaterale ale UE în colaborare cu alți parteneri din Americă Latină;

6.2 acesta trebuie să includă, în egală măsură, toate aspectele: politice, comerciale și de cooperare;

6.3 să se aibă în vedere faptul că, printre partenerii de negociere se află cele mai sărace țări ale Americii Latine și că discrepanțele enorme dintre cele două regiuni impun consolidarea programelor de cooperare în scopul evitării impactului negativ pe care l-ar putea avea și al asigurării unei deschideri comerciale corespunzătoare;

6.4 Acordul va trebui să includă măsuri de sporire a competitivității întreprinderilor și de asigurare a stabilității juridice a investițiilor și să prevadă introducerea de instrumente de compensare, pentru a face față inevitabilelor dificultăți pe care le presupune realizarea pieței unice central-americane, din cauza discrepanțelor existente între economiile acestei regiuni.

6.5 Acordul trebuie să aducă o contribuție decisivă la întărirea coeziunii sociale a regiunii, pentru ca beneficiile să fie resimțite de toți și nu doar de anumite sectoare care se bucură oricum de anumite beneficii;

6.6 Acordul va trebui să cuprindă o dimensiune socioprofesională și, în special, să respecte normele OIM; Acordul de asociere trebuie să încurajeze părțile semnatare să respecte principiile și valorile prevăzute în Constituția OIM, precum și principalele sale instrumente sociale, cum ar fi Declarația cu privire la principiile și drepturile fundamentale în muncă (1998), Declarația tripartită de principii privind întreprinderile multinaționale și politica socială (din 1977 și modificată în 2000) și rezoluția Conferinței internaționale a muncii privind drepturile sindicale și relația acestora cu libertățile civile (1970).

6.7 să includă o dimensiune socială clară, tradusă nu numai prin importanța acordată chestiunilor din domeniul muncii, ci și a protecției mediului și pentru angajamentul de a obține un progres global al regiunii și al populațiilor sale.

6.8 să se acorde o atenție specială celor mai vulnerabile segmente ale populației, cum sunt femeile și comunitățile indo-americane și cele de origine africană;

6.9 acordul trebuie să prevadă mecanismele necesare pentru a asigura participarea efectivă a societății civile de la începutul negocierilor și până la punerea în aplicare.

6.10 În acest sens trebuie sporit sprijinul acordat organelor consultative ale societății civile, în special CC-SICA, organul instituțional al procesului de integrare în America Centrală, în scopul de a putea dispune de resursele umane, logistice și financiare necesare pentru îndeplinirea misiunii asumate;

6.11 Trebuie, de asemenea, să se constituie urgent comitetul comun de monitorizarea a negocierilor, compus din membri CESE și CC-SICA, la care se pot adăuga, cu acordul părților, și alte organizații considerate necesare și relevante pentru analiza procesului de negociere.

6.12 Trebuie inițiate discuții între CC-SICA și CESE cu privire la alcătuirea, funcțiile și modul de acțiune al viitorului Comitet consultativ comun, organul instituțional consultativ al viitorului Acord de Asociere.

Bruxelles, 12 iulie 2007

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Promovarea spiritului antreprenorial al femeilor în regiunea EuroMed”

(2007/C 256/25)

La 17 ianuarie 2007, Comitetul Economic și Social European, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, a hotărât să elaboreze un aviz cu privire la *Promovarea spiritului antreprenorial al femeilor în regiunea EuroMed*.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 14 iunie 2007. Raportor: dna Attard.

În cea de-a 437-a sesiune plenară, care a avut loc la 11 și 12 iulie 2007 (ședința din 12 iulie), Comitetul Economic și Social a adoptat următorul aviz cu 130 voturi pentru, 1 vot împotriva și 4 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE salută deplina angajare a Uniunii Europene și a statelor mediteraneene în Parteneriatul euro-mediteranean, în special în propunerile sale de a elabora politici care să promoveze emanciparea femeilor din regiunea EuroMed, astfel cum se afirmă în conformitate cu Programul de lucru pe cinci ani al Comisiei, care sprijină în mod deosebit propunerile de elaborare a unor politici de promovare a emancipării femeilor. În acest scop, Comitetul sugerează alocarea unor fonduri specifice țărilor euro-mediteraneene care întreprind acțiuni hotărâte pentru o îmbunătățire eficientă a statutului juridic al femeilor ⁽¹⁾.

1.2 CESE recomandă insistent ca mecanismele de revizuire din concluziile primei Conferințe ministeriale euro-mediteraneene privind „Consolidarea rolului femeilor în societate” să asigure faptul că dezvoltarea spiritului antreprenorial al femeilor este monitorizată și evaluată atent și că se iau măsuri de intensificare a dezvoltării.

1.3 CESE recomandă insistent ca planurile naționale de acțiune adoptate în cadrul Politicii Europene de Vecinătate (PEV) să includă măsuri și obiective specifice privind promovarea spiritului antreprenorial al femeilor.

1.4 CESE recomandă, în cadrul PEV, alocarea unor fonduri mai mari pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial al femeilor și asistență tehnică la înființarea întreprinderilor de către femei.

1.5 CESE salută inițiativele DG Întreprinderi și industrie și DG EuropeAid ⁽²⁾ de a se adresa antreprenorilor din Europa și zona mediteraneană. CESE invită partenerii EuroMed să ia măsuri similare, adresându-se necesităților acestei regiuni prin planurile de acțiune negociate cu țările mediteraneene.

1.6 CESE salută înființarea comitetului ad-hoc pentru drepturile femeilor din cadrul Adunării Parlamentare Euro-Mediteraneene (APEM) și îndeamnă acest comitet să propună politici de consolidare a activităților antreprenoriale curente realizate de femei și să promoveze inițiative durabile și orientate spre viitor, având în vedere concurența globală.

1.7 CESE recomandă ca în punerea în aplicare a Cartei euro-mediteraneene pentru întreprinderi să fie incluse măsuri specifice cu privire la femei ⁽³⁾.

1.8 Ar trebui să se facă eforturi pentru ca un număr echilibrat de tineri, bărbați și femei, să beneficieze de programele euro-mediteraneene adresate tinerilor, atât ca participanți, cât și ca lideri.

1.9 CESE salută inițiativa Platformei tineretului euro-mediteranean de creare a unei rețele euro-mediteraneene de grupuri de tineri care să trateze subiecte legate de gen ⁽⁴⁾, precum și a unei rețele euro-mediteraneene pentru tinerii antreprenori ⁽⁵⁾.

1.10 CESE are convingerea că, prin cooperare interministerială și implicarea altor părți interesate, cum ar fi reprezentanții instituțiilor financiare, agenții de implementare, reprezentanți ai comunităților de afaceri, experți și donatori într-un schimb de vederi referitoare la domeniile prioritare, precum și prin facilitarea transferului către femei al unor întreprinderi deja existente, se vor produce rezultate mai eficiente privind promovarea spiritului antreprenorial al femeilor.

1.11 CESE recomandă insistent consolidarea ONG-urilor și a organizațiilor socio-profesionale care sunt active în domeniul promovării activităților economice în rândul femeilor, prin intermediul parteneriatelor public-privat.

1.12 CESE îndeamnă părțile interesate din cadrul EuroMed să organizeze o conferință pe tema femeilor-antreprenor în regiunea euro-mediteraneană, care să discute subiecte înrudite și să facă propuneri privind contribuția femeilor la provocările globale din regiune.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

⁽⁴⁾ http://www.cesie.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=70&Itemid=85.

⁽⁵⁾ REX/222 Raport de informare — Sprijin pentru tinerii din țările partener mediteraneene, CESE 642/2006.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/barcelona_10/docs/10th_comm_en.pdf.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/comm/eti/index_en.htm.

1.13 CESE își reafirmă convingerea că promovarea spiritului antreprenorial al femeilor din regiunea euro-mediteraneană joacă un rol semnificativ în crearea unei economii active și dinamice, adaptată la contextul globalizării.

1.14 CESE are convingerea că dezvoltarea mediului antreprenorial pentru femei este o cerință primordială în dezvoltarea accesului pe piețele din regiune și din țările UE.

1.15 CESE recomandă ca, în abordarea viitoarelor provocări cu care se confruntă femeile-antreprenor, să se realizeze cercetări aprofundate pentru a identifica necesitățile specifice din fiecare țară.

1.16 CESE observă că există diverse observatoare, inclusiv GEM, PNUD și Banca Mondială, care urmăresc spiritul antreprenorial în regiunea EuroMed, dar recomandă crearea unei platforme cu ajutorul căreia constatările să fie mai bine comunicate factorilor de decizie și să se poată colecta și disemina materiale către microîntreprinderile și IMM-urile din regiunea EuroMed. Platforma ar putea să se concentreze în special asupra:

- a) domeniilor în care femeile antreprenor întâmpină dificultăți deosebite;
- b) sprijinirea și dezvoltarea de programe pentru femeile-antreprenor;
- c) elaborarea de mecanisme privind statutul juridic al co-antreprenorilor, al soțiilor și soților care ajută în activitate și protecția socială a acestora;
- d) acțiuni care au ca scop întărirea securității sociale și a statutului juridic al femeilor care își înființează propria întreprindere.

1.17 În domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC), Comitetul recomandă:

- să se acorde prioritate încurajării investițiilor în infrastructură și strategiilor de îmbunătățire a accesului la noile TIC;
- să se îmbunătățească accesul la instrumentele și formarea TIC pentru femeile care își înființează propria întreprindere, pentru a înlesni marketingul produselor, aducându-le la consumator prin canalele de distribuție adecvate, deoarece și TIC reprezintă un mijloc de îmbunătățire a marketingului;
- să se intensifice participarea femeilor la elaborarea politicilor privind TIC, dezvoltarea și proiectarea acestora consolidându-se prin stabilirea unui dialog cu întreprinderile din domeniu și cu alte părți interesate pentru a găsi căi de cooperare și acțiune comună.

CESE îndeamnă cu insistență Forumul universitar permanent EuroMed ⁽⁶⁾, înființat la Tampere, să acorde prioritate în inițiativele sale aspectelor legate de egalitatea între femei și bărbați, în special în domeniul spiritului antreprenorial.

⁽⁶⁾ <http://www.medainstitute.fi/?navi=360&lang=2>.

1.18 CESE recomandă să se acorde o deosebită atenție influenței mass-media, în special a televiziunii, asupra antreprenorilor și femeilor.

2. Recomandări pentru mecanismele specifice spiritului antreprenorial al femeilor în regiunea EuroMed

2.1 Este necesară introducerea de politici și programe specifice, astfel încât femeile să poată aduce o contribuție mai mare la creșterea economică și dezvoltare. Unele din aceste politici ar putea fi instituite printr-un plan de acțiune cu termene și proceduri de evaluare clare și ar trebui să cuprindă:

1. mecanisme de consolidare a capacității instituționale și de sprijin, care să încurajeze femeile să aibă în vedere mediul în care trăiesc și muncesc și să reflecteze la modul în care pot să participe activ la dezvoltarea acestuia prin propriile forțe. Aici se poate include promovarea metodelor de înființare a grupurilor de autoajutorare;
2. investiții în infrastructura și serviciile sociale pentru a sprijini femeile salariate sau cu activități independente;
3. definirea activității antreprenoriale tradiționale, a IMM-urilor și a activităților independente individuale;
4. instituirea egalității între întreprinderile de toate mărimile aflate în proprietatea bărbaților și cele aflate în proprietatea femeilor;
5. crearea unui sistem legislativ de egalitate, care să permită femeilor să semneze documente și să dețină proprietăți;
6. formarea femeilor care își conduc propria întreprindere, într-un mod adaptat nevoilor specifice ale acestora. În plus, aceasta poate cuprinde programe de consiliere, înființarea de organisme profesionale și consultanță pe teme legislative și fiscale;
7. înființarea „societăților de garanție mutuală”, organisme economice ai căror membri sunt proprietarii de IMM-uri și care acționează ca garanți pentru facilitățile bancare;
8. punerea în aplicare a unor programe specifice, de facilitare a înființării întreprinderilor de către femeile migrante și de către grupurile minoritare;
9. mecanisme de informare și sprijin pentru înființarea de întreprinderi sociale și cooperative;
10. cooperarea și colaborarea în rețea cu partenerii din Uniunea Europeană pentru a identifica structuri și mecanisme, inclusiv cele mai bune practici, care au adus valoare adăugată în alte cazuri.

11. politici educaționale care să promoveze mentalități și atitudini antreprenoriale de la o vârstă timpurie (⁷). Este necesar ca mentalitatea antreprenorială să fie concepută ca un proces de învățare pe parcursul întregii vieți, proces care începe în școala primară. Acesta oferă o flexibilitate mai mare în fiecare etapă al vieții unei persoane;
12. implicarea în continuare a femeilor în procesul decizional la toate nivelurile: guvern, autorități locale și puterea judecătorească;
13. accesul la contracte publice al IMM-urilor și, în special, al întreprinderilor aflate în proprietatea femeilor, pentru a stimula dezvoltarea acestora;
14. obiective specifice pentru egalitatea de gen în politicile de ocupare a forței de muncă, cu indicatori calitativi și cantitativi, fiind esențial ca mai multe femei să devină antreprenor sau să-și asigure un loc de muncă și ca locurilor de muncă să aibă o calitate îmbunătățită (⁸).

3. Situația curentă și provocările actuale

3.1 Este important ca drepturile femeilor să nu fie tratate ca un subiect separat de rolul femeilor în dezvoltarea economică. Este esențială angajarea tuturor partenerilor sociali în recunoașterea relației dintre drepturile omului, democrație, dezvoltare și drepturile femeilor. Ar trebui să se acorde prioritate eliminării obstacolelor din calea emancipării femeilor, rezultate din tradiții și din codurile culturale și familiale.

3.2 Abordarea decalajului de gen, educație și ocupare a forței de muncă în regiunea EuroMed necesită un efort concertat de creare a unui mediu în care femeile să poată dezvolta activități antreprenoriale.

3.3 Rata analfabetismului în rândul femeilor din regiunea Orientului Apropiat și a Africii de Nord, deși variază de la o țară la alta, este încă extrem de ridicată și atinge, în medie, 42 %, în timp ce rata analfabetismului în rândul bărbaților este de 21 %. Cu toate acestea, în ultimele două decenii a existat o tendință pozitivă în ceea ce privește accesul egal la educație, care variază de la o țară la alta. În fiecare țară există o diferență semnificativă între rata analfabetismului la populația feminină tânără (15-24 de ani) și populația feminină adultă (24 de ani și peste) (⁹).

3.4 În ultimul deceniu, numărul crescut de oferte de locuri de muncă pentru femei a fost rezultatul educației și formării, ca și al dezvoltării sectoarelor în care cererea de forță de muncă feminină este maximă, precum serviciile sociale, educația, sănătatea, profesiile din sectorul serviciilor. Numai 32 % din femeile de vârstă activă desfășoară o activitate remunerată sau caută de lucru în afara domiciliului. În clasele sociale tradiționale, în cazul în care fetele sunt școlarizate, acestea sunt încurajate să nu-și caute un loc de muncă.

3.5 Este necesar ca sistemul de învățământ să încurajeze inițiativele antreprenoriale și asumarea riscurilor. Este primordială crearea unui plan național de educație care să amelioreze calitatea învățământului primar și să elimine analfabetismul în rândul femeilor, în special cel al femeilor defavorizate sau cu handicap.

3.6 Desigur, este necesar să se acționeze în domeniul educației civice și să fie informată populația cu privire la drepturile sociale, politice, juridice și economice ale femeilor, dar este la fel de necesar să fie educați finanțatorii și alte părți interesate cu privire la necesitățile femeilor în cadrul activităților economice.

3.7 Inegalitățile de tratament între bărbați și femei trebuie considerate un subiect de importanță majoră în contextul social și politic și în cadrul dezvoltării globale a creșterii economice din regiune. Statutul și rolurile bine precizate pe care societatea le impune femeilor în codul familial tradițional, denumit și Codul statutului personal, sunt de natură să discrimineze femeile. Statutul juridic al femeilor, care reglementează participarea acestora la activitățile economice, politice, sociale, civice și culturale, rămâne unul dintre cele mai mari obstacole, deși aproape 190 de țări, inclusiv din regiunea arabă, au ratificat Declarația mileniului (¹⁰).

3.8 Este necesar să se confere vizibilitate micilor activități productive desfășurate de femei. Acestea includ activități neremunerate în cadrul familiei și activități tradiționale. Ar trebui să se asigure formare și sprijin pentru a încuraja dezvoltarea și modernizarea numeroaselor mici afaceri și activități artisanale, care pot deveni locuri de muncă productive remunerate prin crearea unor servicii comercializabile, care să le permită să devină economic viabile.

3.9 Contribuția femeilor este cea mai ridicată în sectorul agricol. În zonele rurale, unde o proporție însemnată de femei sunt analfabete sau au urmat numai cursurile învățământului primar, accesul la formare este foarte limitat (¹¹). Deseori le lipsește încrederea în sine și nu își dau seama de posibilitățile de care dispun pentru a îmbunătăți situația lor și a familiilor lor. Prin urmare, au nevoie de programe integrate, care să combine emanciparea personală, formarea profesională, Dezvoltarea spiritului antreprenorial și formarea competențelor elementare în afaceri, precum și sprijin pentru conceperea unor planuri viabile de afaceri și pentru acces la împrumuturi și credite destinate înființării de microîntreprinderi în satele lor. Programele de formare ar trebui să ofere femeilor din mediul rural și posibilitatea de a combina inițiativele agricole cu inițiative din alte domenii, asigurând astfel sprijin activităților neagricole ale populației masculine din comunitățile respective.

3.10 De asemenea, este importantă înființarea de mici cooperative pentru a sprijini femeile de afaceri.

(⁷) Avizul CESE „Stimularea spiritului antreprenorial prin educație și formare”. Raportor: dna Jerneck.

(⁸) Avizul CESE „Ocuparea forței de muncă și spiritul antreprenorial — Rolul societății civile, al partenerilor sociali și al organismelor regionale și locale din punctul de vedere al genului” Raportor: Pariza Castaños.

(⁹) Baza centrală de date a Băncii Mondiale (aprilie 2006).

(¹⁰) Hijab, Nadia, 2001: Legi, reglementări și practici care împiedică participarea femeilor la activități economice în regiunea Orientului Apropiat și a Africii de Nord: raport paralel prezentat Băncii Mondiale în aprilie.

(¹¹) Emanciparea economică a femeilor palestiniene din zonele rurale — Program MEDA, EuropAid — ianuarie 2006-decembrie 2007 — Un proiect comun de dezvoltare Palestina, Israel și Uniunea Europeană.

3.11 Este, de asemenea, important ca femeile antreprenor să fie ajutate să descopere noi sectoare în care femeile pot să ia inițiative economice pentru a dezvolta activități comerciale netraditionale, inclusiv dezvoltarea capacității întreprinderilor lor în materie de publicitate, marketing, stabilire a prețurilor și orientare către piețe străine.

3.12 Crearea oportunităților de dezvoltare a activităților economice ale femeilor necesită o viziune clară asupra situației economico-sociale actuale și viitoare din cadrul diferitelor regiuni.

3.13 Implicarea tuturor părților interesate este necesară pentru a elimina barierele puse în calea femeilor și pentru a pune în aplicare politici și programe specifice, astfel încât femeile să aibă posibilitatea de a contribui mai mult la creșterea economică și dezvoltare.

3.14 Accesul la mijloace de finanțare este esențial. Este necesar să se mărească plafoanele creditelor, pentru a încuraja antreprenorii proprietari de microîntreprinderi și întreprinderi mici să-și dezvolte activitatea și să investească în întreprinderea lor. Guvernele și finanțatorii ar putea propune stimulente instituțiilor de credit oficiale în cadrul acestor proiecte. Autoritățile care elaborează politici în domeniu trebuie să țină întotdeauna seama de diferențele dintre IMM-uri și microîntreprinderi în privința organizării, finanțării și a potențialului de creștere economică.

3.15 Asigurarea unor stimulente pentru noi proiecte antreprenoriale și înființarea de noi întreprinderi ar trebui să cuprindă o mai mare eficiență a sectorului de microcredite și bănci comerciale care să asigure condiții adecvate și realiste la acordarea de împrumuturi.

3.16 Organizarea unor expoziții în scop de marketing și promovare în regiune și în statele membre ale Uniunii Europene poate oferi posibilitatea unor inițiative de export, în special în sectorul manufacturier.

3.17 Viitorul femeilor din regiunea euro-mediteraneană trebuie să fie privit în contextul economic, politic, social și familial general. Fără creștere economică și îmbunătățirea gradului de ocupare a forței de muncă, femeile vor continua să fie discriminate într-o concurență neloială cu bărbații.

3.18 Este necesară introducerea de politici și programe specifice, astfel încât femeile să-și poată aduce o contribuție mai mare la creșterea economică și dezvoltare.

3.19 Strategiile care vizează în mod specific femeile antreprenor pot să le asigure acestora posibilități de a se elibera de structurile economice tradiționale și de a investi mai mult în înființarea de întreprinderi.

3.20 Este necesar să se efectueze cercetări pentru a susține toate inițiativele care identifică nevoile specifice ale fiecărei țări, examinând punctele forte și punctele slabe ale femeilor, printr-o segmentare pe grupuri de vârstă și prin studii sectoriale specializate.

3.21 Este necesară identificarea și evaluarea măsurilor naționale legate de înființarea de întreprinderi, servicii de informare și consultanță, finanțare, consiliere și creare de rețele, în scopul identificării și schimbului de bune practici în cadrul relațiilor dintre regiunile euro-mediteraneene nord-sud și sud-sud. Este necesară monitorizare continuă a progresului în țările euro-mediteraneene partenere, pentru a se asigura evoluția spre o participare deplină a femeilor în viața economică a țărilor lor.

3.22 Prin intermediul programelor transnaționale din regiunea euro-mediteraneană, asociațiile de femei de afaceri pot să facă schimb de experiență și bune practici, ceea ce reprezintă un mijloc eficient de dezvoltare a activităților întreprinderilor și a competențelor.

3.23 Sistemul de franciză poate fi un instrument util pentru emanciparea femeilor prin intermediul unei activități independente și crearea unei mici întreprinderi. Aceasta poate reduce riscul asociat începerii unui nou proiect, deoarece permite accesul la metode și competențe deja puse în practică cu succes. De asemenea, este importantă îmbunătățirea modului de funcționare a centrelor de afaceri. Este necesară consolidarea capacităților specifice în activitatea antreprenorială și acestea pot fi dezvoltate recurgând la practici și programe cu rezultate bune în alte țări.

3.24 Se pot crea noi oportunități de activități antreprenoriale pentru femei prin examinarea posibilităților din noile domenii, cum sunt serviciile TIC, cercetarea și dezvoltarea, managementul unor birouri mass-media și producția de programe media inovatoare, precum și exploatarea de noi nișe în industria turismului.

3.25 TIC contribuie la productivitate, creștere economică, competitivitate și locuri de muncă. Dezvoltarea acestui sector este esențială pentru ca regiunea EuroMed să rămână competitivă la nivel mondial. Atunci când se creează infrastructura necesară, este necesar să se asigure accesul tuturor, astfel încât decalajul digital privind TIC să nu se mărească, în special în detrimentul femeilor și al populației cu o rată ridicată de analfabetism. Valoarea adăugată a dezvoltării TIC va stimula activitățile antreprenoriale atât ale bărbaților, cât și ale femeilor.

3.26 Portalul Internet al Direcției Generale Întreprinderi și industrie a Comisiei ⁽¹²⁾, consacrat spiritului antreprenorial al femeilor, poate fi un instrument util pentru schimbul de bune practici și colaborare în rețea.

3.27 În structurile de îngrijire a copiilor pot fi create locuri de muncă oficiale, ceea ce ar ajuta, de asemenea, femeile să reconcilieze responsabilitățile familiale cu cele profesionale.

3.28 Presiunea exercitată de imigrație poate fi redusă acordând femeilor sprijin și servicii de informare privind activitățile independente. Astfel se poate realiza crearea de locuri de muncă atât în țara de origine, cât și în țara-gazdă.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/womenentr_portal.htm.

4. Procesul Barcelona și PEV

4.1 Politica Europeană de Vecinătate urmărește promovarea integrării economice între UE și partenerii săi. Alocarea bugetară pentru partenerii mediteraneeni din cadrul PEV pentru 2007-2013 a crescut cu 32 %, ajungând la 12 miliarde EUR. Cu toate acestea, nu s-a acordat suficientă atenție promovării activităților economice ale femeilor.

4.2 La sesiunea plenară a Adunării Parlamentare Euro-Mediteraneene din 16 și 17 martie 2007, CESE a primit statul de observator permanent, cu dreptul de a lua cuvântul la toate ședințele APEM. Astfel, CESE are o mare ocazie de a promova consolidarea activităților economice ale femeilor.

4.3 La prima Conferință ministerială euro-mediteraneană cu privire la „întărirea rolului femeilor în societate”, desfășurată la Istanbul în noiembrie 2006 ⁽¹³⁾, a fost luat un angajament vizând atât „promovarea activităților antreprenoriale ale femeilor prin îmbunătățirea accesului acestora la terenuri, finanțare, piețe, formare și colaborare în rețea, cât și încurajarea instituțiilor financiare să creeze produse financiare adaptate nevoilor femeilor, în special prin acordarea de microcredite.”

5. Carta euro-mediteraneană pentru întreprinderi

5.1 La cea de-a cincea conferință euro-mediteraneană de la Caserta (Italia) din 4 octombrie 2004, miniștrii industriei au aprobat un program de lucru cu privire la cooperarea industrială pentru 2005-2006. Una dintre propuneri a fost un schimb de cunoștințe și de experiență în domeniul educației pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial.

5.2 Ca urmare, Direcția Generală Întreprinderi și industrie a Comisiei Europene a lansat Carta euro-mediteraneană pentru întreprinderi ⁽¹⁴⁾, care a fost adoptată de nouă parteneri mediteraneeni. Unul din principiile-cheie este construirea unei societăți antreprenoriale în regiunea euro-mediteraneană, care să se adreseze atât tinerilor, cât și adulților, prin intermediul unui sistem educațional la toate nivelurile, într-o perspectivă de învățare pe parcursul întregii vieți. Cu toate acestea, Carta nu face nici o trimitere concretă la provocările cu care se confruntă femeile antreprenor.

5.3 Carta este un instrument eficient pentru îmbunătățirea condițiilor de activitate ale întreprinderilor. Cu toate acestea, promovarea spiritului antreprenorial al femeilor nu figurează nici printre principiile-cheie, nici printre obiectivele cartei.

5.4 Deși Programul de lucru privind cooperarea industrială euro-mediteraneană pentru perioada 2007-2008 se sprijină pe ceea ce s-a realizat până acum și consolidează măsurile de creștere a eficienței punerii în aplicare, nici acesta nu abordează în mod specific promovarea spiritului antreprenorial al femeilor.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/barcelona_10/docs/10th_comm_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

5.5 Mai multe inițiative ale Comisiei Europene pot servi drept exemple de bune practici și transfer de cunoștințe între țările europene și țările mediteraneene ⁽¹⁵⁾.

6. Rolul societății civile

6.1 Societatea civilă organizată joacă un rol important în emanciparea femeilor și în încurajarea participării și reprezentării lor în sfera publică, precum și în promovarea activităților economice ale femeilor.

6.2 Dezvoltând tradiția foarte puternică de acțiune în favoarea persoanelor defavorizate, inclusiv, printre altele, în favoarea femeilor cu handicap și a celor fără acces sau cu acces minim la centre de educație și formare, resursele existente pot fi mai bine utilizate pentru asigurarea finanțării și a formării în domeniul managementului.

6.3 În cadrul parteneriatelor public-privat, ONG-urile și organizațiile socio-profesionale pot stimula eficient creșterea economică ⁽¹⁶⁾. Astfel de parteneriate pot asigura o nouă direcție de extindere a serviciilor în cadrul activităților generatoare de venituri.

6.4 Alte domenii în care ONG-urile și organizațiile socio-profesionale pot contribui cu experiența lor sunt formarea și acreditarea, pentru a elimina decalajul dintre femei și bărbați în materie de educație.

7. Rolul CESE

7.1 CESE are un rol important de jucat în asigurarea participării societății civile la punerea în aplicare a politicilor euro-mediteraneene legate de integrarea femeilor în viața economică și socială ⁽¹⁷⁾.

7.2 CESE a adus o contribuție la tema privind femeile și ocuparea forței de muncă, la cea de-a 21-a ședință a Comisiei consultative mixte UE-Turcia din 13 și 14 iulie 2006 ⁽¹⁸⁾ și va elabora un raport privind femeile și spiritul antreprenorial pentru viitoarea ședință, care se va desfășura la Bodrum, în Turcia, în noiembrie 2007.

⁽¹⁵⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/womenentr_portal.htm.
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/womenentr_portal.htm.

⁽¹⁶⁾ [file:///E:/PPP for women entrepreneurship.htm](file:///E:/PPP%20for%20women%20entrepreneurship.htm) 8.3.2007.

⁽¹⁷⁾ Rolul organelor consultative și al organizațiilor socio-profesionale în punerea în aplicare a acordurilor de asociere și în contextul politicii europene de vecinătate.

⁽¹⁸⁾ Comitetul consultativ mixt EU-Turcia.

7.3 În declarația finală a summit-ului EuroMed al Consiliilor Economice și Sociale și organismelor similare, care a avut loc la Ljubljana, în Slovenia, între 15 și 17 noiembrie 2006 ⁽¹⁹⁾ participanții s-au angajat să exercite prin inițiativele lor presiuni în favoarea integrării femeilor în viața economică și socială, în special prin dezvoltarea spiritului antreprenorial al femeilor.

7.4 De asemenea, CESE sprijină atât recunoașterea de către miniștri a importanței promovării rolului societății civile, cât și consolidarea posibilităților de acțiune printr-o interacțiune mai bună între guverne și parlamente, pe de o parte, și societatea civilă, organizațiile de femei și de tineri, sindicatele, asociațiile de întreprinderi și asociațiile profesionale, pe de altă parte, și cooperarea între administrațiile naționale, regionale și locale.

7.5 Ca parte a Procesului Barcelona, UE a lansat mai multe programe, dintre care unele vizau direct tineretul euro-mediteranean. Comitetul a adoptat un raport de informare privind „Susținerea tinerilor în țările mediteraneene partenere”, în care

abordează, de asemenea, tema promovării spiritului antreprenorial al femeilor ⁽²⁰⁾.

8. Concluzie

8.1 Comisia Europeană ar trebui să-și propună efectuarea unui studiu de impact al politicilor PEV, inclusiv programele MEDA, și să adauge în mod sistematic considerații asupra problemelor de gen. Participarea femeilor la activitățile economice din regiunea EuroMed este esențială pentru a face față provocărilor economice apărute odată cu globalizarea. Un pas înainte îl reprezintă programul regional al Comisiei Europene pentru regiunea Orientului Apropiat și a Africii de Nord destinat promovării rolului femeilor în viața economică. Ar trebui instituite măsuri prin care să se asigure consultarea cu reprezentanții societății civile relevante, inclusiv organizațiile neguvernamentale ale femeilor, în toate etapele proiectelor: programare, aplicare, evaluare și monitorizare, pentru a se asigura realizarea obiectivelor propuse.

Bruxelles, 12 iulie 2007.

Președintele

Comitetul Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ http://www.europarl.europa.eu/intcoop/empa/home/final_declaration_ljubljana_112006_en.pdf.

⁽²⁰⁾ Raport de informare — Sprijin pentru tinerii din țările partenere mediteraneene.